AL. MITRU

DIN RĂDĂCINI DE LEGENDĂ ȘI BALADĂ

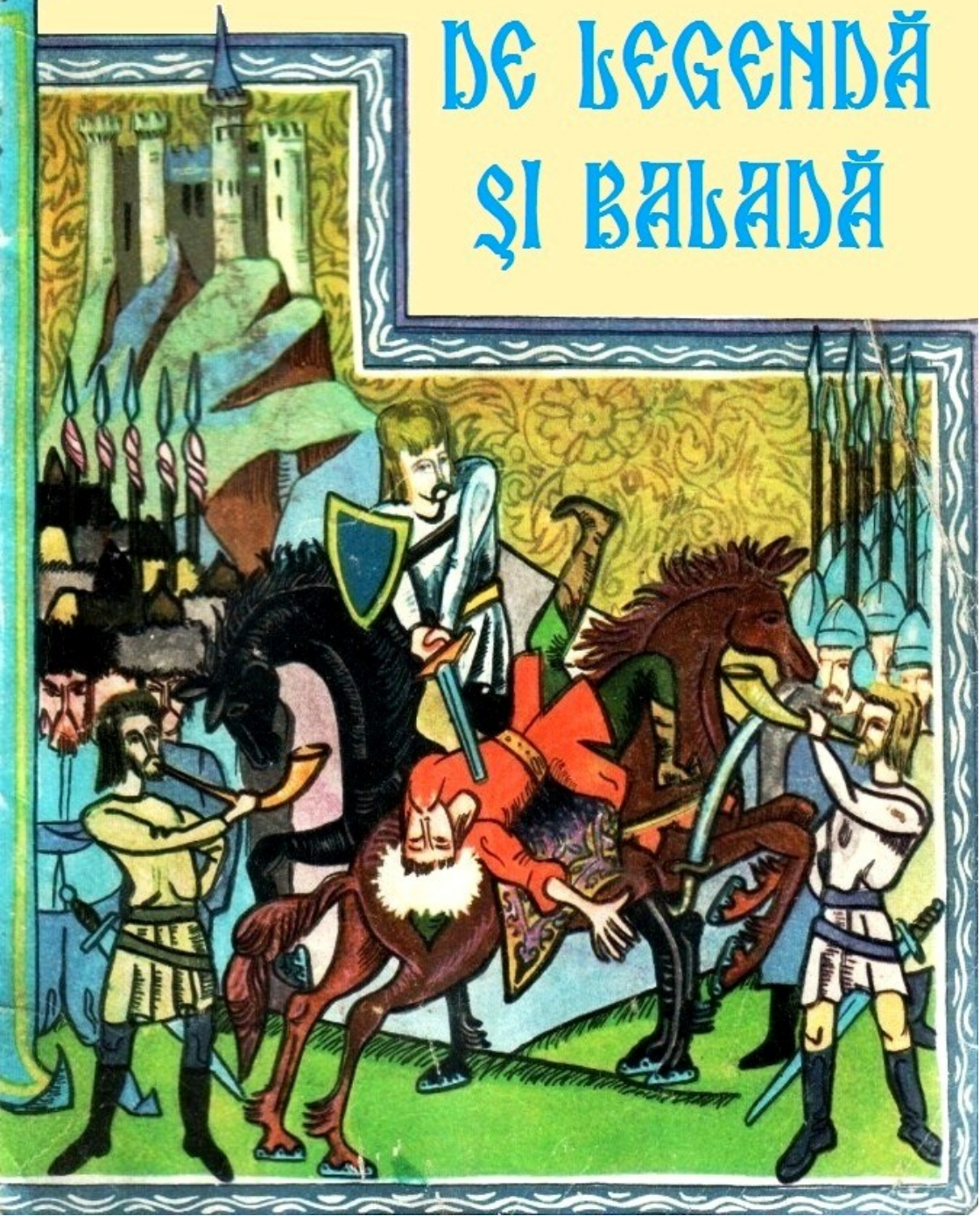

Cuprins

Fata stejarului.....5
Marcoş-Craiul.....12
Siret – voinicul.....19
Novăceştii I.....25
  Măgdălina.....25
  Cântecul.....32
  Balaurii de aur.....37
Novăceştii II.....44
  Gruia plugar.....44
  Corbul.....49
Ioviţă.....63
Paloşul străbunului Dragoş.....70
Cinci ulmi.....78
Hodina vântului.....85
Rugul.....93
Auzit-aţi d-un Jian?.....103
Acelaşi ţel.....165
Poarta.....182
Câteva din isprăvile lui.....197
Miu-al-Florilor-cel-născut-cântând-şi-râzând.....197
  Cântecul starostelui de bilci.....199
  Cântecul de la „Fagul Miului“.....206
  Cântec despre zbor.....214
  Cântecul burdufului cu galbeni.....220
  Cântec pentru îmbrăcatul miresei.....226
  Cântecul noii ispravnicii.....230
  Cântec de spânzurătoare.....234
  Cântecul ciulinilor.....240
  Cântec după placul lui.....243
  Cântec ca la cramă.....248

Cântece cu ostroveni.....254
Cântec de ocnă.....259
Cântecul cu fata pescarului.....265
Cântec de descântec.....271
Cântecul chervanului.....276
Cântecul fetelor răpite.....282
Cântecul de la iad.....285
Cântec călugăresc.....290
Cântecul de batjocură.....295
Cântecul hangerelor.....299
Cântecul pentru Jii.....304

Fata stejarului

Bătrânii povestesc că, în vremea de demult, s-ar fi aflat pe pământ păduri, ape, stânci, prăpăstii, cetăţi şi multe altele, ale căror însuşiri erau cu totul şi cu totul neobişnuite.

Stră-stră-stră-străbunicul meu, bunăoară, ne-a lăsat cuvânt nouă, urmaşilor, că el ar fi călcat odinioară într-o pădure vrăjită. Acolo, în căsuţa de lemn a pădurarului, a cunoscut o fată. Şi, fiind acea pădure vrăjită, aşa cum susţinea cu tărie el, a simţit deodată ceva ce nu mai simţise încă.

(Se pare doar că, în noaptea aceea, şi razele de lună ce se furişau argintii prin frunzişuri, ca şi miresmele fără pereche ale florilor fuseseră vrăjite.)

A simţit deci o înfiorare puternică străbătându-i întreaga fiinţă.

(Se pare însă că şi fata, o codană de, hai să spunem, vreo paisprezece sau cincisprezece ani, se lăsase, la fel, cuprinsă de vrajă).

Aşa încât, uitând să-i mai ceară învoirea părintelui – care, altminteri era destul de aspru şi nu s-ar fi înduplecat cu una cu două – şi (fiindcă nu aveau, ca Făt-Frumos, la îndemână vreun cal fermecat, pe care să-l îmbie întâi cu-o tavă de jăratec şi apoi să fi putut străbate călare pe şalele lui văzduhurile) prinzându-se de mână au pornit împreună, tiptil, pe cărări cunoscute mai bine de fată decât de băiat, şi astfel au ieşit în lume.

Ce-a urmat ar fi prea mult de povestit.

Pe scurt v-aş putea spune doar că fata aceea a devenit stră-stră-stră-străbunica noastră. Iar mărturie neîndoielnică despre faptul că aşa s-au petrecut

lucrurile şi nu altfel, este însuşi faptul că eu, povestitorul, am răsărit şi vieţuiesc şi astăzi pe pământ.

Ei bine, ca să nu ne mai pierdem în vreo risipă de nefolositoare cuvinte, aflaţi că despre o altă pădure vrăjită am auzit, la rându-mi, amintindu-se într-o stră-stră-străşi mai străveche cântare.

Era această pădure atât de deasă şi întunecată încât nici stră-stră-stră-străbunica mea – dacă ar fi încercat să-şi călăuzească iubitul, cu gândul de a răzbi la lumină – şi oricât era ea de iscusită în a găsi cărările cele mai tainice, luându-se doar după urmele sălbăticiunilor prin codrii – n-ar fi izbutit.

Iar, în mijlocul acestei păduri vrăjite, cunoscută altădată sub numele de „pădurea zânelor“, pe o măgură înaltă, la marginea luciului de oglindă a unui lac, creştea un stejar care putea cânta şi vorbi.

Cei care poposeau şi îşi căutau adăpost în pădure, la ceasul când amurgul o învăluia în umbre, şi mai ales pe vreme de furtună – când vântul se azvârle mânios, zguduind şi frângând crengile – puteau auzi glasul şi mai ales cântecul acelui stejar falnic.

Pentru aceia care nu ştiu, ar fi trebuit poate să mai adaug că, în locul unde stătea înfipt, cu rădăcinile lui de fier, stejarul, se aflase înainte palatul zânelor.

Un bătrân, rău şi hidos vrăjitor, o zărise cândva pe regina zânelor şi dorinţa lui cea mai aprigă era să şi-o capete de soţie.

Regina, care era frumoasă şi bună, fireşte, n-a primit, deşi bătrânul tot stăruia într-una fie făgăduindu-i câte-n lună şi-n stele, fie ameninţând-o cu înfricoşătoarea sa răzbunare.

Până la urmă însă, dându-şi limpede seama că ea nu va primi nciodată să fie a lui, a urzit nişte vrăji şi a schimbat lăcaşul reginei zânelor în stejarul despre care se povesteşte că s-ar afla şi astăzi la ţărmul unui lac

(deşi nu se mai ştie unde-i şi care-i numele lui). Şi, în stejar, a închis-o pe zână.

Zâna a plâns şi s-a zbătut. Suratele ei s-au trudit să desfacă, prin toate mijloacele pe care le cunoşteau, închisoarea de trunchi a stejarului. Însă n-au izbutit.

Au reuşit numai să afle că zâna ar fi putut ieşi din acel trunchi doar dacă în locul ei ar fi primit să intre, de bunăvoie pentru o sută de ani, un bărbat tânăr.

Dar unde să găsească ele un asemenea om care să-şi jertfească tinereţile chiar şi pentru o regină a zânelor?

Cu toate astea, s-au răspândit care pe unde a putut şi-a ştiut, prin sate şi oraşe, dând veste pretutindeni că mândra lor regină e osândită la închisoare de către vrăjitorul care-o doreşte. Dar ar putea s-o scape oricine, care s-ar închide, de bunăvoie, în locul ei, în trunchi. Iar zâna ar rămâne liberă să aducă binele pe lume, aşa cum îi era menirea.

Şi, dacă se găseşte un asemenea bărbat, acesta este chemat să vină. Drept cea mai scumpă răsplată, frumoasa lor regină s-ar fi lăsat îmbrăţişată de el.

Cu toată această făgăduială, tinerii, câţi aflau înştiinţarea răspândită de zâne, nu se înghesuiau să-şi jertfească libertatea şi viaţa.

— O fi frumoasă peste poate regina zânelor şi sărutarea ei o fi mai dulce decât mierea, dar şi ca să plăteşti un preţ atât de ridicat pentru o singură îmbrăţişare ar fi o nebunie.

Şi, după ce le ascultau pe zâne, de cele mai multe ori pe înserate, grăindu-le fie prin murmurul izvoarelor, fie prin şopotul duios al florilor şi frunzelor clătinate de vânt, îşi luau repede seama.

— Sunt prea multe fete pe lume, năltuţe, subţirele, micuţe, rotunjoare, rumene, visătoare şi care de care mai pline de haruri, îşi spuneau ei. N-or fi având îmbrăţişare atât de neasemuită cum este aceea a

zânei, dar nici atât de scumpă. Şi dacă nu ai fragi, se ştie, dator eşti să te mulţumeşti şi cu mure. Doar sănătoşi, în viaţă şi veseli să rămânem!

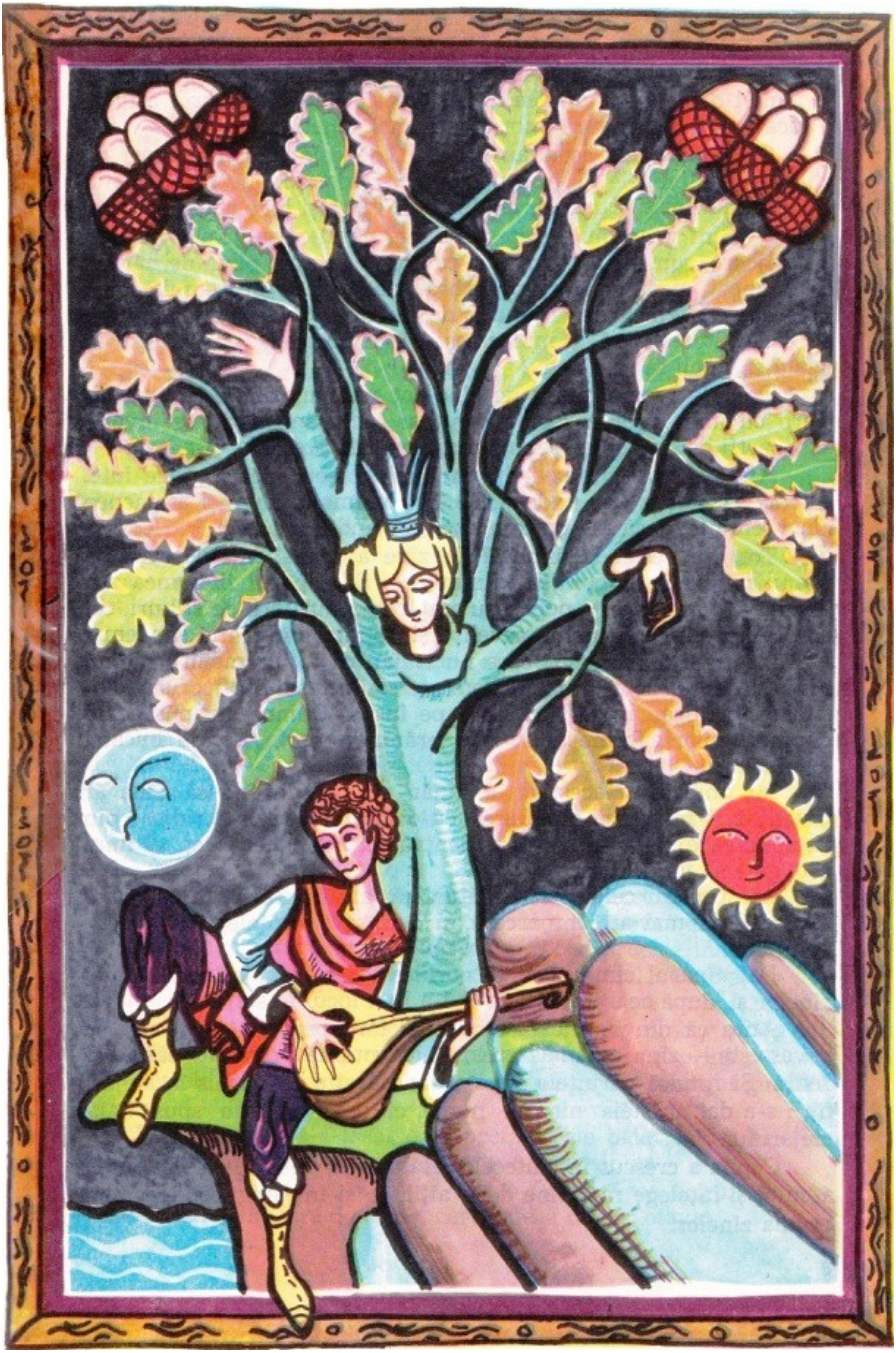

Trecuse vreme multă de când tot umblau zânele ispitind tinerii cu îmbrăţişarea reginei lor, dar încă nimeni nu se învoise a se jertfi pe sine chiar pentru un asemenea preţ.

Atâta că o veste azvârlită în lume uneori pleacă, fuge iute, alteori se târăşte, dar undeva, de la o vreme, ajunge şi asemenea unei seminţe, dacă are puţin noroc, se prinde.

Tot aşa vestea răspândită de zâne a ajuns, într-o seară, la hanul numit de popor „al minunilor“. Şi poporul îl numea aşa fiindcă la hanul acesta poposeau cântăreţii, făuritorii de stihuri, cei care zugrăveau cu penelul privelişti şi cioplitorii în piatră sau lemn, adică, într-un cuvânt, cei care nu trăiau ca toţi oamenii: săpând ogoarele, meşterind botfori, veşminte sau alte multe lucruri folositoare, ci încercau să-l întreacă pe însuşi Dumnezeu, născocind: cuvinte, culori, forme şi sunete, hrănindu-se, în loc de bucate, cu visuri.

Iar unul dintr-aceştia, un tânăr cântăreţ, aflând că zâna ar putea să-şi plătească eliberarea cu-o îmbrăţişare, s-a ridicat din jilţul în care sta, şi-a spus că, pentru un asemenea preţ, el unul este gata să îndure orice.

Au încercat ceilalţi să-l sfătuiască, arătându-i că fapta odată săvârşită nu mai are întoarcere, şi deci să fie înţelept şi să cugete bine.

Dar tânărul cântăreţ se şi pornise către locul osândei reginei zânelor şi, după ce a îmbrăţişat-o, i-a luat locul în stejar.

Atâta că din îmbrăţişarea aceea fără pereche – precum se povesteşte – zâna a rămas grea. Şi, în puţină vreme, a născut o fetiţă. Şi fiindcă părintele fetei era cântăreţul cel închis în stejar, nu i s-a dat acesteia niciun nume, ci oamenii i-au spus Fata stejarului.

Copila a crescut în cântecele tatălui său, pe care ea i

le putea asculta şi înţelege mai bine decât alţii, ca şi în mângâierile mamei, regina zânelor.

Zânele o hrăneau cu laptele sălbăticiunilor ca şi cu mierea sau fructele strânse de ele, cu grijă, în revărsatul zorilor din pădure.

Astfel a crescut mare şi neînchipuit de frumoasă.

Îi venise vremea de măritiş. Iar, într-o zi, trecând prin pădure, la vânătoare, fiul unui voievod a zărit-o pe când se scălda în lac. Şi-a îndrăgit-o atât de tare, încât a hotărât să facă tot ce-i va sta în putinţă ca s-o ia de soţie.

Fiul voievodului era înalt, cu părul auriu în bogată revărsare pe umeri, avea ochii străpungători şi, pe deasupra, era şi nespus de viteaz.

Fata l-a îndrăgit şi ea.

Numai că zânele mărturisiseră şi ceea ce mai era vrăjit de vrăjitorul cel rău şi anume: dacă Fata stejarului s-ar fi măritat, mama sa, regina zânelor, s-ar fi prefăcut într-o bufniţă.

Plângând, Fata stejarului i-a împărtăşit fiului de voievod taina.

Acesta, înflăcărat în dragostea lui, a început să roage toate bunele stihii ale lumii să-l ajute s-o dobândească pe Fata stejarului fără a le pricinui vreun rău fie ei, fie alor săi.

Dintâi a rugat ziua care înălbise văzduhul. Dar ziua i-a răspuns că ea nu ştie cum l-ar putea sprijini întru împlinirea dragostei lui.

A rugat atunci noaptea. Dar şi ea s-a arătat neputincioasă,

Unde să se mai ducă? Pe cine să mai cheme?

Prin pădure sufla în acel ceas de cumpănă vântul. Şi l-a rugat pe el să-l ajute.

Vrăjitorul cel rău a auzit chemarea. Şi-a prefăcut un glas ca al vântului şi i-a răspuns flăcăului că el îl va ajuta. Şi, deci, să-i dea ascultare.

Cu acest ţel îi împrumuta un cal din grajdurile lui. Să ia în braţe fata, să o urce în şa şi să gonească astfel până la palaturile voievodului, unde să o ascundă.

Flăcăul, orbit de dragoste, a vrut să-i dea ascultare.

Dar fata, care moştenise, la rândul său, ceva din puterile reginei zânelor, ca să nu-i aducă o nouă nenorocire mamei, s-a prefăcut într-o mreană, care a lunecat în undele de cleştar ale lacului.

Vrăjitorul l-a preschimbat pe băiat într-un pescar şi i-a dat un năvod în mâini. Pescarul şi-a întins năvodul şi a prins peştele.

Peştele s-a transformat într-o albină ce s-a pierdut printre copaci.

Vrăjitorul nu s-a lăsat. L-a prefăcut pe băiat într-o mierlă, care a început să zboare căutând prin poieni albina.

Atunci albina s-a prefăcut într-o floricică pe câmp. Iar băiatul a luat înfăţişare de cosaş, care reteza de zor otava.

Deznădăjduită, fata a devenit o căprioară şi pe flăcău vrăjitorul l-a făcut un vânător. Vânătorul a azvârlit un laţ prinzând grumazul căprioarei. Atunci din stejar a răsunat un cântec atât de trist, încât toate duhurile bune ale pădurii s-au adunat fiecare de pe unde se găseau. Şi, cu puteri unite, l-au preschimbat pe preaputernicul vrăjitor într-un lup. Acesta era gata să se azvârle asupra căprioarei şi s-o sfâşie când, vânătorul a tras în lup o săgeată.

Lupul a căzut.

Vrăjile cele rele s-au risipit. Cântăreţul a părăsit trunchiul în care singur se învoise să fie zăvorit. Regina zânelor îl aştepta.

Iar fata stejarului a putut face nunta atât de mult râvnită cu iubitul ei.

Marcoş-Craiul

Călări, neguroşi – fiecare având, pe câte doi sau trei cai, legaţi frâu de coadă, în urma lui, avuţiile răpite din ţinuturile pe care le călcaseră în picioare şi le jefuiseră – oştenii îngrozitorului Marcoş înaintează către ţinuturile îngheţate bocnă ale Gerului.

Fiecare e închingat cu arme de sus şi până jos. Poartă asupra lor săbii, suliţe, arcuri, dar şi pistoale şi puşti. Zăbalele şi scările cailor sunt din argint. Paftalele şi cătărămile de pe veşminte, de aur. Iar coburii sunt încărcaţi vârf cu diamante, rubine şi alte nestemate.

Nu este ţară pe lume ale cărei hotare să nu le fi călcat şi nu este pământ sau apă să nu le fi întinat.

Oriunde ajung, mersul le este însoţit de vaiere şi jale. Femeile şi fetele batjocorite, copiii luaţi în suliţe şi bărbaţii ucişi, nu însă înainte de a-i sili să-şi sape ei singuri mormintele în care aveau să fie zvârliţi.

Blestemele celor călcaţi şi urgisiţi de oastea cumplită a craiului urcă până la cer.

Cerul rămâne însă şi surd şi mult în faţa tuturor acestor grozăvii. Iar cel care conduce nimicitoarea oaste nu este altcineva decât bătrânul Marcoş, nebiruitul crai, ale cărui palate sunt zidite din aur, bătute-n pietre scumpe şi aflate în mijlocul unor grădini atât de înmiresmate de flori şi răcorite de havuzuri cu ape ţâşnitoare aşa cum nici raiul cel atât de slăvit de poeţi n-a avut niciodată parte.

Şi priviţi-l pe Marcoş. Nu ştie ce e râsul. N-a zâmbit soarelui nici când era copil. Acum după o viaţă îndelungată petrecută în lupte, gura, cu care nu ştie face altceva decât să poruncească încălcări de hotare, pârjol, sânge şi moarte, îşi are colţurile buzelor lăsate

în jos.

Singura mulţumire îi este numai de a-i sili pe cei asupra cărora călcâiul lui apasă fără nicio îndurare să-l cinstească asemenea unui zeu, îngenuncheaţi şi cu obrazul în tină.

Când îi vede pe oameni însângeraţi de bici, despuiaţi şi flămânzi, nevoiţi totodată să strige că-s bucuroşi pentru că li-e stăpân, când îi stoarce de vlagă, punându-i la munci grele, când le ia tot ce au, chiar şi copilele, ca să-şi desfete simţurile toate cu frumuseţea şi prospeţimea lor, atunci sunt singurele clipe când Marcoş îşi închipuie că este fericit.

De data aceasta însă cumplita oaste înaintează într-un loc încă necălcat, în ţara Gerului şi a Crivăţului cea fără de pereche.

Craiul cu barba lui căruntă, în smocuri, lungă până la brâu, cu buzele înmuiate în fiere şi cu ochi fioroşi călăreşte în frunte.

Cititorii în stele l-au prevenit că drumul acesta greu este plin de primejdii. Dar el, care se ştie cel mai dârz şi mai biruitor crai din câţi a avut lumea, nici n-a vrut să-i asculte.

A poruncit ca toţi aceştia să fie legaţi la stâlpi şi bătuţi cu toiagul că nu-i dau prevestiri bune. Şi n-a vrut ca măcar să-şi mai încetinească înaintarea spre ţara Gerului şi-a Crivăţului cea plină de capcane.

Şi iată că, în zare, se iveşte un sol. Acesta duce în vârful unei suliţe pecetea de gheaţă a Gerului.

Marcoş face un semn şi cei o mie de căpitani ai săi se reped cu armele întinse spre sol, cerându-i să se oprească la o sută de paşi în faţa craiului.

Numai că solul, călărind pe-o pală de viscol, îşi face îndată drum mai departe, împingându-i în cele două laturi pe căpitani şi-ajunge lângă crai.

Glasul lui e un şuier. Şi craiul îl aude spunând:

— Ce cauţi tu în ţara noastră, prea măreţule crai?

Puterea ta s-a întins până aproape peste întreg pământul. Supuşi ai fără număr! Nici nu mai ştii să-ţi numeri munţii, câmpiile şi apele pe care le-ai călcat.

— Aceasta este menirea mea! grăieşte ritos Craiul.

— Nimeni nu poate avea menirea ca să subjuge lumea. Iar ţara noastră este săracă. Nu are oraşe, nici târguri. Ci doar deşert de gheaţă vei întâlni în cale. Nici aur, nici argint, nici pietre preţioase, palate sau grădini nu vei găsi la noi. Mai bine întoarce-te, cât timp nu-i prea târziu.

— Bogată sau săracă, ţara voastră se cade să fie tot a mea! se lasă în barbă craiul. Aştept să mă întâlnesc cu stăpânul tău, Gerul, despre care am aflat că neavând palate, nici grădini şi nici robi şi-a săpat adăpost într-o biată fântână adâncă şi pustie. Şi cată să-i vesteşti că-i dau poruncă aspră să m-aştepte în genunchi cu toată curtea lui.

— Preamăreţule crai, mai bine răzgândeşte-te cât este încă timp!…

— Piei dinaintea mea!

Solul s-a depărtat şi îndată se şi pierde ca un vârtej de nea pe întinderea câmpiei.

Cum strigă trâmbiţele, cu glasul lor de-aramă, poruncile înfiorătorului Marcoş! Şi cum, întreaga oaste, călare, îşi sună armele!

Tobele bat într-una. Căpitanii gonesc de colo până colo, caii lor spulberă în copite zăpada.

Iar glasul lui Marcoş-Craiul tună:

— Peste câteva ceasuri, această sărmană ţară a Gerului va fi-n puterea noastră. Şi chiar de e pustie va fi o nouă piatră, deşi nu preţioasă, în cununa-mi crăiască. Ridicaţi armele!

Caii se năpustesc sforăind, în galop, spre locul unde Gerul şi puţina lui oaste au ieşit din fântână.

Gerul este înalt, cu chică de zăpadă, mai bătrân decât craiul Marcoş, cu toiag, sceptru şi cunună de

gheaţă.

Cu toiagul cheamă cârduri-cârduri de corbi. Iar corbii poartă norii de zloată burduhoşi. Zloata începe să cadă în valuri peste oastea trufaşă a craiului. Întâi o udă bine, pătrunde pân-la oase fiecare oştean. Moaie praful de puşcă şi umple trâmbiţele, care abia mai sună greoi şi răguşit poruncile lui Marcoş. Barba în ghemotoace a bătrânului crai a devenit noroi şi veşmintele sale atât s-au încărcat cu apă şi zăpadă încât sărmanul cal ce-l duce pe împărat abia-l mai poartă.

Suflă şi vântul avan, zvârlind ace de gheaţă, în faţa craiului.Viscolul a început. Şi veşmintele ude s-au schimbat în linţolii sub care toţi oştenii tremură din băieri.

Armele din mâini stau gata să se piardă.

— Trageţi-vă înapoi! şuieră Domnul ţării. Puteţi încă fugi, ruşinos, dar puteţi… Tu, Marcoş, ţine-te!…

Dar bătrânul Crai Marcoş îşi scutură veşmântul, îşi scutură şi barba, îşi scutură amorţeala şi iese iar în frunte.

— Ascultaţi! le răcneşte oştenilor din preajmă. Lupta nu e sfârşită. Uite, se lasă noaptea. Şi ne vom odihni. Strângeţi tot ce-i de lemn, arcuri, paturi de puşcă şi tot ce mai poate arde. Şi-aprindeţi un foc mare. Desmorţiţi-vă mâinile. Prindeţi în ele săbii şi paloşe ascuţite şi mâine, în zori de zi, vom reîncepe lupta, vom fi biruitori.

Oştenii îl ascultă. Mâinile lor deprinse să ardă în vâlvătăi casele paşnice şi să înjunghie trupuri de femei şi copii adună ce-i de lemn. Scapără în amnare şi focul se încinge.

În pustiul cel alb, cerul rămâne stins, lipsit de raza lunii, ca şi de scânteierea popoarelor de stele. Numai în depărtare sclipeşte şi cununa şi sceptrul alb de gheaţă al stăpânului ţării, acel Domn numit Ger.

Acesta mai vesteşte pe aripă de viscol:

— Puteţi încă fugi, ruşinos, dar puteţi, cât nu s-a făcut ziuă…

Oastea lui Marcoş-Craiul încearcă să-şi desmorţească mâinile îngheţate la fărâma de foc aprinsă cum, necum.

Dar Domnul ţării, Ger, suflă peste câmpie. Viscolul se înteţeşte, răscoleşte tăciunii şi îi duce cu el, îi îneacă în zăpadă, şi-i stinge sfârâind.

— Puteţi încă fugi, ruşinos, dar puteţi, cât nu este încă ziuă deplin!

— Eu sunt stăpânul lumii, grăieşte craiul Marcoş, şi nu mă înfricoşez. Am fost şi voi rămâne nebiruit. Şi, în puţină vreme, am să întorc soarta luptei. Alergaţi, porunceşte oştenilor cu furie, nu departe de-aici, veţi zări un lăcaş de închinăciune. Să nu vă închinaţi, dar smulgeţi stranele şi tot ce e de lemn, aduceţi scândurile şi aprindeţi alt foc mare, vă încălziţi mâinile, prindeţi iar săbiile şi veniţi după mine. Nu s-a născut în lume ceva atât de tare încât să nu-l poată răzbi un împărat ca mine.

Oştenii se pornesc, şi după ce găsesc lăcaşul cel sărac, îl dezbracă de lemnul din strane şi icoane şi aprind un foc mare ce luminează noaptea şi încearcă să-şi desmoartă braţele îngheţate.

Din locul unde stă, Domnul Ger suflă straşnic, răscoleşte tăciunii, îi târăşte şuvoi şi-i îneacă sub nea.

Mâinilor fără vlagă le scapă săbiile.

— Lemn mai e? întreabă craiul.

— S-a sfârşit. Curând vom îngheţa. Şi cine va putea să mai lupte pentru măria ta, să-ntindă stăpânirea lui Marcoş-Crai în lume?

— Fugiţi cât mai puteţi! şuieră Domnul Crivăţ şi Ger.

— Nu mai putem fugi dacă nu ne încălzim, de nu ne-adăpostim de acest vânt turbat!

Marcoş încă răcneşte:

— Caii sunt vietăţi ce ne pot da căldura. Tăiaţi-i pe de-a rândul, goliţi-i cât mai grabnic de tot ce-s măruntaie şi înghesuiţi-vă în coşurile lor. După ce vă

încălziţi, vă întoarceţi la luptă. N-am să mă las înfrânt eu, ce-s stăpânul lumii, de-acest pârdalnic vânt.

Oştenii înjunghie caii. Le azvârl măruntaiele şi se ascund în trupurile bietelor animale ce îi purtaseră de-a lungul şi de-a latul întregului pământ, călcând tot sub copite, mereu biruitori.

S-au ghemuit în coşuri, dar viscolul sporeşte. Şi trupurile cailor, cu puţin timp înainte, vii, pline de căldură, încep să împietrească. Oasele li se strâng. Oştenii prizonieri nu le mai pot desface.

Numai bătrânul Marcoş, cu forţa lui uriaşă, izbuteşte să frângă oasele armăsarului în care se-ascunsese şi să iasă afară.

Cât cercetează câmpul, zăreşte numai hoituri de cai, în fiecare fiind câte-un oştean de-al său.

Cerul este vânăt şi corbii croncăne. Viscolul bântuie purtând cu el troieni şi pulberi de cenuşă.

Asta-i tot ce-a rămas din strălucirea craiului şi din trufia lui.

Barba şi pletele cărunte îi sunt zburlite de vânt. Din spate urlă lupii. Deasupra ţipă corbii vestind sfârşitul oştii şi stăpânirea morţii.

Paşii lui Marcoş-Craiul se împleticesc peste câmpia albă, în timp ce în urma lui, hohotind, râde Crivăţul.

— Te-a mânat lăcomia şi te-a pierdut trufia. Pieri şi tu Marcoş-Crai!…

Craiul s-a prefăcut în stană. O stană ce-şi ţine încă în mână sabia ameninţând pustiul îngheţat, în care s-a vrut de asemenea domn fiindcă nu-i ajungeau pământul cel mănos cu grădinile şi apele lui.

Siret – voinicul

Şi a îndrăgit odată, nepoţică, Siret, voievodul cel voinic, pe zâna cea frumoasă a munţilor, pe Bistriţa.

Poate o fi zărit-o când se ducea la vânătoare prin codri întunecoşi ai ţării sale, ce se întindea între Prut şi munţi; Poate a văzut-o întâi în vis!… Destul că a simţit flăcăul cum nu mai poate să trăiască fără dânsa.

Şi ce a făcut, ce n-a făcut, căutând-o multă vreme – că i-a mărturisit cât o iubeşte. Şi a cerut-o de soţie.

Era chipeş flăcău voievodul: înalt, cu umeri largi. Purta veşmânt din catifea deasupra căruia punea armura. Pe cap avea cunună de argint, în mâna dreaptă buzduganul, la brâu o spadă ascuţită. Zâna l-a îndrăgit la rândul ei pe Siret curând de tot – şi atât de tare – încât a hotărât să-i fie soaţă.

Nu era lucru prea uşor. De se însoţea cu un flăcău din lume, ea însăşi devenea muritoare. Îşi pierdea toate puterile de zână. Şi mai era o pricină de teamă, pentru că zmeul cel mai necruţător – numit Inăul – jurase să o aibă pentru sine pe Bistriţa.

Şi zâna se îngrozea de dânsul; nu pentru ea, – ci pentru acela ce îi era drag acuma, pentru Siret.

Zmeul, Inăul, trimisese un spiriduş să iscodească. Şi el aflase că zâna s-a hotărât să facă nuntă cu voievodul. Că deseori îşi spun cuvinte dezmierdate. Şi se privesc pierduţi în ochi, zile întregi şi nopţi.

Şi atunci a hotărât într-adevăr să se răzbune.

Cum? Răpunându-l pe Siret şi luându-i ţara. Făcându-se voievod în locul său. În sinea lui gândea:

„Când am să fiu voievodul unei ţări atât de mândre, zâna o să dorească să-i fiu mire“.

Se şi vedea tâlharul jucând la nuntă. El: mare, greu

şi cu cocoaşă pe spinare, cu colţii rânjiţi. Ea: sprintenă, în rochie albă, având în pletele de aur lămâiţă.

Cum socotea a şi făcut. Şi adunându-şi toţi fârtaţii, zmeii cei mai mişei, s-a avântat să pustiiască pământul lui Siret.

Voievodul, care ştia ce gânduri are zmeul, s-a pregătit pe loc de luptă. Alături de el s-a ridicat întreaga ţară. Şi după un război lung şi crâncen, zmeii au fost goniţi peste hotare.

Nu se putea oricine prinde în luptă cu voievodul. Când azvârlea o dată buzduganul – dacă era vreun zmeu în calea lui, îl prefăcea în pulbere.

Păi socotiţi că o asemenea ruşine nu l-a costat pe zmeu? El, ce se repezise cu îngâmfare, să zacă în ţărână cu un braţ frânt? Şi zmeii lui, cei mai întunecaţi, să fie nimiciţi de oastea lui Siret?

În acest timp, poţi să-ţi închipui ce veselie, ce joc şi cântec era în ţară! Siret o luase pe draga lui de mână. Şi împreună porniseră către palatul Rodnei – măicuţa Bistriţei – care era pe acea vreme regina zânelor.

Venind în faţa Rodnei, îngenunchind, ei au rugat-o să le dea voie să se însoţească pe toată viaţa.

A încercat la început regina să se împotrivească; dar Bistriţa nici nu a vrut să audă. A spus că ea îl iubeşte pe Siret mai mult decât orice pe lume. Şi, până la sfârşit, regina a trebuit să se învoiască.

S-a pregătit deci nunta. Nuntă, mă rog, de zână, al cărei mire este un voievod.

Pe munţi fuseseră aprinse făclii. Palatul strălucea în podoabe. Şi mese mari erau întinse în sălile unde avea loc nunta.

Siret şi-a îmbrăţişat mireasa. Şi Bistriţa, lăsându-se îmbrăţişată, a devenit o fiinţă muritoare, ca şi el.

Deodată, pe când şedeau la masă, şi zânele, în şirag, aduceau vinuri şi bucate, pe tăvi de piatră de safir, s-a auzit afară bătând vântul. Zgâlţâia uşă şi

ferestre.

Se repeziră să privească. Şi ce crezi?… Afară viscol, deşi erau în toiul verii.

Viscolul şuiera sălbatec.

Zăpada începuse să cadă pe munţi.

O zână a vrut să închidă ferestrele palatului. Făcliile care fuseseră aprinse pe munte s-au zbuciumat, s-au frământat în vânt ca nişte fiinţe chinuite, apoi s-au stins.

— Ce se întâmplă? a grăit Rodna îngrijorată.

— Sunt zmeii, a spus nu ştiu cine.

— Inăul!… au strigat zânele. Au împânzit văzduhul în zbor. Au făcut prieteşug cu viscolul, ca să-i ajute.

Şi tot atuncea, vântul, repezind în ferestre o grindină de gheaţă, le-a spart, a stins luminile şi în palat.

S-a auzit un ţipăt. Regina a rdicat în sus inelul pe care îl purta în deget şi al cărui diamant putea să lumineze în juru-i ca şi ziua. Însă mireasa, Bistriţa, pierise. Zmeul o luase în gheare şi zburase cu dânsa. În urma lor se auzise numai un hohot rău plin de batjocură. Hohot de biruinţă.

Şi nici nu pot să-ţi povestesc ce jale. Ce tristeţe şi ce plânset a izbucnit. Mama, regina zânelor, numai că nu înnebunise de durere. Siret sărise de la masă. Îşi închingase spada, îşi luase buzduganul, şi sărutând mâna reginei, pornise pe urmele fugarilor.

Mistuit de durere, bietul voievod a străbătut pământul de la un cap la altul. Ani după ani a colindat, căutând fiece colţişor de lume, întrebând fiecare om, fiece fir de iarbă, norii cei veşnic călători.

Şi doară peste multă vreme viscolul, care îl ajutase pe Inău, pentru că avusese prieteşug cu el, s-a înmuiat.

Îi părea rău că a îndurerat-o atât de mult pe Rodna, regina zânelor.

S-a dus la ea şi i-a cerut să-l ierte. I-a spus unde se află ascuns zmeul.

Zâna i-a dat de ştire lui Siret. Şi el s-a repezit ca fulgerul acolo. L-a prins pe zmeu la o strâmtoare între munţi, de unde nu putea să fugă.

Şi s-au luptat, unii spun că un an, alţii că trei. Eu îţi spun drept că nu ştiu bine cât... Dar din mânia şi amărăciunea aceea nesfârşită pe care le adunase Siret în inimă, aşa de tare l-a lovit pe zmeu cu buzduganul, că l-a făcut una cu pământul...

L-a doborât pe zmeu; dar Bistriţa tot nu putea să fie găsită nicăieri. Asta pentru că zmeul o ascunsese într-un castel de piatră, de sub pământ. Castelului i se spune acum muntele Pietrosul.

Văzând că nu-şi poate găsi mireasa nicăieri, Siret a vrut să-şi afle moartea. El, fără Bistriţa, nu vrea să mai trăiască.

Îi părea totuşi rău să se despartă de ţara pe care o cârmuise şi o apărase. Şi dorind să rămână cumva alături de pământul străbun, a rugat-o pe regina zânelor să-l schimbe într-un râu.

Voia i s-a împlinit. Râul a prins să curgă.

Atunci, când dragul ei s-a făcut apă, Bistriţa, ce fusese ascunsă în castelul de sub pământ, şi-a simţit inima că-i bate tare, tare... Şi a ştiut că lui Siret i s-a întâmplat, pe undeva, vreun rău. Nu mai avea puteri de zână. Dar s-a rugat şi ea de duhul pământului să-i spargă drum, să iasă afară şi să-l găsească pe Siret.

Şi atâta de fierbinte s-a rugat, că duhul a deschis pământul. Şi a dat drumul apelor de dedesubt să iese afară. Apele au ţâşnit, spărgând poarta castelului. Şi Bistriţa s-a repezit în valuri. Trupul i s-a topit în apă.

S-a făcut Bistriţa o apă aurie, ca pletele miresei lui Siret.

Sărind, sau lunecând pe munte, printre stânci, apa cea sprintenă l-a întrebat pe Soare:

— Unde e oare iubitul meu? Care e calea mai scurtă către el?

— E peste munţi, e peste stânci, a răspuns Soarele zâmbind. E cale grea…

— Pe acolo am s-o iau, a răspuns Bistriţa.

Şi tăind muntele în curmeziş, şi alergând peste câmpii, a văzut de departe Siretul – râul cel lat şi mândru ca o fâşie de argint. Şi a ştiut că acela-i este soţul.

S-a avântat cu bucurie către el. Apele lor s-au făcut una.

— Iubitul meu, mirele meu, murmura Bistriţa, iată-ne uniţi…

— Pe veşnicie vom rămâne astfel, a spus Siretul îmbrăţişând-o.

Şi din poveste se mai ştie că zânele pluteau atunci deasupra apei, cântând şi veselindu-se împreună. Bătrânii spun că s-ar afla şi astăzi zâne peste Siret, de-aceea e câmpia lui aşa mănoasă…

Novăceştii I

Măgdălina

Poate aţi auzit, poate n-aţi auzit, dar a fost cândva un măr care înflorea, ce-i drept, ca toţi meri şi dădea tot ca ei roadă. Fără cât mărul acesta îşi urca vârful până la bolţile cerului, rădăcina şi-o cobora până în adâncurile mării, iar rămurişul era atât de bogat încât acoperea o întindere aproape cât o ţară.

În măr se afla un pat cu învelişuri şi polog de mătăsuri, având la căpătâi perne de puf şi împodobit cu tot ce era de nevoie, pentru ca acela sau aceea care s-ar fi odihnit în el să se poată simţi ca un copil la sânul cel dulce al maicii sale. Iar în pat cine credeţi că se află? însăşi zâna Măgdălina cea cu ochii de culoarea mării când este liniştită şi i se zăresc străfundurile cu popoarele sale de peşti, raci, scoici şi alte nenumărate neamuri de vietăţi, cu buzele ca de mărgean şi pieliţa obrazului atât de albă, încât pare făcută din nea.

Zâna fusese şi era râvnită de cel mai cumplit căpcăun, uriaş şi hidos, dintre câţi căpcăuni se aflau în lume.

Acesta o căutase şi o căutase pe toate laturile pământului s-o prindă, s-o aducă la Ţarigrad[1] şi-acolo să se bucure de ea după placul şi voia lui.

Măgdălina prinsese de veste la timp, apucase să fugă şi să se urce în mărul cel cu rămurişul atât de încâlcit şi întins, cu vârful în cer şi rădăcinile în adâncul

---

[1] Ţarigrad – În limba română veche Constantinopolul era denumit *Țarigrad*, adică „Cetatea Împăratului” sau a „Cezarului”, cu referire la faptul că până în anul 1453 Constantinopolul a fost reședința Imperiului Roman de Răsărit. Numele *Țarigrad* a pătruns pe filieră slavonă. (Wikipedia)

mării.

Acolo îşi făurise prin vrajă patul cel cu învelitori şi polog de mătăsuri, cu perne de puf şi cu tot ce mai era de nevoie pentru ca să se poată simţi ca la sânul cel dulce al maicii sale.

Stătea astfel de multă vreme, deoarece se ştie că zânele n-au vârstă şi trecerea timpului asupra lor este ca ploaia peste un jghiab de piatră, se scurge şi aproape nu lasă urmă.

Timpul se scurgea fără să lase aproape nicio urmă ce-i drept, dar zâna Măgdălina era nemulţumită.

Şi cum să nu fie nemulţumită câtă vreme, din pricina rămurişului prea întins şi prea des al mărului din mijlocul mării, nu putea zări altceva decât printre frunzişuri câteva licăriri de apă?

Încolo – ce să mai vorbim? datorită vrăjilor zânei, ploaia şi ninsoarea n-o atingeau, nici frigul sau căldura nu le simţea.

O ocolea ce-i rău, dar, în schimb, ea nu putea vedea

în largul mării nimic. Şi mai ales corăbiile care, cu pânzele întinse, spintecau valurile, i-ar fi plăcut să le urmărească din ochi până ce s-ar fi pierdut în depărtări.

Sau bărcile pescarilor, când aceştia îşi întindeau năvoadele în zori, ori seara, când le strângeau şi se întorceau cu ele la ţărm, aşteptaţi în chiote vesele de către femei şi copii.

Şi-aşa cum trecuse până atunci vremea, ar mai fi trecut încă de-o sută de ori pe atâta, zâna Măgdălina şezând pe patul împărătesc, ţesând pânzeturi cu fir numai şi numai din aur, sătulă de singurătate, plictis şi cugetând doar cum ar putea face ca să găsească un flăcău chipeş cu care să se mărite.

Dar cum să se însoţească cu un flăcău când nimeni n-o putea zări, ascunsă cum era în rămurişul mărului, şi deci nimeni nu o putea îndrăgi în afară de căpcăunul cel uriaş şi hidos care o căutase atâta vreme şi încă o mai căuta?

S-a întâmplat încă cam tot pe atunci ca şi Marea să se mânie pe mărul cel cu rămurişul întins deasupra apelor ei. Şi Marea i-a strigat:

— Hei, mărule, mărule, de ce mă amărăşti tu şi mai mult decât îmi sunt de amare şi de sărate apele? Că de când ai crescut şi ţi-ai lăţit într-atât rămurişul peste valurile mele, nici nu mai îmi pot zări marginile. Ridică-ţi, te poftesc, poalele, ca să-mi pot vedea largurile, ca şi zâna Măgdălina, din patul său împărătesc, să poată privi zările pe care se preling în fiecare zi, în amurg şi în zori, corăbiile cu călători şi bărcile încărcate cu peşte ale pescarilor! Te-am mai poftit de două ori până acum acelaşi lucru, dar îngâmfat cum eşti de înălţimea şi de lăţimea ta, nu mi-ai dat ascultare. Şi, dacă şi de această dată vei rămâne tot surd, am să mă înfurii atât de rău, încât am să-mi pornesc valurile cele fără pereche de cumplite, te voi săpa la rădăcină şi te voi

răsturna.

— He, hei, Mare, Mare, i-a răspuns însă, trufaş, mărul. Prea te grozăveşti şi te ţii puternică. Şi prea îmi vorbeşti îndrăzneţ. Deoarece, dacă Soarele o vrea, când l-oi ruga eu, apele ţi le va seca. Şi atât de mică vei rămâne, încât îţi voi plânge de milă.

Abia îşi terminase mărul cel rămuros cuvântarea şi Marea nu şi-a mai putut stăpâni mânia.

A început întâi să-şi învineţească apele, apoi să şi le învolbureze, să le pornească asemeni unor herghelii nărăvaşe, cu coamele albe spulberate pe spinări, către tulpina şi rădăcinile mărului.

Valurile, rădăcinile le-au dezgolit şi trunchiul atâta l-au izbit, până când a început să se clatine.

Zâna ţipa înfricoşată, deoarece şi patul ei era azvârlit dintr-o parte a rămurişului într-alta.

S-a clătinat, s-a clătinat până când patul s-a prăbuşit în valuri, şi a lunecat pe ape.

Valurile l-au luat purtându-l peste ape, gata, gata să-l ducă la fund laolaltă cu zâna.

Măgdălina, îngrozită, a început să ţipe şi să suspine chemându-i în ajutor pe oameni.

Pe ţărm nu se găsea însă decât un păstoraş cam de vreo nouă ani, care atât s-a înspăimântat de năvala şi de urletul valurilor, încât nici n-a gândit să dea ascultare strigătelor de ajutor ale zânei, ci a rupt-o de fugă fără măcar să se uite înapoi.

Măgdălina vedea că piere. Patul ei împărătesc, de ale cărui laturi abia mai izbutea să se ţină, era aici pe o creastă a valurilor, aici aluneca în vârtej sub ele.

Şi din această pricină nu înceta să ţipe:

— Veniţi de mă scăpaţi de la moarte! Şi aceluia care mă va scăpa din primejdie, dacă mă va dori, am să-i fiu bucuroasă soţie.

Nimeni, din pricina urletului valurilor, nu-i putea auzi strigătele.

Numai bătrânul Novac, cel a cărui ureche era în stare să prindă şi cel mai mărunt zumzet al gâzelor şi cel mai neînsemnat şopot al frunzelor chiar dacă acestea ar fi răsunat de la capătul pământului, a prins, adus de vânt, geamătul tot mai stins al zânei.

Măcar că geamătul venea de pe Mare, iar bătrânul Novac se afla tocmai hăt – departe, sus, în munţii cei bogaţi în păduri de stejar şi fag, urechea lui tot a izbutit să-l prindă.

Şi, ca întotdeauna la ceas de primejdie pentru oricine, nicio clipă n-a pregetat. Şi-a luat într-o mână suliţa, şi-a vârât în teaca de la brâu sabia şi s-a pornit la vale, ca vântul şi ca gândul, zguduind tot pământul sub goana fără răgaz a armăsarului său.

La ţărmurile Mării ajungea, tocmai la timp şi cu câteva clipite înainte ca Măgdălina să se scufunde cu patul ei împărătesc, cu totul, sub valuri.

Măgdălina abia mai putea să suspine:

— Vino, tăicuţule, vino, oricât eşti de bătrân, scoate-mă din valuri, salvează-mă de la moarte şi pentru binele acesta, dacă mă vei dori, eu îţi voi deveni soţie.

Novac era bătrân. Pletele cărunte îi curgeau mai jos de umeri, musteţele şi ele îi erau atât de lungi încât dacă şi le-ar fi lăsat în voie i-ar fi ajuns până la călcâie. Ce-i drept, însă, atât pletele cât şi musteţele şi le închinga pe fiecare în câte cincizeci de noduri. Şi astfel părea cu mult mai tânăr decât era. De altfel, nici puterea lui nu s-ar fi lăsat înfrântă chiar de-o oaste care s-ar fi încumetat să-i stea împotrivă când el îşi ocrotea meleagul strămoşesc. Iar ochii săi, altminteri blânzi pentru prieteni, deveneau ţepuşe şi paloşe pentru vrăjmaşi. Doar cât ar fi cătat odată la ei, un rând întreg de duşmani s-ar fi lăsat la pământ. Cât şi-ar fi încreţit puţin fruntea, încă zece rânduri ar fi căzut. Iar dacă s-ar fi încruntat de-a binelea, întreaga oaste vrăjmaşă s-ar fi clătinat, niciunul dintre cei veniţi cu

urgie n-ar fi rămas în picioare.

Şi nici de Marea cea mare, nu se temea bătrânul.

Încât văzând-o acum pe zâna Măgdălina în primejdie, bătrânul Novac şi-a tras din teaca de fier sabia. S-a lăsat într-un genunchi şi pe celălalt cu pumnul lui grozav a bătut ca pe-o nicovală, sabia. Şi-atâta şi-a bătut sabia până când aceasta de zece stânjeni s-a lungit şi de trei s-a lăţit.

Sabia şi-a prefăcut-o într-un fel de punte cu care a unit ţărmul de patul cel împărătesc al zânei.

Astfel, călcând pe punte, şi-a întins suliţa. De suliţă s-a prins zâna. Iar el numai odată a zmucit vârtos şi, ca pe-un peşte prins în undiţă, a azvârlit-o pe Măgdălina în iarba de pe mal.

Abia de astă-dată, Măgdălina, scăpată de la moarte, a cătat cum se cuvine la bătrânul Novac şi cum nu se poate mai rău i-a părut de făgăduiala că-l va lua de soţ.

Se vedea Novac bătrânul un bărbat mai voinic decât cine ştie câte sute de tineri laolaltă, dar barba şi musteţele înnodate îi erau cu totul şi cu totul cărunte.

Mai bucuroasă ar fi fost să nu-şi ţină făgăduiala şi să-l azvârle pe bătrân, în locul ei, în valuri, ca să îl dea la fund.

Numai că Novac înţelegea prea bine atât privirile cât şi cugetările cele viclene ale zânei.

— De ce te uiţi la mine atât de rău? o întreba el. Gândeşti că mă voi apuca să te iau de soţie? Dar eu ştiu că un trandafir nu se cuvine a fi altoit într-un trunchi de copac scorburos. Aşa încât, zâno Măgdălino, să nu te temi. Cel căruia te menesc este feciorul meu, Gruia. Nici nu ţi-a fost dat ţie să vezi un asemenea flăcău. Gruia este înalt, voinic, frumos, subţire ca tras printr-un inel, alb la chip şi cu mustăcioara ca spicul. Haide să ne pornim amândoi spre munte, unde se află el ca să şi faceţi nunta.

Zâna, ascultându-l pe bătrân, se bucură peste poate. Îşi clatină odată capul şi părul i se face de aur. Şi-l clatină a doua oară şi ochii îi devin nestemate. Şi dacă şi-i clatină şi-a treia oară, închide un palat fermecat într-un fruct de măr pe care-l luase cu sine, ca să i-l dea de zestre lui Gruia.

Apoi bătrânul şi zâna au plecat, călări, către ţinutul de baştină, din creerii munţilor, al Novacilor.

Pe drum bătrânul a hăulit. Gruia i-a înţeles hăulitul. Într-o poiană toată înfloritǎ i-a aşteptat. A luat-o pe zână din şaua bătrânului în şaua lui. Şi-a hotărât ca nunta să şi-o facă dintâi la Ţarigrad înaintea palatului împăratului.

Asta ca să vază şi el cum se sărbătoreşte o nuntă novăcească dintre un flăcău şi o zână.

Măgdălina însă le-a povestit că-n Ţarigrad se află căpcăunul uriaş care-o vrea de mireasă şi care a dat poruncă să nu se mai cunune vreo fată până ce n-o va găsi el pe zână.

— Ce să fac, taică? l-a întrebat Gruia pe părintele său.

— Ai să faci ce te învăţ eu! i-a răspuns bătrânul.

L-a luat apoi deoparte şi i-a dat învăţ ce trebuia săvârşit. Gruia s-a îmbrăcat într-un veşmânt ca al zânei, cu floare de lămâiţă pe frunte.

S-a arătat astfel înveşmântat pe podul cel mare al Ţarigradului.

Căpcăunul, socotind că-i zina, s-a repezit s-o drăgostească. Atunci Gruia şi-a scos de sub veşmântul de văluri sabia. S-a încins o luptă cruntă, din care – aşa cum trebuia să fie – Gruia a ieşit biruitor. Capul uriaşului a zburat de pe umeri.

Gruia i-a luat căpcăunului capul în vârful săbiei şi i l-a arătat Măgdălinei.

Zâna l-a prins de gât pe Gruia şi astfel, în cântecele lăutarilor, a început nunta în Ţarigrad, durând pe tot

întinsul drumului, cât au călătorit călări, până în pădurile şi în cerdacul Novacilor. Şi-acolo, tot a mai continuat încă o sută de zile şi încă o sută de nopţi. Iar alţii, tot susţin că ar mai fi urmat încă odată pe atât, de s-au cutremurat pădurile şi-ar fi jucat la nunta nu numai mirii, cu rudele şi prietenii lor, ci şi toate sălbăticiunile codrilor, iar oaspeţii i-au urat zânei să fie credincioasă şi cu o viaţă la fel ca a Novăceştilor de curată dacă vrea să-i fie bine şi să trăiască în bucurie şi fericire.

Cântecul

Numai că lucrurile n-au stat aşa cum i-au urat oaspeţii la nuntă zânei Măgdălina. Cu toate că frumoasă coz, nu era o zână dintre cele mai bune şi cu gândul curat ca lacrima, aşa cum şi-o dorise Gruia. Ba tocmai dimpotrivă.

Feciorul a dovedit-o curând, deoarece atât necinstea, cât mai ales gândul înşelător, prin firea lor, nu pot rămâne multă vreme ascunse. Într-un fel sau într-altul, mai devreme sau mai târziu, ele se dau la iveală.

Mare a fost mâhnirea atât a lui Novac bătrânul, cât şi a lui Gruia, tânărul. Şi dezgustat peste măsură, Gruia a părăsit-o pe Măgdălina, lăsând-o în plata sorţii pe care şi-o croise.

Zâna, care se ştia datoare cu viaţa şi cinstea Novacilor, s-a mâniat dar n-a avut ce face. Numai în sinea ei s-a jurat să-l răpună pe Gruia. Avea un arc cu săgeţi fermecate care singure ştiau să urmărească pe cel căruia-i urzea pieirea zâna. Şi mai ştia că Gruia, împreună cu părintele său, băteau într-una calea, printr-o pădure, către palatele din Ţarigrad ale împăratului, când credeau de cuviinţă să-l mai înspăimânte câte puţin şi astfel să-i mai domolească

pornirile vrăjmaşe împotriva celorlalte neamuri.

Acolo îi va aştepta pe amândoi când vor trece şi le va porunci săgeţilor ei fermecate să-l împungă de moarte pe Gruia.

Uitase că fusese scăpată din ghearele căpcăunului şi că libertatea şi-o datora Novacilor, că fusese cinstită de ei cu o cunună de mireasă a cărei curăţenie nu ştiuse să şi-o păstreze.

Şi că, deşi părăsită de Gruia după faptele ei, putea să trăiască mai departe în voie unde şi cum îi plăcea. Măgdălina se făcuse acum o zână mai rea decât multe altele şi gândurile ei se îndreptau numai către moartea fostului ei bărbat.

Şi-aşa, într-o bună zi, iată-i pe cei doi voinici: tatăl Novac şi feciorul său, Gruia, că pornesc iarăşi cu treburi spre Ţarigrad, dorind să vadă ce se mai întâmplă pe-acolo, şi ce mai pun oamenii împăratului la cale în ce priveşte orânduirea lumii.

Au călătorit ei ce-au călătorit. Dar, înaintea lor, mai iute trecea în zbor vestea că vin spre Ţarigrad cei doi cumpliţi Novaci.

— Vin să ne ceară socoteală pentru nevredniciile noastre! îşi şopteau sfetnicii între ei.

— Ori chiar să ne şi pedepsească! se văieta dregătorul de taină.

— Cei doi Novaci sunt mai primejdioşi decât diavolul! striga chiar împăratul. Şi cine poate şti ce-or mai avea de gând.

Atâta că Novacilor nici nu le pasă de spaimele ce zgâlţâie Ţarigradul.

Ei călătoresc furtunatic, tăind de-a dreptul peste coline şi străbătând apele cu armăsarii înnot. Şi-n semn că se îndreaptă spre Ţarigrad, din goană bidivii lor şuieră.

Au străbătut şapte munţi, şaptezeci de păduri şi şapte sute de ape. Dar, după ce-au trecut peste al

optulea munte şi se pregăteau să străbată cea de-a şaptezecişiuna pădure, bătrânul Novac simte că îl cuprinde o leacă de plictis. Şi îi rosteşte feciorului:

— Hei, Gruio, fecioraşule, mie parcă mi s-a cam urât să tot călătorim aşa, fără ca să se încumete careva a ne ieşi înainte şi-a încerca să ne reteze calea!

— Şi mie, taică, cam tot asemenea mi s-a urât! îi dă răspunsul Gruia. Toţi vrăjmaşii văz că se spulberă înainte-ne, de parcă i-ar lua vântul. Şi nu tu suliţă, nu tu baltag şi nici măcar vreun paloş, care să ne înfrunte. Ce mai călătorie o fi şi asta, aşa fără nicio ciocnire? Şi simt că mă ia şi pe mine aşa o amorţeală şi o lehamite cum nici c-am mai trăit!

— Păi, dacă e aşa, ştii ce gândesc eu, Gruio?

— De unde să ştiu, taică?

— Gândesc să tragi tu, fecioraşule, un cântecel din acelea care ştii că-mi plac mie, ca să ne înviorăm cât de cât şi să străbatem fără vreo amorţeală codrul.

— Gândeşti prea bine taică. Atâta că, de mă voi apuca să cânt unul din acele cântecele care-ţi plac dumitale, şti că toţi munţii vor prinde să se legene, precum li-i obiceiul la cântecele mele. Din legănat, frunza o să le pice. Iar fosta mea nevastă, Măgdălina, pe care am părăsit-o pentru răutatea şi necredinţa ei, şi care îşi are lăcaşul aici în codru, dormind într-una, din lenevie, la umbră, se va trezi. Şi ştii că Măgdălina mai are încă şi un arc fermecat ale cărui săgeţi cată singure pe cel căruia ura sa i-a urzit pieirea. Ea a jurat drept răzbunare c-am părăsit-o să-mi scurteze viaţa de cum voi încerca să străbat acest codru, trecând spre Ţarigrad. Dar fie, dragă taică, orice-ar fi să se întâmple, pentru dorinţa pe care-o ai, tot am să-ţi fac cântarea…

Cântă feciorul Gruia, după voia părintelui său. Şi glasul lui tânăr şi limpede sună atât de straşnic încât munţii cei falnici şi înverziţi încep să se legene. Se

prind într-o horă întinsă şi joacă.

Din jocul şi legănatul acesta trunchiurile se scutură. Iar scuturatul face ca frunza lor verde să le pice ca toamna, când suflă vântul rece.

Frunza rărindu-se, umbra pierzându-se şi fierbinţeala soarelui întinzându-se, Măgdălina cea mereu leneşă şi somnoroasă se trezeşte. Aude lămurit glasul atât de cunoscut a lui Gruia. Ia de-alături arcul cu săgeţile fermecate şi le dă poruncă să-l răpună pe fostul ei bărbat, căruia-i fusese necredincioasă şi care tocmai de aceea o părăsise.

Săgeţile străbat pădurea singure mânate de vraja cea rea, îl ajung din urmă pe Gruia. I se înfig în trup şi el cade de pe credinciosul său bidiviu într-un luminiş din pădure.

Cântecul vitejesc a încetat. Zâna se bucură, dar bătrânul Novac îşi simte inima străbătută de grijă.

— Gruio, Gruio! strigă el. Dacă te-a cuprins teama de răutăţile Măgdălinei să şti că-ţi sunt alături. Şi din orice greutate te voi trage la timp. Dar ştiu că nu te temi! Şi-atuncea de ce taci?

Gruia nu mai cânta. Şi cum putea să cânte când zăcea în luminiş lungit, ţeapăn, pe spate?

Novac îşi cam dă seama de ce s-a petrecut. Îşi trage de frâu bidiviul spre dreapta şi, gonind încoace şi încolo, găseşte dintâi armăsarul lui Gruia. Armăsarul nechează de parcă l-ar chema pe Novac după el. Şi chiar aşa şi este.

Armăsarul Novacului se ia după armăsarul lui Gruia. Şi armăsarul lui Gruia îi este călăuză aceluia pe care călăreşte Novac.

— Gruio, trezeşte-te, sunt eu, tătâne-tău!

Dar Gruia nu se mişca şi bătrânul Novac îşi scoate de la brâu iasca, îşi scoate şi amnarul. Bate în amnar cu putere. Şi iasca se aprinde. Cu iasca îi dă foc codrului din toate patru părţi.

Cumplită pălălaie învâlvorează codrul!

Zâna se înfricoşează. Prin vrajă îşi ridică pe umeri două aripi cu care se înalţă în zbor, cu gândul de-a scăpa.

Zâna zboară pe sus, iar Novac, de jos, îi urmăreşte zborul de-a călare, întâi străbătând flăcările codrului, apoi tăind şi câmpurile şi apele. Şi cât timp urmăreşte zborul grăbit al zânei, îşi scoate din spinare arcul.

Nu-i arc vrăjitoresc, ci e arc voinicesc. Săgeţile sale nu urmăresc ele singure, ca ale zânei, pe cel căruia-i râvnesc pieirea. Dar drumul lor este ca totdeauna, fără de niciun greş.

Novac îşi întinde arcul. Coarda zvâcneşte şi zbârnâie. Săgeata porneşte în sus şi se înfige în aripa dreaptă a Măgdălinei. Cuprinsă de durere, zâna alunecă pe drumurile nevăzute ale văzduhului. Şi cade jos în tină. Novac o prinde de mână şi, încă de-a călare, o târăşte până la locul unde se află Gruia rece şi fără de suflare.

— Hei, pui de vrăjitoare, o ceartă el. Mi-ai doborât printr-o nouă viclenie feciorul. Şi, de nu mi-l învii, nimic nu te mai scapă. Nici n-apuci să zici vai, cu sabia te tai, şi te azvârl în foc şi te răpun pe loc.

Măgdălina tremură şi se văietă. Plânge şi cere cruţare, dar nu vrea să destăinuie mijlocul prin care l-ar putea reînvia pe Gruia.

Novac şi-a şi înălţat sabia. Oţelul ei sclipeşte în lumina flăcărilor care-au cuprins pădurea, mai să-i ia ochii zânei.

— Glăsuieşti sau pieri!

Vocea lui Novac e ca tunetul. Zâna se cutremură. Vârful săbiei i-a ajuns lângă piept. Numai de o mică împinsătură mai este nevoie şi i-a şi străpuns inima.

— Îndură-te şi-ţi spun totul! începe să geamă zâna.

— Hai, vorbeşte mai grabnic! tună din nou bătrânul.

Şi Măgdălina mărturiseşte că de i s-ar tăia degetul ei

cel mic pe care străluceşte un ineluş de argint, şi cu inelul acela, scos de pe deget, i-ar freca, uşurel pieptul, Gruia ar învia tot la fel de voinic şi viteaz cum fusese înainte.

— Bătrânul nu stă pe gânduri. Retează degetul cel mic al zânei, scoate de pe el ineluşul, aleargă îndată la Gruia şi-i freacă uşor pieptul.

Gruia deschide ochii şi cel dintâi lucru pe care-l face, înainte chiar de a-şi veni cu totul în fire, este să sară la loc în şa. Armăsarul nechează.

Şi feciorul Novacului se întrebă:

— Măi, da' cum oi fi căzut eu deodată din şa? Şi ce-oi fi adormit aşa greu?

Novac îi povesteşte cum şi ce s-a întâmplat. Cum l-a săgetat zâna şi cum era să piară de n-o ţintea şi el cu arcul novăcesc.

Măgdălina îi cade înainte lui Gruia, îi cere iertare şi jură că nu va mai săvârşi de-acum înainte o faptă ca aceea şi nici măcar cu gândul n-o va gândi.

— Bine, deodată te iert şi îţi cred jurământul, se înduplecă Gruia, dar mai întâi să stingi, focul pe care l-a aprins taica, doar ca să-i cazi în palmă. Şi ce-a fost pârjolit să se facă iar proaspăt.

Măgdălina primeşte. Ia o ramură arsă şi una încă verde, suflă deasupra lor şi le înfige în pământ. Codrul iar înfloreşte şi ce era ars se face din nou verde.

Din şa cum se găseşte, Gruia îşi reia cântecul.

Armăsarii Novacilor tropotesc şi nechează. Măgdălina cea rea s-a ascuns în străfund de codru. Şi fecioraşul Gruia cântă de se leagănă munţii, şi prinşi cu toţii de umăr joacă de se zguduie lumea, pământul cel întins, râurile şi marea.

— Novacii!... Vin Novacii!...

Balaurii de aur

Bat tobele, sună trâmbiţele şi vestitorii împăratului din Ţarigrad dau de ştire în piaţa cea mare că înălţimea sa a hotărât să-l dăruiască pe voinicul care i-ar putea aduce ceea ce se vede ziua şi noaptea strălucind la marginea dinspre răsărit a munţilor cu o răsplată atât de mare, cum nu s-a pomenit.

— Şi-anume ce răsplată i-ar putea da? întreabă toţi cei care nu se tem de luptă şi nu se înfricoşează de iazme.

— Stăpânul nostru, îi lămuresc vestitorii pe voinici, îl va dărui pe viteazul aducător a ceea ce doreşte măria sa cu jumătate din cetate şi, pe deasupra, cu-a treia parte din avuţiile împărăteşti.

Voinicii se bucură de-o asemenea răsplată, dar un bătrân le spune că, făgăduind atât de mult, fără îndoială că şi fapta pe care o cere împăratul trebuie să fie cu o prea mare cumpănă, asupra vieţii lor. Şi dacă luminăţia sa aşteaptă un lucru atât de neprielnic, mai bine să şi-l înfăptuiască, şi să se primejduiască el însuşi.

Sfatul li se pare voinicilor – adunaţi în piaţa cea largă a cetăţii ca să-i asculte pe vestitori – destul de înţelept. Aşa încât, unul câte unul, aceştia se trag înapoi, se pierd pe uliţe. Şi până la sfârşit, singurul care mai rămâne pe loc este doar Gruia, feciorul cel dezmierdat şi drag al lui Novac.

Tată-său, Novac, nebiruitul, îl învăţase pe Gruia că, fără de greutăţi şi primejdii, nici fapte cu totul şi cu totul deosebite nu se pot făptui.

— Ce, Gruiuţule, te încumeţi? îl întreabă slujitorii împăratului pe fiul lui Novac.

— Mă încumet! le răspunde flăcăul.

— Dar nici nu ştii bine despre ce este vorba!

— Nu ştiu decât ce-am auzit de la voi. Nu mă tem

însă de nimic. Sunt spiţă novăcească!

— Şi nu te temi măcar c-ai putea să te prăpădeşti?

— Nu e cu neputinţă să mă prăpădesc, dar nici să dau bir cu fugiţii, mai înainte de-a vedea despre ce este vorba, nu cred că se cuvine. Atâta vreau ca împăratul să-şi ţină făgăduiala, aşa încât, din ceea ce-oi dobândi, trei părţi să mi le pot împărţi săracilor şi-a patra parte să-mi folosească mie pentru împlinirea nevoilor Novaceştilor.

— Ca să le cumperi arme?

— Ca să le cumpăr arme sau ce-oi mai pofti eu, ca ei să poată apăra ţara de cei ce ne-or călca cu gânduri vrăjmăşeşti.

— Împăratul îşi va ţine făgăduiala.

— Să-mi jure întâi asta. Mă duc să ne înţelegem…

Şi Gruia s-a grăbit spre palatul împărătesc.

Împăratul s-a jurat pe ochii săi că-şi va păstra făgăduiala. Iar Gruia s-a legat de-asemenea pe braţul său voinicesc că va merge în locul acela dinspre răsăritul munţilor unde se zărea acel lucru care uimea ochii împăratului şi-ai lumii, cu strălucirea sa.

La început a făcut o scurtă călătorie până acasă, unde ştia că se găseşte părintele-i Novac. S-a sfătuit cu el. Şi bătrânul l-a învăţat ca, mai întâi, să-şi ia cu sine murgul cel dăruit de el lui Gruia pe când erau amândoi mânji, într-o zi de Sânziene. Pe acesta să-l potcovească, într-o zi de vineri, cu potcoave de argint bătute în copite cu cuie din oţel având vârful întors, ca să nu lunece prin pietre şi să poată urca pe coaste ca şi cum ar umbla pe şes. Să şi-l hrănească murgul numai cu miez de nucă şi lapte dulce vreme de zece zile, şi-abia după aceea să-l încalece şi să plece.

Gruia îşi ascultă părintele, încalecă pe calul dăruit lui încă de când era mânz, într-o zi de Sânziene. Şi porneşte la drum.

Calul goneşte zece zile şi zece nopţi, trecând peste

de zece ori zece coaste fără să lunece pe vreuna, deoarece potcoavele îi sunt bătute în cuie de oţel cu vârful întors.

Şi tocmai când este aproape să ostenească de-atâta goană, iată că Gruia ajunge la poalele unui piersic înflorit, al cărui vârf se află în miezul de foc al pământului şi vârful în miezul înflăcărat al soarelui.

De piersicul înflorit nimeni nu se poate însă apropia, fiindcă încolăcit pe trunchiul lui se vede un balaur numai şi numai din aur, lung cât o zi de mers călare în goană. Iar alături, veghiindu-i somnul, se află mama balaurului de zece ori mai lungă şi mai burduhănoasă decât el.

Acestea erau lucrurile sau ceea ce păreau că-s lucruri, lucind ziua şi noaptea la marginea dinspre răsărit a munţilor, râvnite de împăratul ţarigrădean.

Zărindu-l pe Gruia, mama balaurului îl îmbrânceşte pe fecioru-său. Acesta se trezeşte, se descolăceşte, se ridică pe coadă şi îşi desface larg botul ca să-l înghită pe flăcău, cu calul său cu tot.

Flăcăul îşi dă seama însă că, aflându-se la strâmtoare lângă piersic, nu s-ar putea apăra ca lumea.

Îşi strânge în pinteni murgul şi îl sileşte să sară peste şapte hotare, ca să răzbată în larg şi să se poată lupta mai bine cu uriaşa dihanie.

Balaurul, la rându-i, se avântă după Gruia. Dar flăcăul păstrase la oblânc buzduganul tătâne-său Novac, cel cu zece gurguie şi la fiecare gurgui cu câtie zece colţi.

Începe cu el lupta şi, după zece zile, îl sfărâmă cu buzduganul pe balaur în patru.

Mama balaurului aude şuieratul odraslei sale şi cu tot trupul ei burduhănos, aşa cum numai ea ştia să facă, lunecă pe deasupra pădurii şi stâncilor, sub forma unui val de aur, şi se iveşte la locul bătăliei. Din

botul ei, ca dintr-un izvor, se revarsă o mare de flăcări.

Pentru a putea da lupta şi cu ea, locul devenise iarăşi prea strâmt, aşa încât Gruia îşi strânge din nou în pinteni murgul, silindu-l să sară de astădată peste nouă hotare.

Mama balaurului se avântă după el. Atâta că Gruia nu se lasă. În cealaltă parte a oblâncului îşi are sabia din tinereţe a tătâne-său, cea cu două tăişuri şi care poate spinteca şi piatra.

Loveşte, loveşte şi iar loveşte cu sabia înfiorătoare, burduhănoasa făptură şi o sfărâmă în patru.

Cei doi balauri de aur care nu se hrăniseră niciodată cu altceva decât cu fiinţe omeneşti, zac alături, vărsând din ei nu sânge, ci numai venin şi un noian de flăcări.

N-au pierit însă cu totul şi vor să se răzbune pe Gruia.

— Vino mai aproape de noi, geme botul uriaş al balaurului. Scurtează-ne de chinuri…

— Răpune-ne pe de-a-ntregul! adăugă maica lui. Dar vină mai aproape…

(Amândoi cugetând ca, îndată ce Gruia s-ar fi apropiat, să-l şi înşface cu cal cu tot şi să-i scurteze viaţa).

Feciorul Novacului nu moştenise însă numai vitejia părintelui, ci şi înţelepciunea lui.

— Am să vă răpun numaidecât pe de-a-ntregul! le răspunde el. Să n-aveţi nicio grijă…

— Dar vină mai aproape…

— Au să vină armele mele…

Desprinde din lăcaşurile de lângă grumazul calului cele două suliţe ale bătrânului Novac, puse anume de el acolo, la îndemână, şi fără să se apropie de cei doi monştri, le zvârle cu putere, una în cumplitul balaur şi alta în maica lui, străbătându-le amândurora inimile umplute cu venin. Lupta s-a isprăvit.

Gruia zboară călare până la porţile palatului împăratului Ţarigradului şi de-acolo îi dă de ştire acestuia că dorinţa i-a fost împlinită, iar el îşi aşteaptă răsplata.

De zece ori câte o sută de care a trimis împăratul ca să ridice trupul de aur al balaurului şi încă de zece ori pe-atâtea ca să aducă şi pe acela al maicii sale.

— Palatul tot şi curţile s-au umplut de aur, dar împăratul s-a încuiat în cetate, fiindcă tare i-ar place să-l viclenească pe Gruia.

Atunci Gruia îşi ia în stânga buzduganul, în dreapta sabia cu două tăişuri şi, în lăcaşurile anume întocmite de lângă grumazul calului. Înfige cele două suliţe smulse din inimile înveninate ale balaurilor.

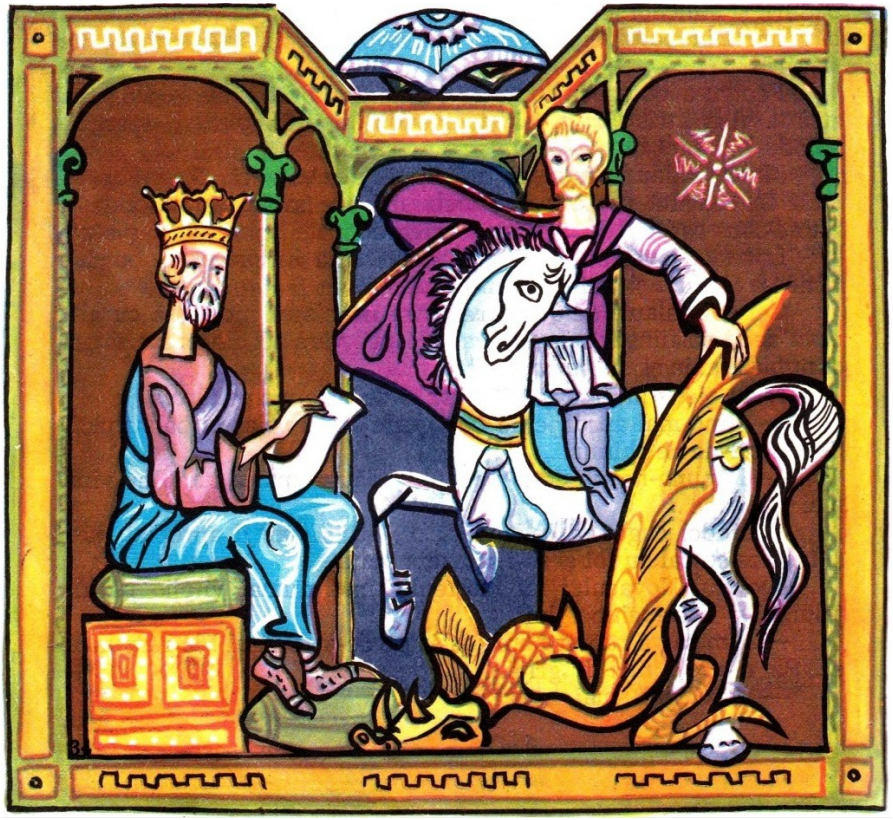

Îşi strânge în pinteni murgul. Acesta se avântă până la cer, amestecându-se cu norii şi apoi se prăvăleşte ca un fulger peste cetate, zdrobind acoperişul sub copite, pătrunzând până în chilia unde s-a ascuns împăratul.

Înspăimântat, acesta îi dă lui Gruia zapisul de stăpânire asupra unei întregi jumătăţi din cetatea Ţarigradului şi porunceşte să fie umplute carele cu partea de avuţie ce i se cuvenea voinicului.

Tobele bat şi trâmbiţele sună, dar acum în cinstea lui Gruia, feciorul cel dezmierdat al lui Novac, care izbândise asupra balaurului.

Pe drum, el împarte sărăcimii bulgării sclipitori de aur, păstrând pentru sine numai atâta cât avea nevoie ca să cumpere arme şi ce mai era de trebuinţă pentru întâmpinarea vrăjmaşilor când ar fi fost să vină.

— Gruio! Gruiuţule! îl laudă tatăl. Abia de astăzi înainte ţi se cuvine şi ţie, cu-adevărat numele de Novac.

La o masă întinsă, se află toţi cei cincizeci de Novaci, fraţi, veri primari şi alte rubedenii mai apropiate.

Pe masă au fost aşezate, de cele cincizeci de fete şi femei din neamul Novăcesc, cincizeci de blide scumpe încărcate cu bucate din cele mai gustoase şi cincizeci de ulcioare pline cu vin din cămările şi din pivniţele împăratului Ţarigradului.

Bătrânul Novac îl ia de mână pe Gruia şi îl aşază pe un jâlţ din capul mesei.

— Locul acesta, care până astăzi a fost al meu, de acum înainte va fi al tău, pentru că ţi-ai dovedit vrednicia! glăsuieşte bătrânul.

Dar Gruia nu-l primeşte, ci îl reaşază în jâlţ pe părintele său.

— Şi dacă aşchia nu sare departe de trunchi, zice el, tot trunchiului din care aşchia s-a desprins i se cuvine cinstea.

Şi buciumele sună, fluierele doinesc, iar glasurile bărbăteşti ale Novacilor şi cele atât de dulci ale fetelor şi femeilor acestora cântă izbânda şi bucuria ce s-a înstăpânit pe plaiul novăcesc.

Novăceştii II

Gruia plugar

S-a dus vestea despre vitejia lui Gruia nu numai în ţinutul munţilor, unde el a văzut întâia oară lumina zilei, ci peste toată ţara şi până cu mult dincolo de hotarele ei.

De-aceea s-au şi alcătuit pe seama lui legende, care se cântă şi se povestesc prin hanuri, la popasuri ori în serile de iarnă pe lângă vetre.

Ştie oricine că feciorul lui Novac nu-şi precupeţeşte viaţa în luptă nu numai pentru apărarea pământului străbun împotriva năvălitorilor turci, tătari şi din alte neamuri, ci şi împotriva tuturor acelora care nedreptăţesc sărmanii, bătrânii, văduvele şi copiii.

Şi cum Gruia este şi un flăcău înalt, drept ca bradul, cu ochi străpungători, mai toate fecioarele şi-l visează şi şi-l doresc drept mire.

Atâta şi-l doresc, încât îl înconjoară unde-l zăresc, îl poftesc în casele părinteşti şi îl îmbie pe întrecute cu fel de feluri de bunătăţi.

Tot poftit fiind aşa şi dezmierdat într-una, Gruia s-a cam deprins cu viaţa veselă, cu dragostea, petrecerea şi vinul.

— Gruiuţule – îl mustră tatăl, bătrânul Novac, când află că feciorul lui a fost iar poftit în petrecere la hanul cel mare de la răscrucea drumurilor – află că petrecerile prea dese, vinul sorbit pe gâlgâite, dragostele prea multe, vrednicia ţi-o vor scădea, vrăjmaşul va afla, şi-atunci repede năvală va da, în chingi te vor lega şi viaţa ţi-o va scurta.

Gruia aude cuvintele bătrânului, dar el se ştie tânăr,

zdravăn, neînfricat.

— Lasă, taică, nu te teme, îi răspunde. Câteva picături de vin pe deasupra şi cât mai numeroase sărutări, puterile nu-mi vor slăbi, ci şi mai mult mă vor întări.

— Gruiuţule, rosteşte şi mama cu lacrămi pe obraz. Lasă-te de o asemenea viaţă, pentru că poate fi oricând ruptă ca o aţă. Mai bine du-te de grabă la târg, vinde-ţi calul şi armele, cumpără-ţi pe preţul lor un plug şi patru boi şi fă-te un plugar cuminte, ca să ne hrăneşti prin munca ta spornică pe noi toţi.

Maica lăcrămează şi inima lui Gruia se simte înduioşată.

Aşa e. El îşi primejduieşte viaţa într-una. Iar tinereţea şi-o toceşte prin hanuri, ori în dragoste nemăsurate.

Se duce Gruia la târg. Îşi vinde calul şi armele. Ia pe ele preţ bun.

Banii şi i-a vârât în chimir.

— Ce faci, Gruio, ţi-ai vândut armele şi calul? Te laşi de vitejii?

— Mă las! răspunde Gruia. Maica m-a rugat, m-a rugat şi-a lăcrămat, să mă las de vitejit, să m-apuc de plugărit, ca să nu mă prăpădesc şi în pace să trăiesc.

Fârtaţii îl poftesc la băutură în han. Fete şi femei îl poftesc să dănţuiască şi să cânte laolaltă cu ele.

Dar Gruia nu răspunde poftirilor, nici nu-şi desface chimirul să-şi risipească galbenii primiţi din vânzarea calului şi a armelor.

Cutreieră târgul. Se tocmeşte cu unul, se înţelege cu altul şi, până în cele din urmă, punând şi ce mai avea el dinainte, cumpără un plug cu cormană bună şi patru boi straşnici.

Se întoarce de grabă acasă şi îi spune măicuţei sale:

— Iacătă mi-am cumpărat uneltele şi animalele pentru muncă. Aşa cum m-ai rugat, de astăzi înainte,

mă şi las de vitejit, mă apuc de plugărit.

Maica plânge, fericită că va scăpa de-atunci înainte de grija pentru viaţa lui. Îl îmbrăţişează, iar el îi sărută mâna.

Tată-său este, la rândul său, bucuros că Gruia s-a lăsat de viaţa cea veselă şi uşoară şi că s-a hotărât să se gospodărească, îi arată ogoarele câte le avea de arat şi îi înjugă boii la plug. Maica îi face de mâncare pentru câmp, iar sora Roxandra, care-l va însoţi, ca să-i hrănească, să-i adape şi să-i îngrijească pe el şi animalele cu care munceşte, îşi dăruieşte cosiţele ca, împletindu-le, să-i facă lui din ele bici.

Au plecat la câmp. Gruia, cu mâinile deprinse să ţină armele şi să lupte, a prins coarnele plugului.

Cât ară alţii într-o zi, el ară într-o fărâmă de ceas şi cât ară alţii într-o lună, o face el într-o zi.

Iar cât timp el ară, Roxandra se duce să aducă apă proaspătă în cofă şi, pe drum, culege dintr-o poiană flori, pe care le orânduieşte în cununiţe şi bucheţele aşa cum le este drag fetelor s-o facă.

Deodată, din depărtare, se aude tunând şi, pe zare, se iveşte un nor lunecând pe aproape de suprafaţa pământului.

Roxandra se miră tare:

Ce să fie asta, frate? Un nor lunecând pe aproape de suprafaţa pământului şi tunând nici că s-a mai văzut!

Gruia pune palma la ochi şi cercetează depărtarea.

— Ei, ce ţi se pare ţie surioară că-i tunet, nu este altceva decât tropotul cailor unei urdii turceşti şi a alteia tătăreşti. Urdiile cată să mă găsească pe mine, să te răpească pe tine şi să ne jefuiască plaiul. Ei, de-aş avea eu acuma armele şi calul, cât de bine mi-ar prinde! Numai că, pe voia măicuţei m-am făcut plugar. Şi tare greu ne-o mai fi. Roxandra s-a îngrozit. Dar Gruia sapă, cât ai clipi, o groapă. O vârâ înăuntru pe sora lui, acoperă locul cu mărăcini şi presară deasupra

pământ. Iar el prinde din nou coarnele plugului şi ară mai departe.

Tropotul cailor creşte necontenit, bubuind şi tunând în urechile lui Gruia şi ale surorii lui, până când urdiile ajung chiar lângă locul unde se găsesc ei doi.

Beiul din fruntea urdiilor răcneşte:

— Măi, plugar, n-ai văzut tu trecând pe-aici pe Gruia lui Novac – pentru că noi avem o socoteală cu el, pe el vrem să-l legăm, pe sora lui, Roxandra, s-o luăm şi ce-om găsi pe plaiul acesta mai de preţ s-adunăm! Răspunde drept, că de unde nu şi pe tine o să te lovim, de piele o să te jupuim.

— Ba, cum să nu fi văzut! răspunde Gruia, trăgându-şi mai pe ochi căciula şi socotind în el cum ar putea pune, la rândul său, mâna pe-o armă. Gruia s-a ivit pe-aici călare, ţânând-o pe sora lui Roxandra în şa şi au zburat amândoi încolo spre munte, aşa cum trece vântul peste coline când se apropie iarna. Luaţi-vă după el, însă mai iute şi poate o să-l ajungeţi.

Beiul ridică sabia ca să arate uidiilor, după învăţul lui Gruia, încotro să se îndrepte. Dar unul dintre turci, mai isteţ, îşi saltă calul înaintea beiului şi i-l arată pe Gruia:

— Nu-l mai căutaţi în altă parte, fiindcă însuşi acesta e Gruia. Eu m-am mai înfruntat o dată cu el, când prădam Ţara Românească. Şi-atunci numai cu greu am scăpat cu zile, fiindcă m-am rugat lui în genunchi să mă cruţe, făgăduindu-i că n-am să mai vin pe-aici în năvală nicicând. Dar care turc sau tătar poate fi dator să-şi păstreze făgăduiala făcută unui blestemat de valah?

Beiul, auzind aceste cuvinte, îşi opreşte urdiile din goană şi, la semnul lui, turcii şi tătarii îşi întorc caii şi se năpustesc cu toţii asupra lui Gruia.

Degeaba se luptă flăcăul din zori până în amurg şi din sară până în zori, degeaba seamănă el câmpul cu leşuri şi-şi îngraşă ogorul cu sânge turcesc şi tătăresc.

Până la urmă e copleşit.

Vrăjmaşii îl cetluiesc, legându-l în zece şţreanguri cu o sută de noduri şi beiul îl întreabă:

— Cum ai vrea tu, Gruio, să mori? Cu săbiile să te tăiem, cu buzduganele să te pisăm, ori cu suliţele să te înţepăm până ţi-om face trupul ciur?

— Ba eu zic că, mai bine şi mai bine, beiule, este să mă spânzuraţi. Puneţi-mi ştreangul de gât. Urcaţi-mă în şaua unui cal. Prindeţi ştreangul de-o creangă. Şi, când ăţi mâna calul eu oi rămâne agăţat de ea. Numai că…

— Numai că?…

— Numai că fiecare osândit la moarte are dreptul să i se împlinească şi o ultimă dorinţă.

— Şi tu cam ce dorinţă ai avea?

— Eu, aş vrea să-mi sloboziţi numai două degete. De-a călare cum oi fi, să smulg, cu ele, dintr-un copac o frunză. De la brâu să-mi scot peana. Pe frunză ca pe-o hârtie, să-i scriu măicuţei carte, să ştie c-am pierit. Mândrele să nu mă mai aştepte şi nici voinicii, soţii mei de luptă, să nu mă mai caute. Să-mi iau rămas bun de la toţi şi de la toate.

— Atâta vrei?

— Atâta.

Beiul, cu puţina lui minte ce-o are, e bucuros că Gruia va pieri nu de armă ca un viteaz, ci în ştreang ca un osândit de rând.

Porunceşte ca Gruia să fie urcat în şaua unui cal. Să i se pună ştreangul de gât. Ştreangul să fie agăţat de o creangă. Iar voinicului să i se dezlege două degete – (şi-anume de la mâna stângă ca să rupă o frunză dintr-un copac şi să-şi scoată cu mâna, din buzunar, peana.

Dar Gruia – cât i se dezleagă cele două degete – mânându-şi calul numai din genunchi, se apleacă fulgerător şi îi smulge beiului sabia de la şold.

Cu sabia îşi taie ştreangul prins de gât. Şi, cu toate

că numai cu două degete de la mâna stângă, începe lupta cu urdiile. Sabia lui parcă-i o flacără ce sare din duşman în duşman, clădind cu ea mormane de leşuri turceşti şi tătărăşti.

De departe, de-acasă, bătrânul Novac aude zgomotul luptei. Sare, la rândul său, pe cal şi cât ai striga: Doamne-ajută! a şi ajuns la locul bătăliei. Acum abia să vezi ce mai horă se începe. Gruia bate marginile şi bătrânul Novac mijloacele.

Niciun turc şi niciun tătar nu mai scapă cu faţa curată. Şi unde le erau înainte celor mai mulţi picioarele, acuma le stau capetele. Şi curând, curând, nici umbră de vrăjmaş n-a mai umblat nici călare, nici pe jos, ci numai târându-se ca şarpele prin ţărână.

Gruia şi-a scos şi surioara din locul unde stătuse ascunsă. Şi tustrei s-au întors acasă, vestind tuturor că Gruia şi Novac deşi au arat, au semănat şi pe urmă au secerat snopi întregi de vrăjmaşi cu fes şi turban, ca să rămână pomenire din an în an, s-au lăsat de plugărie şi s-au apucat iarăşi de voinicie. Deoarece în vremuri ca acelea bietul român nici că mai putea răsufla pe lume de atâta urgie. Şi tot ce-am aşternut eu până aici pe hârtie este numai ca să se ştie şi să nu se uite că de n-ar fi vrednicie, ţara sub ura năvălitorilor ar rămâne nu numai ruşinată, ci şi pustie.

Corbul

Vremea trece cum trece. Aduce bune şi rele, linişte şi nelinişte. Aşa şi Gruia lui Novac – cu toate că duşmanii rar de mai cutezau să se apropie cu prădăciune de plaiurile unde hălăduiau el, tătâne-său şi fârtaţii lor (deoarece se ştie că frica păzeşte bostănăria!) – simte că-l cuprinde iarăşi o nelinişte.

Voinicii stau la masă în cerdacul bătrânului Novac, aflat în pădurea Pinului din munţii Catrinului. Mănâncă,

beau şi se veselesc. Numai Gruia nu bea, nici nu mănâncă, ci numai stă pe gânduri, privind undeva, cine ştie ce, în zarea depărtată.

Frunzişul pinilor bătrâni foşneşte sub adierea vântului, cântecul fetelor şi femeilor novăciţe răsună dulce. Numai Gruia oftează şi cântecele lor nici nu-i ating auzul.

— Ce-i cu tine, Gruio, de nici nu bei, nici nu mănânci? întreabă bătrânul. Şi stai numai pe gânduri, privind zile întregi spre depărtări?

Gruia nu şi-a minţit niciodată tatăl, aşa că-i răspunde verde:

— Tată! De când n-am mai avut de biruit pe nimeni, mă simt cam nelalocul meu. Aşa că tare aş mai da o raită prin lume să văd ce mai e şi ce se mai întâmplă.

— Du-te, dar fereşte-te de a ajunge la Ţarigrad. Acolo sunt cei mai nemiloşi vrăjmaşi ai noştri, care doar atât aşteaptă să le fii la îndemână, să te prindă în gheare, să te lege şi să te azvârle în temniţă ca să te răpună, ori ca să putrezeşti de viu.

— Păi tată, mai spune Gruia, dacă m-oi duce să călătoresc numai prin locuri fără primejdii, mai mare lehămeteală nici că se poate, Eu tocmai pe la Ţarigrad mi-aş dori s-ajung. Ştii doară că nu mi-e frică nici de tătari, nici de turci, şi de niciun alt fel de lifte.

— Eu ştiu că nu ţi-e frică de alţii, grăieşte bătrânul. Însă eu de tine am teamă.

— Şi pentru ce de mine? se nedumereşte feciorul.

— Adică, mai pe lămurite, de zburdălniciile tinereţii tale.

— Tot nu te înţeleg!

Gruia şi-a ridicat din palme – unde şi-l sprijinea – obrazul. Şi tare se mai miră de cuvintele tatălui.

— Vreau să-ţi spun că pe unde vrei poţi călători fără temeri, oricine ar fi vrăjmaşii, dacă vei lua cu tine, ca soţi de drum – ceea ce românul preţuieşte, cu

prisosinţă, în fiece împrejurare – buna chibzuinţă şi prevederea. Iată, bunăoară, ce te sfătuiesc. Dacă vei ajunge la Ţarigrad, nu intra de la început prin mijlocul târgului, dacă nu-i neapărată nevoie. Şi, dac-o fi, şi-o fi, cu toate acestea nevoie să intri, fereşte-te de crâşma cu cel mai bun vin. La vinul prea bun, cu greu un voinic ca tine păstrează cum trebuie socoteala. Vinul bun e cu viclenie şi te trage la beţie. Iar beţia te duce la somn. Şi-atâta vreme cât nu mai eşti în stare să te veghezi singur cu capul limpede, de grabă şi pe neaşteptate poţi fi legat, apoi de-acolo nici nu mai e departe până te pomeneşti ori întemniţat, ori de sabie tăiat, de ţepi înţepat şi de buzdugan sfărâmat. Ce zici? Ar fi bine?

— Apăi, sigur că n-ar fi bine!

— Aşadar poţi pleca, feciorule, dar păstrează în minte şi sfatul bătrânesc.

Lui Gruia i se înşeuează calul. Flăcăul se avântă pe el şi aşa, călare, coboară ca vântul şi ca gândul din pădurea Pinului, iese din munţii Catrinului, trece întâi Oltul, apoi Dunărea, cu bidiviul înot, intră în munţii aflaţi de cealaltă parte a fluviului, coboară mai departe la şes. Şi goneşte, şi goneşte, sare cu calul pe puntea unei corăbii, pluteşte peste mare şi într-un miez de noapte, zăreşte, aurite, palatele Ţarigradului.

Primejdia îl cheamă şi el, în loc să-şi aducă aminte de sfatul tătâne-său, trecând pe la marginea târgului, pătrunde în mijlocul lui.

— Unde-s vinul cel mai bun şi hangiţa cea mai vrednică? întreabă el trecătorii.

— Vinul cel mai bun se găseşte în hanul împăratului, se grăbesc să-l înveţe cei pe care-i întreabă. Şi Aniţa este cea mai vrednică şi mai arătoasă hangiţă din întreg Ţarigradul. La ea poţi să te veseleşti şi să te drăgosteşti după bunul tău plac.

Gruia atât aşteaptă s-audă şi, cum e însetat de

petrecere şi veselie, după ce se mai perindă şi prin alte hanuri, porneşte într-acolo.

— Cine e Aniţa? întreabă Gruia când intră în hanul împăratului.

— Eu! îi răspunde o femeie chipeşă.

— Am venit să petrec şi să mă veselesc.

— Bine-ai venit! Dar cu galbenii cum stai?

Gruia scoate o pungă doldora, pe care-o dobândise de la turc şi tătar de câte ori aceştia încercaseră înainte vreme să vină în pradă pe plaiul românesc.

Aniţa, cum îl vede, ochii i se luminează, pe buze şi în glas se unge cu miere, îşi încinge un şorţ nou, îi aduce oaspetelui un scaun cu spătar înalt, alege două fete, cele mai ochioase şi trupeşe, care să-l slujească, cheamă taraful cel mai bun de lăutari, porunceşte să i se cânte cele mai aprinse cântece de inimă-albastră şi-l întreabă:

— Ia să-mi spui tu acuma mie, ce şi cât îţi pofteşte inima?

Gruia se uită în jur mulţumit de ce vede şi cu glas tare, porunceşte:

— Ascultă ici, Aniţă, adu-mi, dar repede de tot, ce ai tu mai bun prin cămări şi prin beci, ca pită, carne, brânză, plăcintă, dar mai ales vin. Vin din acela roşu căruia i se mai spune „sânge de taur“, şi din care, când sorbi, ţi se încălzeşte şi sufletul, şi-ţi vine să cânţi laolaltă cu lăutarii, să joci până se rup opincile, şi să zici din adâncul inimii că lumea – cât o fi ea de urâtă – tot e frumoasă. Iar vinul să mi-l aducă nu cu oala, nici cu ulciorul, ci numai cu vadra şi cu butoiul.

Aniţa şi fetele aleargă ca nişte sfârleze din cămări în cuhnie, de-acolo în beci şi înapoi la Gruia. Hălcile de carne sfârâie pe cărbuni. Vinul roşu „sânge de taur“ curge din buţi în vedre, ca Dunărea când vine revărsată şi plină de vâltori după ploi.

Lăutarii cântă de să li se rupă corzile şi glasurile le-

au răguşit de-atâta „Foaie verde“, cât le tot porunceşte flăcăul să cânte. Gruia cântă şi el şi joacă pe fiecare fată în parte de s-au făcut podelele hanului ferfeniţă. În răstimpuri se opreşte. Îmbucă şi bea.

A îmbucat până acum trei vaci fripte, trei butoaie cu brânză, trei cuptoare de pite, alte trei cu plăcinte, a băut de trei ori câte trei vedre pline cu vin roşu, şi încă tot mai vrea. Tot mai vrea şi tot mai vrea. Dar când Aniţa îi cere galbenii care i se cuvin, Gruia îi răspunde să mai aştepte că n-au intrat încă zilele în sac şi n-o să rămână ea-n pagubă. Aşa că să fie slujit, hrănit, adăpat şi cântat mai departe până când o spune el: „stai“.

S-au scurs trei zile şi trei nopţi, de când Gruia mănâncă, bea, se veseleşte, cântă, joacă şi se drăgosteşte, dar nicio para nu plăteşte.

Aniţa a intrat la bănuială. Dacă voinicul acesta o tot mânca, o tot bea şi până la urmă şi-o trage cuşma pe-o ureche şi-o pleca fără să-şi desfacă punga sau măcar să-i spună bună-ziua? Cum ar putea ea să îndure atâta pagubă?

Să-i ceară socoteala iar nu îndrăzneşte. Voinicul e atât de viforos, încât ar putea păţi-o cu el cum nu se poate mai rău.

Şi-atunci îşi suflecă fustele, trage pe picior încălţările, se face că aleargă să cumpere niscai lumânări de ceară din târg, fiindcă pe-ale sale le-a ars şi-a rămâne hanul în întuneric. Iese prin spatele casei, în ogradă, şi din ogradă în uliţă, dar nu se duce la lumânărar, ci goneşte, cu papucii lipa-lipa, pe uliţele pietruite cu bolovani de râu care duc către partea de sus a oraşului şi apoi, prin porţile cele mari, vegheate de oşteni, până-n palatul împărătesc.

Acolo se prăvăleşte la picioarele împăratului şi începe să se vaicăre:

— A venit acum trei zile un voinicel tinerel şi frumuşel, care mi-a poruncit să-i aduc de mâncare şi

de băut, lăutari ca să-i cânte, fete cu care să joace şi tot ce-o pofti, că el îmi va plăti până la cel din urmă crăiţar. Mi-a mâncat trei vaci fripte, trei butoiaşe cu brânză, trei cuptoare de pită, alte trei cu plăcinte şi-a băut de trei ori câte trei vedre de vin roşu, întărit cu rachiu şi îndulcit cu miere. Lăutarii i-au tot cântat, fetele le-a jucat, le-a jucat şi le-a iubit, dar nimic nu mi-a plătit.

Împăratul şi-a pus în pământ capul, s-a gândit un timp şi pe urmă a întrebat:

— Ai putea tu, Aniţă, să-mi zugrăveşti din cuvinte voinicelul cel tinerel care ţi-a călcat hanul?

— Da’ cum păcatelor să nu pot, doamne, că unul ca el nici c-am văzut de când sunt!

— Atuncea zugrăveşte-mi-l!

Şi Aniţa începe să-i spună:

— Uite, voinicelul acesta, înalt cât bradul tânăr din munte, lat în frunte, şi-n spete cât stejarul, are un braţ atât de tare că, de şi-ar pune mintea cu dinadinsul, numai o dată să împingă cu umărul în peretele hanului şi mi-l pune la pământ. Are o uitătură cruntă de şi măria ta n-ai putea cuteza să priveşti spre el decât cuprins de teamă. Musteţele-i sunt atât de lungi că este nevoit să şi le înnoade după cap şi atât de groase încât, atunci când le prinde vârfurile unul de celălalt, nodul se face cât pumnul. Numai la faţă este neînchipuit de frumos. Are pieliţa atât de albă încât – dacă ar fi de hârtie – ai putea pe ea scrie, iar ochii îi sunt ca murele câmpului.

Împăratul o asculta pe Aniţa grăind şi părul i se ridică vâlvoi în vârful capului, chipul i se îngălbeneşte şi începe să tremure ca frunza plopului când toamna este în toi şi vântul suflă avan.

— Aniţo, zice el, ştii tu cine-i voinicul despre care-mi grăieşti?

— De unde să ştiu, măria ta? Că eu numai de-un an

m-am tocmit cu slujbă în hanul măriei tale. Şi prea multe despre voinicii lumii încă n-am aflat.

— Acesta dacă-i înalt cât bradul, şi lat în frunte şi-n spete ca stejarul, şi dacă bea vadra, cât e de mare, dintr-o singură răsuflare, nu poate fi altul decât însuşi cumplitul Gruia, fiul cel dezmierdat al şi mai cumplitului Novac bătrânul. Iar el, împreună cu tată-său, de câte ori pe-aici au venit, rău de tot ne-au istovit. El, ce-i drept, zice că ne răsplăteşte faptele noastre cele rele şi ne face, de câte ori vine, numai belele. Astfel încât iată ce poruncă îţi dau! Asculţi?

— Ascult, măria ta!

— Dacă nu vei face întocmai, va fi vai şi amar de pielea ta.

Şi împăratul, după ce îşi cheamă curtenii şi căpeteniile de urdii, şi după ce se sfătuiesc îndelung laolaltă, iată ce poruncă dă:

— Întoarce-te, degrabă, la han, astfel ca Gruia să nu prindă încă de veste nimic.

— Mă-ntorc, măria ta!

— Dă cep tuturor butiilor pe care le ai în beciuri. Adu toate bucatele pe care le tăinuieşti prin cămări. Adu şi toate fetele pe care le-ai ascuns în cotloane. Adu şi cele mai neauzite tarafe de lăutari. Dă-i tot ce-i pofteşte inima, dar mai cu seamă vin, spunându-i că nu-i ceri pentru toate astea drept plată niciun crăiţar. Deoarece toată paguba ce ţi-o face Gruia ţi-o va răsplăti visteria mea. Numai că asta să n-o ştie el.

— N-o s-o ştie, dacă asta ţi-e porunca, măria ta!

Aniţa se întoarce la han, făcându-se că a adus cu ea lumânări. Le aprinde pe de-a rândul de se face în tot hanul lumină ca ziua.

Lui Gruia îi pune la îndemână tot ce-şi doreşte. Şi-i aduce alte şi alte buţi pline cu vin. Vin cu rachiu întărit şi cu miere îndulcit. Iar Gruia, uitând acum de-a binelea de toate sfaturile tătâne-său, bea şi petrece

înzecit. De la un timp, oricât este el de voinic, beţia îl biruie, şi îl cuprinde un somn adânc.

Aniţa potrivit înţelegerii cu împăratul, deschide atunci, de grabă, fereastra şi le face semn turcilor şi tătarilor că pot năvăli în han.

Trei urdii de turci şi alte trei de tătari se înghesuie la uşi. Numai că tocmai în clipa aceea vântul începe să sufle, pătrunde prin ferastră şi-i răsfiră lui Gruia câteva fire mai slobode din părul de pe cap. Turcii şi tătarii socot că voinicul cel care se află în han adormit cu capul lăsat pe masă s-o fi trezit. Şi, cât ai răsufla o dată, au şi ţâşnit înapoi afară nu numai pe uşi, ci mai ales sărind prin ferestre.

— Întoarceţi-vă! îi cheamă Aniţa pe turci şi tătari. Pentru că Gruia nu s-a trezit. Numai câteva fire de păr s-au clătit; încolo doarme mai departe nestingherit.

Tiptil, tiptil, cu funiile de mătase şi lanţurile gata pregătite, urdiile se întorc.

Ca lupii pe o turmă de mioare, toţi dintr-odată, se reped asupra voinicului.

Acesta este atât de greu cufundat în somn, încât nici nu simte când cele o sută şi unu de ştreanguri şi tot atâtea lanţuri îl leagă cruciş şi curmeziş peste braţe, peste piept, de mâini şi de picioare. Şi-aşa cetluit pe de-a rândul, din cap până la tălpi, îl trag târâş, adormit, de-l azvârl în cea mai adâncă, neagră, năpădită de apă şi bine ferecată temniţă a împăratului. Urdiile îl păzesc ca nimeni să nu-i poată veni în ajutor.

Numai Aniţa este lăsată, la cererea lui Gruia, să vină. Şi voinicul o roagă să-i ia atât punga plină cu galbeni pe care-o pusese la han pe masă, cât şi o alta pe care o mai avea în sân, pentru ca, aşa precum făgăduise încă de la început, să-şi plătească până la un crăiţar petrecerea.

— Eu am crezut că vrei să mă păgubeşti! plânge, căindu-se amar. Aniţa, care-l vându-se pe Gruia

împăratului.

— Un Novac să mintă şi să înşele, asta încă nu s-a pomenit şi nici că se va pomeni vreodată! răspunde Gruia.

— Vai şi vai de păcatele mele cele multe, că numai eu sunt de vină că te-au luat vrăjmaşii prins! se jeluieşte şi mai tare Aniţa. Şi asta după învăţul cel rău al împăratului.

— În ce-l priveşte pe împăratul, îmi va ajuta poate norocul să mă răfuiesc vreodată cu urdiile lui! oftează din băieri Gruia.

— Dacă va mai izbuti cândva să scape de-acolo! râd de se prăpădesc împăratul şi sfetnicii săi când aud ce grăieşte voinicul.

Turcii şi tătarii întăresc apoi şi mai mult străjile. Şi împăratul hotărăşte că, după ce-l vor chinui şi munci pe Gruia şapte ani încheiaţi în temniţă, să ridice o spânzurătoare şi astfel să fie dat pierzării.

Anii încep să treacă, Gruia îndură cu tărie chinurile, biciuirile şi tainul numai de pâine mucegăită şi apă. Veşmintele i s-au făcut zdrenţe, picioarele, mâinile, prinse în cătuşe de fier, sunt pline de răni, spinarea, umerii şi pieptul poartă semnele uneltelor cu care a fost căznit, sângele îi şiroieşte de pe urma bicelor ce l-au tot izbit, dimineaţa şi seara în fiecare zi.

Toate ar părea că nu se pot schimba, ci vor rămâne până la sfârşit aşa cum au hotărât împăratul, curtenii şi căpeteniile de urdii.

Numai bătrânul Novac n-are linişte. Ce s-o fi întâmplat cu Gruia de nu s-a mai întors acasă vreme de şapte ani? Cam bănuie el ce. Îl caută peste tot prin trimişi, însă nimeni nu-i poate da de urmă.

Vietăţile pământului şi cerului de pe meleagurile novăceşti îi sunt însă prietene. Novac poate grăi cu ele ca şi cum ar face-o cu semenii. Un corb mai ales – isteţ şi vorbitor ca un om – îl tot întreabă pe bătrân de ce se

arată de la o vreme tot supărat, iar fruntea nu şi-o mai descreţeşte nici măcar în zilele de sărbătoare, nici când luminează soarele şi nici când argintează pământul luna.

Novac îi povesteşte şi-l roagă:

— Tu, corbuleţule, pasăre înţeleaptă, ai crescut şi ţi-ai făcut cuibul tot în copacii din pădurea Pinului. Şi-l cunoşti prea bine pe Gruia.

— Îl cunosc, cum de nu. Doar nu numai o dată m-a purtat pe umăr când gonea de-a călare prin munţii Catrinului. Şi nu numai o dată mi-a dat chiar el să-i mănânc din palmă miez de nucă şi să-i sorb din ulcică lapte, de câte ori îl vesteam când încercau să se apropie de plaiul novăcesc ori turcii, ori tătarii.

— Deci, dă tu o raită pământului. Încearcă să-l descoperi pe Gruia, poate prin temniţele împăratului şi întoarce-te degrabă.

Corbul zboară, zboară. Se apropie de toate temniţele împărăteşti. Printre gratiile de la ferestrele lor cată. Până ce ajunge şi la temniţa numai din fier şi piatră lucrată şi anume pentru ca să fie închis Gruia înăuntru, durată.

Se aşază pe prichiciul ferestrei. Priveşte printre gratiile groase de fier în afundul temniţei. Şi-acolo îl zăreşte pe Gruia.

Lui Gruia, barba, musteţele şi sprâncenele i-au crescut lungi până la pământ. Şi, drept veşminte, nu i-au rămas decât fâşii înnegrite de zdrenţe. Numai după ochi izbuteşte de-l mai recunoaşte. Ochii lui negri ard ca nişte flăcări de dorul dreptei răsplăţi şi-al răzbunării. Corbul grăieşte:

— Tu trebuie să fii Gruia, feciorul dezmierdat al lui Novac, iar eu sunt corbul cel pe care tu l-ai hrănit odinioară cu miez de nucă şi lapte de câte ori îţi vesteam apropierea acelora care se ţin drept oameni, însă, în adevăr, deşi au chipuri ca toţi ceilalţi, nu-s

altceva decât fiare.

— Aşa el întăreşte Gruia. Iar dacă şi-acuma ţii minte că te-am hrănit şi încă mai îmi eşti prieten, zboară cât poţi de iute la tata. Vesteşte-l unde mă aflu de şapte ani încheiaţi şi mai spune-i că turcii şi tătarii îmi pregătesc spânzurătoarea în care vor să mă înalţe, nu mai departe decât vineri la amiază. Încât să se grăbească dacă vrea să mă mai prindă viu.

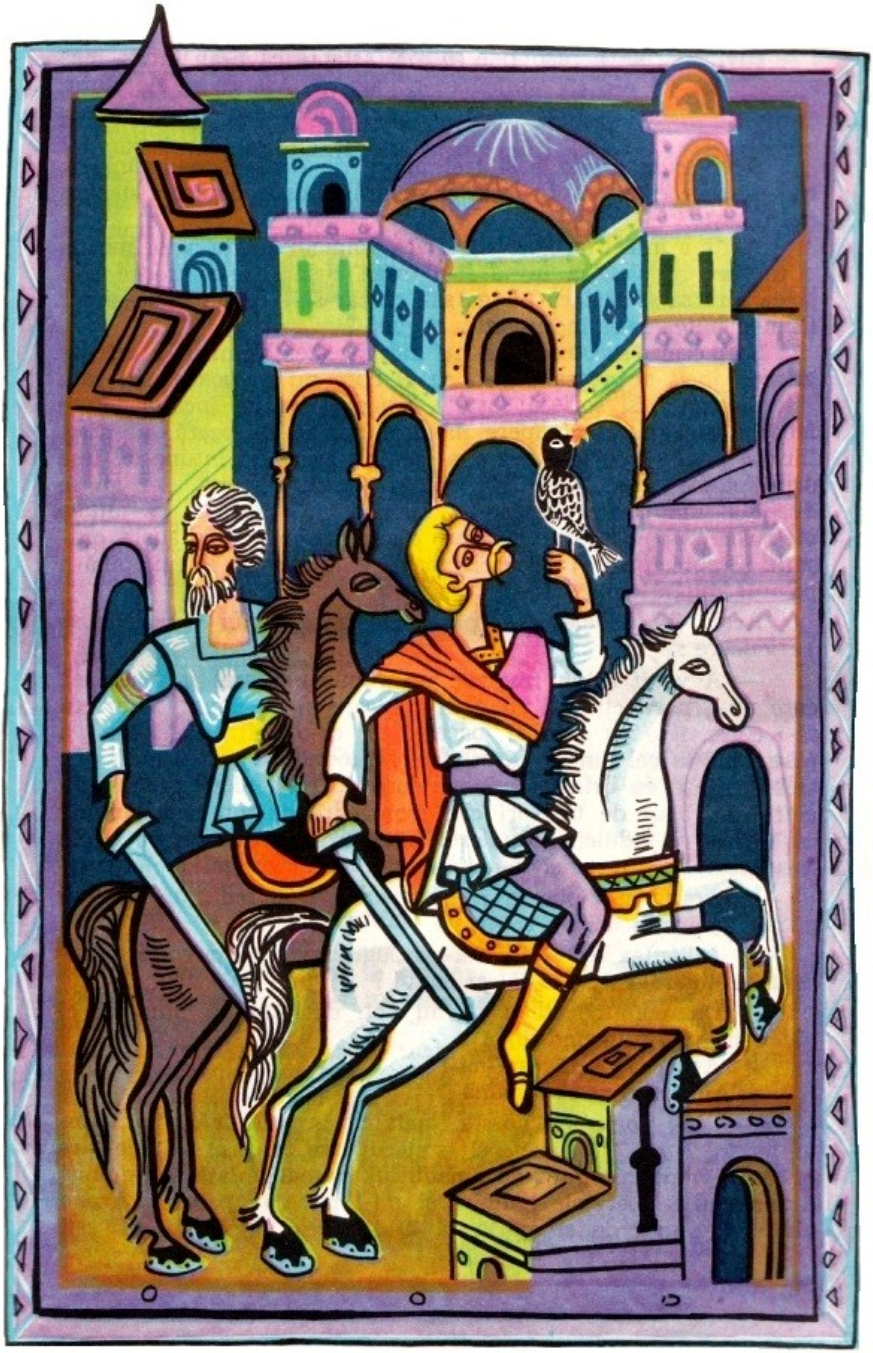

Corbul goneşte pe calea întoarsă. A ajuns în pădurea Catrinului. Şi încă de departe îi vesteşte bătrânului Novac:

— Uite aşa şi-aşa. Gruia se află în temniţa împăratului. Iar turcii şi tătarii vor, după şapte ani încheiaţi, să sfârşească o dată cu el şi să-l urce în spânzurătoare, vineri la amiază.

S-a ridicat în picioare bătrânul. Nici nu-şi mai cheamă pe ceilalţi Novaci lângă sine. De la masă, unde sta, se azvârle de-a dreptul în şaua calului.

Calul se saltă dintâi în două picioare. Îşi încordează grumazul şi unde se repede la vale de zici că este o pală de viscol nu altceva. Aşa străbate munţii, câmpia, trece înot Dunărea. Şi nu se opreşte nici măcar să răsufle la ţărmul Mării, ci înoată mai departe. Sare pe malul dimpotrivă. Goneşte mai departe, până la porţile Ţarigradului. Acolo abia face popas, numai cât să-şi schimbe bătrânul veşmântul novăcesc. Să-şi îmbrace altul călugăresc, dar dedesubtul anteriului să-şi ascundă sabia voinicească.

Ajunge la temniţa împărătească tocmai când vrăjmaşii îl târăsc pe Gruia, în funii îmbrobodit, cu lanţul cetluit, şi lanţul în lăcate încuiat, către podişca de scânduri, stâlp şi grinzi unde urmează a fi spânzurat.

Gruia îl cunoaşte pe tătâne-său şi-aşa înveşmântat ca un călugăr cum e. Nu dă însă niciun semn că ar şti cine poate îi şi rosteşte:

— Părinte, părinţele, vai de zilele mele, uite mi-a venit sfârşitul, n-ai vrea să-mi grijeşti, poate să mă spovedeşti?

— Ba, cum să nu vreau, fiule? grăieşte bătrânul, făcându-se că e duhovnic de-adevăratelea. Numai că ştiţi ce zic eu, turcilor? urmează el. Mai bine vindeţi-mi-l mie pe osândit, să mă sprijin pe el la nevoie, că eu sunt moşneag şi nu mai pot să cânt şi să citesc

liturghiile cum se cuvine. Iar, dacă o fi având şi cap bun, poate-l păstrez în locul meu cu ceasloavele şi psaltirile, ca să se lase de voinicit şi să se apuce de slujit. Bine pentru el că nu piere de spânzurătoare, bine pentru mine că-mi capăt un ajutor şi bine pentru voi că scăpaţi de el. Şi, pe deasupra eu vi l-aş plăti cu galbeni noi, rostuiţi şi zimţaţi. Uite-i aici, în punga asta de piele.

— Ia te uită colea ce tot îndrugă moşul! zic turcii şi tătarii. Ce mai!… Buni ar fi gălbenaşii. Numai că Gruia, – aşa îl cheamă – e odrasla lui Novac bătrânul voinic încă şi mai cumplit decât fecioru-său, măcar că e împovărat de timp. Şi noi pe Gruia de şapte ani îl silim, îl silim şi-l chinuim, pentru că în felul acesta i-a fost rânduit să-l pedepsim. Şi-astfel, de şapte ani îl păstrăm, iar acum i-a venit sorocul să-l spânzurăm. Prea mulţi de-ai noştri a prăpădit, când pământul alor săi l-au năpădit.

— Ăsta-i fiul lui Novac, mai răcnesc alţi turci şi tătari, şi trebuie să-i venim de hac, aşa că galbenii, moşule, ţi-i luăm, dar pe osândit nu ţi-l dăm.

Şi, zicând aceste cuvinte, turciii şi tătarii se reped să-i ia punga groasă de piele. Se bat pe ea ca nişte câini înfometaţi pe ciolane. Îşi sfâşie veşmintele, se dau de-a dura. Şi asta numai bine ca Novac bătrânul să aibă vreme cât să-şi azvârle de pe el veşmântul călugăresc, să rămână în cel voinicesc, să-şi scoată din teacă paloşul bătrânesc şi să înceapă a tăia la vrăjmaşi, ca secerătorul harnic vara la spice.

După aceea se apropie de osândit. Cu pumnii lui vârtoşi, sfărâmă lăcătele, rupe nodurile frânghiilor şi îl dezbrobodeşte din toate legăturile. Cu un umăr se propteşte în clădăria de scânduri, stâlp şi grinzi a spânzurătorii, de o dă la pământ. Iar cu celălalt umăr împinge în porţile de fier care se rup în două scrâşnind şi pocnind.

Dinspre palatul împărătesc se văd însă venind în goană zece urdii. Gruia înşfacă şi el o sabie şi, amândoi, tată şi fiu, încep să-şi taie fiecare câte o uliţă largă prin mijlocul vrăjmaşilor.

Nu-l lasă în viaţă decât pe unul. Acestuia îi taie urechile şi nasul. Dar îi dau drumul să plece, ca să-i ducă veste împăratului despre slobozirea voinicului şi prăpădul făcut de ei amândoi între cei care-i pregătiseră lui Gruia sfârşitul.

Bătrânul Novac îşi vâră două degete sub limbă. Şi şuieră. Calul lui şi calul lui Gruia, care-l adăstase pe flăcău toată vremea, credincios, lângă zidurile temniţei, fără să-l poată nimeni încăleca, deoarece l-ar fi trântit în ţărână şi l-ar fi zdrobit în copite – s-au şi ivit, nechezând, lângă ei. Îi încalecă şi, astfel, amândoi călări, străbat de-a dreptul prin mijloc Ţarigradul.

— Aşa da, zice bătrânul. Numai cât sunt doi Novaci alături şi unirea lor se preschimbă în putere.

— Mă iartă, tată, îşi găseşte, de astă-dată, glasul Gruia să-i rostească bătrânului. N-am ascultat sfatul părintesc şi rău am pătimit. De-acum înainte acest sfat îmi va fi de bună învăţătură şi nu-l voi mai uita niciodată. Bătrânul tace şi numai cât pufneşte printre musteţe, ca un zăvod întărâtat.

Au tăiat în două Ţarigradul. Înaintea lor se pleacă în genunchi vrăjmaşii ca în faţa împăratului. Le aduc daruri, căruţe încărcate cu de toate, blănuri, stofe şi vase scumpe şi îi plătesc cu galbeni grei, rugându-i doar să nu le părăduiască oraşul.

Au plecat, dar pe umărul lui Gruia se află corbul, pe care, drept răsplată, el îl va hrăni până la sfârşitul vieţii cu miez de nucă lapte şi tot ce şi-o dori şi-o avea mai bun.

Ioviţă

Nu se mai văzuseră de mult fraţii, fiecare luat de alte treburi şi lupte. Şi dacă s-au întâlnit, Novac l-a poftit pe frate-său, Balaban, în cerdacul caselor bătrâneşti ca să se ospăteze laolaltă şi să-şi mai povestească între ei câte toate.

S-au hrănit, s-au adăpat şi şi-au povestit felurite întâmplări ce avuseseră loc între timp. Şi-au amintit despre neamuri care fuseseră odinioară şi se petrecuseră din viaţă. S-au veselit ori s-au întristat, după felul poveştii şi după felul sorţii fiecăruia dintre cei pe care şi-i aminteau.

Ce-i mâhnea îndeosebi, mărturiseau ei, era faptul că Novacii trecuseră aproape toţi de vârsta mijlocie sau unii dintre ei intraseră încă de mult în cea a bătrâneţii, deşi la voinicie se păstrau verzi.

— Dar, ce va fi când şi noi vom părăsi tărâmul acesta? se întreba Novac bătrânul.

— Oare se vor stinge cu totul, în urma noastră, spiţele novăceşti? se întrista Balaban.

— Nu văd vreo mladă tânără să mai fi răsărit pe undeva! mărturisea Novac.

— Amară cugetare! ofta şi Balaban.

Astfel a trecut timpul, aproape fără să se simtă. A trecut ziua, după care s-a perindat şi noaptea. S-au scurs încă trei zile. Şi, dintr-o dată, Novac bătrânul s-a ridicat de la masă, cu palma îndoită căuş la ureche.

— Ce zici tu, Balabane, n-ai auzit un glas cam cunoscut strigând de departe?

— N-am auzit! i-a răspuns Balaban. Stai colea liniştit şi să mai istovim o vădruţă cu vin.

Novacul cel bătrân s-a aşezat; fraţii au mai istovit

încă o vădruţă cu vin; au mai mâncat un mieluţ (fript într-o groapă cu jăratec în pielea lui, până când pielea a pocnit şi s-a desprins de la sine de pe cărniţa coaptă); au mai vorbit de una şi de alta; şi iar Novac bătrânul s-a ridicat cu palma la ureche:

— Ce zici tu, frate Balabane, l-a întrebat, nici de data aceasta n-ai auzit, departe, un glas cunoscut?

— N-am auzit, frate Novace! Dar ce puteam s-aud? Stai liniştit şi hai să mai istovim încă o vădricioară de vin.

A treia oară, Novac s-a ridicat, fără să mai îl întrebe pe fratele Balaban dacă a auzit ori nu un glas cunoscut.

Şi-a ascuţit auzul către Muntele Sec, deoarece dintr-acolo i se părea că vine acel glas care-l neliniştea.

Şi într-adevăr, de-acolo venea.

Cineva striga cât îl ţineau băierile (striga de zile şi zile, din zori până noaptea) că este în căutarea cuiva cu care să-şi încerce puterile, lovindu-se unul cu celălalt.

— Balabane, frate, grăia de astă-dată Novac. Au trecut ani şi ani în şir, anii au curs aşa cum curge apa izvoarelor din munţii Catrinului, prin pădurea Pinului. Eu am început să îmbătrânesc. Curând am să împlinesc o sută de ani şi voi porni pe-a doua, dar încă nu s-a găsit acel bărbat care să mă răzbească. Şi, pe cât înţeleg, acolo sus, la Muntele Sec, unde obişnuiesc să se întâlnească vitejii şi unde ei se întrec în putere, s-a ivit încă un voinic. Ascultă-i glasul şi tu. El îşi zice Voinicul Sărac, fiindcă e sărac lipit. S-a întrecut până acum cu toţi, mai ales în azvârlitul buzduganului. Şi pe toţi i-a biruit. De-aceea strigă într-una, ziua şi noaptea, întrebând cine ar mai fi dornic să se întreacă în continuare, cu el.

Balaban îşi ascute şi el auzul:

— Parcă, parcă, ai cam avea dreptate, frăţie,

grăieşte.

— Păi dacă aş cam avea dreptate, se bucură de-a nu se fi înşelat Novac, eu zic să-i răspundem. Şi-ntâi şi-ntâi îi voi răspunde eu.

Novac se duce cu frate-său Balaban într-un loc, sub munte, unde îşi strângeau de ani şi ani Novacii buzduganele.

Au strâns sute şi sute de buzdugane unul mai straşnic decât celălalt. Alege, dintre toate, unul care cântăreşte cam cinci sute de ocale, buzduganul tătâne-său.

— Pentru Voinicul Sărac e bun şi-acesta, murmură el, zâmbind mulţumit. Cu aste cinci sute de ocale ghintuite îi vin la sigur de hac.

Apucă buzduganul, îl cântăreşte în mână, îl bate pe genunchi de-l scutură de rugină, îl şterge bine cu-o blană de mistreţ, până străluceşte ca soarele. Şi-i strigă celui aflat pe Muntele Sec:

— Hei, Voinicule Sărac – care tot dai de veste că ai fi dornic să te întreci în azvârlitul buzduganului cu oarecine pentru că pe toţi ceilalţi i-ai biruit – ştii cine-i aici?

— Nu.

— Aici e Novac bătrânul, care nici el n-a fost învins încă de nimeni, măcar că va împlini curând o sută de ani şi va merge pe-a doua. Vrei să te întreci cu mine?

— Păi, dacă te lauzi că eşti Novac, că ai împlinit suta şi mergi pe-a doua, cum să nu vreau? Numai să nu-ţi pară rău.

Novac nu mai scoate niciun cuvânt. Chipul i s-a învineţit, părul i s-a răvăşit, muşchii braţelor îi zvâcnesc ca nişte vietăţi mânioase.

Înşfacă mai bine de coadă buzduganul şi îl azvârle prin văzduh către Muntele Sec.

Buzduganul se înalţă dintâi asemenea unei păsări până la cer, apoi străbate bolta albastră de-a

curmezişul şi se coboară ca o stea căzătoare în Muntele Sec.

Voinicul Sărac îl prinde într-un vârf de deget. Se răsuceşte pe călcâi şi azvârle înapoi buzduganul, însă cu atâta putere încât celor care privesc de jos li se pare că zăresc un fulger, ce le ia ochii.

Buzduganul îl izbeşte pe Novac, trimiţându-l la pământ.

— Hai, frate Novace, hai frate, îl zoreşte Balaban pe bătrân, care şi-a pierdut cunoştinţa, trezeşte-te, deschide ochii, că acum a venit rândul meu. Iar eu fiind cu zece ani mai tânăr decât tine, de numai nouăzeci, mi-oi fi păstrat mai bine puterea şi vreau să te răzbun.

După trei zile de nemişcare, Novac bătrânul izbuteşte de-şi vine în fire şi îşi deschide ochii.

— Măi, ce să fie asta? murmură el. Până astăzi încă nimeni nu m-a răzbit şi uite Voinicul Sărac m-a culcat la pământ. Câte zile au trecut de când m-a trântit?

— Trei, frăţioare, trei. Iar eu, între timp, m-am dus, la rândul meu în locul unde se află strânse buzduganele novăceşti, Mi-am ales pe cel mai mare, de-o mie de ocale, buzduganul bunicului. Cu un asemenea buzdugan l-aş putea lovi pe însuşi Dumnezeu, dacă m-aş război – doamne fereşte – cu el, şi l-aş putea doborî de pe scaunul lui, din înălţimile cerului.

Îşi scutură şi el pe genunchi buzduganul de rugina adunată în ani, îl şterge cu blana aspră de mistreţ până străluceşte ca soarele şi-i strigă Voinicului Sărac:

— Măi, Voinic Sărac, ştii tu cine-i aici?

— Nu.

— Păi eu sunt tot un Novac, atâta numai că am zece ani mai puţin decât frăţâne-meu ăl mare. Şi cu mine nu-i bine să te prinzi.

— Ba, uite că m-oi prinde.

— Eu ţi-oi veni de hac.

— Dac-oi putea!

— Am să pot!

Balaban se lasă puţin pe vine, îşi face vânt şi buzduganul porneşte vâjâind. Ajunge, într-o mică de timp, la Voinicul Sărac.

Dar acesta întinde numai mâna, îl prinde în podul palmei ca pe un fulg de păpădie. Se răsuceşte pe călcâi şi îl trimite înapoi.

Buzduganul sclipeşte o clipă pe cer şi se opreşte numai în pieptul lui Balaban, care cade la pământ de-ai putea crede că-i mort. Cu greu de mai răsuflă.

Timp de opt zile se străduieşte bătrânul Novac să-l readucă la viaţă, stropindu-l cu apă rece şi strigându-i:

— Balabane, frate, trezeşte-te, nu te grăbi la comând şi mai bine dă-le pasul înainte către vecie vrăjmaşilor.

Numai la sfârşitul celei de-a opta zi, izbuteşte Balaban să-şi deschidă ochii.

Amândoi fraţii, sleiţi, îşi târăsc buzduganele de coadă pânâ-n cerdacul novăcesc. Acolo îşi trag sufletele, se înviorează cu două vedricioare cu vin şi se întreabă unul pe altul:

— Oare din ce spiţă să se tragă Voinicul Sărac, care uite-l a izbutit să ne vină nouă de hac?

— Pe un Novac tot numai un Novac de l-ar putea birui, încolo nimeni.

— Dar din ce părinţi şi din ce ramură ar putea fi când noi ştim foarte bine că spiţa noastră novăcească a început să se stingă? Iar mladă nouă nici c-a mai răsărit.

— Că bine-ar fi să fie sămânţă novăcească, dar nu e cu putinţă!

— Haide, mai bine, să-l întrebăm pe el.

— Haide.

Novac bătrânul şi frate-său, Balaban, au ajuns la

Muntele Sec. Voinicul Sărac le-a ieşit înainte.

Se uită fârtaţii bine la el. Îl cercetează. La chip e bucăţică ruptă de spiţă novăcească, la trup voinic fără seamăn. Pieptul ca stânca, înălţimea ca a bradului, trupul ca al stejarului, ochii ca focul, vorba ca pârjolul.

Iar la fiinţa toată aduce cel mai mult cu Gruia.

Se iau ei tustrei la vorbă despre ce-şi mai amintea Voinicul Sărac că-i povestise măiculiţa lui, care-l striga, în pruncie, cu numele de Ioviţă.

Acesta povestea că, la Ţarigrad, odată, pe când era şi ea fată, venise un flăcău care-l speriase până şi pe împăratul cu faptele şi voinicia lui.

Pe flăcăul acesta îl îndrăgise fata. Şi cu el se însoţise. Acesta îi devenise tată.

— Şi cum arăta voinicul care ţi-a devenit tată, nu ştii să povesteşti?

— Ba, cum de nu! Maica îmi povestea c-a fost aşa şi-aşa... Semăna oarecum, pe cât am înţeles, chiar cu domniile voastre, fără cât era tânăr aşa precum sunt eu acum.

Înţeleg Novac bătrânul şi frate-său Balaban, că voinicul acela nu putuse fi altul decât viteazul Gruia.

Îşi mărturisesc bănuiala aceasta amândoi bătrânii.

Aşadar sământa novăcească nu s-o fi pierdut cu totul! Nici că putea să se piardă. Din ea a răsărit Voinicul Sărac. (Sărac în avuţii, însă nu şi în virtute).

Numai că bătrânii Novaci vor să se încredinţeze mai bine.

— Altceva, vreun lucruşor de-al tătâne-tău nu s-a mai păstrat în casa maicii tale?

— Nu s-a mai păstrat decât un ineluş din aur curat. Iacătă-l, la moartea ei, maica mi l-a încredinţat mie.

Bătrânii Novaci i-l cer şi-l privesc cu de-amănuntul. Câte un bob de lacrimi din bucurie, li se scurg în bărbi.

— Inelul de aur a fost, într-adevăr al lui Gruia.

— Vino cu noi! îl cheamă ei pe Ioviţă, Voinicul Sărac.

— Unde?

— Unde altundeva decât în cerdacul bătrânesc, al tatălui, al bunicului şi al strămoşilor. Acolo ai să-l întâlneşti şi pe acela care ţi-e părinte, pe Gruia. Şi nici că vei mai fi de azi înainte un *voinic sărac.* Neamul din care te tragi, neamul novăcesc este avut în isprăvi vitejeşti şi nici de aur şi argint, fie moştenite de la părinţi şi bunici, fie luate drept pradă de la duşmanii care au năpădit pământul încercând să-l jefuiască – nu duce lipsă. Ce este al nostru va fi şi-al tău, deoarece tu eşti mlada cea nouă. De care avem nevoie pentru ca sămânţa bună să nu se piardă.

S-a înveselit Ioviţă. Pieliţa de pe chipul său este subţire şi albă ca de fecioară. Are bujori în obraji. Pe buza de sus abia i-a răsărit un pufuşor de mustăcioară. Novac şi Balaban ştiu că pufuşorul acela abia răsărit se va preschimba cu vremea într-o mustaţă groasă, bărbătească, pe care flăcăul o va lega după ceafă, într-un nod cât pumnul.

Şi că alte şi alte vitejii se vor petrece sub numele de Ioviţă, cel tot din neam de Novac, vitejii ce vor fi menite a fi cântate şi povestite apoi din veac în veac.

Paloşul străbunului Dragoş

Fusese o zi veselă. Văile pietroase ale Trotuşului răsunaseră de chiote. Erau băieţii din Borzeşti, care ieşiseră cu caii la păscut şi se jucau, turburând liniştea codrilor străvechi cu larma lor.

Se luptaseră între ei, luându-se voiniceşte la trântă, aruncând cu ghioagele ori bolovanii din prundul râului, încercând să nimerească o ţintă, cu săgeata, cât mai departe.

La jocurile acestea luase parte, ca totdeauna, şi Ştefan, fiul domnitorului Bogdan, un flăcăiaş ’năltuţ, de vreo treisprezece ani, cu părul atârnându-i în plete bălane pe umeri. Şi el ieşise învingător în cele mai multe jocuri, urmat îndeaproape de prietenul său Mătieş, băiat de ţăran, cam de aceeaşi vârstă, însă cu plete întunecate şi cu privirea ochilor scânteietoare ca un jeratic.

Joaca se terminase. Larma veselă a copiilor se pierde-ndepărtare, amestecându-se cu clocotul înspumat al Trotuşului. În pădure nu mai rămăseseră decât cei doi prieteni.

— Să călărim puţin prin codru! spuse Ştefan, ridicând ghioaga de lemn, pe care şi-o făurise singur dintr-un trunchi noduros. Poate vom vâna vreo sălbăticiune…

— Hai să-ncercăm! primi Mătieş, bucuros că-şi poate însoţi, singur, prin pădure, prietenul, pe care-l iubea mai mult decât pe oricine.

Călătoriră aşa o vreme prin umbra bolţilor înalte şi răcoroase, prin foşnetul domol al începutului de toamnă. De sus, lumina strălucitoare a amiezii se răsfira prin funzişul încă destul de des, ţesând o

horbotă subţire şi verzuie de aur. Nu se auzea decât ţârâitul molcom al gâzelor, ciripitul păsărelelor, murmurul pârâului Şuşiţa, săltând peste prundişul ei spre Trotuş, şi tropotul iute al cailor, înfundat de frunzele căzute şi aşternute ca nişte covoare galbene şi ruginite peste potecile înguste ale pădurii. O mireasmă plăcută, dulce şi amară, de frunze şi buruieni zdrobite în picioarele cailor, scălda împrejurimea, umplând văzduhul şi piepturile celor doi băieţi.

De la o vreme, Mătieş rupse tăcerea:

— Călăresc alături de tine, Ştefane, zise el, rupând din treacăt o crenguţă dintr-un paltin, şi mă gândesc la vremea când tu însuţi vei urca în scaunul domnesc, de stăpân al Moldovei, îţi vei mai aminti atunci de mine?

Din tropotul calului, Ştefan întoarse capul spre prietenul său şi, râzând cu toată privirea ochilor albaştri, răspunse:

— Tatăl meu, Bogdan, ades m-a învăţat că prietenul cel mai bun numai la mare primejdie se cunoaşte. Tu, dragă Mătieş nu te-ai aflat încă într-o asemenea împrejurare, dar eu alt prieten mai bun decât pe tine nu am şi când voi fi stăpânul Moldovei te voi lua lângă mine, şi te voi face sfetnic de credinţă…

— Oare? se veseli Mătieş. Pe-un fecior de ţăran ca mine?

Vru Ştefan să mai grăiască oarece; dar, în clipita aceea, un lup mare, cenuşiu, cu limba roşie atârnându-i printre colţii tăioşi, ţâşni pe sub boturile cailor.

— După el, strigă Ştefan şi, dând pinteni calului, se repezi cu ghioaga ridicată pe urmele lupului, care, atâta cât te-ai şterge la ochi, pieri în întunecimile codrului.

— Să nu-l scăpăm! mai trase un chiot şi Mătieş. Şi amândoi băieţii porniră, atât de iute pe cât le puteau alerga caii, pe poteci, pe sub ramuri, prin hăţişuri.

Goniră vreme îndelungată, părându-li-se că fiara se vede când ici când colo, dar lupul pierise ca-n pământ.

— Mi se pare că am rătăcit drumul! observă dintr-o dată Mătieş.

— Îl vom afla pe dată! nădăjdui Ştefan.

Zadarnică îmbărbătare. Porniră într-o parte, încercară într-alta. Drumul nu mai era de găsit. Dimpotrivă, parcă se înfundau într-una mai rău, şi într-acestea, seara se cobora, învăluind totul în pânzele ei de umbre.

— Să poposim aici, în poiană, alături de izvor! propuse feciorul domnesc. Ne odihnim, la noapte, în aşternut de muşchi şi mâine-n zori aflarea drumului este o treabă de nimica.

Şi băieţii, uitând de orice necaz, se apucară, voioşi, unul să aprindă focul, scânteind cremenea, şi celălalt să încropească un culcuş. Dar cum roboteau ei, care de care mai vrednic, se auziră, prin pădure paşi.

— E lupul! sări Matieş, apucând ghioaga.

— Nu poate fi! râse Ştefan. Fiara nu se apropie de foc.

Pe când vorbeau aşa, dintre copaci se ivi, călcând agale, un bătrân de ţară, cu căciula înaltă şi dreaptă, cu desagă pe spinare şi pletele şi barba curgându-i în valuri de argint.

— Ce e cu voi, feciorii moşului? îi întrebă el, cu vorba înceată şi cuminte, răsunând însă ciudat, de parcă i-ar fi venit de undeva de foarte, foarte, departe.

— Ce să fie? răspunse Ştefan, descoperindu-se, după cuviinţă, în faţa bătrânului. Şi, povestindu-i întâmplarea cum s-au rătăcit, îi ceru sfat: Nu ştii cumva, dumneata, bătrânule, pe unde trebuie s-o luăm ca să ne putem întoarce în satul Borzeştilor din care venim?

— Cum de nu, rosti moşneagul. Fără cât, noaptea e mai greu de străbătut prin hugeaguri, şi eu tare m-aş

hodini lângă focul ăsta aţâţat de voi, că viu de departe şi sunt ostenit. Şi, în timpul cât m-oi hodini, vă voi învăţa pe unde s-o luaţi, în zori de zi, ca să vă fie calea lină şi fără oprelişti.

Auzind băieţii cuvintele moşneagului, pe loc se învoiră. Îi întinseră un aşternut bun şi se făcură numai ochi şi urechi.

— Uite… începu moşneagul, arătând culmile împădurite – luaţi-o pe acolo şi pe colo. Feriţi-vă însă să treceţi pe curmătura Voinicului. Se află în acel loc o peşteră mare, sub o stâncă ce, stă parcă gata să se prăvale. Se zice că în peştera aceea s-ar fi adăpostit, odată, un viteaz, pe nume Dragoş, acela care a stăpânit odinioară această ţară. El a ascuns înlăuntrul peşterii un paloş fermecat, un paloş de foc, pe cât se spune. Şi se mai povesteşte că numai viteazul care va lua din nou în stăpânire paloşul de foc al lui Dragoş, va putea domni, cu putere şi îndrăzneală peste ţara Moldovei, apărând-o de năvălirile duşmanilor şi făcându-i să sângereze amarnic. Atâta că peste peşteră, dragii moşului, s-a înstăpânit un urs fioros, o dihanie turbată, de care nimeni nu se poate apropia fără primejdie de moarte. Şi câţi au încercat să facă acest lucru niciunul nu s-a mai întors.

— Ba eu am să cutez; şi am să caut paloşul, înfruntând primejdiile şi luptându-mă cu ursul dacă va fi nevoie, îl întrerupse pe moşneag, rostindu-şi cu limpezime cuvintele, în liniştea nopţii, flăcăul cel bălan.

— Tu? se miră moşneagul, cătând drept spre Ştefan, în lumina tot mai vie a focului înteţit de băieţi. Se poate… Se prea poate… în ochii tăi se află ceva ce nu se poate vedea în ochii altor oamnei. Văd în ei, urmă el, un bour cu coarnele plecate, prinzând în ele o fiară. Se prea poate…

Moşneagul puse după aceea capul pe perna moale de muşchi şi adormi. Puţin mai târziu, somnul îi fură şi

pe băieţi. Şi, prin vis, lui Ştefan i se păru că moşneagul care se odihnea alături nu era altul decât însuşi bunicul său, vodă Alexandru cel bun; stând într-un jilţ de aur, cu baldachin, îmbrăcat într-o haină scumpă, roşie, de brocart, încheiată cu nasturi de pietre scumpe. Bătrânul domnitor îi glăsuia:

— Da, da, Ştefane. Tu eşti urzit să ai paloşul de care se va teme tot duşmanul Moldovei.

Băiatul se deşteptă. Privi în jur. Moşneagul pierise.

— Pe semne că s-a trezit mai curând şi a plecat, căci avea calea lungă şi mersul încet! îşi dădu cu părerea Mătieş, după ce se trezi şi el.

— Eu pornesc către Peştera Ursului! îşi mărturisi Ştefan gândul cu glas tare.

— Lasă-mă să te însoţesc! îl rugă Mătieş. Poate la vreo primejdie, tot o să fiu bun de ceva…

Porniră şi drumul, cu cât urca spe înălţimi, se făcea tot mai greu. Săriră de pe cai şi merseră înainte pe jos. Urcară, urcară, ţinându-şi de dârlogi caii, şi iată, printre copaci, se zări o stâncă neagră-cenuşie, ameninţătoare, stând parcă gata să cadă din clipă-n clipă, întocmai cum le povestise moşneagul.

Legară caii de un trunchi şi se apropiară de intrarea peşterii, ţinându-şi la îndemână ghioagele.

— Eu voi intra înlăuntru, hotărî Ştefan, după ce băieţii, prin strigăte, încercară să afle dacă ursul se afla-n peşteră şi se încredinţară că nu. Tu rămâi de strajă şi vesteşte-mă dacă se apropie fiara.

— Bine, rosti Mătieş, apucându-se să pregătească o făclie, cu răşină de brad.

Ştefan îşi aprinse făclia şi pătrunse în adâncimile peşterii. Pe măsură ce înainta, peştera se făcea tot mai largă. Sări peste un pârâiaş, ce-şi susura liniştit povestea şi cântecele lui de veacuri, şi se pomeni într-o sală cu pereţii de piatră albă, al cărei tavan se boltea neobişnuit de înalt. Băiatul ridică făclia să vadă mai bine sala şi s-o cerceteze. Deodată, în unghiul dintre doi pereţi văzu o flacără albastră. Sprijinită de un colţ de piatră, se afla sabia voievodului Dragoş. Băiatul o privi fără suflare. Ochii lui uimiţi îi măsurară oţelul sclipitor şi tăios din care ţâşneau văpăi. Avea un mâner de aur, în formă de cruce, bătut în partea de jos cu

diamante şi rubine.

— Sabia străbunului Dragoş! exclamă el şi, cu pasul sprinten, se repezi s-o apuce.

În clipa aceea, din spate, se auzi un mormăit, care ar fi îngheţat sângele oricui în afară de Ştefan. Băiatul prinse în mână sabia şi se întoarse fulgerător.

Ursul se afla la o distanţă destul de mică de el, ţinând în labe un bolovan cât o bute mare, gata să-l zvârle. Ochii înfundaţi, sub fruntea îngustă a fiarei, îl ţintuiau cu răutate. Botul îl avea larg deschis şi colţii săi albi erau mari cât nişte pumnale. Fiara fusese de la-nceput acolo, deşi nu răspunsese şi nu ieşise afară la strigătele băieţilor, şi aşteptase să-l prindă la strâmtoare şi să-l ucidă pe cel care îndrăznise să-i calce sălaşul. Mormăia fioros. Mormăiturile sale se auziseră până afară, făcându-l pe Mătieş să înţeleagă că prietenul său era în primejdie.

Fără să stea pe gânduri, orbecăind prin întuneric, izbindu-se de pereţi, Mătieş se avântă în peşteră şi ajunse la timp ca să-l vadă pe urs, cu stânca aceea mare în labe, gata s-o azvârle spre prietenul drag.

— Fugi, Ştefane! Fugi!... îi strigă el. Şi, încordându-şi toate puterile, dintr-un salt, fu lângă urs şi îl lovi, în cap, cu ghioaga.

Ursul dete un urlet, care cutremură pereţii peşterii în aşa fel, încât din ei, crăpându-se, începură să curgă pâraie de pietre şi pulbere. Nemaiputându-şi păstra cumpăna, fiara scăpă bolovanul din labe. În schimb, orbită de mânie, îl înşfacă pe Mătieş.

— Fugi, Ştefane... Fugi!... mai apucă el să bolborosească, deşi oasele-i pârâiau, sfărâmate ca nişte surcele, în strânsoarea dihaniei.

Lui Ştefan – pentru o clipă încremenit, văzând ce se petrecuse, i se aprinseră în ochi flăcări, încinse de focul aprig al dorinţei de răzbunare. Ridicând sabia, îl lovi pe urs, ca un trăsnet – tăişul armei pătrunzându-i

fiarei de-un lat de palmă între umăr şi gât.

Urlând şi mai tare, şi aruncând pe podele trupul zdrenţuit al lui Mătieş, ursul se prăvăli peste Ştefan; dar băiatul, ca o nevăstuică, se feri în lături, şi fiara se prăbuşi, cu o bufnitură grozavă, pe lespezi. Însă tot atât de repede, fu din nou în picioare şi îl cuprinse în braţe pe băiat.

Puternic şi mlădios, Ştefan îi scăpă şi începu să lovească fiara fără cruţare. Mugind năprasnic, ursul se repezi pentru ultima oară, dar Ştefan se dete, dibaci, într-o latură, şi, cu o izbitură sigură, îi vârî sabia în piept. Un val de sânge negru izbucni, şi ursul, zvârcolindu-se, îşi dădu sfârşitul nu prea departe de Mătieş.

— Te-am răzbunat, Mătieş, dragul meu prieten! zise Ştefan, cu ochii înlăcrimaţi, aplecându-se asupra aceluia care-i fusese cel mai bun prieten, tovarăş de joacă şi zburdălnicii. Îi luă apoi în braţe trupul fără viaţă; ieşi din peşteră şi, punându-l cu grijă pe şa, porni pe calea întoarsă.

— Cu ajutorul tău, Mătieş, am dobândit sabia, pentru slava Moldovei, mai murmură el.

Şi, în pâlpâierea roşie a amurgului, călărind spre câmpiile învăluite încă de neguri, sorbind cu sete înviorătorul văzduh al înserării reci, Ştefan începu să gonească în galop cu inima bătându-i repede, purtând la şold sabia de foc. Sabia de care Ştefan cel Mare al Moldovei, potrivit legendei, nu s-a mai despărţit până la moarte.

Cinci ulmi

Trimisese Ţarigradului, într-o vreme, drept mare sangeap, un harap buzat şi slut pe care şi dacă-l zăreai numai o singură dată din treacăt nu mai puteai să-l uiţi, visai urât şi noaptea.

Avea sangeapul un pântec umflat şi greu ca un sac plin cu cartoafe, fălcile îi atârnau revărsate de-a valma în amândouă părţile, ochii îi erau roşii, cu-o căutătură cruntă, şi dinţii laţi, tăioşi, păreau într-una parcă gata să muşte.

De nimeni şi nimic n-avea milă sageapul. Bieţii locuitori ai satelor erau siliţi să-i dea în fiecare dimineaţă ce-aveau şi ce n-aveau mai bun prin case şi ogrăzi, începând cu turmele de miei sau iezi, cirezi de viţei, boi sau bivoli, cârduri nesfârşite de orătănii, apoi cuptoare întregi de pâine şi butoaie cu vin. Dar ceea ce era cel mai rău şi mai rău din toate, când cobora amurgul, la pridvorul caselor sangeapului trebuia să se găsească şi câte o copilă de până la paisprezece-cincisprezece ani, pe care dihania o silea să se culce în aşternutul lui, iar dimineaţa oamenii o găseau, strânsă de beregată şi azvârlită fie într-o apă curgătoare sau mlaştină, ori în vreo uliţă.

Şi-au pus locuitorii în cap rogojini aprinse şi s-au plâns împărăţiei care-l trimisese, dar cei care s-au plâns au pătimit mai rău decât ceilalţi, şi el habar n-avea, fiind om – dacă se putea numi astfel – împărătesc.

Şi se găsea încă trăitor pe-atunci, într-un sat, un flăcău atât de bolnav încât oricui care-l ştia îi era de mirare cum de mai vieţuia. Carnea îi putrezea şi doar, printr-o minune, oasele i se mai ţineau laolaltă

înfăşurate în piele.

Bolnavul se numea Doicin şi despre suferinţele lui se dusese vestea până departe în lume.

Şi, dacă îşi ţinea zilele atâta de bolnav cum era, faptul se datora numai surorii sale, al cărei nume era Ilincuţa. Aceasta îl hrănea, îl adăpa, îl purta în braţe cu slabele ei puteri, mutându-l de câte ori era nevoie, de la umbră la soare şi de la soare la umbră, potrivindu-i culcuşul numai pe perine de puf, ca să-i fie lui cât se poate de moale, şi-l îngrijea, ungându-l cu unsori, căutându-i pe la toate babele pricepute leacuri şi străduindu-se din răsputeri să-i aline durerile.

Şi mai era Ilinca nu numai cea mai bună soră, ţinându-i lui Doicin şi loc de mamă (fiindcă aceasta se prăpădise de timpuriu), ci şi cea mai frumoasă şi gingaşă fată din toată împrejurimea.

Veniseră şi o peţiseră pe Ilinca tot felul de flăcăi, până şi unii feciori de boieri sau dregători de seamă. Dar ea nu se învoise să se mărite, neputându-şi închipui să-l lase pe frăţânele său pradă neînchipuitelor lui suferinţe.

— Mărită-te, o sfătuia Doicin, şi lasă că m-oi descurca eu cât timp îmi bate încă în piept inima.

Dar ea îl mângâia pe creştet, îl învelea mai bine cu cerga, zâmbea cu bunătate şi-i răspundea:

— Nu-ţi pese, frăţioare, de măritişul meu. Fă-te tu numai iarăşi sănătos şi apoi om vedea.

Vestea despre frumuseţea Ilincăi ajunsese şi la sangeapul cel crud.

Şi iată, că într-o zi, Doicin o zăreşte pe Ilincuţa amărâtă cum nu-i mai fusese încă dat s-o vadă nicicând.

— Ce e, Ilincă? o întreabă. Te-a cuprins şi pe tine boala aceasta urâtă de care sufăr eu? Poate te-ai molipsit! Ori te-ai încredinţat că ţi-a venit şi ţie vremea să te măriţi şi nu ţi-e cu putinţă din pricină că mă

îngrijeşti pe mine? Spune, surioară dragă, ce s-a întâmplat şi eu, fii sigură că mă voi strădui să fie totul cum e mai bine, voi şti eu ce să fac!

Ilinca nu voia să povestească lui Doicin ce se întâmplase. Şi n-o făcu decât după multă străduinţă când, nemaiputându-se stăpâni, se porni să plângă în hohote şi se mărturisi.

Sangeapul cel crud, auzind despre fată cât este de frumoasă şi bună, în plină tinereţe şi curăţie, punându-i gând rău, poruncise să i se înfăţişeze la uşă, nu mâine, nici poimâine, fiindcă mai chemase între timp şi pe alte fete-fecioare, ci la începutul săptămânii viitoare, atunci când se va ridica luna nouă pe cer.

— Şi nu-mi este atâta că mă va înjosi sangeapul, a mai înjosit el atâtea, iar în zori m-o răpune, suspină fata, ci că vei rămâne tu singur, frăţioare, neîngrijit de nimeni şi chinuit de boală. Şi aşa vei pieri.

Doicin aude ce-i povesteşte surioara şi inima i se încrâncenează. Ilincuţa în braţele sangeapului? Aceasta pentru nimic în lume nu va îndura.

Şi, astfel încrincenat cum e, se încordează într-atâta până îşi biruie slăbiciunea şi suferinţa. (Fusese odinioară cel mai voinic şi viteaz flăcău din toată acea parte de ţară).

Aşa, încordându-se, o strigă pe Ilinca şi o roagă să i-l aducă pe Roşu, calul care-i fusese ca un frate pe când era sănătos, din grajdul cel dărăpănat, pe unde nu mai călcase de când se îmbolvise.

Ilinca i-l aduce pe Roşu la scară şi Doicin îi grăieşte:

— Ce zici, tu, Roşule, dacă te-oi ruga eu, care ţi-am fost ca un frate, ai mai putea, acum, la bătrâneţe, ce puteai la tinereţe?

— Aş mai putea, îi răspunde Roşu. Încă mai bine decât la tinereţe, fiindcă pe atunci carnea îmi era fragedă şi osul nu aşa tare, dar acum, la bătrâneţe, carnea mi s-a făcut ca fierul şi osul ca oţelul. Încalecă

pe mine şi te vei încredinţa.

Doicin se încordează mai tare. O roagă pe Ilinca să-i lege trupul cu douăsprezece brâie de lână şi cu tot atâtea funii de mătase ca să nu i se desprindă ciolanele din carne când s-o sălta în şa. Şi mai are trebuinţă şi de paloşul bunicului cel de o sută cincizeci de ocale, iar dacă pe acesta nu-l va putea ridica, să-l târască ori să i-l aducă de-a rostogolul.

Doicin bolnavul se saltă în şa, iar Ilinca îi aduce, rostogolindu-l, paloşul bunicului cel de o sută cincizeci de ocale până sub pântecul Roşului. Doicin se încordează mai tare. Şi-aşa bolnav cum e, se lasă într-o scară pe-o parte, apucă de jos paloşul, numai cu degetul cel mic, îi sărută tăişul, se încordează mai tare şi, cu aceeaşi voinicie ca-n tinereţe îl azvârle spre boltă.

Paloşul zboară, se face una cu norii şi, la înapoiere, îl prinde ca pe o pană, în palmă, îl agaţă la brâu şi trage de frâul calului.

Nu se opreşte decât la Ţarigrad, la pragul împăratului, pe care-l întreabă.

— Alelei, împărate, ce fel de împărat mai eşti dacă ţi-ai scos fesul de pe cap şi te-ai ploconit înaintea unui slut buzat, care, cum a poftit, numai cu cea mai mare cruzime ne-a călcat? Înseamnă că n-a fost om nici acela care te-a înălţat pe tine peste neamuri domn. Dar despre asta, dacă ne-om mai întâlni, poate c-om mai grăi. Acum, deodată te las, pentru că mi-e de grabă să mă răfuiesc cu sangeapul pe care ni l-ai trimis.

Împăratul tremură în scaun zărindu-l pe Doicin bolnavul cu paloşul bunicu-său, cel de o sută cincizeci de ocale în mâini. Iar Doicin călăreşte înapoi până la uşa sangeapului.

Acesta tocmai îşi reumpluse pântecul, pe care-l săturase cu nouă bivoli fripţi, nouă cuptoare de pâine,

alte nouă cu plăcinte şi nouă butii cu vin.

— Ce doreşti de la mine, Doicine? îl întreabă hâdul. Am auzit că l-ai înfricoşat chiar şi pe măritul împărat, care m-a prea răsplătit trimiţându-mă aici, mare sangeap peste voi. Iar eu o vroiesc pe sora ta Ilincuţa. Am să mă desfăt cu ea şi apoi o voi da câinilor s-o mănânce. Şi-acuma dacă pofteşti, sunt gata să dau piept cu tine. Vrei în săbii să ne tăiem, sau cu braţele să ne luptăm? Da' nu ştiu cum ai să îndrăzneşti atâta cât eşti bolnav.

— Ba eu zic că în braţe – fiind mai cu dreptate – să ne luptăm.

Doicin coboară din şa. Hâdul îl cuprinde, şi-l izbeşte de-l vârâ cu picioarele până la glezne în pământ. Doicin se încordează mai tare. Îl cuprinde pe sangeap în braţe şi-l izbeşte de-l vârâ până la subsuori în pământ. Nu-i îngăduie să răsufle şi scoţându-şi, din teaca de la brâu, paloşul, de la bunicul cel de o sută cincizeci de ocale, îi retează capul.

Capul îl vârâ într-o traistă, îl ia cu sine de-a călare şi i-l duce la Ţarigrad împăratului, căruia i-l azvârle la picioare, spunându-i:

— Alelei, măi împăratule, ce fel de împărat mai eşti, dacă ţi-ai scos fesul de pe cap şi te-ai ploconit înaintea unui asemenea slut buzat şi crud, care, cum a poftit, numai cu rău ne-a călcat!

Călăreşte după aceea înapoi spre casă. Îi aduce Ilincuţei vestea că a scăpat pământul de sangeap.

Cade însă de pe cal şi unde cade pune capul pe-o mână şi adoarme.

L-a cuprins somnul cel adânc şi veşnic al morţii. Ilincuţa îl plânge. Iar calul, Roşu, îl prinde de veşminte în dinţi şi îl duce până în locul care ştia el că îi era cel mai drag voinicului în tinereţe.

În locul acela se înălţaseră cinci ulmi dintr-o singură rădăcină. Acolo Roşu sapă cu copita o tainiţă adâncă,

îşi aşază uşor, nechezând, parcă plângând şi el, stăpânul, trage deasupra, tot cu copita, pământul şi-l acoperă.

Mai târziu, Ilincuţa a semănat pe locul acela de sub ulmi o întreagă grădină de flori.

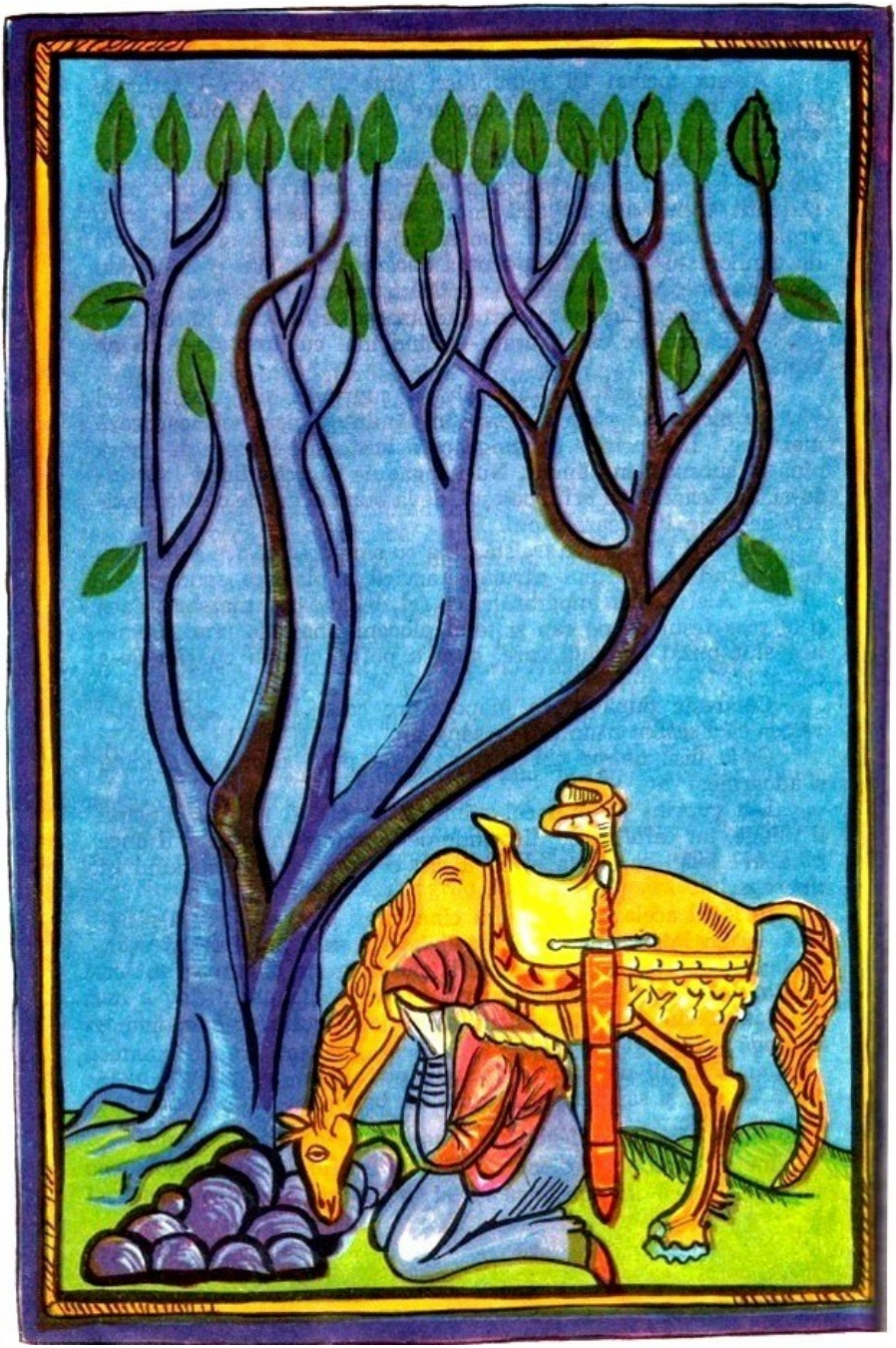

Iar oamenii din partea locului, nu numai că nu uită niciodată să ude şi să îngrijească grădina, ba încă i-au mai închinat şi acest cântec.

Hodina vântului

Casa, aflată pe deal, coboară parcă de-a dreptul din pădure, semeaţă, abia refăcută după pârjolul turcesc din primăvară, cu pridvorul sprijinit pe patru stâlpi şi cu acoperişul din şiţă. Soarele, revărsându-se cald de peste dealul înverzit al Deşului, inundă întreg satul într-o ploaie de aur.

Tudor, trezit din somn încă din zori, cată înviorat pe fereastră. Iese apoi în pridvor, plecându-se să nu se lovească de pragul de sus, şi îşi întinde braţele muşchiuloase, răsuflând din adânc. Pe faţa lui frumoasă şi în ochii căprui, în timp ce priveşte dealul, pădurea şi pârâul, vechii săi prieteni, se răspândeşte o lumină vie.

— Te sculaşi, Tudore?

Vocea duioasă a mamei îi sună, ca în copilărie, plăcută la ureche. Se întoarce şi o cuprinde cu dragoste în braţe.

— Ehei, muică, muică, dacă eram la arat, aram până acum o postaţă bună.

— Şi eu, care nu mă mişcăm, ca să nu te trezesc.

Râd amândoi cu poftă.

— Taica se sculă?

— Se sculă şi plecă. Se duse la târlă cu caprele.

— Şi Pavel, Dina, Ioana?

— Fieştecare cu treburile lui. Rămăsei singură. Stăi să-ţi aduc laptele, că îl pusei la fiert.

Mama se repede în cuhnie şi se întoarce cu laptele, o bucată de mămăliguţă caldă şi un dărăb de brânză. Întinde un ştergar alb pe masa din pridvor. Laptele abureşte în oală. Tudor mănâncă lacom.

— De mult nu-mi mai fu dat să mănânc bucate aşa

de bune!

Îmbujorându-se ca o copilă, când un flăcău îi spune că este cea mai frumoasă, mama îi toarnă în strachină feciorului întors acasă după atâta vreme încă puţin lapte.

— Ia şi-mbucă, Tudorine, ăi fi flămânzit adesea prin străini.

— Am flămânzit, muică, da’ nu de lapte şi mămăligă.

— Da’ de ce, Tudorine?

— Păi ştii dumneata de ce. Ştie şi taica. Ştiu şi toţi oamenii din sat. Mi-a fost şi-mi este sete şi foame…

Tudor aruncă lingura de lemn la o parte şi se ridică în picioare.

— Mănâncă, Tudorine!…

Glasul mamei s-a stins. Îşi priveşte feciorul, înalt, puternic, dârz, fără teamă de nimeni. Şi, totuşi, încă de mic, pentru el a tremurat inima ei cel mai mult. Pentru că n-a fost rău în satul lor, în satele pandureşti, pe urmă în întreaga ţară, ca el să nu se ridice şi să nu lupte pentru stârpirea lui.

— Mi-e foame şi sete de dreptate pentru neamul acesta călcat de toţi în picioare!

— Mănâncă, Tudorine!…

— Nu mai poci, săru’ mâna, muică. Cât mâncai îmi ajunse. Mănânc şi mai târziu.

În mijlocul satului, în faţa casei popii Ciuhoiu, acela care l-a învăţat carte când era mic, s-a ridicat un brad. Este bradul ciobanilor. Douăsprezece fete îi împodobesc ramurile, după datină, cu ghirlande de flori. Una dintre ele cântă:

— Mai stai, badeo… nu pleca,
Că zahar dulce ţi-oi da,
Şi-n braţe te-oi legăna,
Şi-n braţe te-oi legăna!…

Tudor ascultă atent. Surâde pe sub mustaţă. Glasul este, neîndoios, al Florichii. A aflat că el a venit în sat şi, în acest fel, încearcă să-i atragă luarea-aminte. Dar adevărul este că feciorul pandurului Constantin Ursu a iubit-o pe Florica doar ca pe-o soră. Şi i-a spus fetei acest lucru. Numai pentru Ancuţa, sora lui Iancu Jianu, a ştiut să bată, cu alt fel de dragoste, inima lui. Însă nici pe Ancuţa încercările vieţii nu i-au dat pas s-o vadă prea des.

Mama îi înţelege fiecare gând.

— Atâta aş mai fi vrut să trăiesc şi eu, să văd, zice ea, pe feciorul meu cel mai drag însurat. Să aibă o nevastă frumoasă şi bună, aşa cum sunt Florica sau Ancuţa. Să aibă şi copii. Să am ce legăna…

— Crezi că eu n-aş fi vrut? îi răspunde feciorul. Dar dacă n-am putut să privesc nepăsător cum fiarele şi şerpii veninoşi tot muşcă norodul! Ce să fac, muică? Aşa mi-o fi dat mie!… Să tot mă-nfrunt cu fiarele şi şerpii…

Faţa smeadă a lui Tudor se încruntă şi ochii i se fac de gheaţă.

— Şi azi-noapte visai şerpi…

Din susul satului, în şir, flăcăii au coborât şi au încercuit bradul adus anume pentru sărbătoarea de azi a ciobanilor. Unul poartă în braţe Vavila, momâia făcută din fân, despre care se crede că ocroteşte vitele, oile şi caprele de molimi.

Flăcăii s-au prins de mână cu fetele şi joacă.

Leagănă-te vârf de bradu,
C-aseară mai pe-nseratu
Şi jipu[2] *s-o legănatu.*
Că jipu-i în vârf la boare,
Nu-i ca mine, la răcoare.
Că jipu-i în vârf la bire,

[2] Jip – copac tînăr, înalt.

Nu-i ca mine, la băltire.

— Şi cum îi visaşi şerpii, azi-noapte, Tudorine? Ia povesteşte lui muica…

— Păi se făcea, începe el să spună – în timp ce cată să vadă mai bine cum, dinspre stogul Ursului, vin oamenii, care cu un şiştar cu lapte, care cu o bucată de caş, o strachină de urdă sau un burduf de brânză, pentru paznicul Bradului – că mă găseam pe laviţă. Şi, iată, pe neaşteptate, un şarpe, aşa cam de cinci coţi, se iţeşte în uşă. Pun mâna pe cârligul din grindă, când numai şarpele începe să-mi vorbească…

— Şarpele să vorbească?…

— Păi da, fiindcă uitasem să-ţi spun că şarpele acela avea un cap de om. Şi nu numai că avea căpăţână de om, da’ mai purta încă şi-un fel de chivără. Şi la chivără pene…

Mama îşi face cruce:

— Şarpe cu pene, Tudorine? Şerpii cu cap de om, şi chivără, şi pene, după mintea mea, n-ar putea fi decât ori domni, ori ghinărari, ori careva dintre boierii cei mari.

Tudor râde cu poftă, astăzi, pentru a treia oară.

— Ce te socoteşti, mamă?…

— Ascultă-mă pe mine. Ori domni, ori ghinărari, ori careva dintre boierii cei mari…

Glasul dulce al Florichii se aude acuma mai desluşit ca adineauri:

— Când treci, badeo, pi la noi,
Pune clopote la oi.
Di la Vaideeni la vale,
Să-ţi pui un clopot mai mare,
Să te-aud din scăldătoare.
Di la măru’ roşu-n jos,
Du-te, bădiţ, sănătos,

Ca un trandafir frumos!...

— Şi ce ziceai că ţi-a spus şarpele acela cu pene? Hai, povesteşte-mi, fiule! Hai, povesteşte-mi!...

Ochii albaştri, până adineauri senini, ai mamei, s-au înnorat.

— Tudore! sâsâia el. Tudore!... Vină-n culcuşul meu.

— Şi tu te-ai dus?

Mâinile aspre, bătucite de muncă, ale Ioanei lui Ursu tremură.

— Asta, zău că nu mai ştiu, muică. Parcă-mi venea să mă duc... şi parcă nu. Şi-atuncea mă trezii. Începuseră să cânte cocoşii.

Mama, măruntă, negricioasă, subţire, venindu-i lui Tudor până la umăr, se apropie de fecior şi încearcă să-l cuprindă pe după umeri, dorind parcă să-l ocrotească, întocmai ca atunci când era mic şi năvăleau în sat turcii sau slujbaşii domniei.

— Da' ce-i cu dumneata? Tremuri? Ţi-i frig, ori ţi-i frică?... Pentru mine să n-ai teamă, muică. Nu poate fi şarpe pe lumea asta să mă poată muşca.

— Ba poate fi, dragul meu, Tudorin al meu, poate fi... Fereşte-te de ei!... Fereşte-te!...

— Oho!... Muica mea bună... Şi feciorul îşi strânge la piept mama. Nu te înfricoşa! Că ştie Tudorin al dumitale să le vină tuturor şerpilor de hac...

Din vale vine, alergând cât îl ţin picioarele, un băietan scundac. Este Petrică al Surului Şi-i fratele Florichii. Se azvârle pe poartă.

— Bădie Tudore, gâfâie el. Jos, pe Gilort, sunt oamenii domniei. Vin să te ia legat.

Mama îşi pune palma la inimă.

— Tudorine, băiatul meu... Tudorine...

— Adu-mi din grajd Zmeoaica, îi dă el o poruncă scurtă băiatului.

— Di la măru’ roşu-n jos,
Du-te bădiţ, sănătos,
Ca un trandafir frumos!...

răsună, de la sărbătoarea Bradului, glasul pătimaş al Florichii.

Băiatul se repede ca un vârtej în grajd şi, peste câteva clipe, se întoarce cu calul înşeuat.

Tudor îşi umple coburii şi traista cu cele de trebuinţă la drum; îşi ia pistoalele şi iataganul; şi îşi îmbrăţişează mama.

— Unde pleci, Tudorine? Nici nu te-ai hodinit.

— Hodina vântului, hodina mea, râde Tudor. Aşa mi-i dat mie, pesemne, muică. Spune-le lui taica şi lui alde Zoican, că plecai la Craiova. Pe urmă m-oi duce, poate, şi la Bucureşti. Să-l caut pe egumenul Ilarion. Să cerc un sfat cu el. Călugărul ştie multe. Da’ ei să pună la cale toate, aşa cum vorbirăm noi împreună azi-noapte. S-adune caprele. Auzi? S-adune caprele. Că eu am să mă întorc... Şi dă-le încolo de vise. Nu fac un firfiric.

Sare pe cal, după obiceiul lui, fără să atingă scara, şi trage de frâu. Zmeoaica, subţire, înaltă, tropăie, întâi puţin, pe loc. Se ridică în două picioare. Nechează. Şi, dintr-o dată, încă nechezând, îşi face vânt. Trece, parcă zburând, peste pârleaz.

— Rămâi cu bine muică!

— Du-te cu bine, feciorul meu!...

Nici nu se potoleşte bine colbul stârnit de galopul sălbatic al Zmeoaicei, şi, dinspre vale, năvălesc oamenii domniei în sat. Sunt cel puţin treizeci.

— Unde este casa pandurului Constantin Ursu? întreabă căpetenia lor, un bărbat gros, cu mustaţa pe oală.

Dar nimeni nu-i răspunde.

— Ce-aveţi cu el?... Ce-aveţi? se îngrozeşte Florica.

— Las’ c-o găsim noi şi singuri!

În pridvorul casei, unde până în urmă cu câteva minute Tudor se răsfăţase fericit, n-a mai rămas decât mama. Stă pe scăunel şi împleteşte ciorapi.

— Cheamă-ţi feciorul, bătrâno, să stea cu noi de vorbă! îi porunceşte mamei căpitanul neferilor domneşti.

Mama ridică fruntea. Aşa cum ţine capul în soare, bătrâna seamănă cu Tudor neînchipuit. La fel ca fiul său, are o cută adâncă pe frunte, lângă sprânceana stângă.

— Fiul meu, căpitane de neferi, spune ea, e urgisit de voi. Şi nu l-am mai văzut de nu ştiu câtă vreme. Aşa că nu ai de ce să-l cauţi în ograda mea.

— Daţi-o de-o parte pe bătrână, răcneşte căpitanul. Şi căutaţi peste tot. Trebuie să fie ascuns pe-aici, pe undeva. Nu avea când fugi.

În jurul gardului de nuiele al casei s-a adunat o mulţime de oameni. Şi alţii vin mereu.

— Tudor o să vi le plătească pe toate, într-o bună zi, mormăie un bătrân.

— Temeţi-vă de el… adaugă altul.

— Nu vă atingeţi de mătuşa Ioana!… protestează mulţimea, Tudor nu este aici.

Căpitanul neferilor s-a învineţit la chip.

— Dacă nu spuneţi unde este Tudor, vă aprind casele.

În mâinile sătenilor au apărut bâte, coase, şi seceri. Privirile acestora sunt tot mai arzătoare…

Rugul

Ceata tătărască a lui Ibrahim se rupsese, în după amiaza aceea, din tabăra turcească (aşezată pe dealul de la Văcăreşti), după ce laolaltă jefuiseră, cu o zi înainte, oraşul.

— Încotro porneşti? îl întrebase vestitul Mustafa-bei, acela care, în fruntea urdiilor musulmane, mai călcase până atunci încă de trei ori Bucureştii, văzându-l pe prietenul său că a dat ordinul de înşeuarea cailor.

Îl întrebase nu cu aerul de a-i cere socoteală – deoarece Ibrahim nu ar suferit cu niciun preţ un asemenea afront, el fiind învăţat să însoţească trupele turceşti (deşi din porunca hanului) ca un aliat liber şi destul de independent – ci mai mult din curiozitate.

Ibrahim avea un simţ ca al vulpii în pădure. Ştia să dibuiască fără greş tot ce era mai bun şi mai de preţ pe pământul unde se găseau şi niciodată nu-şi pierdea fără folos timpul. Oştenii lui erau şi ei deprinşi să se încreadă, fără murmur, în acela care-i conducea, ducându-i la izbândă şi asigurându-le prada pe care şi-o doreau.

— Mă duc să nuntesc! râse muşcător Ibrahim.

Faţa i-era întunecată, dar ochii înguşti îi străluceau de pofte. Trupul mătăhălos, îmbuibat de bucate şi băutură, fiindcă abia se ridicase de la masă, i-ardea.

Sărise pe cal. Mârzacii îl urmaseră sprinteni. Caii nechezau. Turcul îl privi invidios. Devreme ce Ibrahim îi răspunsese ce-i răspunsese, îşi putea lesne închipui ce avea să urmeze. Când dădusese vreodată mârzacul Ibrahim greş?

Cu toate că trecuse de mult peste cincizeci de ani, vigoarea şi-o păstra neştirbită. Era în stare să

călărească o săptămână în şir fără să simtă nevoia de-a se lungi pe-o laviţă. Ştia să se odihnească în şa, până şi-n timpul galopului. De altfel, printr-o ciudată alcătuire a firii, ochii lui Ibrahim abia vizibili – ca două dungi subţiri pe chipul buhăit – nu i se închideau de tot nici măcar când dormea de-a binelea. Mârzacii pretindeau că ochii lui Ibrahim îi urmăreau veghindu-le fiecare mişcare până şi-n timpul somnului.

Mânca şi bea cât şapte, şi vai de femeile, fetele sau chiar copilele câte i se întâmplau în cale. Nu numai una îi pierise, ca un pui de găină gâtuit, în braţe.

Caii galopau. Goana se asemăna cu unul din acele vârtejuri pustiitoare de vară, de dinaintea marilor furtuni, când copacii tineri izbiţi de vânt se frâng, florile sunt culcate la pământ, iar frunzele, amestecate cu praful, zoresc înnebunite prin văzduh.

Tropotul şi nechezatul cailor răsunau înspăimântător. Chiuiturile răguşite ale tătarilor, la fel. Iar oamenii, câţi le auzeau răcnetele sau zăreau vârtejul de praf roşu ca sângele în lumina amurgului, se mistuiau în adâncurile codrilor. Ori, dacă nu se găseau în vecinătatea pădurii şi nu-şi aflau, în grabă, alt adăpost mai bun, se îngropau în şanţuri, se pitulau după movile şi stăteau locului fără să răsufle, până trecea vârtejul.

Tătarii goneau pe caii lor mărunţi, păroşi, dar iuţi ca focul, ghemuiţi în scările scurte. Vântul le umfla veşmintele. Suliţele străpungeau văzduhul. Şi inelele metalice ale platoşelor scânteiau orbitor.

Ibrahim nu călărea, ci zbura înaintea cetei. Buzele groase i se alungiseră într-un rânjet hidos. Ţelul avea să-i fie, în foarte puţin timp, atins. Străbătuseră oraşul, viile, pădurile şi se îndreptau, pe lângă balta şi mica aşezare a Pantelimonului, spre răsărit.

Urcară în galop pe o măgură şi de-acolo, printre

coroanele copacilor bătrâni. Pe jumătate desfrunziţi, văzură sclipind, în cele din urmă raze ale asfinţitului, turlele mânăstirii zidite de vornicul Cernica Ştirbei, vrednicul slujitor al lui Mihai Viteazul.

Ibrahim nu făcuse decât un semn aproape imperceptibil cu mâna. Dar ajutorul său, Batâr, aşa cum era călare se şi ivi alături.

— Mânăstirea Cernica, Batâr!

— Îhî! înţelese acesta.

Printre tătari se stârni un freamăt. Mânăstirea era bogată şi în cuprinsul ei fuseseră ascunse, cu siguranţă, în vremurile de cumpănă, destule averi.

— Şi ce nu pot lua?

— Arzi!

— Nu vii cu noi?

— Nu. Ai auzit doar că mă duc să nuntesc!

— Unde ne-ntâlnim?

— În ostrovul cel mic, mai jos de păpurişuri.

— La mânăstirea fetelor, despre care ţi-a vorbit robul ţigan?

Ibrahim rânji şi îl bătu pe umăr. Deşi era voinic, Batâr se clătină, sub povara mâinii uriaşe.

— Ai priceput Batâr!

Obrazurile mari, măslinii, umede de sudoare şi imobile ale tătarilor se lăţiră şi mai mult.

— Atunci, după ce curăţăm Cernica?…

— Sunt numai copile fragede, nu uitaţi…

Tătarii începură să râdă cu hohote.

— Copile fragede… fecioare… fecioare…

De la robul ţigan pe care îl cercetase amănunţit, înainte de a intra în Valahia, Ibrahim aflase câteva lucruri de seamă. Întâi că, lângă Bucureşti, se află râul Colentina. Pe ţărmul acestui râu se aşezase cu veacuri în urmă, poate pe când mai trăia încă acel cioban Bucur, despre care valahii cred că ar fi întemeietorul

oraşului – un pustnic. Pustnicul ridicase aici un schit. Alte şi alte lăcaşuri asemănătoare fuseseră înălţate, pe urmă, în ostroavele râului. Schituri care aproape toate se preschimbaseră de-a lungul veacurilor în mânăstiri.

Una dintre acestea era Cernica.

Soţia vornicului ctitor, pe nume Cheajna, avusese, în anii trecerii de la copilărie spre tinereţe, o dragoste mare. Dragostea, din pricini ce nu se cunoşteau, nu şi-o putuse împlini. De-amărăciune, Cheajna năzuise să rămână fecioară şi să-şi trăiască viaţa sub rasa monahală. Familia însă o silise să se mărite.

Ajungând boieroaica la vârsta maturităţii, în amintirea acelor visuri de dragoste, hotărâse să ridice şi ea, ca şi bunicul său, o mânăstire, unde să fie adăpostite numai tinere fete.

Mânăstirea Cheajna sau Alba, a fost înălţată în cel mai frumos şi înflorit ostrov al râului Colentina.

Fusese numită Alba, întâi pentru că atât chiliile, biserica, cât şi zidurile împrejmuitoare erau de culoarea laptelui. Aşa încât, privite de departe, în bătaia razelor soarelui, clădirile străluceau ca un mărgăritar. Al doilea, deoarece măicuţele, aproape toate încă nişte copile, pe temeiul unei învoiri dobândită de Cheajna cu destulă greutate, din partea celor mai înalţi ierarhi, nu purtau veşminte monahale obişnuite, negre, ci, de-asemenea, albe.

Mânăstirea Cheajna sau Alba devenise în felul acesta, după voinţa marei boieroaice, un cămin al acelor fete care, lovite în felurite chipuri de lumea zbuciumată şi nemiloasă a acelor timpuri crâncene, doreau să se retragă aici şi să trăiască în cea mai desăvârşită curăţenie şi tihnă. Iar când, la sărbătorile împărăteşti, măicuţele cântau în cor, oamenii se adunau pe amândouă ţărmurile râului Colentina să le-asculte (fiindcă nimănui, în afară de feţele bisericeşti, nu-i era îngăduit să pătrundă în biserica mânăstirii

Albe). Stareţa însăşi, Evdochia, mlădiţă din stirpea Cheajnei, era – mărturiseau aceia care avuseseră prilejul s-o vadă – o fată de-o frumuseţe rară. Dar dacă soaţa lui Cernica năzuise să intre, fecioară, în mânăstire fiindcă nu avusese parte de dragostea râvnită, Evdochia fusese zăvorită aici dimpotrivă, fiindcă avusese parte. Atâta că acela care era alesul inimii ei, fiind un tânăr oştean de rând, fusese urgisit, întâi închis în temniţă, şi-apoi trimis în război, să moară.

Nevoind un alt bărbat, Evdochia primise să intre în mânăstire, pentru tot restul vieţii.

— Să fie adusă stareţa!

Fetele, rămase numai în zdrenţe, pierite de groază şi abia mai având putere să murmure rugăciunile prin care implorau cerul să le vină, măcar în aceste din urmă clipe, în ajutor, erau îngrămădite în câteva chilii.

Un oştean cu buzele groase şi suliţa în mâini le străjuia, făcându-le semne neruşinate cu degetele şi rostind în limba lui guturală măscări. Zidurile mânăstirii Albe fuseseră trecute destul de uşor. Degeaba bătuseră clopotele vestind la Cernica primejdie. Aceia care puteau şi trebuiau să le apere, căzuseră primii înfruntând ceata lui Batâr.

Noaptea învăluise locul. Dar, parcă într-adins, parcă dorindu-le sărmanelor fete ruşinea, mai grea decât moartea, o lună mare şi argintie îşi revărsa, ca ziua, razele luminoase.

— Să fie adusă stareţa! scrâşnise încleştându-şi pumnii, mistuit de patimă, Ibrahim.

De când aflase din gura ţiganului rob pus la cazne, despre frumuseţea neasemuită a stareţei de la Alba, îşi jurase s-o adauge şi pe aceasta haremului său, împodobit cu cele mai chipeşe fete răpite de prin ţinuturile pe unde călcase.

Evdochia, stareţa, fu adusă.

Privindu-l pe Ibrahim, mătăhălos, cu gâtul scurt şi braţele groase şi puternice atârnându-i până aproape de genunchi şi ştiind ce-o aşteaptă, fata se cutremură.

Ibrahim se apropie de ea. Cu toate că păşea aproape neauzit cu cizmele-i moi, pământul părea că se clatină sub greutatea lui. Prinse cu labele uriaşe, păroase, resturile veşmintelor fetei din partea lor de sus şi cu o singură mişcare bruscă le sfâşie până jos. Evdochia rămase goală. Dădu un ţipăt scurt, dar nu se clinti din loc.

Văzând-o goală, toţi cei de faţă avură o exclamaţie de uimire. Se ştiuse că era frumoasă Evdochia, dar nimeni nu întâlnise încă pe lume o astfel de făptură dumnezeiască.

Lui Ibrahim îi curgeau şiroaie de sudoare pe chipul pământiu. Măsurându-şi din ochi victima, întocmai ca o fiară ce se pregăteşte să-şi înfingă colţii, tătarul nu se sătura s-o admire. Ceea ce vedea acum, dacă proprii lui ochi nu i-ar fi dat încredinţare, n-ar fi putut bănui nicicând că există. O faţă şi un trup întrunite în cea mai de necrezut perfecţiune.

Ibrahim avusese o copilărie cruntă. Tatăl său, socotind că este fructul unei înşelăciuni, îl azvârlise la câini, în vreme ce mama fusese spintecată… Dar câinii îl lăsaseră să trăiască în mijlocul lor. Ba chiar îngăduiseră să-şi sugă hrana la ţâţele unei căţele. Fusese un timp rob. N-avusese parte în viaţă de milă şi nu-l iubise nimeni. Luptase, lovise, ucisese, nu se milostivise nici el de ceilalţi, şi inima i se împietrise.

De astădată însă, pentru întâia oară, pe când îşi ţintuia victima, Ibrahim simţea în sine ceva nemaisimţit. Ochii umezi ai fetei ce-i sta goală înainte îi muiau inima. Răsărise în el o pornire ciudată. Aceea de-a o cruţa de chinul şi umilinţa obişnuită. De-a o zvârli pe cal, simplu, şi-a o duce cu el.

Numai că restul tătarilor aştepta cu nesaţ crudul spectacol ce-l oferea Ibrahim, de fiecare dată, în asemenea cazuri. Spectacol ce însemna pentru ei şi semnalul începerii orgiei de sânge şi desfrâu.

— Haide, Ibrahim! Nu ne-ai adus să nuntim?

— Ba da!... Ba da!... Să nuntim, bolborosea Ibrahim, nescăpându-şi nicio clipă victima din ochi şi lăsând totodată să i se scurgă printre buze o spumă roşiatică. Din atâta nebună frământare câtă îl mistuia în sine, îşi muşcase buzele.

Sosise cu ceata lui, tropotind, şi Batâr. Luna se ascunsese în dosul unui pâlc de nori, ceea ce îi făcuse pe tătari să mai aprindă câteva făclii.

— Tu eşti un adevărat bărbat! îi spuse atunci Evdochia lui Ibrahim. Am auzit povestindu-se despre tine.

Vorbise liniştit, ca unui prieten, încercând să-şi stăpânească spaima şi tremurul mădularelor în frigul tot mai ascuţit al serii de noiembrie. Folosise limba tătară, învăţată de la una din roabele familiei sale.

— Ai auzit? mormăi Ibrahim, întunecat şi mirat totodată că fata ştia tătăreşte.

— Am auzit! Şi nu te cred în stare, pe tine, un astfel de bărbat, să supui o fiinţă slabă, fără măcar să-i dai putinţa de a se apăra.

— De a se apăra?

Tătarii ascultau încremeniţi de atâta îndrăzneală. Se făcuse tăcere.

— Mi-e frig. Dă-mi un veşmânt să m-acopăr. Şi-o armă, să încerc să mă apăr. Nu uita că sunt o fată valahă.

— Fată valahă?

— Da, învinge-mă şi mă voi pleca ţie, ca unui stăpân, fără să murmur.

Vântul îngheţat începuse să sufle. Crizantemele cu care era înflorită aproape toată curtea mânăstirii, câte

nu fuseseră călcate în picioarele oamenilor şi ale cailor, îşi plecaseră capetele.

— Ce spune? Armă? Să se apere? începură să şuşotească între ei tătarii.

Ibrahim, strângându-şi pumnii, până ce unghiile îi intrară în carne şi sângele începu să-i curgă din palme, urlă:

— Să fie linişte!

Îşi scoase chepcenul lung, fără mâneci, din spate şi i-l dădu Evdochiei. Aceasta îl îmbrăcă. Îşi trase şi de la brâu hangerul şi i-l întinse. Pentru el îşi păstră o sabie încovoiată, arabă, cu mânerul în formă de semilună.

— Apără-te!

Evdochia, cu hangerul în mână, îşi făcu cruce.

— Doamne, ajută-mă!

Armele se încrucişară. O data, de două ori. Evdochia învăţase din copilărie, de la fratele ei, să lupte. Ibrahim nu o luă în serios. În inimă simţea acuma ceva şi mai ciudat, ce se asemăna cu un dezgheţ.

„Aceasta ar putea fi dragoste?“ se gândi el. Auzise câte ceva despre dragoste, dar nu putea înţelege ce înseamnă.

Evdochia însă nu glumea. Nu avea timp de glume. Deşi îmbrăcase chepcenul, dinţii îi clănţăneau. Lupta cu disperare.

Cu o încordare de care nu se ştiuse în stare, îi înfipse hangerul în piept.

— Pieri, Ibrahim! strigă. Destul rău ai făcut pe lume...

— Ce spui? se miră el. Un val de sânge îi ţâşni prin larga despicătură de la piept a bluzei. Căzuse în iarbă şi încă mai întreba: Ce spui?

Rânjetul nu-i mai era rânjet. Zâmbea. „Să fi fost dragoste?” fu ultimul lui gând.

Trăgându-i din piept hangerul, pe care, în lumina făcliilor, sângele scânteia, Evdochia şi-l înfipse, la rândul ei, dedesubtul sânului stâng.

— Ibrahim! răcniră tătarii. Viteazul vitejilor! Ridică-te!

Dar Ibrahim zăcea nu sub povara unui munte de vrăjmaşi, aşa cum îşi închipuise el însuşi sfârşitul, ci sub trupul uşor ca un fulg al celei mai frumoase fete din Valahia.

— Răzbunare! Răzbunare!...

Unele dintre fete au fost ucise, altele luate în robie.

În mânăstirea Alba s-au îngrămădit trunchiuri. Acestea au fost aprinse. Trei zile şi trei nopţi, fumul rugului lui Ibrahim şi-al Evdochiei s-a ridicat necontenit în văzduh.

Urmele acestui prăpăd se mai văd şi azi. Este, nu prea departe de Cernica, movila aşa-numită „albă“, la o cotitură a râului Colentina, ce multă, foarte multă vreme, s-a numit „Ibrahim“!

Auzit-aţi d-un Jian[3]?

Ne găsim în bătătura largă din faţa vestitului han oltenesc de la Valea Rea. Şleaul se întinde printre păduri, mărginit de puţinele bordeie risipite pe deal. În faţa pridvorului, la o masă de brad, se află un ceauş, înconjurat de arnăuţi înarmaţi. Înghesuiţi, mai în spate, se vede o mulţime de ţărani, zdrenţuiţi, bărboşi, cu căciulile în mâini. Cată cu mânie către împuterniciţii stăpânirii. Aceştia l-au prins pe bătrânul staroste al satului cu mâinile şi picioarele în butuci.

Bătrânul are cămaşa sfâşiată. Pe pielea însângerată se văd urmele biciuirii. O şuviţă de sânge i se prelinge pe bărbie, fiindcă, de durere, şi-a muşcat buzele.

Un arnăut îi dă, gâfâind, ultimele lovituri, în timp ce altul strânge butucul în care-i sunt vârâte picioarele.

Cerul, prăfuit, bate în portocaliu. Căldura din timpul zilei a fost toropitoare. Amurgeşte.

Din casele şi ogrăzile de pe deal răsună gemetele altor locuitori chinuiţi, plânsete de copii, mugete de vite, behăit de oi, guiţat de porci, cotcodăcit, măcăit şi gâgâit de păsări, zgomote obişnuite în timpul năvălirii într-un sat a cetelor de arnăuţi însoţite uneori de zabieţii turci, alteori de taxidarii greci sau birnicii domneşti.

Un arnăut l-a apucat pe bătrân de chica albă, dându-i capul pe spate şi răstindu-se la el:

— Spune-ne, moşnege, unde se ascunde Iancu Jianu al vostru?

Altul, în faţa tăcerii starostelui, îi vârâ lama hangerului între dinţi, silindu-l să-şi descleştеze fălcile.

---

[3] Pe temeiul acestei povestiri, poetul Aurel Tita a alcătuit o dramatizare în versuri.

— O să te facem noi să destăinui totul, dacă nu de voie, măcar de nevoie!

Ţăranii îşi strâng îndârjiţi pumnii. Ar dori să se ia la harţă cu arnăuţii, care-i lovesc, nemiloşi, pe unde nimeresc, cu paturile flintelor, dar încă se stăpânesc.

O bătrână se jeluieşte:

— Mi-aţi luat până şi căpriţa, pe Oprica, bătu-v-ar Dumnezeu să vă bată! Cu ce-o să mă mai hrănesc?

— Taci dracului, băbătie, se zbârleşte ceauşul, că acum poruncesc să fii şi tu pusă o leacă-n butuci…

— Tu sporovăi prea mult, zice şi-un arnăut, pe când ticălosului ăsta de staroste al satului îi place să facă pe mutul.

— Vorbeşti, măi, sau nu? se întoarce spre moşneag ceauşul. Tot taci? Bine!… Lasă că-ţi vin eu de hac! Aduceţi copilul!

Acelaşi arnăut de mai înainte se repede în han şi se întoarce târând după el un băiat de vreo opt, nouă ani. Copilul este desculţ, îmbrăcat numai într-o cămăşuică de cânepă, încins peste mijloc cu un curmei de tei. În timpul cât este târât muşcă şi îl loveşte pe arnăut cu picioarele. Acesta îşi arată degetul ceauşului:

— Uite cum m-a muşcat blestematul!

— Dă-i una după ceafă! (Arnăutul îi dă un pumn în cap). Ia spune, măi băiatule, unde-i tătâne-tău?

— A plecat la haiduci! răspunde copilul mândru.

— Aha! Şi mamă-ta?

— Au luat-o zabieţii săptămâna trecută când au dat buzna peste noi. Parcă măria ta nu ştii?

— Şi pe soră-sa, Dobrica, au luat-o! adaugă o femeie.

— Le-au luat pe amândouă, repetă bătrâna. Le-au trecut peste Dunăre! Ce s-o fi ales de ele, numai Dumnezeu mai ştie. Băiatul ăsta a rămas de izbelişte!

— Şi-acum îl mai urgiseşti degeaba şi domnia ta. Lasă-l măcar pe el să se întoarcă acasă.

Mulţimea, tot mai aţâţată, strigă:

— Zabieţii ne jefuiesc fără milă, la fel şi oamenii domniei!

— Tăceţi! se încruntă ceauşul. Mai întâi că zabieţii nu mai răpesc femei şi fete de când domneşte în Ţara Românească măria sa Ion Gheorghe Caragea. Şi-al doilea, ascultă colea, băiatule!

— Ascult!

Îl arată pe bătrân.

— Acesta este bunicul tău?

— Da.

— Moşule! îl întreabă şi pe bătrân. Ţii la nepot?

Starostele, privindu-l neclintit pe ceauş, continuă să tacă.

Bătrâna însă nu se lasă şi grăieşte în locul lui:

— Ţine, cum să nu ţină dacă îi e nepot. Îşi face o mulţime de cruci mărunte şi blestemă:

— Trăzni-te-ar Cel-de-Sus de tartor şi de diavol încornorat ce eşti!

— Taci, băbătie, odată, sau nu? răcneşte ceauşul. Iar pe tine, moşnege, te poftesc să-mi răspunzi lămurit, unde e Iancu Jianu?

Fiindcă în coliba ta s-a adăpostit, iar fecioru-tău l-a însoţit la plecare.

Starostele nu-şi deslipeşte buzele.

— Bine! Bine! Gândeşte-te ce faci. Pe tine o să te punem cu picioarele pe jăratic aşa cum ţi-am făgăduit, iar pe nepotu-tău o să-l atârnăm cu capul în jos peste fum de ardei, de-o să-şi scuipe şi sufletul.

— Îl atârnăm de acolo, îi arată un arnăut ceauşului o grindă.

— Până una alta, porunceşte ceauşul, mai strângeţi-i puţin moşului butucii, c-o fi uitat de ei.

— Îndată, îi răspunde alt arnăut şi, aplecându-se, strânge cât poate de tare, cu lanţul, butucii.

Bătrânul geme în el, muşcându-şi buzele. Firul de

sânge de mai înainte i se îngroaşă pe bărbie. Se uită, îndurerat, la nepot, apoi la grinda de care acesta urmează să fie atârnat peste fum de ardei.

S-a adus un vas cu jăratec.

— Să te ţii bine, Niculaie! strigă cineva din mulţime.

Bătrânul îşi răsuceşte grumazul încercând să vadă dincotro a răsunat glasul. După expresia ochilor săi îşi poate da oricine seama că va îndura totul, aşa cum se cuvine, până la capăt.

Numai ceauşul, la auzul acelui glas, se saltă de pe laviţă pe care stă, cu un toiag în mână şi cu ochii scoşi din orbite, ţipând:

— Cine-a cutezat? Cine?

— Eu! răspunde acelaşi glas.

— Noi! adaugă toţi ceilalţi.

— Cine? Cine? şi-a ieşit din fire ceauşul, începând să izbească iar în oameni la întâmplare.

— Noi toţi! repetă sătenii.

— Na-vă atunci la toţi! Na... na... na!... Vă ajunge? Mai vreţi?

— O să dai socoteală pentru loviturile astea!

Loveşte tot mai furios:

— O să dau socoteală?

O să daţi voi socoteală pentru că nu vă supuneţi şi-i găzduiţi şi-i acoperiţi pe haiduci!... Na... na... na... Se întoarce, în culmea mâniei, şi le porunceşte arnăuţilor: Dacă moşul nu-şi deschide gura cât număr până la zece, ridicaţi copilul în grindă şi puneţi-i picioarele bătrânului pe cărbuni. Să i le ardeţi până la glezne.

— Bunicule! şopteşte copilul, mie nu mi-e frică. Când scap de-aici, am să plec şi eu la haiduci.

Bătrânul surâde trist, dar, totodată mândru.

Un arnăut îl loveşte pe băiat peste gură:

— Închide-ţi botul ăla afurisit!

Se întoarce apoi spre mulţime şi strigă:

— Sunteţi toţi nişte împieliţaţi, de la staroste şi până

la ţânci…

Băiatul se şterge la gură de sânge, se uită la arnăut şi repetă:

— Nu. Nu mi-e frică, să ştii…

Ceauşul numără:

— Unu… doi… trei…

Arnăutul apropie copilul de laţ

— … patru… cinci…

S-a făcut câte o tăcere de moarte. Sătenii adunaţi în faţa hanului nici nu mai respiră.

— … şase… şapte… opt… nouă…

Ceauşul a făcut o pauză. Copilul şi bătrânul se uită la el semeţ.

— … zece… Gata!

Călăii se reped la amândoi osândiţii, gata să implinească poruncile.

Bătrâna ţipă:

— Nu-i omorâţi pe bătrân şi copilul!

Acesta din urmă şi-a plecat capul să nu mai vadă nimic, însă îşi muşcă iar buzele şi sângele îi şiroieşte mai tare, făcându-se pârâiaş, prin ţepii ascuţiţi ai bărbii.

În această clipă, dinspre vale, se vede sosind în galopul cailor o ceată de oşteni.

— Vine măria sa cârc-sărdarul[4] Parvanoglu! vesteşte cineva.

— Staţi puţin! se adresează ceauşul celor care s-au şi apucat să-i împlinească ordinul osândei.

Învăluiţi într-un nor de praf, călăreţii s-au oprit brusc în faţa hanului. Sar de pe bidivii.

Parvanoglu, urmat de o întreagă suită slugarnică de oşteni, în frunte cu pomojnicul – căpitanul – său de poteră, faimosul Duţă, trece, dispreţuitor, prin faţa mulţimii zdrenţuroase a sătenilor.

Calcă leneş, legănat. Este scurt, îndesat. Are fruntea

[4] Forma populară a denumirii „chir serdarul”.

îngustă, sprincenele roşcate, genele rare, ochiul drept scurs, nasul cârn – cu nările umflate, obrazul ciupit de vărsat, bărbia cu guşă, mustăţi lungi, răsucite, spinarea adusă, braţele încovoiate ca de maimuţă şi picioarele crăcănate. Poartă un turban mare din mătase groasă, vărgată, cu chenare, conteş din acelaşi material, pe margine cu blană de pisică, peste anteriu fiind strâns cu un brâu de care atârnă, în curele tivite cu filigran de argint, hangere, pistoale şi cuţite. Şalvarii îi sunt piersicii. Este încălţat cu pantofi de marochin negru, întorşi la vârf.

Priveşte cu scârbă la bătrânul căruia tocmai i se desfac butucii, pentru a putea fi pus apoi cu picioarele pe cărbuni. Îşi dă jos câteva clipe turbanul, ca să-şi poată şterge, cu o năframă uriaşă, şi ea tărcată, capul ţuguiat, ras până la piele, şi-l întreabă pe ceauş răstit:

— Ce-i cu valahii ăştia puturoşi, care îndrăznesc să se zgîiască astfel la mine?

Vorbeşte cu un apăsat accent greco-turcesc, obişnuit la dregătorii şi căpeteniile de oaste fanariote. Vocea îi este ascuţită.

Ceauşul se repede, cu biciul, şi începe să lovească, fără cruţare, în dreapta şi în stânga.

— Plecaţi-vă ochii, măi, în faţa milostivirii sale, cârc-sărdarul, stăpânul nostru, ţipă, că de unde nu poruncesc să fiţi călcaţi în picioare!…

Mulţimea ţăranilor se vălureşte şi mugeşte ameninţătoare, în timp ce Parvanoglu, după ce lasă un timp ca ţăranii să fie bătuţi, clipeşte mulţumit din ochiul sănătos şi, cu prefăcută milă, grăieşte:

— Dar, poate, Mustafa, sătenii vor să mi se jeluiască despre purtarea ta faţă de ei. Atunci e altceva. Opreşte puţin bătaia, ca să-i ascult. Spuneţi oameni buni, spuneţi… ce aveţi pe inimă?

— Să se jeluiască, să spună, se învoieşte ceauşul, de fapt fără să-i pese de nimic, deoarece ştie că nu a

făcut altceva decât a împlinit poruncile stăpânului.

Mulţimii îi înmugureşte însă în suflet o picătură de speranţă şi începe să se plângă:

— Ceauşul măriei tale a poruncit să fie pus copilul peste fum de ardei şi moşneagul cu picioarele pe jăratec, să-l ardă astfel până la glezne. Ne-a jefuit tot satul. Nu ne-a lăsat nici măcar o îmbucătură pentru copii…

— Ai făcut tu una ca asta? îl întreabă şi mai batjocoritor Parvanoglu pe ceauş.

— Chiar aşa! răspunde Mustafa. Dar întrebaţi-i, roguvă, şi pentru ce m-am purtat astfel.

— Păi chiar aşa, Mustafa. Chiar aşa. Să spună dumnealor numaidecât şi de ce te-au silit să te porţi astfel?

Glasurile s-au potolit.

— Tăceţi acum? Ai? Tăceţi? Poate ne spui atunci tot tu, ceauşule Mustafa, pentru ce?

— Spun, înălţimea ta, spun, pentru ce n-aş spune? Uite, să vedeţi! Ieri au trecut pe-aici haiducii, aşa cum au aflat iscoadele mele. Şi căpetenia acestora, Jianu, s-a adăpostit la starostele satului. De-aceea, l-am luat astăzi la socoteală. Şi el, în loc să ne destăinuie totul, aşa cum s-ar cuveni oricărui supus credincios al măriei sale, a tăcut chitic. Am pus aşadar să fie bătut. A tăcut mai departe…

— Şi alţii au fost bătuţi! se aud glasuri.

Parvanoglu face numai un semn din ochiul sănătos şi arnăuţii se reped cu gârbacele ridicate.

— Să nu mai deschidă niciunul pliscul! porunceşte ceauşul. Decât doar când v-o întreba şi numai despre ce v-o întreba măria sa cârc-sărdarul… Aţi înţeles?

Parvanoglu îl izbeşte în spinare pe staroste cu piciorul.

— De ce taci, măi, de ce?

Copilul, în secunda următoare, îşi desface laţurile de

la picioare şi se repede la Parvanoglu. Cu lacrimi în ochi îl roagă:

— Să nu-l baţi pe bunicul! Auzi? E bătrân şi bolnav.

Ochiul sănătos al lui Parvanoglu s-a învineţit. Cu piciorul îl loveşte şi pe copil în piept, trântindu-l la pământ.

— Luaţi şarpele ăsta mic de-aici!

Arnăuţii îl prind pe copil de umeri şi îl târăsc cu ei.

— Să nu daţi în bunicul, să nu daţi, nu încetează copilul să strige, zbătându-se, în vreme ce bătrânul îşi pleacă fruntea ca să nu i se vadă lacrimile.

— Este adevărat, l-am ameninţat pe bătrân, că-l pun cu picioarele pe jar şi spânzur copilul cu capul în jos peste fum de ardei dacă nu-şi deschide gura.

— Şi? urlă înfiorător, lovindu-şi cu biciuşca şalvarii, Parvanoglu.

— Tace!…

— Puneţi-mă pe mine peste fum de ardei, dar lăsaţi-l pe bunicul!… se roagă iar copilul.

— Tace? se face că se miră Parvanoglu.

— Parcă n-ar avea limbă.

— Parcă n-ar avea limbă? Dacă-i aşa, Mustafa, eu zic să pui un arnăut ca să-i taie cu-adevărat limba. Astfel n-o să mai poată grăi niciodată. Am să vă-nvăţ minte, valahi puturoşi şi obraznici ce sunteţi!…

— Am înţeles, milostivirea ta.

— De strâns ce-ai strâns, de la valahii ăştia vinovaţi că ţin cu haiducii?

— Ceara, săul, mierea, bucatele, vitele, oile, păsările de curte, tot!…

— Am ajuns la sapă de lemn. Nici nu mai avem după ce bea apă! se văietă mulţimea.

— Să vă bată pentru asta Dumnezeu, maică, aşa cum ştie el să bată! se cruceşte bătrâna.

— Să trec la împlinirea pedepsei, milostivirea ta?

— Întârzie puţin, rânjeşte Parvanoglu. Că mai am

doar o vorbă cu dumnealor. Ziceţi că v-a jupuit ceauşul?

— Să-l bată Dumnezeu! îşi face iar cruce bătrâna.

— Pe bătrâna aceea s-o spânzuraţi după ce plec! ordonă Parvanoglu.

— Am înţeles! răspunde ceauşul.

— Mai bine decât aşa viaţă, spânzuraţi-mă! zice iar bătrâna.

Parvanoglu se plimbă, legănat, pe dinaintea ţăranilor.

— Şi ziceţi că, după ce-a trecut ceauşul meu prin sat, aţi ajuns la sapă de lemn?

Mulţimea, la început, nu răspunde, căci vrea să înţeleagă unde doreşte s-ajungă cârc-sărdarul.

— Vreţi adică să spuneţi că stăpânirea v-apasă?...

— Dăjdiile de toate felurile, pe vite, pe prisăci... răsună din toate părţile glasuri. Zeciuiala, birul pe capete, fumăritul şi-atâtea altele. Ajutorul de primăvară, pe case, pe coperişuri... ba încă şi mai mult, pe viaţă. Pentru vodă, pentru ban, pentru boierii cei mari... pentru cei mici... De unde şi până când?... Nu mai putem... Mai bine în groapă... Cu femei, cu copii... cu toată suflarea...

— De asta să nu vă plângeţi! îi asigură ceauşul, în hohotele de râs ale arnăuţilor. O s-avem noi grijă!... Dar mai întâi ascultaţi ce are să vă spună măria sa cârc-sărdarul.

Acesta îşi descoperă iar ţeasta pleşuvă şi ţuguiată, se şterge de sudoarea şiroind de sub turban şi urmează:

— Eu am un mijloc ca să vă scap de sărăcie. Să vă împac cu stăpânirea. V-aş şi da înapoi ce v-a luat cu anasâna ceauşul. Ar scăpa şi starostele, ca şi nepotul lui, de osândă. Ar fi pentru toţi bine. Ei, nu mă întrebaţi care este mijlocul acela?

Oamenii ascultă muţi. Numai ceauşul întreabă:

— Care, milostivirea ta? Care?

— Nu cu tine vorbesc, Mustafa, ci cu ei… Ce, eşti prost?

Arnăuţii îşi cască mari gurile. Bătrânul şi-a întors şi el capul.

Parvanoglu şi-a pus mâinile în şolduri şi rosteşte apăsat: Măria sa Ion Gheorghe, care-şi iubeşte ţara şi mai ales supuşii, în marea lui bunătate, a hotărât să vină în ajutorul norodului…

— Adică al vostru! le explică ceauşul.

— Şi totodată, să vă încerce dacă vreţi să trăiţi în bună pace cu stăpânirea. Aşa că vi se vor da *două pungi cu galbeni,* bob numărat…

— Două pungi cu galbeni? se uimeşte mulţimea. Nouă ţăranilor? Pentru ce?

— Dacă… dacă mi-l predaţi pe Iancu Jianu!

— Pe Iancu Jianu, noi?

— Pe Iancu Jianu, voi!…

Ceauşul bate din palme:

Auziţi, măi, ce pleaşcă! Cu-atâţia galbeni s-ar putea pricopsi nu numai satul vostru, ăsta prăpădit, ci toate celelalte sate din jur…

— Ce toate satele? zice alt arnăut. Toată Oltenia. Na! Şi voi vă mai plângeţi că domnia e rea. Acuma ce mai spuneţi?

Starostele se uită cu înţeles spre oameni, care tac, în timp ce Parvanoglu se necăjeşte tot mai rău şi sudoarea îi curge pe obrajii graşi, gârlă.

— Tăceţi? Sunteţi nebuni? Sunteţi proşti? Vă dau înapoi şi vitele, caii, oile, stupii, păsările. Vă dau tot. Daţi-mi-l şi voi pe Jianu! Cumpăniţi bine! De-o parte bătaia, jarul la picioare, fumul de ardei, pierderea bunurilor voastre, de alta aurul…

Cea care rupe tăcerea este tot bătrâna:

— Românul nu-i iudă, maică, pentru oblăduitorii lui. Noi pe haiduci nu-i vindem…

— Jianu ne va răzbuna! murmură, în sfârşit, starostele.

— Acesta vi-i răspunsul?

— Acesta!

— Ei, de vă puneţi în ţapă cu mine! face spume la gură cârc-sărdarul. Şi nu vă înţelegeţi binele, la treabă Mustafa! Iar în ce-l priveşte pe Jianu, n-aveţi grijă că tot îl vom prinde. Uite, să mă stupească pe mine între ochi cine-o vrea, dacă nu-l vom prinde şi nu-l vom ridica-n furci. Hei, vine cineva să mă stupească?

Arnăuţii sunt gata să dea curs poruncii, dar, din mulţime se desprinde un ţăran care, făcându-şi loc cu coatele, se apropie de îngrozitorul Parvanoglu şi, fără nicio frică de el, îl stupeşte de-a dreptul între ochi.

— Uite-aşa, spune. Ai zis să te stupim dacă nu vei izbuti să-l prinzi pe Jianu. Şi fiindcă ştiu că nu vei izbuti să pui gheara pe el, te-am şi stupit între ochi. E bine, cârc-sărdare?

Acestuia nici nu-i vine să creadă că s-a putut întâmpla aşa ceva.

— Aduceţi-mi un ştergar!... răcneşte.

I se aduce o năframă şi Mustafa îl curăţă pe chip şi veşminte.

— Am să te jupoi de viu, îl ameninţă pe ţăran. În chinuri te voi ucide.

— Pentru ce, măria ta, pentru ce? se minunează ţăranul.

— Cum pentru ce, nemernicule? Cum pentru ce? După ce te voi jupui de piele, am să-ţi presar pe carne sare şi te voi da caprelor să te lingă. Aşa ai să pieri, ticălosule!... Pregătiţi cuţitele să-l şi jupuiţi! le porunceşte arnăuţilor.

— De ce te-oi fi supărat aşa nu pricep, mai grăieşte stăpân pe el ţăranul, când iată, vulturul nostru se află colea în spate, iar măria ta nu vei fi în stare a pune mâna pe el...

— Care vultur? Ce spui? Unde se află în spate? bâiguie cârc-sărdarul.

— Uite-l aici!

Mulţimea face prin mijlocul ei o cărare. Iar pe cărare, strălucitor ca un tânăr voievod, în veşmintele lui albe, însoţit de haiduci se vede venind dinspre pădure însuşi Iancu Jianu.

— Ei, am minţit milostivirea ta? mai întrebă ţaranul. Acuma pune ghiara pe el, numai să fii în stare!…

— Şi ce porunci îmi aduci din partea lui Scotocilă, cum i se spune în popor lui vodă Caragea? grăieşte Iancu Jianu.

Cu toate că a tresărit, la vederea neaşteptată a lui Iancu Jianu, Parvanoglu, sare pe arnăuţii care-l înconjoară, se ţine încă ţanţoş:

— Ascultă colea, haiducule, zice el. Ce-ţi spun acuma nu e de glumă. Îţi poruncesc să te predai, de bună voie şi de îndată nouă. Deoarece numai astfel îţi mai uşurezi poate soarta. Şi măria sa nu va porunci să fii atârnat pentru isprăvile tale nelegiuite în şireang.

— Iar eu îţi cer să-ţi scoţi nădragii ca să primeşti ce ţi se cade în partea pe care stai…

— Nu ştii ce spui!

— Ba ştiu. După mine, haiduci!

— Hai, săriţi, arnăuţi!…

În mâinile ţăranilor se ivesc, parcă de nicăieri, toiege, securi, ghioage, pietre, în timp ce Parvanoglu, Duţă şi Mustafa încearcă să se dosească printre arnăuţi.

Să fi văzut cum şi femeile (chiar şi bătrânele) şi copiii s-au avântat la luptă.

Bătrâna care-l înfruntase pe Parvanoglu l-a şi lovit pe acesta în cap cu o oală de lut, iar băieţaşul care trebuia să fie atârnat peste fum de ardei se agăţase de grumazul ceauşului şi îl trăgea cât putea de musteţe.

Cu toate acestea, lupta n-a fost deloc o joacă. Au

fost tăiaţi de săbii câţiva ţărani. Dar, până la sfârşit, haiducii, cu ajutorul sătenilor, i-au înfrânt şi i-au pus pe goană pe oamenii domniei.

Câţi au putut au încălecat pe bidiviii lor şi-au fugit. Dar Parvanoglu a căzut prins.

Haiducii l-au pus întâi, în locul bătrânului, în butuci. După aceea l-au dezbrăcat de nădragi şi fiecare ţăran i-a tras la spate câte două lovituri de gârbaci – aşa cum obişnuia el să-i pedepsească pe locuitorii care nu-şi puteau plăti birul – ca să afle şi cârc-sărdarul ce gust are papara asta.

În ce-i priveşte pe ceauş şi ceilalţi arnăuţi căzuţi în mâinile haiducilor şi-au avut şi ei partea, câte cincizeci de gârbace, tot la spate, pentru ce făptuiseră.

Şchiopătând, ţinându-şi palmele pe partea cea mai umflată a trupului, aflată în şalvari, în huiduielile ţăranilor, au pornit cu toţii pe jos, spre Bucureşti, văitându-se şi scrâşnind din dinţi de durere şi ură.

Iar oamenii din Valea Rea şi-au primit înapoi, până la cel din urmă fir de aţă, ceea ce arnăuţii lui Parvanoglu răpiseră.

Fusese primăvară, a venit vara, se-apropie toamna. În via lui Iancu de la Drăgăşani strugurii razachii cu boabe mari, cărnoase, au început să se coacă. Curând, Ancuţa, sora cea mai mică a lui Iancu, urmează să se cunune. Soţ îi va fi un bărbat prea drag pe nume Tudor, din Vladimirii Gorjului, bun prieten de inimă al lui Jianu. Şi tocmai din această pricină, mamei haiducului îi place să-i socotească pe amândoi aceşti voinici ca pe proprii săi feciori gemeni, cu toate că, la drept vorbind, inima ei tremură, fireşte, în primul rând, pentru Iancu.

A început să se însereze. O lumină albăstruie a învăluit via şi casa bătrânească din lemn, unde mama şi fata trebăluiesc, vorbind cu dor despre cei doi

bărbaţi.

Mama oftează:

— Curând, Ancuţă, va veni vremea rea. Pădurea nu va mai fi o bună ocrotitoare pentru Iancu şi mă gândesc ce va face el atunci, aşa hăituit cum este mereu de potere.

— O fi adevărat, întreabă fata, că, în iarna trecută, Iancu a fost adăpostit de o hangiţă frumoasă?

— Se pare că-i adevărat. Sunt destule hangiţe frumoase gata oricând să-l adăpostească. Dar tu de unde ştii?

— Mi-a povestit Ileana Golfineanu, când a venit săptămîna trecută la noi. Şi tot cu acel prilej mi-a mărturisit că îl va iubi toată viaţa pe Iancu.

— Eram încredinţată că Ileana îmi va fi noră. Dar soarta a vrut altfel…

— Iancu şi-a pus zilele în primejdie ca s-o scape, după ce Parvanoglu a răpit-o şi a ascuns-o în casele domniei din Craiova.

— A mai smuls el din ghiarele lui Parvanoglu încă alte trei fete, două de boieri şi una de ţărani. Cum ar fi putut s-o lase pe Ileana, despre care doar ştii că o socotea şi o iubea ca pe-o soră?

Ancuţa a aprins o lumânare şi a adus-o în odaie unde mama, aşezată pe un jilţ lângă fereastră, îi împleteşte un şal călduros feciorului său drag. A pus lumânarea pe o măsuţă.

— Măcar că Parvanoglu este omul domniei, cu Iancu şi-a găsit naşul, zice ea. Când îmi aduc aminte de bătaia pe care-a primit-o cârc-ul la Valea Rea, îmi vine şi astăzi să zâmbesc. De altfel, despre păţania aceasta a ticălosului toată ţara a râs.

— A râs ţara, oftează şi mai din adânc mama, dar atât Parvanoglu, cât şi Scotocilă s-au înverşunat mai rău. Suma pusă pe capul lui Iancu a fost urcată, îmi spunea fratele tău cel mare, Amza, cu încă o pungă de

galbeni, cui va izbuti să-l aducă domniei sau lui Parvanoglu, fie viu, fie mort.

— Nu vor reuşi să-l prindă. Oamenii ţin la el.

— Nu uita că mai sunt pe lume şi vânzători. Şi deşi n-aş fi vrut să te înfricoşez, află, copila mea, că moş Iorgu mi-a povestit cum a întâlnit alaltăieri prin jurul viei un bărbat pe care el îl cunoştea mai de mult ca fiind o iscoadă a sărdarului. Numai că era de astă dată înveşmântat ca ţăran şi tot se iţea printre şipcile gardului la noi în ogradă. Ce zici de-aşa ceva?

De-afară se aude tropotul unui cal şi, curând după aceea cineva bate la uşă.

Ancuţa vrea să se repeadă, dar mama nu o lasă şi se duce să deschidă ea. Pe uşă intră ţiganul Alexe, omul de credinţă a lui Iancu care, înainte de orice, îi sărută mâna.

— Alexe! se bucură Ancuţa, bătând voioasă din palme. Ce bine-mi pare. Ce face Iancu?

Faţa neagră, lucioasă, bună, a ţiganului se luminează:

— Boierul Iancu e sănătos, sănătate pe care v-o doreşte şi dumneavoastră…

— A mai primit vreo scrisoare de la…? întreabă nerăbdătoare, fata.

— De la slugerul Tudor?… râde şi mai larg Alexe, arătându-şi toţi dinţii, pricepând numaidecât gândul ascuns al tinerei fete îndrăgostite. A primit. Şi eu i-am dus răspunsul la Vladimiri, în ce priveşte săvârşirea cât mai grabnică a logodnei…

Ancuţa şi-a dus amândouă palmele la piept, abia răsuflând.

— Da?…

Şi ea, şi mama, se închină la icoane cu smerenie, şi râd fericite.

Atrasă de zgomot, intră în odaie şi Smărăndiţa, ţigăncuşa sprinţară, cu ochii jucăuşi şi cu o floare la

ureche, căreia Alexe i-a promis că o va lua de nevastă:

— Venişi? îi sare ea în faţă.

Făcând pe nepăsătorul, Alexe îi răspunde, dându-şi aere.

— Venii! Nu se vede?

Smărăndiţa îl cercetează pe toate feţele:

— Mă miram eu, spune, cine putea să le facă pe cocoanele noastre să râdă cu atâta poftă altul decât un măscărici ca tine…

Ancuţa nu se lasă înşelată de aparenta indiferenţă dintre cei doi şi cu mişcătoare duioşie întreabă:

— Îţi era dor de el, Smărăndiţo?

— Mie? îl necăjeşte ea, drăgăstoasă. Dor, de o întunecime de om ca ăsta?

— Uite, hohoteşte Alexe, bătându-se cu palma peste cizmă, albeaţa pământului unde-mi fu!… Haide, du-te acum, nu mai încerca să tragi cu urechea la ce spun eu. E sicret. Numai cocoanele are dreptul s-asculte…

— Mă duc, mă duc, na, da’ parcă te văz, când s-o însera, cum vii tu singur după mine ca ursu’ la miere.

— Ba vin şi mai devreme, dacă vrei să ştii, că mi-e o foame de cad din picioare!…

— Numai de-atâta vii? Atunci lasă… lasă că-ţi arăt eu…

Smărăndiţa a plecat.

— Şi-ncolo, altceva? întreabă mama.

— Ei, dacă-aş sta să vă povestesc despre isprăvile şi dreptatea pe care o-mpărţeşte stăpânul meu săracilor, ne-ar apuca dimineaţa. Dar asta o voi face mai târziu, cocoană şi jupâniţă. Deocamdată, v-aş ruga să-mi îngăduiţi a mă duce, totuşi, o leacă, după Smărăndiţa, întâi ca s-o-mpac eu pe ea, şi-al doilea, să mă-mpece şi ea pe mine, deoarece simt cum vine de la bucătărie o mirosnă de mămăliguţă cu ochiuri de mi se face de-a binelea rău de colea, de la lingurică…

— Du-te, Alexe!

Alexe ţâşneşte pe uşă, în timp ce Ancuţa îi spune mamei:

— Ce zici, măicuţă? Se-ntoarce Tudor. O să vină şi Iancu.

— Vom face o logodnă ca-n basme! răspunde mama, cred că la Sân-Dumitru. Şi, la iarnă, dac-o vrea bunul Dumnezeu, ai să fi mireasă.

— Sunt atât... atât de fericită de parcă mi-e şi teamă! suspină fata, împurpurându-se, ca de obicei, în timp ce mama, Stănuţa, continuă visătoare:

— Parcă mă văd şi pe mine la nuntă cu răposatul taică-tău, fie-i ţărâna uşoară...

— Unde aţi făcut nunta?

— La Craiova. Naş ne-a fost însuşi banul Bibescu, care peatunci, era, ce-i drept, doar logofăt al domniei. Dar era cinste mare să te cunune un Bibescu, fiindcă familia Jianu nu făcea parte decât din cinul micilor boieri ai Olteniei, adică dintre cei care nu purtau nici giubea, nici işlic cu pernă verde croită în patru colţuri...

— Dar ştiu că Jienii s-au împotrivit să îmbrace vreunul dintre ei veşmânt din cel turcesc sau grecesc...

— Cel puţin Iancu să nu fi auzit de anteriu, de fermenea ori de ciacşiri roşii. Straiul lui a fost veşnic simplu şi curat românesc: zeghe, sucman, dulamă cu pielicică de miel şi căciulă de hârşie...

— Şi, totuşi rangurile boiereşti, mamă, de paharnic – cum a fost bunicul, sau de şetrar, cum e Iancu, cereau...

— N-aveau decât să ceară. Mica boierie a Jienilor nu era dăruită de domnie, ci dobândită cu sânge în bătălii pentru apărarea neamului...

— Spiţa Jienilor se trage din moşneni, nu, mamă?

— Din moşneni, ţărani liberi, care şi-au vărsat sângele pentru ţară încă din timpul celor dintâi Basarabi...

— Îmi povestea bunicul, când eram mică, despre un

strămoş al nostru care ar fi murit undeva, la Rovine…

— Adevărat, lângă scara lui Mircea cel Bătrân.

— Altul, Neagu, povestea bunicul, l-a slujit pe Vlad Ţepeş.

— Jienii l-au însoţit şi pe Mihai Viteazul. Dacă ar învia, să zicem, Mihai Viteazul, Iancu i-ar fi căpitan de oaste şi l-ar sluji cu credinţă până la moarte.

— Te cred, mamă, sub fanarioţi…

— Iancu, cel mai drept, mai viteaz şi mai mândru dintre feciorii mei, ce putea deveni altceva decât haiduc?

— Cu toate astea, de câte ori îl vezi, îl certi şi-l sfătuieşti să se lase de haiducie.

— Asta o fac ca mamă, dar ca românca îl înţeleg şi-l binecuvântez. Pe alt drum nici că putea s-apuce în vremuri ca astea…

— Ar mai fi, poate şi drumul pe care merge Tudor… îndrăzneşte Ancuţa.

Mama cuprinde în braţe fata şi-o mângâie pe păr:

— Tudor, atâta cât înţeleg eu, ca biată femeie, este o mare căpetenie de oaste şi-o minte luminată…

— Crezi cu adevărat, mamă? se alintă, încântată, Ancuţa.

— Sub steagul lui, se va aduna într-o zi, aşa cum l-am auzit chiar pe Iancu, tot ce are mai bun acest neam.. Iar, când Tudor îi va aduna pe români sub un singur steag, sunt încredinţată că şi Iancu al nostru i se va alătura…

— Soţul şi fratele meu iubit sub acelaşi steag! mai glăsuieşte Ancuţa, în timp ce afară au început să se audă câinii lătrând întărâtaţi.

— Ce-o fi? se întreabă mama.

Ancuţa a deschis fereastra să privească.

— Fugiţi, cocoană, jupâniţă, Smărăndiţă, răsună din bucătărie vocea lui Alexe; dar glasul i se sfârşeşte într-un geamăt.

— În ogradă văd oameni înarmaţi! şopteşte Ancuţa.

Mama o apucă pe Ancuţa de mână:

— Vino! Să fugim prin săliţa din spate.

Amândouă pornesc, dar în uşa săliţei s-a ivit un arnăut înarmat, care le împinge pe amândouă cu brutalitate înapoi.

Vor să se îndrepte spre pridvor, însă pe-acolo le răsare în faţă însuşi Parvanoglu, cu figura lui hidoasă, cu fes pe cap şi hangerul turcesc în mână. Este însoţit de pomojnicul său, Duţă. Prin grădină şi ogradă lucesc sumbru făclii aprinse, răsună nechezat de cai şi zăngănit de arme.

— Ce doreşti de la noi? întreabă mama. Iancu nu-i aici!

— Nu de Iancu avem nevoie, rânjeşte grosolan Parvanoglu, cu ochii la Ancuţa. Ci de altcineva.

— Mă voi plânge marelui ban…

— Eu vin în numele măriei sale vodă Caragea ca să iau ostatici în vederea prinderii vestitului haiduc Iancu Jianu!…

Mama, strângând-o pe Ancuţa la piept, strigă:

— Alexe!… Alexe!…

— Alexe e legat fedeleş, cocoană, şi cu căluşul în gură, îi spune Duţă. Am avut noi grijă de el, degeaba îl mai strigi…

— Iancu n-o să vă ierte pentru asta!

— Iancu îşi va primi şi el partea!

— Îl vom trage pe ţigan în ţeapă, încetul cu încetul, vorbeşte răguşit Parvanoglu şi are să ne mărturisească baragladina unde se-ascunde Iancu. Ţiganul tot ţigan rămâne. Şi-o să ne spună el până la urmă de frică şi de durere totul…

— Dă-mi fata! răcneşte pe neaşteptate cârc-sărdarul, întinzând braţele, lacom, spre Ancuţa. Că de unde nu…

Mama se trage înapoi şi o împinge totodată pe fată

la spate. În treacăt, ia de pe masă o andrea lungă şi ascuţită. I-o arată lui Parvanoglu:

— Mai bine o omor cu mâna mea decât s-o necinsteşti tu…

Urmărindu-le retragerea, cu pasul încet, dar sigur, o întreabă pe bătrână:

— De ce nu vrei, jupânească Stănuţa, să-ţi fiu eu ginere?…

— Ce cinste mai de seamă râvneşti? spune batjocoritor pomojnicul Duţă.

— Atâta să te rogi lui Dumnezeu, adaugă sărdarul, netezindu-se pe mustaţă, să nu mă satur prea repede de fată, fiindcă atunci o zvârl în braţele pomojnicului…

— Ajung şi eu atunci ginerele domniei tale, grăieşte Duţă hohotind. Iar dacă nu s-o arăta de-ajuns de supusă, o voi da, la rândul meu arnăuţilor.

Arnăuţii, rânjind sinistru, se mângâie şi ei pe musteţe, în vreme ce Parvanoglu, dându-se puţin într-o parte, ca s-o vadă mai bine, i se adresează Ancuţei:

— Numai răzvrătitul acela din Vladimirii Gorjului, tot un oltean blestemat ca şi Iancu, îţi plăcea, hai?

Ancuţa şi-a acoperit ochii cu palma, ştiind ce-o aşteaptă şi ca să nu mai vadă chipul hidos al lui Parvanoglu.

— Tu n-ai avut o mamă? N-ai avut o soră? E o copilă nevinovată, încearcă Stănuţa să-l înduplece pe sărdar.

Tocmai de-aia ţi-o iau! grohăie însă acesta, cântărind-o din ochi, măcelăreşte, pe fată. O asemenea bucăţică dulce şi fragedă nu mi-a mai picat în capcană de mult.

Arnăuţii râd gros, dar Ancuţa, la fiecare vorbă neruşinată a fiecăruia dintre cei doi, tresare de parcă ar fi lovită cu noroi sau cu pietre în obraz.

— Îţi dau tot ce avem! îl mai roagă mama pe Parvanoglu. Am să-ţi cad în genunchi. Poate că nu eşti atât de… cum spune lumea… Cruţ-o…

— Lasă, cocoană, intervine, crud, Duţă, nu te mai jeli atâta. La fel s-a petrecut şi cu celelalte fete pe care le-am răpit noi. Şi, slavă Domnului, nu s-a plâns niciuna. Ascultă, colea, la mine. E fală mare să fie fata ibovnica cârc-sărdarului Parvanoglu…

— Maica domnului! se roagă mama cu ochii la icoane. Fie-ţi milă de fetiţa mea!

— Destulă vorbărie! Dă-mi îndată fata! urlă Parvanoglu.

— Să nu fie mai rău! spune Duţă.

— Doar nu-ţi poţi închipui c-o să mă înduplec tocmai pentru sora lui Iancu Jianu, câtă vreme n-am făcut-o nici pentru nepoata marelui ban?

Deznădăjduită, mama a căzut în genunchi:

— Fie-ţi milă. Nici nu ştie ce e viaţa.

Măsurând-o pofticios, Parvanoglu spune:

— Mulţam că ai păstrat-o neîntinată pentru mine…

— Mi-o ucizi!

Izbind-o pe bătrână cu piciorul. Parvanoglu ordonă:

— Ia-o Duţă de-aici, ce mai aştepţi?

Duţă vrea să se repeadă, dar Ancuţa, cu o energie neaşteptată, îi smulge lui Parvanoglu hangerul de la brâu şi îl ameninţă:

— Un pas dacă mai face unul dintre voi, îl străpung!

Galben de furie, dar şi puţin de teamă în faţa hotărârii fetei

Parvanoglu scrâşneşte:

— Dacă loveşti, oamenii mei te vor arde de vie.

Arnăutul de lângă uşă o ţinteşte cu flinta pe fată, dar cârc-sărdarul îl opreşte.

— Nu trage măi! Vreau s-o am vie.

De-afară răsună însă iarăşi zgomot. Prin fereastra dinspre grădină cineva a tras un glonţ. Glonţul îl atinge la braţ pe Duţă, căruia îi cade hangerul din mână. Arnăuţii se reped să-l ajute.

— M-au împuşcat! se văietă Duţă.

— Plumbul îmi era menit mie! cugetă cu glas tare Parvanoglu, care s-a ascuns, prevăzător, în spatele unui dulap.

Deodată, îmbrâncindu-i pe arnăuţi, năvăleşte în odaie Alexe, având încă urmele luptei pe faţă, cu veşmintele sfâşiate şi ţinând în mână un pistol. A ajuns până în dreptul Stănuţei, pe care o ajută să se ridice.

— Treci, jupâneasă şi domnia ta, jupâniţă, în spatele meu! le pofteşte pe amândouă Alexe, dacă am scăpat eu de ghearele tâlharilor să nu mai aveţi teamă... înapoi, cârc-sărdarule! porunceşte, sau te trimit pe lumea cealaltă.

Parvanoglu, laş ca întotdeauna, trecând în spatele alor săi, se miorlăie nefiresc de subţire:

— Nu trage, omule... nu trage... Plecăm numaidecât. Scăpaţi toţi. Am vrut numai oleacă să vă speriem. Te iert şi pe tine, Alexe... măcar că te-ai ridicat împotriva mea... Ar fi o nerozie să tragi... Ai plăti cu viaţa... Nu trage...

— Află cârc-sărdarule Parvanoglu, grăieşte Alexe, că m-a învăţat căpitanul haiducilor, Iancu Jianu să trag. Ţinta nu mi-o greşesc niciodată... Şi tu, cârc-sărdarule Stoica, turcitule, care-ţi spui acum Parvanoglu, vei cădea cel dintâi, dacă nu porunceşti arnăuţilor să părăsească de-ndată via.

Numai că, tot prin fereastra deschisă de Ancuţa şi rămasă astfel, un arnăut, furişându-se ca o pisică, sare de-a dreptul în spatele credinciosului slujitor ţigan al lui Iancu. Altul, urmându-l, o atacă, tot pe la spate, pe Ancuţa, smulgându-i din mână arma.

Bucurându-se de această împrejurare, cârc-sărdarul ocheşte întâi pe Alexe care încă se luptă cu cel care încearcă să-l doboare, fără să-l nimerească şi apoi pe bătrână. Aceasta cade, gemând dureros.

— Alexe, ai grijă de Ancuţa! mai apucă să-l roage mama.

Fata însă, lăsând la o parte totul, s-a prăvălit asupra mamei sale căzute, încercând s-o ajute, sărutându-i obrazul palid:

— Mamă! Scumpa mea mamă!

Între timp, lupta s-a înteţit. Alexe şi-a trântit la pământ duşmanul, l-a dezarmat şi se repede la Parvanoglu, dar Duţă, cu hangerul ţinut în mâna stângă (pentru că dreapta, rănită, încă, nu o poate destul de bine folosi) îl întâmpină şi îl înjunghie.

— Na! Pentru că ai încercat să-mi iei viaţa!

Alexe a fost rănit la piept, dar tot apucă să-l mai ţintească pe Duţă. Duţă s-a prăbuşit, iar ţiganul, cu ultimele puteri, încearcă să ajungă la Parvanoglu – care s-a tras tot mai înapoi, ascunzându-se între oştenii săi – dar nu mai izbuteşte. Focurile pe care încă le trage se pierd în gol. Ticălosule!… Ticălosule!… bolboroseşte, cu gura plină de sânge, Alexe. Atâţia arnăuţi împotriva unui singur om al lui Jianu. Vitejilor ce sunteţi!… Ticăloşilor!…

Şi-a pierdut cunoştinţa şi s-a prăbuşit pe podele.

— A murit! Se bucură Parvanoglu. Vocea i-a redevenit puternică. Pe Duţă urcaţi-l într-una dintre căruţe şi îngrijiţi-l. Arnăuţii îl târăsc afară. Pe fată în alta.

Ancuţa, despletită, cu hainele în neorânduială, plină de lacrimi pe obraz, nu mai are nicio vlagă. A renunţat să se mai apere. Se uită doar, rătăcită, în jur, apoi din nou la Stănuţa, la Alexe, şi un suspin dureros îi frământă pieptul. E ridicată, de pe trupul nemişcat al mamei şi dusă pe braţe de arnăuţi spre căruţă.

— Plecăm! întreabă un arnăut.

— Cu Duţă porniţi îndată spre Râmnic! hotărăşte Parvanoglu. Iar pe fată duceţi-mi-o în locul ştiut. În noaptea aceasta, în sfârşit, sora lui Iancu Jianu va fi mireasa mea.

Logodnica pandurului îi aude cuvintele şi se

cutremură de scârbă.

— Înţeles! răspunde un arnăut.

— Pe ceilalţi răniţi scoateţi-i afară, urcaţi-i în cea de-a treia căruţă şi casei daţi-i foc!

— Cu hoiturile bătrânei şi ţiganului ce facem?

— Lăsaţi-le aici să se prefacă în scrum!

Arnăuţii au adus din ogradă şomoioage de paie, le-au îngrămădit peste tot prin încăperi. Au lovit amnarele şi au dat foc paielor.

Casa a început să ardă. Parvanoglu şi ai lui au plecat.

Se mai aud doar din depărtare zgomotul roţilor şi tropotele cailor, când Alexe, plin de sânge, începe să-şi revină, se ridică şi, înaintând cu greutate prin fumul din ce în ce mai des, se apropie de trupul fără viaţă al Stănuţei:

— Cocoană! strigă plângând în hohote. Cocoa-nă! Făcând eforturi supraomeneşti, o ridică, străduindu-se s-o tragă afară. Co-coană!... Ajutor!... Scăpaţi-o! Unde eşti Smărăndiţo?

Suntem la Bucureşti într-o frumoasă şi senină zi de primăvară. La marea şi frumoasa biserică a Sărindarului bat toate clopotele. Astăzi se prăznuieşte ziua sfântului mucenic Gheorghe, iar domnitorul ţării se ştie că se numeşte, pe lângă Ion, şi Gheorghe. De-aceea, Caragea vodă a hotărât să meargă, pentru închinăciune, cu toată suita lui, din suită făcând parte şi bostangi-başa Stoica Parvanoglu, nu la paraclisul curţii, ci la biserica Sărindarului.

Cunoscându-se că în această zi, mai marii curţii vor fi plecaţi la biserică, Iancu Jianu a pus la cale pătrunderea haiducilor în „palat“, de fapt în casele domneşti, nişte case destul de vechi şi de părăginite.

Cu acest ţel, a strecurat, din vreme, în rândul cetelor de pază arnăuţeşti, pe unul din oamenii lui, numit

Pavel, bărbat destoinic şi priceput, care, câştigându-şi destul de repede încrederea lui bostangi-başa, putea să-i ajute pe haiduci să intre în „palat“.

Şi iată că, în ziua hotărâtă – îmbrăcat ca un pomojnic şi călăuzit de Pavel – Iancu Jianu, după ce a străbătut ogrăzile domneşti, mişunând de căruţe, cai, slujitoare şi străji, a intrat în chiar locuinţa lui bostangi-başa.

Pe o fereastră laterală, mai dosnică, traşi cu frânghia de Iancu, se strecoară acum şi alţi câţiva haiduci, între care vestitul Mereanu, ajutorul apropiat a lui Jianu, ţiganul Alexe, Marin, bărbat cu un spate cât malul şi Gheorghe, flăcău subţiratec şi iute în mişcări ca o zvârlugă.

— Am întârziat puţin, îi explică Mereanu lui Jianu, pentru că tocmai adineauri, Kerkorian, noul pomojnic al lui Parvanoglu schimbă pe la intrări străjile. Una dintre acestea a şi încercat să ne stea împotrivă, râde Alexe – care mai poartă încă pe faţă şi trup urmele rănilor şi arsurilor din ziua când Parvanoglu a dat foc caselor lui Jianu de la Drăgăşani – dar l-am trântit pe podele cât ai clipi, l-am legat, i-am pus un căluş în gură şi-aşa s-a cuminţit.

— Trebuie totuşi să ne grăbim, spune Pavel. Bostangi-başa l-a însoţit pe vodă la biserică, dar el se va înapoia, ca de-obicei, foarte repede.

— Caii sunt jos? întreabă Jianu.

— Îi păzeşte Gruieş, răspunde Gheorghe.

— Voi, tu Merene, cu Marin şi Gheorghe, desfaceţi haznaua tâlharului, goliţi totul în saci, puneţi sacii pe cai şi plecaţi înainte, fără să vă mai opriţi decât la adăpostul cel vechi din pădure. Eu cu Alexe vom lua-o pe Ancuţa cu noi.

— Fata se află închisă în odaia din fund, îi îndrumă Pavel pe Iancu şi Alexe.

Şi cu Parvanoglu ce facem?

— După ce o salvăm pe Ancuţa, ne întoarcem să ne

socotim cu el.

Jianu este un bărbat de fier. De data aceasta însă, când ştie că-şi va revedea sora, care a suferit atât de mult din pricina lui Parvanoglu, se simte atât de mişcat, încât ochii îi plutesc în lacrimi.

Numai că, din nefericire, nu merge totul ca pe roate. Alt haiduc de-al lui Jianu, strecurat şi el în gărzile arnăuţeşti, alături de Pavel, pe nume Samoilă, vesteşte:

— Băgaţi de seamă că domniţa Ralu, fiica lui Caragea şi jupâniţa Sultana Gălăşescu, prietena ei cea mai bună, care s-au şi întors de la biserică, urcă pe scară, venind încoace…

— Tu, Pavele, treci lângă uşă, ca şi cum ai face de strajă, îi porunceşte Jianu. Şi noi ceilalţi, ne vom ascunde alături, în firidă.

— Şi-a vârât coada Sarsailă! oftează Alexe, dând cu căciula de pământ.

— Să nădăjduim doar că nu vor sta mult! zice Mereanu, şi vor pleca înainte de a sosi şi bostangi-başa.

— Cele două tinere fete, domniţa şi jupâniţa, au urcat sprintene scara şi se îndreaptă către odaia unde se află Ancuţa.

Pavel, cu sabia ridicată, îi dă onorul domniţei. Ralu, micuţă ageră, cu chip de grecoaică, inteligentă, sinceră, pasionată, îmbrăcată fără multe podoabe, însă cu un deosebit bun-gust oriental, intră cea dintâi. O urmează jupâniţa ei „de onoare“, Sultana Gălăşescu, subţire, mlădioasă, delicată, răpitor de frumoasă, purtând pe hainele ei de curte câteva detalii vizibile româneşti-olteneşti.

Ancuţa, slabă, cu obrazul palid, se găseşte pe divan, cu ochii închişi, ca o moartă.

— Te-am rugat să vii ca să-ţi arăt, îi spune Sultana domniţei, sticluţa aceasta pe care mama Chiruţa,

ţiganca care se îngrijeşte de fată, a găsit-o aici pe masă.

Ralu ia în mână sticluţa şi îi scoate dopul.

— Are un miros ciudat! spune ea.

— Mama Chiruţa mi-a mărturisit că, din această sticluţă, bostangi-başa îi toarnă în mâncare Ancuţei, câteva picături, în fiecare zi. Iar fata se simte după aceea din ce în ce mai rău. Îşi pierde ca acum cunoştinţa. Cred că este o otravă. Parvanoglu poate fi în stare de orice. Şi-a făcut cheful şi acum vrea, sigur s-o omoare. Mama Chiruţa îmi povestea că s-a mai purtat şi cu alte fete la fel…

— Şi ce crezi că am putea face?

— Să i-o smulgem pe copilă din ghiare.

— Şi unde s-o ducem?

— La mine-n odaie. Să-i dau numai eu de mâncare.

Ralu e înduioşată.

— N-ar fi rău, deşi cred că e zdarnic totul. Nu pare să mai aibă mult de trăit.

— Eu nădăjduiesc că, îngrijind-o bine, aş putea încă s-o lecuiesc. Voi chema şi pe Sava doftoroaia în ajutor.

— Atât îţi este de dragă?

— Parcă mi-ar fi o rudă apropiată.

Domniţa o ameninţă gingaş cu degetul.

— Măcar că este sora haiducului Iancu Jianu, care ne-a înfricoşat pe toţi cu faptele lui?

— Este înainte de toate o biată fată răpită, nefericită, domniţă, îngaimă Sultana. Ce vină are ea dacă Jianu?…

— L-ai văzut vreodată pe haiduc? Este de la voi din Oltenia.

— Numai o singură dată, recunoaşte fata. Fuseserăm poftiţi, de Paşti, la masă, de marele ban Bibescu… Şi-a venit el…

— Te-ai aprins la obraz ca focul. Cum arăta?

— Părea un adevărat prinţ.

— Un prinţ adevărat, nu ca fratele meu, Costache, vrei să spui?

Sultana s-a înroşit şi mai mult. Şi-a pus pe obraji palmele şi tace.

— Acum înţeleg, continuă Ralu, de ce fratele meu, Costache, care ar putea fi şi va ajunge cu siguranţă, într-o bună zi, domn, cu toate că îţi face atâta curte, nu are nicio trecere în faţa ta.

Jupâniţa şi-a plecat fruntea, recunoscând în acest fel, fără cuvinte, adevărul spuselor lui Ralu.

— Eşti îndrăgostită, Sultana, exclamă Ralu. Vino în braţele mele. Cele două fete se îmbrăţişează. Dar de un haiduc? De un haiduc, draga mea? Ştiu… ştiu că dragostea nu-ntreabă şi că, în Oltenia, aproape toate fetele de boieri sunt îndrăgostite de Jianu. Dar n-am bănuit că şi tu… El, cel puţin, ştie?

— N-are de unde! şopteşte fata.

— Înţeleg! şi tocmai de-aceea îţi reverşi toată dragostea asupra sorei lui…

Sultana recunoaşte:

— Ai ghicit de parcă ţi-ar fi povestit cineva. Şi-acum rogute vorbeşte cu măria sa. Ajută-mă s-o adăpostesc pe Ancuţa în cameră la mine. Vezi foarte bine şi tu…

— Am să vorbesc. Domniţa s-a aşezat pe divan. Şi eu îndrăgesc un om, care nu ştie şi nici nu va afla vreodată cât ţin la el. Ne desparte pe amândoi o prăpastie. Mai întâi, acesta este doar un biet cărturar…

— Te gândeşti la Gheorghe Lazăr, cărturarul avrigean?

Este rândul domnitei să se împurpureze:

— La el!

— Afară de acesta, el îi urăşte pe fanarioţi. Susţine, şi poate că are dreptate, că noi i-am urgisit neamul.

— Dar tu l-ai ajutat pe Lazăr… pentru că numai tu l-ai convins pe domnitor să-i dea încuviinţarea ca să-şi deschidă şcoala sa academicească.

— L-am ajutat, dar prin aceasta nu l-am putut face să mă şi îndrăgească.

Clipeşte, mâhnită, şi o cuprinde de după umeri pe prietena ei.

— Fiecare fată are o taină de dragoste, draga mea! …

— Prinţesa mea bună şi îndrăgostită, deci ai să mă ajuţi?

— Da!

De pe săliţă se aude un zgomot.

— Cine-o fi? Să ştii că suntem spionate de vreunul dintre oamenii lui Parvanoglu.

Deschide uşa şi-l strigă pe Pavel:

— Arnăut!

— La poruncă, domniţă!

Îi arată firida:

— Vezi cine este acolo!

Pavel se face că se uită în firidă.

— Cine să fie? Nimeni.

— Sigur?

— Sigur.

— Atunci să mă uit şi eu!

Din firidă se ivesc Jianu şi Alexe.

— Nu e nevoie, domniţă!

— Aşadar, un pomojnic şi-un arnăut, iscoadele lui Parvanoglu, pândesc şi-ascultă din firidă ce fac şi ce-şi spun fiica domnitorului Caragea şi prietena ei!

— Nu sunt iscoadele lui Parvanoglu, domniţă, mărturiseşte Pavel.

— Dar cine?

Sultana a împietrit.

— Sunt Iancu Jianu, domniţă!

— Jianu la curtea domnească? O conspiraţie va să zică!

— Nicio conspiraţie! Vreau numai să-mi salvez sora din vizuina lui Parvanoglu, jefuitorul Olteniei, răpitorul

şi chinuitorul atâtor copile nevinovate!

— Şi cu ţiganul acesta urât ce e?

— Sunt negru, dar nu sunt urât, domniţă, zău nu sunt… se împotriveşte Alexe, hazliu. Mi-a spus-o şi Smărăndiţa, ţigăncuşa mea… zău aşa… zău…

— Şi tu, prietena mea, îşi aduce deodată aminte domniţa de Sultana – tu trebuie să fi ştiut! Altminteri pentru ce m-ai fi adus tocmai astăzi aici?

— Îţi jur, Ralu, că n-am ştiut nimic…

— Am pătruns în palat fără ştirea nimănui, întăreşte Jianu. Doar îmbrăcându-ne în straie arnăuţeşti şi-având o scrisoare ticluită ca din partea marelui ban.

— Aha! Marele ban, zice Ralu. Şi el îi urăşte pe fanarioţi şi ştim că te cam ocroteşte, haiducule.

— Nici el nu are vreun amestec, domniţă. Doar cu puterea şi iscusinţa noastră am pătruns aici. Şi câţi ni s-au împotrivit…

— I-aţi ucis?

— Nu. Însă zac jos, sub scară, legaţi şi cu căluş în gură.

— De data asta, ai îndrăznit, haiducule, prea mult. Domniţa se îndreaptă spre Pavel: Arnăut, fugi şi vesteşte-l pe Parvanoglu.

Sultana cade în genunchi înaintea domniţei şi îi sărută mina:

— Ralu, te rog din suflet, cruţă-l! Fă asta pentru mine şi îţi voi fi recunoscătoare cât voi trăi…

— Cu voia sau fără voia domniei tale, îmi voi lua înapoi sora. Care a fost adusă cu sila în palat, îi spune Jianu lui Ralu.

— Doar singură ai recunoscut, o mai imploră Sultana pe Ralu. Că fata nu mai are mult de trăit!

— Vreau, dacă o fi să închidă ochii, să aibă cel puţin ultima mângâiere de a se odihni în pământ alături de mama noastră, urmează Iancu.

— Pe care a ucis-o tot Parvanoglu, adaugă Alexe.

— Noi vom răzbi, oricum, rosteşte iarăşi Jianu.

Ralu îl priveşte cu admiraţie pe haiduc, totuşi spune:

— Aş vrea s-o văd şi pe-asta, boierule Iancu, pentru că eşti şi vei rămâne, orice s-ar spune, boier.

Ancuţa, de zgomot, s-a trezit. Îl zăreşte pe fratele ei. Întinde mâinile, rugătoare:

— Iancu!

Haiducul s-a plecat spre ea, legănând-o ca pe un copil.

— Surioara mea, floarea mea scuturată.

Fata i s-a aninat de grumaz. Spune cu o voce care abia se aude:

— Te rog, să mă iei de-aici!

Sultana îşi împreună palmele şi se întoarce, implorând-o în acest fel pe Ralu. Aceasta îşi plimbă privirile de la unii la alţii, apoi se înduplecă:

— Bine. Ia-o şi pleacă nesupărat.

— Îţi mulţumesc, jupâniţă. Şi domniei tale, domniţă. N-am să vă uit niciodată, grăieşte Jianu.

Vrea s-o ridice pe Ancuţa, dar de-afară răsună împuşcături, chiote şi strigăte de luptă. Alexe se repede pe săliţă, priveşte în ogradă şi raportează:

— Am fost descoperiţi. Suntem înconjuraţi.

Jianu îşi scoate sabia şi se avântă pe scări în jos, spre locul bătăliei.

Fata şopteşte în neştire:

— Iancu…

— Doamne! Acuma ce se va mai întâmpla? se îngrijorează Sultana.

În ogradă lupta este tot mai înverşunată.

— Nu va putea să reziste! spune domniţa. Garda lui bostangi-başa numără câteva sute de arnăuţi.

A urcat scările între timp, gâfâind, însuşi Parvanoglu. Îi face o temenea domniţei. Este congestionat la obraz şi plin de sudoare.

— Iancu Jianu a fost prins! spune. Aleargă mai întâi

în camera unde îşi păstra haznaua. M-au jefuit, răcneşte. M-au jefuit. Unde e arnăutul ce trebuie să stea aici, ziua şi noaptea, de pază? îl vede pe Alexe: Tu eşti? Alexe nu răspunde. Aleargă şi tu jos, la lupta, îi porunceşte, şi aduceţi-mi-l aici pe Jianu viu.

— Doamne, ajută-l! se roagă Sultana.

A început să plângă.

— Mă tem că Jianu va fi răpus, îi spune domniţa.

Parvanoglu, cu picioarele groase şi crăcănate, ţopăie pe sală.

— Au fost prinşi... Ca nişte şoareci au fost prinşi... Pe tâlhar am să-l trimit la ocnă. Acolo să-i putrezească oasele.

Alexe profită de aceste momente de tulburare. Se strecoară printre arnăuţi şi dispare.

— Am pus mâna pe Iancu Jianu! ţopăie mai departe bostangi-başa. Alerg să-l vestesc şi pe măria sa. Dar măria ta, domniţă, îşi aduce el aminte, ce cătai aici? Dacă pot cuteza să te întreb!... În încăperile prea umilei domniei tale slugi? Sau?... arată el spre Ancuţa. Aha, îşi întinde el degetul spre Sultana. V-a poftit jupâniţa. O să vedem ce spune măria sa...

— Ieşi afară, îi porunceşte, tăios, Ralu.

— Din încăperile mele, domniţă? se miră el. Bine!... Bine!... Porneşte înapoi pe scări în jos, furios şi strigând: Aveţi grijă să nu vă scape. Eu alerg la măria sa. Trebuie să se fi întors de la biserică.

Legat în ştreanguri de sus şi până jos, Jianu, cu obrazul însângerat, este târât de arnăuţi, sub paza pomojnicului Nerses Kerkorian.

Frângându-şi mâinile, lăcrămând, disperată, Sultana se apropie de el.

— Boierule Iancu!...

— Nu plânge jupâniţă! Nu-mi place să fiu plâns! zice el. Ai însă, te rog, grijă şi mai departe de Ancuţa...

— Voi avea, boierule Iancu. Îţi făgăduiesc.

Domniţei i s-a adus un jilţ. Jupâniţa a îngenunchiat alături. Clepsidra de pe prichiciul ferestrei îşi picură liniştită, neobosit, nisipul.

Toţi tac. Încordaţi, aşteptând. Lui Iancu îi picură de pe obraz sângele pe veşminte. Îşi păstrează însă, neclintit, fruntea sus.

Se aud paşi şi glasuri pe scări. În încăpere intră vodă Ion Gheorghe Caragea, bărbat frumos, cu barba neagră, lungă, tăiată după moda bizantină. Însoţit de marele logofăt, marele armaş şi bostangi-başa Parvanoglu.

— Ia te uită… ia te uită… rosteşte Caragea, zărindu-l pe Jianu. Este vizibil iritat, dar îşi dă toată silinţa să se stăpânească.

— Au mai fost prinşi şi alţi patru haiduci în ogradă, îi povesteşte Kerkorian lui vodă. S-au apărat ca nişte turbaţi, dar cei două sute de arnăuţi de sub comanda mea, se umflă el în pene, i-au doborât până în cele din urmă şi i-au legat cobză. Să-i aduc şi pe ei aici, măria ta?

Vodă dă din cap în semn că nu-i nevoie.

— Frăţiorul meu, Iancu… frăţiorul meu!… geme încet Ancuţa.

Sultana se apleacă asupra fetei. Îi mângâie obrajii albi.

— Sărăcuţa de tine, Ancuţa! Dormi… dormi… nu se întâmplă nimic.

Parvanoglu a ieşit în faţă. Îl prinde pe Jianu de frânghia cu care a fost legat peste piept şi braţe.

— Dă-mi voie, măria ta, spune, să-l pun la chinuri ca să mărturisească unde mi se găseşte avutul.

— Avutul tău? zice Jianu. Ce-ai avut tu, când ai trecut Dunărea la noi, ca să te pricopseşti, mai mult decât zdrenţele de pe tine, un coş cu alviţă şi-o doniţă de bragă? Ţi le dăm toate astea înapoi şi întoarce-te de unde-ai venit!

— M-au furat tot haiducii, măria ta, se jeluieşte bostangi-başa.

— Nu spurca numele de haiduc, îl repede Jianu. Haiducii nu fură.

— Dar ce fac?

— Împlinesc dreptatea.

— M-au jefuit.

— Tu eşti cel care ai prădat până şi vistieria domnului, pe care pretinzi că-l slujeşti, dosind galbenii din biruri şi minţind că ţi i-am luat noi…

— Nu-i adevărat măria ta. Nu-l asculta, chiţăie bostangi-başa.

— În această privinţă, ia cuvântul marele logofăt, scărpinându-şi barba, am avut, ce-i drept, şi noi, măria ta, unele bănuieli.

— Mă jur pe tot ce am mai sfint, măria ta şi mare logofăt, că nu-i adevărat…

Vodă îşi clatină capul, rămânând pe gânduri:

— Învinuirea aceasta merită oricum a fi cercetată…

— Tâlharii… Tâlharii m-au despuiat de tot. Haiducii…

— Haiducii nu fac altceva, glăsuieşte Jianu, decât vă smulg unora ca tine avutul pe care l-aţi supt din sudoarea şi sângele norodului, ca să aline cu el foamea bieţilor nevoiaşi şi vă pedepsesc pentru că jaful l-aţi făcut cu urgie.

— Noi? Eu? spumegă Parvanoglu. Auzi, măria ta?… Poruncile măriei tale şi-ale divanului… ale marelui logofăt… Auzi… Auziţi…

— Răpitori de copii şi de fete, ucigaşi… rosteşte, îndurerat, Jianu.

Ralu i-o arată pe Ancuţa domnitorului:

— Adevărul, tată, este că bostangi-başa a răpit-o pe această nefericită copilă, sora şetrarului Iancu Jianu. Şi acum, iată, în ce stare a adus-o!

— Hm! Şi asta vom cerceta! zice vodă.

— Nu-i adevărat. Nu. Nici asta nu-i adevărat. Ea

singură mi s-a agăţat de gât... ca să poată pătrunde aici, în palatul domnesc...

— Este un vechi siluitor de copile, îl învinuieşte mai departe Ralu.

— ... ca să poată pătrunde aici, în palat, şi ca să-l poată ocroti, prin mijlocirea mea, pe frate-său, haiducul.

— Pentru tot ce-ai făcut şi-ai spus, te osândesc la moarte, în numele poporului, Parvanoglu, rosteşte, solemn, Jianu.

— Întreci orice măsură, haiducule, ia cuvântul şi marele armaş. Nici tu şi nici poporul valah nu sunteţi în drept să judecaţi de este cineva vinovat sau nu. Ci numai măria sa şi divanul, noi, boierii cei mari...

Vodă îşi ridică în sus un deget:

— Pravila este întocmită de noi.

— Poporul nostru îşi are pravilele sale, legi ale omeniei şi dreptăţii, moştenite de la părinţi...

— Ce vrei să spui cu asta? se miră marele logofăt.

— Vreau să spun că legile alcătuite de voi sunt străine de sufletul nemului nostru. Sunt făcute numai ca să puteţi înrobi norodul.

— Auzi-l, măria ta, ce spune valahul acesta puturos! îl pârăşte Parvanoglu pe Jianu. Valahii îi urăsc pe străini.

— Pe-aceia care vin eu gânduri bune îi ospeţim ca pe fraţi! îi răspunde haiducul. Le-ngăduim să trăiască alături de noi şi uneori chiar, dacă merită, mai bine decât noi...

— Adevărul adevărat este că valahii sunt primitori, recunoaşte vodă.

— Noi nu-i urâm decât pe cei care ne calcă în picioare.

— Şi noi, iubite tată, rosteşte din nou Ralu, dorim acelaşi lucru, eliberarea Greciei noastre de sub picior străin.

— Cu valahii, copila mea, este puţin mai altfel… Valahilor le trebuie un stăpân şi legi din afară să-i înveţe cum să trăiască.

Jianu îşi ridică şi mai sus capul:

— Singuri ne-am zidit această ţară, măria ta, şi singuri dorim să ne-o conducem. Noi nu v-am chemat să ne-nvăţaţi cum trebuie condusă. Ci vrem să trăim doar aşa cum ne place.

— Iată recunoştinţa valahă pentru osârdia noastră! se plânge marele logofăt.

— Osârdia voastră ne costă prea scump, declară Jianu. Roadele cu care ne hrănim din pomul sădit de voi pe pământul nostru sunt prea amare şi ne ucid…

Parvanoglu tropăie de colo până colo prin încăpere. Nu ştie ce-ar mai putea născoci. Deodată îşi aduce aminte şi-i porunceşte lui Kerkorian:

— Pentru ce nu l-ai silit pe haiduc să stea în genunchi în faţa măriei sale?

Kerkorian se repede la Jianu, încercând să-l îngenuncheze.

— În genunchi, valahule, în genunchi…

Dar Jianu îl îmbrânceşte cu umărul:

— În ţara mea nu îngenunchez în faţa nici unui asupritor, cât timp mai am o picătură de sânge în vine, cât timp mai sunt viu…

— Dar mult n-ai să mai fi! mormăie Parvanoglu.

Sultana se cutremură. Kerkorian a încercat din nou să-l silească pe haiduc să îngenuncheze, dar vodă a intervenit:

— Lasă-l în pace, Kerkorian! apoi i s-a adresat, cu prefăcută blândeţe, lui Jianu: înseamnă că tu nici pe mine nu mă recunoşti ca stăpân.

— În Ţara Românească, măria ta, îşi destăinuie, cinstit, gândul haiducul, nu are dreptul să se numească stăpân decât acela care a asudat şi-a sângerat din veacuri pentru pământul pe care-l locuim…

— Şi eu mă simt legat de pământul acesta, haiducule. Vă sunt domn…

— Dar nu te-am ales noi. Eşti trimis de sultan şi deci eşti sluga lui…

— M-a uns mitropolitul.

— N-ai putea fi niciodată ca Basarab cel Sfânt, pe care strămoşii mei de pe Olt şi l-au ales drept domn pentru vrednicia, cinstea şi vitejia lui.

— Şi măria sa e patriot, îi ia apărarea lui vodă marele logofăt.

— Am vrut să fiu un bun părinte pentru voi toţi.

— Numai că pe fiii-ţi cei mai vrednici i-ai lăsat pradă unor spoliatori şi răpitori cruzi şi nemernici, aşa cum sunt Parvanoglu şi alţii…

Ochii lui bostangi-başa aproape i-au ieşit din orbite de furie.

— Am vrut să vă fac să înaintaţi pe căile culturii…

— Făcându-i pe boierii cei mari să se ruşineze de limba, portul şi datinile strămoşilor noştri?

— Gândeşte-te, mai spune vodă, că prin cuvinte ca acestea îţi pecetluieşti singur soarta.

— Soarta mea, şi nu-mi doresc alta, îl înfruntă Jianu, a fost şi este aceea de a răspunde, precum m-am priceput, durerilor norodului, şi de a-i pedepsi, cu prea puţinele mele puteri, pe cei ce l-au lovit…

— Norodul cu care te făleşti te va lăsa, de data asta singur în mâinile noastre, îi glăsuieşte şi marele armaş. Iar noi te vom pedepsi după voie…

— Vei pieri în nefiinţă, şetrarule! îl previne şi vodă.

— Te-amăgeşti singur, măria ta. Eu nu voi pieri nicicând.

— Ce te face să crezi?

— Numele meu a şi intrat în cântece. Şi cântecele poporului vor dăinui de-a pururi.

— Prin însuşirile de care dispui ai fi putut să te ridici în rang, şetrarule Iancu, de nu ai fi pornit pe drumul

răzvrătirii.

— Ai fi putut trăi în slavă şi în belşug lângă noi, mai spune marele logofăt.

— Tocmai slava aceasta a voastră e pieritoare. Ea va ajunge sub hula şi blestemul celor de mâine.

Vodă îşi mângâie barba neagră şi mătăsoasă.

— Mi-ar fi plăcut, şetrarule Iancu, să am un om de credinţă şi cinste ca tine lângă scaunul meu… Tu nu m-ai fi trădat. Cere-mi, supus, iertare şi noi vom încerca să mai chibzuim.

— Cere-ţi iertare, boierule Iancu, îl sfătuieşte şi Ralu. Şi eu mă voi pune chezaşe pentru domnia ta.

Ochii Sultanei s-au umezit.

— Îmi cer iertare numai neamului meu, rosteşte însă Iancu, că nu am fost destul de vrednic să fi lovit mai crunt pe cei care-l apasă…

Vodă e necăjit.

— Cu aceste din urmă cuvinte, mai spune el, ţi-ai câştigat osânda, haiducule Iancu! Haiducul să rămână sub paza ta, îi porunceşte apoi lui Kerkorian. Iar voi, boieri, urmaţi-mă, să intrăm în divan. Tu nu vii? o întreabă, din drum, pe Ralu.

— Eu mai rămân puţin, îi răspunde domniţa, cât timp Sultana se va îngriji s-o pună pe-această nefericită soră a lui Jianu la adăpost.

— În ogradă, îl înştiinţează Parvanoglu pe Kerkorian, sunt pregătite patru cete de arnăuţi, gata să-ţi sară în ajutor dacă va fi nevoie.

Domnitorul iese, măreţ, iar marii boieri se grămădesc după el. Sultana se apleacă, încercând s-o ridice pe Ancuţa, care nu şi-a revenit din leşin şi fiindcă nu reuşeşte, o întreabă pe Ralu:

— Nu s-ar putea să-mi dea ajutor pomojnicul ca s-o scoatem pe fată de-aici?

Ralu încuviinţează cu capul.

— Scoate-o pe Ancuţa din această încăpere,

Kerkoriene!

— Nu-l pot lăsa pe haiduc singur. E porunca măriei sale! scrâşneşte el.

— Dar eu sunt fiica măriei sale şi doresc să m-asculţi!

Kerkorian se înclină şi se apleacă s-o ridice în braţe pe fată.

Ralu stă întoarsă cu spatele. Cât ai clipi, Sultana smulge din panoplia cu arme agăţată pe perete un stilet. Taie nodul frânghiei cu care este legat Iancu. Şi tot atunci, încep din nou să trăsnească afară flinte, să răsune iar zgomote de luptă. Kerkorian renunţă să mai ridice fata. Se întoarce şi vrea să-şi îndrepte mâna spre hanger; dar Iancu se scutură de frânghii şi se repede la Kerkorian. Cu o mână i-a prins braţul îndreptat spre hanger şi cu cealaltă îl strânge de grumaz.

— Ai pus mâna pe stilet mai repede decât mi-aş fi putut închipui! îi şopteşte Ralu Sultanei.

Surprinsă, dar neînfricată, Sultana întreabă:

— Ai ştiut?

— Ceea ce trebuie să facem acum, zice domniţa în loc de orice răspuns, este să plecăm cât mai grabnic de-aici.

— Trebuie neapărat?

— Este spre binele lui! zâmbeşte Ralu.

Jianu l-a trântit pe Kerkorian. Zgomotele luptei s-au înteţit, şi s-au apropiat. Şi, în timp ce fetele părăsesc încăperea, pe scară năvălesc din nou Alexe, Mereanu, Gheorghe şi alţi câţiva haiduci, care-l înşfacă pe Kerkorian şi îl leagă în locul lui Jianu.

— Ai noştri erau lângă pădure. Am ajuns la timp ca să-i întorc din drum! îl informează Alexe pe Jianu. Caii sunt pregătiţi… Chiar sub fereastră!

Arnăuţii au urcat, de asemenea, scara. În spatele lor s-a ivit şi bostangi-başa care răcneşte ca din gură de şarpe:

— Prindeţi-l din nou. Îl vreau viu! Viu îl vreau! Viu!

În formaţie de luptă, haiducii, în fruntea lor aflându-se Jianu, cu Ancuţa în braţe, se îndreaptă către fereastra de pe săliţa pe care se înşiră, la rând, odăile.

Haiducii îşi rotesc săbiile. Jianu a înşfăcat şi el una. Morişca săbiei lui Jianu este cea mai nimicitoare.

— M-a atins! se văietă Parvanoglu. Aruncaţi laţurile! Opriţi-l! Prindeţi-l! Trageţi! Ucideţi-l! îl vreau pe Jianu fie viu, fie mort!

Iancu, cu Ancuţa în braţe, a ajuns în dreptul ferestrei. Sare pe prichici şi de-acolo îşi face vânt de-a dreptul în şaua roibului său.

— Mişeilor! Ticăloşilor! răcneşte Parvanoglu. Unde-i Kerkorian?

Acesta, credincios, legat de mâini şi de picioare, se târăşte în genunchi şi pe coate. Cu greu îşi dă puţin la o parte căluşul care i s-a pus în gură, frecându-se cu capul de divan şi abia poate răspunde:

— Aici, stăpâne… Aici…

Parvanoglu, răvăşit, cu turbanul căzut, rănit şi el la obraz, îl vede şi îl loveşte cu piciorul:

— L-ai scăpat! Trădătorule! Am să te spânzur! Luaţi-l!

Doi arnăuţi au şi început să-l târască, în timp ce Kerkorian se jeluieşte şi cere iertare pentru vina pe care n-o are.

Haiducii au apucat să sară toţi după căpetenia lor. Şi acum îşi fac loc, călări, cu săbiile în mâini, printre arnăuţii din curte.

De la fereastră, Parvanoglu urlă ca o fiară rănită:

— După ei… După ei… Dacă nu-i prindeţi, dacă nu mi-i aduceţi înapoi, vă ucid… vă ucid pe toţi…

Tropotele cailor se pierd în depărtare, ca şi focurile de flinte. Parvanoglu rage: „Vă ucid… vă ucid pe toţi… vă ucid…“

Cetele arnăuţilor care cutreieră ţara în căutarea haiducilor şi-au aşezat tabăra în apropierea casei arse de la Drăgăşani a lui Jianu.

Din fosta grădină şi vie n-a mai rămas, decât în parte teafăr, un singur copac, în vecinătatea unui perete pe jumătate dărâmat.

Noaptea de vară e înnourată şi doar slab luminată de o făclie înfiptă în dărâmături. Doi arnăuţi stau de veghe vorbindu-şi între ei:

— Zău că nu mai pricep nimic! spune unul. O ştire vine că Iancu Jianu s-ar fi găsind la Râmnic şi că acolo ar fi fost ars un conac boieresc.

— Gonim, cu bostagi-başa în frunte, şi când ajungem, sleiţi de nu mai putem, acolo, aflăm că haiducii s-ar fi ivit la Piatra.

— O luăm din nou în goana cailor spre Piatra, unde birnicii au fost unşi cu miere şi legaţi de garduri ca să-i mănânce gângăniile şi auzim că, tot în aceeaşi zi, şi-n acelaşi ceas, aceiaşi haiduci s-au arătat şi la Târgu-Jiu ori la Slatina, ori la Caracal, ori la Craiova.

— Asta-l înnebuneşte şi pe Parvanoglu. Gândeşte-te! în aceeaşi zi şi-n acelaşi ceas, Iancu Jianu apare-n mai multe oraşe sau sate deodată împlinindu-şi înfricoşătoarele sale pedepsiri. Dar ieri ai aflat ce-a păţit bostangi-başa?

— Nu.

— Este şi de râs.

— Ce s-a petrecut?

— Închipuieşte-ţi, bătrânul călarea spre Craiova împreună cu Iani, Mustafa şi Melican Tarosian. Pe drum au fost atacaţi. Melican, Iani şi Mustafa, bătuţi şi dezbrăcaţi de haiduci, au fugit, lăsându-l pe Parvanoglu singur. Acesta, la rândul său, a pornit prin pădure spre Coţofeni, unde ştia că se găseşte staţia de poştă. La staţie a cerut patru cai şi o căruţă să-l ducă la Craiova.

— Şi căpitanul staţiei de poştă nu l-a recunoscut?

— Ba l-a recunoscut. Însă aici i-aici. I-a dat caii, căruţa şi-un surugiu bătrân. Surugiul i-a cerut pentru călătorie zece bănuţi. Iar Parvanoglu i-a răspuns c-o să-i dea zece pumni şi zece picioare-n fund dacă nu-l duce repede la Craiova şi mai stă mult la tocmeală cu el.

— Da’ tu de unde ştii toate astea?

— L-am auzit chiar pe el povestind marelui armaş, în timpul cât m-am aflat în garda sa la Craiova.

— Şi mai departe?

— Surugiul a dat bici cailor şi a pornit val-vârtej prin hârtoape, peste văi şi dealuri, prin pietriş, peste vaduri. Bătrânul abia se mai ţinea în căruţă, dar şi-a pierdut pe drum sabia, şalul, narghileaua şi turbanul.

— Nu mai spune! râde înfundat celălalt. I s-a înfundat, deci, bătrânului hoţoman. Deşi ar fi putut trage cu pistolul în surugiu. Eu astfel aş fi făcut…

— Asta dacă ar fi fost în stare să-şi desprindă cât de cât mâinile de pe marginea căruţei. Însă căruţa se hurduca atât de straşnic că numai o clipă dacă şi-ar fi ridicat mâinile, ar fi şi fost azvârlit jos.

— Şi până la sfârşit?

— Surugiul a intrat, din goana cea mai mare a bidiviilor, de-a dreptul în Jii.

— În Jii?

— Acolo a desprins şleaurile. Şi-a înotat mai departe cu caii, lăsând căruţa-n mijlocul apei, acolo unde ea era mai adâncă şi mai cu vâltori.

— Putea să se-nece.

— A avut noroc că l-au scăpat nişte ţărani care scoteau pietriş din râu pentru boierul Dudescu…

— Şi cine să fi fost surugiul, nu s-a aflat?

— S-a aflat, fiindcă s-a mărturisit chiar el. Când l-a lăsat pe bătrân în Jii ca să facă baie, surugiul zice că i-ar fi strigat: „Bostangi-başa, să ştii că acela care te-a

plimbat azi cu cocia nu a fost altul decât Jianu. Şi să mai ţii minte că mâine va trebui să-mi plăteşti pentru tot…

— Iancu Jianu era?

— Însuşi el, frăţioare.

— Parcă mă şi înfioară. Ăsta n-o să-l ierte pe bostangi-başa nici în mormânt pentru că i-a răpit şi batjocorit sora!

— Ce i-o fi venit, zău, nebunului de moşneag să s-apuce tocmai cu Iancu Jianu? Nu răpise şi-aşa destule fete?

— Nu ştie şi el că Iancu Jianu, pentru orice om din popor, căruia i se ia oleacă de bir mai mult sau pentru orice slugă bătută de vreun logofeţel ori ispravnic, arde conace, unge boierii cu catran, îi înhamă la căruţe în locul cailor şi-i face de s-ascund prin pivniţe ca şobolanii, ori iau calea Bucureştilor, trecând peste munţi ca-n vreme de război? Dar-mi-te când era vorba de sora, mama sau casa lui?

— El îl aţâţă pe Jianu şi noi alergăm prin coclauri străduindu-ne să prindem o nălucă…

De mai de departe, răsună, ascuţit, glasul lui Parvanoglu:

— Unde sunt străjile?

— Auzi-l c-a sosit!

— Să-i răspundem. Aici, milostivirea ta!

— V-am poruncit să-mi staţi de pază câte un om la cel mult cincisprezece picioare unul de altul.

— Aşa şi stăm!

— Să nu treacă nici pasărea-n zbor!

— Nici musca nu trece.

— Aici, la ruine, cum ne-a pus Samoilă, stăm doi.

— Veniţi amândoi încoace!

— Îndată.

Parvanoglu şi un alt mare boier s-au apropiat de

ruine. Cei doi arnăuţi îi întâmpină.

— Ţineţi mai întâi scara marelui armaş! ordonă bostangi-başa.

Unul dintre cei doi arnăuţi împlineşte, slugarnic, porunca.

— Pune milostivirea ta piciorul pe spetele mele.

A coborât şi Parvanoglu.

— Acum pe unde-o luăm? întreabă baş-boierul.

— Tot înainte! zice unul din arnăuţi.

— Vedeţi să nu vă-mpiedicaţi, spune şi celălalt. Aici e... Aşezaţi-vă luminăţiile voastre pe laviţa asta.

— Bine. Hrăniţi şi adăpaţi caii şi rămâneţi în locurile unde v-a statornicit Samoilă până vă chem.

— Am înţeles.

Parvanoglu şi marele armaş au luat loc pe laviţă în faţa unui cort, până unde răzbat, de fapt, şi slabele raze ale făcliei.

— Domnitorul e foc! rosteşte marele armaş. Faptele lui Iancu Jianu au îngrozit domnia. Nici măria sa nu mai e sigur.

— Eu mă străduiesc destul, răspunde bostangi-başa. Alerg după el, câinele, ziua şi noaptea. Dar haiducii s-au înmulţit şi au crescut în putere, deoarece ţăranii, când părăsesc moşiile, se aciuiesc la ei.

— Haiducii s-au ivit şi-n Argeş, la Târgovişte, Câmpulung şi Buzău. Iar Bucureştii tremură.

— Eu împuşc pe oricine, fie şi numai bănuit că-i sprijină pe haiduci.

— Domnitorul se teme să nu se întâmple ceva, cumva ca-n Serbia.

— Vorbeşti de Caragheorghe?

— Sigur. De el. S-a ridicat dintre haiduci şi-a ajuns să domnească.

— Doamne fereşte s-ajungem ca-n Ţara Românească să se urce în scaun vreun domnitor valah!

— Dacă nu stăm bine de strajă, asta se va întâmpla. Şi-atunci aleluia dregătorii.

— Ce vorbim de dregătorii? Nici măcar un huzmet, un ciubuc acolea oricât ar fi de mic.

— De-asta te-a şi trimis măria sa cu-o oaste întreagă de poteraşi să-i stârpeşti pe haiduci. Domnitorul te ceartă şi-ţi pune două întrebări: Una: de ce ne-ai tot înştiinţat, prin trimişi grabnici, c-ai pus mâna pe Jianu? … Şi, până la urmă, nu ni l-ai dat?

Parvanoglu scuipă înciudat.

— Poteraşii mei prind, uneori, câte-un om despre care socot că-i Jianu.

— Prinsul mărturiseşte astfel?

— Mărturiseşte!

— Şi?

— Şi, a doua zi, oricât ar fi fost de legat şi bine zăvorât, omul acela piere lăsând în urma sa câte-un răvaş prin care-şi bate joc de mine şi de domnie.

— Şi-a doua întrebare a măriei sale sună: Este adevărat că Jianu are vreo câteva butoaie cu galbeni turalii, pietre preţioase şi alte avuţii?

— Aşa am auzit. Dar ceea ce e sigur este că undeva la el se află şi acele câteva mii de mahmudele pe care mi le-a răpit mie, agoniseala mea de-o viaţă, cu care năzuiam să mă înapoiez în Fanar şi să-mi trăiesc tihnit bătrâneţea. Noi am scotocit până acum toate casele Jienilor, nu numai la Caracal şi-aici, la Drăgăşani, ci şi prin toate satele din Romanaţi, Vâlcea şi Dolj, şi mai ales din satele lui la Fălcoiul şi Cocii Vechi. Şi n-am găsit nimic. Că, dacă aş fi găsit, aş fi timis galbenii domniei, iar o parte din ei i-aş fi pus de-o parte pentru înălţimea ta.

— Partea aceasta te-aş ruga să fie ceva mai mare.

— Bineînţeles! Ştii doară că sunt omul milostivirii tale. Şi-ai să fii mulţumit. Să-l prind eu numai pe Jianu! Îl despoi de cămaşă, îl răsferec în lanţuri şi-l plimb prin

toată ţara, ca să-l vadă poporul şi să-şi piardă nădejdea de la dreptatea lui. Şi-ajuns în Bucureşti, numai eu vreau să-i fiu călăul şi să îi scurtez viaţa chiar cu mâinile astea, aşa cum mi-am jurat când mi-a răpit blestematul toţi sacii mei cu galbeni şi pietre preţioase.

— În ce-o priveşte pe Ancuţa, ai mai aflat ceva despre ea, după ce a scăpat-o Jianu?

— N-am mai aflat nimic. Parc-a înghiţit-o pământul. Măcar de-ar fi aşa!

— Fata nu ţi-a fost dragă atunci când ai răpit-o?

— M-am săturat repede de ea. Pe urmă, la gunoi.

— Ca un paşă eşti, bostangi-başa. Ca un paşă.

— Dar cum, înălţimea ta? râde Parvanoglu trivial.

Marele armaş cască.

— Ei, s-a făcut târziu. Aş pofti să mă culc. Restul vom mai vorbi şi mâine.

Parvanoglu bate din palme:

— Hei, arnăuţi!

Apar doi dintre ei:

— La poruncă, milostivirea ta!

— Aţi pregătit pentru înălţimea sa tot ce-i este de trebuinţă?

— Pregătit, bostangi-başa! zice unul.

— Sarai împărătesc! adaugă celălalt.

— Va locui în casa cumnatului Jienilor. Tot de la neamurile Jienilor am luat şi de-ale gurii, pui, pită, şi de-ale suptului; nu-s aici Drăgăşanii? – ba încă şi-o puicuţă de cincisprezece ani. I-am bătut pe tată-său şi pe mumă-sa cu bicele la tălpi de i-am rupt, până ne-au dat-o, c-o ascunseseră într-o căpiţă de fân.

— Ştiu oamenii mei ce s-aleagă! îi explică marelui armaş Parvanoglu. Şi-acum luaţi-l de subţiori şi duceţi-l pe înălţimea sa, marele armaş, la conac. Petrecere pe cinste, luminăţia ta!

— Şi domniei tale aşijderea! Sunt sigur că şi pentru

domnia ta s-au îngrijit arnăuţii la fel.

— Nădăjduiesc şi eu!…

Marele armaş, purtat de subţiori, este dus. Rămâne pe laviţa de dinaintea cortului numai Parvanoglu.

Înaintea lui, călcând cam furişat, se iveşte însă un alt arnăut, Samoilă.

— L-am adus! zice el.

— Te-ai încredinţat bine? întreabă Parvanoglu. Să nu fie altul. Bagă de seamă.

— El e. Ce, nu-l cunosc? Numai o dată i-am călcat hanul?

— Cheamă-l dară încoace!

Samoilă se cufundă puţin în întuneric, dar repede se întoarce însoţit de-un bărbat cam între două vârste, c-o mustaţă pe oală, o pălărie veche de paie lăsată pe ochi şi nişte haine jumătate ţărăneşti, jumătate orăşeneşti, care rămâne la o oarecare depărtare, într-o poziţie umilă.

Lui Parvanoglu îi lucesc ochii ca pisicilor când zăresc o vrabie.

— Tu eşti hangiul de la pod?

Acesta cade-n genunchi:

— Eu!

— Şi tot tu mi-ai trimis vorba aia prin Samoilă?

— Tot eu măria ta!

— Ia povesteşte!

Hangiul a îngenunchiat:

— Răzbună-mă, măria ta, că eşti boier mare şi te ţine vodă ca-n palmă!

— Povesteşte!… Povesteşte!… îi cere, nerăbdător, Parvanoglu.

— Numai domnia ta îi poţi veni de hac lui Jianu.

— Am să-i vin, n-ai grijă. Ridică-te, deodată, şi povesteşte!

— Să vezi, milostivirea ta, zice hangiul, ridicându-se. Astă iarnă, haiducul a tras la mine.

— L-ai adăpostit?

— Da. Ce era să fac? Mi-era frică.

— Unde l-ai ţinut?

— Da’ nu mă spânzuri?

Parvanoglu răspunde întunecat:

— Nu.

— I-am săpat eu şi muierea un bordei, sub părnânt.

— Şi de ce nu l-ai dat prins pe haiduc domniei?

— Să ştie milostivirea sa de ce! grăieşte Samoilă.

— Aşa e. De ce nu mi l-ai dat prins? se întunecă şi mai rău bostangi-başa. Pusese domnia, pe capul lui, trei pungi de galbeni.

— Trei pungi întregi de galbeni! apasă pe cuvinte Samoilă.

— Cum puteam să îndrăznesc eu, milostivirea ta, un biet hangiu, să mă apuc cu unul ca el? Mă omora.

— Cum era să te mai omoare? Ce, nu-l omoram eu?

— Şi dacă vă scăpa? Nu v-a mai scăpat de-atâtea ori? Odată chiar de la ocnă?

Bostangi-başa tuşeşte, nemulţumit.

— Numai de-asta nu mi l-ai dat pe haiduc? întreabă Samoilă.

— Întâi şi-ntâi de asta!

— Pe urmă ce-a mai fost?

— Mai fu şi că Domnica…

— Cine e Domnica?

— Muierea mea. S-a dat cu el în dragoste. Aşa cum sunt muierile. Toate mor după el…

— Proaste ce sunt! scrâşneşte Parvanoglu.

— Sigur că proaste, milostivirea ta. Da’ ce mai poţi să faci, dacă ele aşa sunt? Şi-aşa cum povestesc, fiindcă prinsesem o bănuială, m-am aşezat la pândă. I-am prins, şi-am vrut să-l dau în gât, dar din nou mi-a fost frică.

— Lasă povestea asta şi spune-mi mai bine cum ai aflat de comoară.

— Iancu, odată, i-a scăpat Domnichii o vorbă. Şi-apoi, când a lăsat-o…

— Ţi-a povestit muierea?

— Păi, da! Lumea spune că Jianu este îndrăgostit acum de-o jupâniţă de la palat, Sultana Gălăşescu, de-o ocroteşte domniţa Ralu. Şi când află Domnica mea de asta, se duse după el, pentru că în primăvară plecase la pădure. Atâta că haiducul nici nu vru să mai audă de ea.

— Şi-atunci ţi se întoarse nevasta?

— Se-ntoarse făcută foc şi eu o întrebai: „Domnică, ce-ai de gând?“ Iar ea îmi răspunse că vrea să se răzbune… Să mă răzbune şi pe mine.

— Aha! începe să sune bine! mormăie Parvanoglu.

— Şi-apoi dacă aflai de la muiere unde şi-a ascuns haiducul comoara, ne gândirăm de-olaltă să vă mărturisim… atât domniei tale cât şi măriei sale lui vodă Caragea.

— Dacă-mi destăinui mie, este totuna ca şi cum i-ai mărturisi domnitorului.

— L-am vestit deci pe Samoilă. Şi el pe măria ta.

— Şi pentru ce mi-ai dat întâlnire tocmai aici?

Parvanoglu priveşte spre ruine şi, cu toată stăpânirea pe care şi-o impune, se simte străbătut de un fior. A început să sufle şi un vânt rece. Îşi strânge pe el giubeaua. Şi pentru ce noaptea?

— Vei afla numaidecât de ce.

— Şi unde ţi-a spus muierea că şi-a îngropat haiducul comoara?

— Lângă ruinele casei Jienilor. La poalele copacului. Aici a mărturisit Jianu că şi-a îngropat tot ce-a avut el mai scump pe lume.

— Aici? rânjeşte Parvanoglu. La numai un pas de noi? Eu le căutam prin toate pădurile şi pe la toate conacele Jienilor şi ele se aflau aici, lângă ruinele casei?

— Întocmai, măria ta.

— Samoilă, tu du-te de cercetează străjile dacă-s la locul lor, porunceşte bostangi-başa, dornic de-a înlătura un martor nedorit. Sau, stai, se răzgândeşte. Îl ia de-o parte pe Samoilă şi-i rosteşte în şoaptă: Mi-am dat seama că hangiul i-un ticălos.

— Un ticălos, milostivirea ta? face Samoilă pe miratul.

— De-aici, de la noi, va pleca, se pare, la domnie, ca să vândă şi-acolo taina şi să spună minciuni despre noi. Aşa încât, cum pleacă de la mine, prinde-l în plasă cu zece arnăuţi… Şi vezi să tacă pentru totdeauna.

— Să-i retez gâtul?

— Eşti isteţ, Samoilă! Pe urmă, după ce sfârşeşti treaba, rămâi cu străjile.

Se duce la locul unde era înfiptă făclia. O ia şi i-o întinde hangiului:

— Călăuzeşte-mă tu însuţi unde ştii că-i îngropată comoara.

Hangiul ia făclia şi se îndreaptă către copac. La poalele lui arată lui Parvanoglu două morminte.

— Ce-i asta? întreabă bostangi-başa cu un glas în care a şi început să pâlpâie oarecum bănuiala şi teama.

— În aceste două morminte se găseşte tot ce-a avut mai scump pe lume Jianu.

Lui Parvanoglu i-a reînflorit în inimă speranţa.

— Înţeleg! răsuflă el. Şi-a ascuns în două morminte comoara, ba a aşezat şi două lespezi deasupra, fiind sigur că nimănui nu-i va da prin gând să scotocească în ele. Şi este foarte adevărat. Nici mie nu mi-ar fi trecut una ca asta prin gând.

— Citeşte ce scrie pe lespezi! îl îndeamnă hangiul, înclinând făclia asupra celor două morminte.

Parvanoglu începe să silabisească. Dar, pe măsură ce silabiseşte, îşi holbează ochii.

— … „Mama lui Iancu Jianu şi sora lui, Ancuţa“… citeşte el. „Ucise de mişelul Par-va-no-glu…“

S-a lăsat o linişte nefirească, de parcă toţi arnăuţii şi-ar fi părăsit locurile de strajă. Se aude doar, dinspre ruine, ţipătul ameninţător al cucuvelei. Parvanoglu se ridică brusc, ducându-şi mâna la cingătoarea de care-i atârnă hangerul.

— Cine eşti? îl întreabă pe hangiu.

Acesta îşi azvârle pălăria, îşi dezlipeşte mustaţa, îşi îndreaptă spinarea, iar în mâna lui a şi apărut o sabie.

— Împlinitorul dreptăţii! Jianu.

— M-ai atras în cursă, haiducule. Te lăudai că tu lupţi numai pe faţă şi nu înşeli niciodată.

— Nici nu te-am înşelat. În aceste două morminte se află tot ce-am avut mai scump pe lume, mama şi sora mea, pe care tu le-ai răpus. Azi se împlineşte anul de când le-am îngropat. Te-am chemat să plăteşti…

— Doreşti să mă ucizi?

— Pe mormintele lor.

— Îndrăzneşti să mă ataci în mijlocul arnăuţilor mei? Ai să fii doborât mai iute decât crezi… Samoilă!… Samoilă!…

În lumina făcliei, Jianu priveşte crunt.

— Cum vrei să ne luptăm? Cu săbiile, hangerele, iataganele sau cu pistoalele?

— Eu nu lupt cu un osândit la moarte. Eu poruncesc să fii prins şi spânzurat pe loc. Samoilă!… Arnăuţi!… Samoilă! continuă el să cheme.

— Nu-l mai striga zadarnic, bostangi-başa, îl sfătuieşte, calm, Jianu. Samoilă este omul meu. Anume s-a tocmit arnăut la tine. Şi, din porunca mea, a împărţit străjilor, în noaptea asta, ca din dorinţa ta, rachiu cu fiertură de mac, ca să adoarmă toţi tun.

— Nu se poate!… se îngrozeşte bostangiul. Samoilă! … Samoilă!…

— Degeaba te mai zbaţi, Parvanoglule. Nimeni nu te

mai poate ajuta. Hai mai bine să ne măsurăm forţele. Şi care pe care se va vedea. Nu vreau să te răpun fără luptă.

Parvanoglu vrea să fugă.

— Ajutor!… Ajutor!… răcneşte.

Dându-şi însă seama că totul e zadarnic, în cele din urmă îşi scoate din teacă hangerul.

— Poate e bine să ştii, zice, că am fost, într-o vreme, şi ienicer. Am secerat sute de vieţi.

— Vei plăti, în noaptea asta, pentru toate, aşa cum te-am prevenit încă de ieri…

— Parvanoglu este însă, într-adevăr, un luptător bun. La început se retrage, dar apoi atacă furtunos:

— Credeai că va fi uşor?

Iancu Jianu s-a împiedicat de o grindă căzută. Se răstoarnă. Şi Parvanoglu e gata să-l străpungă. Dar, printr-o răsucitură sprintenă, se întoarce şi trece iar la atac. Lupta se încinge din ce în ce mai mult şi lui Parvanoglu îi cade din mână hangerul.

— Ridică-ţi-l zice Jianu.

Parvanoglu s-apleacă. Prinde din nou în mână arma şi lupta se reia. Haiducul îi sileşte pe Parvanoglu să dea înapoi, îndreptându-se către cele două morminte. Şi, când ajunge în dreptul lor, îl spintecă. A căzut chiar acolo unde-şi pusese în gând Jianu. Horcăie. Un val de sânge negru îi izvorăşte din rană. Şi totuşi, înveninat de ură, mai are încă puterea, înainte de a-şi da duhul, să se ridice puţin într-un cot şi să-l ameninţe pe învingătorul său:

— Moar-tea mea te va cos-ta scump…

Iancu fluieră haiduceşte. Samoilă, Mereanu, Alexe, Pavel şi ceilalţi se ivesc.

— S-a terminat cu Parvanoglu! le vesteşte Mereanu fârtaţilor. Călăul care îngrozea poporul în numele lui Scotocilă.

— Arnăuţii ce fac? întrebă Jianu.

— Sunt beţi. Dorm toţi somn răzbit, zice Samoilă. Le-am adunat praful de puşcă şi săbiile, iar ţevile flintelor le-am umplut cu pământ.

Îmbrăcat numai într-o cămaşă de noapte lungă, cu părul şi barba zbârlite, s-a ivit în mijlocul haiducilor însuşi marele armaş:

— Ce se-ntâmplă aici? zbiară el, supărat. De ce-i atâta zgomot? Şi bostangi-başa unde este?

Mereanu i-l arată, în lumina făcliei, pe Parvanoglu, răpus, hidos, rânjit, cu pântecul revărsat.

— Iată-l aici! Şi-a primit ce merita!

Marele armaş aruncă acum, tremurând, priviri îngrozite de la unul la altul şi, în cele din urmă, la Jianu.

— Dumneata eşti?… se bâlbâie el.

— Răzbunătorul norodului, haiducul Iancu Jianu! glăsuieşte Mereanu.

Marele armaş a căzut în genunchi înaintea lui, sărutându-i încălţămintea:

— Te cunosc… Te recunosc, măria ta… Dar eu n-am nicio vină… Ba încă am pus, dacă vrei să ştii, cândva şi-o vorbă bună pentru domnia ta… Sughiţe, cu lacrimi mari, unsuroase: Te rog, din inimă, să mă cruţi şi ţi-oi fi şi eu cândva de folos… pe lângă domnitor… pe lângă cine-o mai fi nevoie…

Barba i s-a mânjit de tină.

Jianu îl priveşte cu dezgust:

— N-ai merita, zice el, dar te lăsăm să pleci, ca să-i poţi duce lui Scotocilă vestea că bostangi-başa al său şi-a căpătat, în sfârşit, pedeapsa…

Nevenindu-i încă să creadă că a scăpat, marele armaş a sărit în picioare.

— Măria ta, i se adresează lui Jianu, dacă tot ai fost milostiv cu mine, mai dă încă o poruncă, să mi se înapoieze veşmintele.

Jianu tace, încruntat, dar Alexe pune mâna pe-un bici şi se îndreaptă încet spre boier. Acesta înţelege ce

va urma şi cu picioarele goale, scurte, desculţe, albe, o ia la sănătoasa, ţipând:

— Aoleo!… Aoleo!…

Haiducii izbucnesc în hohote, numai Jianu rămâne pe gânduri, zâmbind, întristat.

În gura vechii pieţe a „târgului de-afară“, obişnuitul loc al pedepsirii cu moartea, pe o clădire înaltă de lemn, s-a ridicat spânzurătoarea. Pe podişca ei se găsesc doi bărbaţi, amândoi îmbrăcaţi în veşminte din postav gros, roşu şi-avându-şi chipurile acoperite cu glugi. Aceştia sunt călăul şi ajutorul său.

Este vreme de iarnă. Viscolul suflă aspru, şuierând, şi laţul de frânghie se zbuciumă în vânt.

În faţa clădirei şi pe celelalte trei laturi ale ei, marele armaş a poruncit să fie aduşi arnăuţi înarmaţi până în dinţi, în număr de câteva sute, care să ţină la depărtare mulţimea de locul unde se află jilţurile pe care să se aşeze atât trimişii domnului cât şi cei ai divanului.

Bărbaţi, femei, copii, o mulţime pestriţă alcătuită, în cea mai mare parte, din mici meşteşugari şi neguţători, ţărani, ca şi aproape toţi învăţăceii vestitei Şcoli academiceşti înfiinţară de Gheorghe Lazăr, freamătă şi se agită înfrigurată. Unii dintre ei cântă, iar alţii fluieră balada lui Iancu Jianu.

Cu foarte mare greutate abia de mai izbuteşte mulţimea arnăuţilor să stăpânească această tălăzuire.

Un buluc-başa porunceşte arnăuţilor:

— Daţi încă puţin înapoi mulţimea.

Ceauşii îşi învârtesc gârbacele.

— Înapoi!… Înapoi!…

— Parc-aţi fi animale! mai spune buluc-başa.

— Voi ne trataţi aşa! răspunde un student al lui Gheorghe Lazăr, pe nume Petrache Poenaru.

— Arnăuţi, străduiţi-vă să se păstreze cu străşnicie

ordinea, continuă buluc-başa. Curând urmează să sosească înălţimea sa, marele armaş şi ceilalţi mari boieri.

— Înapoi!... Înapoi măi!... Înapoi! strigă iar arnăuţii.

Colacul ştreangului se zvârcoleşte în vânt şi buluc-başa îl arată privitorilor.

— Aveţi încă puţină răbdare şi vă veţi vedea viteazul bălăbănindu-se...

— Şapte ani aţi alergat după el, cu poterele boiereşti şi domneşti şi n-aţi fost în stare să-l prindeţi! rosteşte Poenaru. Şi de nu l-aţi fi atras în capcană...

— A fost atras în capcană? întreabă o femeie.

— Dragostea... pârdalnica de dragoste l-a dat în ghiarele arnăuţilor, îi lămureşte pe oameni Mereanu, strecurat în haine preschimbate între cei de faţă. Jianu îndrăgise o fată, pe Sultana Gălăşescu. Şi oamenii domniei au alcătuit un răvaş, ca trimis, chipurile, din partea ei, şi-n care îl vestea că se află-n primejdie. Cum a primit răvaşul, Iancu n-a stat pe gânduri şi-a alergat în ajutorul fetei. Acolo, deşi singur, îl aşteptau douăzeci de potere, o întreagă oştire, avându-l în fruntea lor, de acea dată, chiar pe marele armaş. Dar tot nu ar fi izbutit să-l prindă, dacă nu azvârleau de sus, din palatul domnesc, asupra lui, o plasă uriaşă, în care haiducul s-a încâlcit. Şi-aşa, lovit din toate părţile, au pus mâna pe el. L-au vârât întâi în temniţa aceea de sub palat, plină de apă până la glezne şi mişunând de guzgani, cu toate că era rănit. Şi-abia pe urmă l-au dus la judecata divanului.

— Tăceţi... tăceţi... şi faceţi loc... faceţi loc...! ordonă buluc-başa. Sosesc caleaşca şi alaiul marelui armaş.

— Au venit corbii! se aud glasuri, în vreme ce studenţii Şcolii academiceşti îşi reiau cântecul prin care este slăvit haiducul destinat morţii.

— Poftiţi!... Poftiţi, înălţimea voastră! le arată buluc-başa marelui armaş şi însoţitorilor săi, după ce coboară

din caleaşcă, jilţurile pregătite înaintea spânzurătorii.

Arnăuţii împing întruna şi lovesc mulţimea care încearcă să înainteze:

— Înapoi!... înapoi!...

— Totul e gata pregătit? îl întreabă marele armaş pe buluc-başa.

— Totul, luminăţia ta!

Pe caldarâmul apropiat se aude huruitul unei căruţe.

— Unde este osânditul?

— Tocmai a fost adus. Dar, mai adaugă buluc-başa, încet la ureche, boierului, arnăuţii însoţitori ne spun că, pe tot drumul, haiducul a fost întâmpinat de poporenii Bucureştilor cu urale şi flori.

— O să-i iasă poporului pe nas treaba asta numaidecât! glăsuieşte boierul. Să ne grăbim!...

Mulţimea, grupată ici şi colo în cete, cântă:

— *„Auzit-aţi d'un Jian?“*

— Linişte!... Linişte... porunceşte buluc-başa, dar glasul lui este înecat de cântec.

— *„care umblă prin păduri*
cu o ceată de panduri...“

Un ceauş loveşte în mulţime pe unde nimereşte:

— Tăceţi, măi, n-auziţi? Se supără înălţimea sa marele armaş şi va fi vai de voi.

— *„Cu ghebe şi cu poturi*
Şi la brâu cu zburături...“

Cu lanţuri la mâini şi la picioare, numai în cămaşă, doar cu o ghebă ferfeniţită pe umeri, cu capul gol, dar neînfricat, Iancu Jianu soseşte prin viscol, înconjurat de zeci şi zeci de arnăuţi înarmaţi.

Nu se mai aude nicio vorbă.

Răsuflă ca nişte adieri numai şoaptele înfiorate ale femeilor şi fetelor:

— Ce frumos e! Ce mândru! Parcă-i un voievod!

Câteva flori de muşcată sunt aruncate asupra lui.

— Ce-nseamnă asta, buluc-başa? se înfurie marele

armaş. Cum de îngădui una ca asta? Până şi-aici, în faţa noastră, i se azvârl haiducului flori?

Buluc-başa se repede la ceauşi. Ceauşii dau roată prin arnăuţi. Iar arnăuţii izbesc mulţimea cu gârbacele şi bicele pe unde pot.

Mulţimea cântă:

— Foicică de gutui,
Trei gutui, trei alămii,
Iancule de unde vii?
— Ia, d'aici de peste Jii!
— Iancule, ce-ai târguit?
— Dat-am aur şi argint
Pe vreo cinci oca de plumb,
Să duc la băieţi în crâng;
Că băieţii, făr' de minte,
Risipesc la gloanţe multe,
Nu le stă nimeni-nainte!...

Fără teamă, Iancu urcă scara spre locul osândei, purtându-şi după obiceiul timpului cartea de judecată agăţată de gât cu-o sfoară. În urma lui, suie scara un preot bătrân, ţinând evanghelia într-o mână şi crucea în cealaltă.

Preotul îi spune, cu milă şi blândeţe, în timp ce păşeşte:

— Curând de tot, fiule, sufletul ţi se va despărţi de trup...

— Sângele meu cadă asupra duşmanilor neamului românesc! glăsuieşte Jianu.

Au ajuns sus. Preotul îi dă osânditului crucea s-o sărute, zicând:

— Pocăieşte-te, fiule!

Jianu răspunde:

— Dumnezeu ştie, părinte, că n-am nicio vină. Am vrut numai să-mi apăr neamul de urgiile fanarioţilor...

— Pleacă-te cu smerenie înaintea Domnului

Dumnezeului părinţilor tăi!... continuă preotul.

— Plec din lumea asta cu fruntea sus! mărturiseşte, tare, Jianu. N-am luptat decât cu cinste şi faţă-n faţă. N-am lovit pe nimeni cu viclenie, prin spate.

— A luptat ca un viteaz! aplaudă mulţimea. I-a ocrotit pe sărmani...

— Tăceţi! răcneşte buluc-başa. Va vorbi înălţimea sa, marele armaş.

— Haiducule Iancu, întreabă acesta, în ultimile clipe de viaţă ale tale, recunoşti în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, că eşti vinovat?

— Da! glăsuieşte desluşit osânditul. Da. Întrucât n-am izbutit să răzvrătesc întreg norodul aşa cum ar fi trebuit. Va veni însă altul mai vrednic decât mine care-o va face.

— O va face altul! se bucură mulţimea. Tu ai fost însă un mare viteaz...

— N-aţi auzit d-un Jian,
De-un puişor de oltean,
Ce tot prinde la boieri
Şi-i curăţă de averi?

— Linişte!... Linişte!... Să vedeţi voi ce-o să păţiţi dacă nu vă potoliţi... Glăsuieşte încă înălţimea sa, marele armaş...

— Deşi, până-n cele din urmă clipe ale vieţii, tot răzvrătit ai rămas, rosteşte marele armaş, din porunca divanului şi ca să se afle cât e de mare mila înţeleptului şi dreptului nostru domnitor Ion Gheorghe Caragea, te-ntreb, haiducule, care-ţi este cea din urmă dorinţă?

— Ultima mea dorinţă îmi este ca neamul românesc să rămână pe totdeauna liber...

— Trăiască haiducul Iancu Jianu! exclamă în delir mulţimea.

În acest moment, din mijlocul oamenilor, urcat pe

umerii soţilor săi de luptă, se iveşte haiducul Mereanu.

— Fraţilor! glăsuieşte el, Iancu Jianu i-a apărat întotdeauna, fără să-i pese de sine, pe cei ajunşi la nevoie.

— Şi noi lăsăm ca el să fie ucis? întreabă Samoilă.

— Aici, sub ochii noştri? saltă pe loc Alexe.

— Să-l scăpăm, fraţilor! propune studentul Petrache Poenaru.

Mulţimea se repede cu toiege şi pietre, în ciuda poruncilor date arnăuţilor de marele armaş:

— Opriţi-i, măi!… Opriţi-i!

A început o luptă aprigă între poporeni şi arnăuţi. Boierii, cei mai mulţi, cată să-şi scape pielea. Numai marele armaş continuă să poruncească:

— Călăi!… Spânzuraţi-l cât mai repede pe Jianu! Spânzuraţi-l!

Călăul şi ajutorul lui îl trag pe Jianu spre laţul spânzurătorii şi i-l azvârl pe grumaz, dar Samoilă, Mereanu, Alexe şi mulţi alţii, între care şi femei şi copii s-au şi avântat pe scări în ajutorul lui Iancu.

Ţipete, chiote şi comenzi se învălmăşesc.

— Trăiască răzbunătorul poporului!

— La moarte cu marele armaş!

— Arnăuţi!…

— Haiduci!…

Şi peste toate, cântecul:

— „Auzit-aţi d-un Jian,
De-un puişor de oltean?“

Alexe l-a apucat pe călău de gât şi, după felul cum acesta şi-a cam rostogolit ochii peste cap, îşi poate da oricine seama că este aproape sugrumat.

Cu o lovitură de picior în şale, Mereanu l-a azvârlit pe ajutorul călăului jos de pe podirişca de scândură.

Lupta este în plin, când o altă caleaşcă, sosită în goana cailor, opreşte în dreptul locului unde arnăuţii fac din ce în ce mai greu faţă năvalei mulţimii.

Un ciohodar domnesc a sărit de pe capră, vestind:

— Staţi!… Staţi!… Marele logofăt aduce din partea măriei sale iertarea haiducului Iancu Jianu.

Încet, încet, vânzoleala şi mânia mulţimii se mulcomesc.

— Iertare a spus?… Iertare?… Să nu fie vreo nouă înşelăciune!…

— Nu… Nu… Iată, coboară din caleaşcă domniţa Ralu, marele logofăt şi jupâniţa Sultana Gălăşescu.

— Iubita de la palat a lui Iancu?… Domniţa Ralu?… Marele logofăt?…

Marele logofăt îşi mângâie barba stufoasă, albă, şi îşi ridică mâinile în sus:

— Dacă norodul nu se linişteşte şi nu se retrage pe locurile sale de mai-nainte, nu mai rostesc nici eu câte le am de rostit din partea Divanului şi din porunca prealuminatului şi iubitului nostru domnitor Caragea…

La auzul cuvintelor de slăvire ale logofătului despre domnitor, din mulţime răsună râsete şi cuvinte zeflemisitoare:

… prealuminat… iubit… Caragea… auzi!…

— Ascultaţi-l, oameni buni, pe înălţimea sa, marele logofăt… şi va fi bine pentru toţi… grăieşte ciohodarul… E vorba de iertare…

Oamenii se retrag, însă cu prudenţă, nedepărtându-se prea mult de locul cucerit.

Ralu zâmbeşte ironic, fin, în timp ce jupâniţa Sultana cată, încremenită, la Jianu.

— Buna noastră domniţă, Ralu, rosteşte marele logofăt, a adus înaintea prealuminatului şi binefăcătorului nostru domnitor şi a divanului pe această curată fecioară, jupâniţa Sultana Gălăşescu…

— Sultana Gălăşescu… Sultana Gălăşescu… freamătă mulţimea.

— Iar jupâniţa Sultana Gălăşescu, căzând în genunchi înaintea slăvitului şi prea milostivului nostru

stăpân, măria sa voievodul Ion Gheorghe Caragea, cerându-i dinainte iertare că-l supără cu rugămintea sa, a îndrăznit să-i spună măriei sale precum că are ştire de la părinţii şi bunicii şi stră-stră-străbunicii săi despre o anume datină, astăzi în parte uitată. Datina cere ca –atunci câna o fecioară neîntinată este gata să se-nsoţească în faţa lui Dumnezeu şi a cârmuirii cu un osândit la moarte, iar acesta, la rândul său, primeşte cununia – osânditului să i se dea iertarea. Rugat fiind, deci, fierbinte, pentru împlinirea acestei preastrăvechi datini a ţării şi de înalta domniţă Ralu, măria sa, după o îndelungă chibzuire, s-a învoit a cruţa viaţa lui Iancu Jianu. Divanul a alcătuit zapizul, vedeţi-l aici, în mâinile mele. Şi, dacă osânditul primeşte, cum am arătat, căsătoria ar urma să aibă loc chiar acum, înaintea noastră…

Cuvintele marelui logofăt nu se mai înţeleg, deoarece sunt acoperire de urale:

— Trăiască Iancu Jianu! Trăiască jupâniţa Sultana Gălăşescu!…

Sultana nu mai aşteaptă altă încuviinţare. Mlădie, urcă la locul spânzurătorii. Preotul o întâmpină, îi apucă amândouă palmele între mâinile sale, o sărută pe frunte, face poporenilor semn să fie linişte şi o întreabă pe Sultana:

— Copila mea, înaintea lui Dumnezeu şi a tuturor acestor oameni, te întreb dacă eşti hotărâtă să-ţi legi soarta de a osânditului la moarte Iancu Jianu, devenind soţia lui, împărtăşind alături de el binele şi răul, şi dacă faci acest lucru de bunăvoie, nesilită de nimeni?

Roşie ca focul, fata răspunde:

— Da, da, da, părinte!

Îi cade la piept lui Iancu care, neputând să-şi mişte braţele, o alintă cu obrazul şi cu pletele sale lungi, negre, revărsate peste capul ei.

— Dar tu, fiule, îl întreabă bătrânul preot şi pe Iancu,

eşti gata de bunăvoie să te cununi cu această fecioară, să-i dăruieşti toată dragostea şi ocrotirea ta, ferind-o în tot cursul vieţii de primejdii şi rele?

Cu glas adânc, sonor, haiducul răspunde:

— Din toată inima!

Tinerii îngenunchează şi preotul le dă binecuvântarea.

Aşadar, îşi încheie cuvântul marele logofăt, osânditului Iancu Jianu, după datina ţării şi prin milostivirea îngăduitorului şi multînţeleptului nostru domnitor şi a Divanului, i se redă slobozenia…

Ar dori să mai adauge ceva, câteva sfaturi atât haiducului cât şi celor care iau parte la această întâmplare, dar nu se mai aud decât strigătele de bucurie ale mulţimii:

— Iancu Jianu e slobod!… Iancu Jianu e slobod!…

Poporul se revarsă. Nimeni nu-l mai poate stăpâni.

— Haideţi, baş-boierilor, să plecăm! li se adresează marele logofăt soţilor săi de divan.

— Arnăuţi, adunaţi-vă în piaţă! porunceşte şi buluc-başa.

Arnăuţii se retrag în dezordine căci mulţimea năvăleşte, rîzând şi aruncând cu bulgări de zăpadă, în urma lor. Jilţurile orânduite pentru înaltele feţe boiereşti sunt răsturnate. Se văd femei plângând de emoţie şi bucurie. Bărbaţii au urcat pe locul menit spânzurării haiducului. Călăul este îmbrâncit. Laţurile sunt desfăcute. Studentul Petrache Poenaru deznoadă frânghia. Mulţimea cântă balada:

„Auzit-aţi d-un Jian?…“

Toţi râd, sunt veseli; Jianu coboară împreună cu Sultana, îmbrăţişaţi, aşteptaţi la capătul scării de domniţa Ralu.

— Cât sunt amândoi de frumoşi! exclamă a nu ştiu câta oară astăzi o femeie.

Din rândurile celor ce sunt de faţă, răzbat felurite

glasuri:

— Şi dacă nu l-ar fi iertat vodă, mulţimea tot l-ar fi scăpat... Pe Caragea l-a silit mai mult teama de răzmeriţele ce-ar fi urmat decât rugămintea domniţei... Şi-aşa domnia lui Caragea e pe drojdie... Ori, prin iertarea asta, vodă a încercat să-i mai îndulcească şi să-i câştige pe oameni... Rugămintea domniţei i-a venit bine, fiindcă i-a dat prilejul să arate că-i bun...

Domniţa Ralu, întâmpinându-i în josul scărilor pe cei doi proaspăt cununaţi, îi îmbrăţişează, dar le spune că este nevoită să-i părăsească:

— Altminteri, cine ştie ce le-ar fi dat urechilor mele s-audă, surâde ea. De altfel, curând o să ne vedem. Am să vă fiu doar naşă, cum m-a rugat Sultana, la sărbătoarea nunţii voastre.

— Îţi mulţumesc, Ralu! şopti Sultana.

Balada despre vitejiile fără seamăn ale haiducului se cântă pe toate străzile Bucureştilor. O aude şi vodă din palatul lui. Degeaba a poruncit să se închidă toate ferestrele şi să se tragă perdelele:

— Auzit-aţi d-un Jian,
De-un puişor de oltean,
Care umblă prin păduri,
Cu o ceată de panduri,
Cu ghebe şi cu poturi
Şi la brâu cu zburături?
Murgul lui e cam nebun.
Trece Oltul ca pe drum...
Şi prin tirguri şi prin sate,
Umblă să facă dreptate!...

— Trăiască Iancu Jianu!... Trăiască Iancu Jianu!...

Acelaşi ţel

La începutul lunii februarie 1821, Tudor, Dimitrie Macedonski, Zoican şi Vasile Moangă, plecând de la Motru, au făcut un drum de recunoaştere până la Ţânţăreni.

— Aici cred c-ar fi locul cel mai bun pentru tabără, le-a arătat slugerul celorlalţi trei satul aşezat între dealuri înalte.

Vremea continua să fie urâtă. Picioarele cailor se cufundau adânc în zloată. Toţi erau zgribuliţi, numai Tudor îşi ţinea chepcenul descopciat şi vântul nemilos îi bătea drept în piept. Ajunseseră la cotitura pe care-o făcea odinioară Gilortul, când se vărsa în Jiu. Sloiuri pluteau încă pe apă.

— Slugere, să nu îngheţi! îl preveni Zoican.

Dar Tudor nu-i răspunse. Era înfierbântat de goana în care îl adusese calul său, Aripaş, şi, în minte, îşi urmărea planul prin care, aici, la Ţânţăreni, putea să-şi întărească poziţia, rezistând la nevoie oricărui atac armat venit dinlăuntrul sau din afara ţării.

— E cel mai bun punct strategic din toată Oltenia! recunoscu, admirativ, Dimitrie Macedonski, care era şi el un oştean de mâna întâi.

— Dacă sunteţi cu toţii de-aceeaşi părere, propuse slugerul, să trecem cât mai curând cu putinţă la aşezarea şi întărirea taberei în Ţânţăreni.

— Bine gândit! zise Moangă. Iar ceilalţi doi încuviinţară şi ei.

În timpul acesta, la Bucureşti, cârmuirea – reprezentată tot prin Comitetul vremelnic de oblăduire, rămas încă organul suprem al puterii de stat, după moartea domnitorului Alexandru Suţu (sau Sutzo, cum

îi plăcea să i se spună) s-a întrunit din nou.

Şi iată ce se povesteşte că s-ar fi petrecut.

Vel-vornicul Costache Samurcaş – veşnicul Samurcaş, eteristul înverşunat şi necontenit amestecat în treburile Olteniei din toata această perioadă – înfăţişă, la cererea comitetului, situaţia, deoarece o cunoştea cel mai bine.

Se ridicase în picioare şi pântecul lui mare, deşi strâns într-un şal roşu de lână, i se revărsa peste masa în jurul căreia şedeau divăniţii.

— Scrisoarea prin care i se cerea să se lase de „rebelie“, făgăduindu-i-se, „de ne urmează întru totul învăţul, iertare, iar dacă nu, cea mai cumplită pedeapsă pe pământ şi în cer“, ştiu bine c-a fost primită de Tudor! începu el gros.

— Şi?… Şi?… întrebă marele spătar Grigore Brâncoveanu, trăgând ca de obicei din ciubuc.

— Pandurii, moşnenii, clăcaşii, târgoveţii, boiernaşii, şi toţi câţi au trecut de partea „Adunării Izbăvitoare“ – să iertaţi, boieri dumneavoastră, că rostesc numele acesta nelegiuit! – au fost strânşi laolaltă…

— Li s-a citit răvaşul? doreşte să afle cât mai degrabă totul Grigore Ghica.

— De bună seamă!

— Şi ce-a răspuns mulţimea?

— Mi-e oarecum să vă spun! răspunde, stingherit, Samurcaş,

— Rosteşte totul pe faţă! zice iar Brâncoveanu. Ce să ne mai ascundem? Şi ce să mai ocolim? Spune-ne adevărul.

— Mi-au povestit iscoadele caimacamului… Mulţimea a început să strige: „Noi nu vom lăsa armele din mâini şi nu vom părăsi ţelul în numele căruia ne-am ridicat, deoarece suntem hotărâţi să-nvingem ori să murim, laolaltă cu Domnul nostru Tudor. Pentru dreptate şi Slobozenie…“

Între membrii divăniţi ai Comitetului s-a stârnit rumoare. Cel mai supărat dintre toţi pare a fi marele vornic Nicolache Văcărescu. Cocoşat, cu gâtul strâmb, bate cu amândoi pumnii lui grei deodată în masă:

— „Dreptate şi Slobozenie!“… Atâta ştiu! „Dreptate şi Slobozenie!“

— Îl numesc pe sluger „Domnul Tudor“? întrebă vistierul Manu.

— Îl numesc „Domnul Tudor“ cu toate că – ce e drept e drept – pe cât am aflat noi, slugerului nu-i place să i se spună astfel.

— Şi totuşi ei îl numesc „Domn“, se miră slăbănogul logofăt Ştefan Bellu.

— Aşa-l numesc, în chip obişnuit, mai adăugind, întotdeauna, că numai el e vrednic să fie domnitor…

— Un domnitor al prostimii! rosteşte cu scârbă hatmanul Nicolae Mavru.

— Dar de ce să ne minunăm, cinstiţi boieri dumneavoastră, de cei de jos, din prostime, c-aleargă lângă Tudor, zice, şi mai scârbit, Grigore Brâncoveanu, scoţând nori groşi de fum din ciubuc, de vreme ce înşişi unii oameni din cei mai luminaţi pe care-i are ţara, şi unii chiar din familiile cele mai bune, astăzi îl sprijină.

— Ştiu, înţeleg prea bine despre cine vorbeşti, răspunde numaidecât Nicolache Văcărescu care, altminteri, nu era lipsit de isteţime. Te gândeşti la cimotia mea Iancu Văcărescu, acela care, cu unele stihuri de-ale lui, m-a făcut să mă umplu până-n gât de ruşine că port acelaşi nume cu el. Iar stihurile acelea ale lui m-au otrăvit în inimă mai mult decât orice.

— Da, chiar la el mă gândeam, vel-vornice Văcărescu, dar nu numai la el, mai grăi Brâncoveanu. Ci şi la Barbu Paris, poetul Mumuleanu, ca şi la cărturarul venit de peste munţi să-ntemeieze o înaltă şcoală în limba românească.

— Dascălul Gheorghe Lazăr?

— Acesta mi se pare mai încărcat de vină chiar decât toţi ceilalţi.

— Cinstiţi şi mari boieri divăniţi ai Ţării Româneşti, dacă-i pe-aşa, doresc să vă-nştiinţez că eu, unul, m-am hotărât – dacă şi domniile voastre-mi veţi da încuviinţarea – să nimicesc zavera pandurească.

Vel-vornicul Văcărescu, fiind voinic, însă îndesat şi scund, îşi pusese genunchiul drept pe jâlţ, să se înalţe. Şi vorbea dând din mâini ori bătând cât putea cu pumnii în masă.

— Să-i iei însă, la început, cu binişorul, propuse hatmanul Mavru. Şi să le faci orice făgăduieli…

— Lăsaţi-mă pe mine, şi dacă nu v-o place… Întâi îi iau cu viclenie şi, dacă nu vor înţelege de bună voie, am să-i zdrobesc în tină, am să-i fac chisăliţă… Aveţi ori nu încredere, cinstiţi boieri divăniţi în volnicia mea? Nicolache Văcărescu se înflăcărase. Sărea cu genunchiul pe jâlţ şi pumnii îi bubuiau în masă. Numiţi-mă caimacam al Craiovei în locul vel-postelnicului Tipaldo şi gata…

— Te numim! spuse şi cealaltă rudă a lui Nicolache, membru al Comitetului, Barbu Văcărescu, însă mă tem că n-ai să izbândeşti. E lucru foarte greu şi cu multe primejdii. Şi nu uita că aproape întreaga populaţie a Craiovei, în afară de marii boieri şi de dregători a părăsit oraşul şi-a alergat la Tudor…

— Să nu izbândesc? se îngâmfă Nicolache. Dar va fi cea mai de seamă biruinţă din toată viaţa mea.

— Nu vreau să te-nspăimânt, mai grăi Brâncoveanu, dar îţi aduc aminte că toţi cei care au încercat acelaşi lucru înaintea domniei tale s-au întors ruşinaţi. Adu-ţi numai aminte de ce s-a întâmplat la Tismana sau Strehaia, la Motru, Cozia, Bistriţa, Crasna şi în toate celelalte locuri.

— Eu nu sunt dintr-aceia care se tem de-o adunătură

de ţărani şi târgoveţi prăpădiţi, numai buni să cureţe încălţările boiereşti.

— Ori să ne-asigure hrana! se auziră glasuri. Mai ales asta: să ne-asigure hrana.

— Când îl voi prinde pe Tudor, pentru c-a răsculat norodul la Padeş, şi pentru proclamaţia ce a rostit-o acolo, cu totul altfel decât am gândit noi, am să-l spânzur de limbă, iar pe pandurii lui am să-i ridic în furci. Să-mi daţi însă oşteni…

— Îţi dăm tot ce doreşti! îl asigură Brâncoveanu. Numai cât pe Tudor Vladimirescu te rugăm să nu-l ucizi. Ci, mai bine, să ni-l aduci încoace la mâna noastră, ca să ne dea socoteală, nemernicul, pentru că una l-am sfătuit şi alta a făcut. Să fie judecat.

— Bine, dacă-i pe-aşa, îl voi aduce.

— Te numim caimacam al Craiovei, îţi dăm toată puterea în mână şi oşteni câţi pofteşti! rosteşte grav Brâncoveanu, cel mai şiret dregător dintre toţi de la masă. Aşa-i, cinstiţi boieri?…

— Aşa-i!… Aşa-i Aşa-i!…

În tabără, Tudor, călare, veghează „muştrul“ pe care Vasile Moangă îl face cu-o ceată de flăcăi craioveni. Aceştia au izbutit să scape din cetele lui Nicolache Văcărescu şi să ajungă aici, la Ţânţăreni.

Frigul s-a domolit şi pe pământul muiat şi clisos caii aleargă greu. Dar dinspre pâlcul de corturi de sub pădure, vine în galop Dumitru Gârbea. Calul şi omul fac una. Gârbea este unul dintre cei mai buni călăreţi ai oastei. Şi, cel puţin de data asta, pare turnat în şa.

Tudor simte că s-a întâmplat ceva. Gârbea este mâna sa dreaptă.

— Ce e? întrebă scurt.

— Ne-au sosit doi trimişi, unul de la Bucureşti şi altul de la Craiova, răspunse el. Aduc fiecare câte-un răvaş. Iată, acesta-i unul.

Slugerul, aşa călare cum e, îl desface şi-i parcurge cuprinsul. Îi explică lui Gârbea, liniştit:

— Cât timp Iordache, Farmache şi Prodan, aflaţi sub ascultarea vel-vornicului Nicolache Văcărescu, se îndreaptă cu cetele lor încoace – şi-n aşteptarea turcilor, pe care sigur că i-au chemat în ajutor – unii dintre divăniţi încearcă, şi pe-această cale, să ne închidă gura. Spun că ei sunt mai patrioţi decât noi peniru că niciodată nu au vrut să verse sângele norodului.

— N-au vrut! zice Gârbea, deoarece le-a plăcut mai mult ca acest sânge al ţăranilor şi-al celorlalţi sărmani să-l soarbă ei înşişi. Şi ce-ai să le răspunzi?

— Am să le răspund că, atâta vrme cât nu vor înceta jafurile din ţară, iar cei nedreptăţiţi nu-şi vor fi primit despăgubirile, armele le vom ţine-n mâini... Ia să văd şi răvaşul al doilea!

— Ne scrie însuşi vel-vornicul Nicolache Văcărescu, noul caimacam al Craiovei în locul lui Tipaldo. Până acum s-a străduit să-i ia cu binişorul pe oameni, ca să-i atragă de partea cârmuirii. Acum ce-o mai dori?

— Acum, rosteşte Tudor, după ce citeşte pe de-a-ntregul şi-al doilea răvaş, mă-nvinuieşte că sunt tulburător şi ademenitor al norodului. Şi se sileşte să mă-nveţe ce-nseamnă patria. Ca şi cum patria nu se cheamă norodul ci tagma jefuitorilor. Pesemne, pentru dumnealui, norodul, cu al cărui sânge s-a poleit tot neamul boieresc, nu-nseamnă nimic, ci numai pe jefuitori îi numeşte patrie. Am să-i răspund numaidecât că nu sunt altceva decât un om luat de către norodul ţării, cel amărât din pricina jefuitorilor, ca să le fiu chivernisitor în treaba cererii dreptăţilor. Iar tagma jefuitorilor – fiindcă nu-i este pe plac una ca asta – a ridicat arme ucigătoare asupra patriei... Dar o să le înfruntăm. Divanul şi marii boieri ai Craiovei sunt, e-adevărat, cu el; dar norodul este alături de noi. Şi, ori

se va face dreptate, ori vom pieri cu toţii... Am îmbrăcat nu degeaba cămaşa morţii şi ce s-o întâmpla mai departe o să vedem...

— S-a întors Mâlcomete! îl vesteşte căpitanul Cioranu pe Tudor.

— Şi ce ne înştiinţează?

— Că grosul cetelor Divanului se păstrează pe loc. Au repezit doar o ceată de arnăuţi spre rândurile noastre.

— Încearcă, pesemne, o hărţuială ca să ne scoată-n câmp. Atâta că, de ieşim în câmp, se începe măcelul. Se vor ucide fraţii pe fraţi.

— Şi-atunci ce-i de făcut?

— Cât timp grosul cetelor rămâne pe loc, stăm şi noi liniştiţi. Gândul meu ar fi să ajung a-i avea pe vrăjmaşii de-acum în faţă la cât de mică depărtare.

— La harţă nu răspundem?

— Ba da, o să răspundem, dar numai ca să tragem spre noi tot grosul cetelor. Să plece Vasile Moangă cu craiovenii lui. Însă atrage-i luarea aminte. Să nu se lase târât într-o luptă temeinică. Să se păstreze doar în harţă şi să nu aibă pierderi.

— S-a-nţeles, slugere!

Tudor cu Dumitru Gârbea se găsesc pe una dintre înălţimile Ţânţărenilor, cercetând zarea neguroasă, spre Coţofeni, de-a lungul Jiului.

— Şi, totuşi, zice Gârbea, te văz... parcă mâhnit.

— Gânduri de toate felurile mă-ncearcă! răspunde încet Tudor.

— După atâtea necontenite biruinţe ce am avut până astăzi, de ce te tot frământi? Că văz cum te frământi!

Slugerul îşi întoarse faţa spre fratele de luptă:

— Mă doare, uite, cum se întâmplă şi astăzi, când ştiu că unii, şi nu dintre cei răi, nu sunt de partea

noastră.

— Te gândeşti la polcovnicul Solomon care, deşi un oştean bun, se găseşte în slujba boierilor?

— Şi la el, şi la alţii.

— Poate... la Iancu Jianu.

— La Jianu mai ales.

Tudor îşi aduce aminte de o întâlnire mai veche cu Iancu. Acesta aflase că medelnicerul Pangal, logofătul Păun şi sameşul Grigorie puseseră la cale o petrecere. Au petrecut ce-au petrecut şi le-a venit chef de plimbare, cu caleaşca, la aer curat, noaptea. Şi, fiindcă nenorociţii de ţărani nu le-au găsit îndată nişte cai mai de soi, au poruncit să fie puşi în hamuri. Îndată, Iancu, care nu era departe de-acolo, a alergat şi i-a slobozit pe ţărani. A urcat ţăranii pe pernele de mătase ale căleştii, iar în locul acestora i-a înhămat pe boieri, poruncind să fie biciuiţi ca să tragă mai repede caleaşca.

Se întâlniseră la Craiova, după această întâmplare. Iancu îi povestise păţania boierilor.

— Fiare!... Fiare turbate!... Lupi sângeroşi!... scrâşnea el. Asta e. Pământul să-i înghită!

Aştepta aprobarea lui Tudor.

— Adevărat, sunt nişte fiare! recunoscuse Tudor. Şi drumul acesta pe care mergi tu, Iancule, îşi are, desigur, rostul lui.

— Îi lovesc pe boieri şi le iau înapoi ceea ce au răpit. Iar bunurile le-mpart sătenilor şi mai ales clăcaşilor. Altă cale nu văd ca să-mplinesc dreptatea.

— Şi totuşi, Iancule, drumul acesta al tău mi se pare prea-ngust, îi spuse Tudor.

— Nu te-nţeleg! cătase spre Tudor, nedumerit, Iancu. Lupta mea pentru cei necăjiţi e sfântă, oriunde şi oricum. Nu doresc altceva decât să lecuiesc arsura nedreptăţii şi-a suferinţelor pe care le-ndură bietul

nostru norod. Şi asta o voi face, orice preţ aş plăti.

— Nu ar fi bine să ne unim cu toţii, să chibzuim mai adinc, să ne pregătim înainte de luptă, temeinic?

— Oh! Numai chibzuinţă şi chibzuinţă, strigase Iancu. N-am inima cu zări atât de largi ca tine, pandurule. Şi buba este coaptă! Trebuie să lovim!…

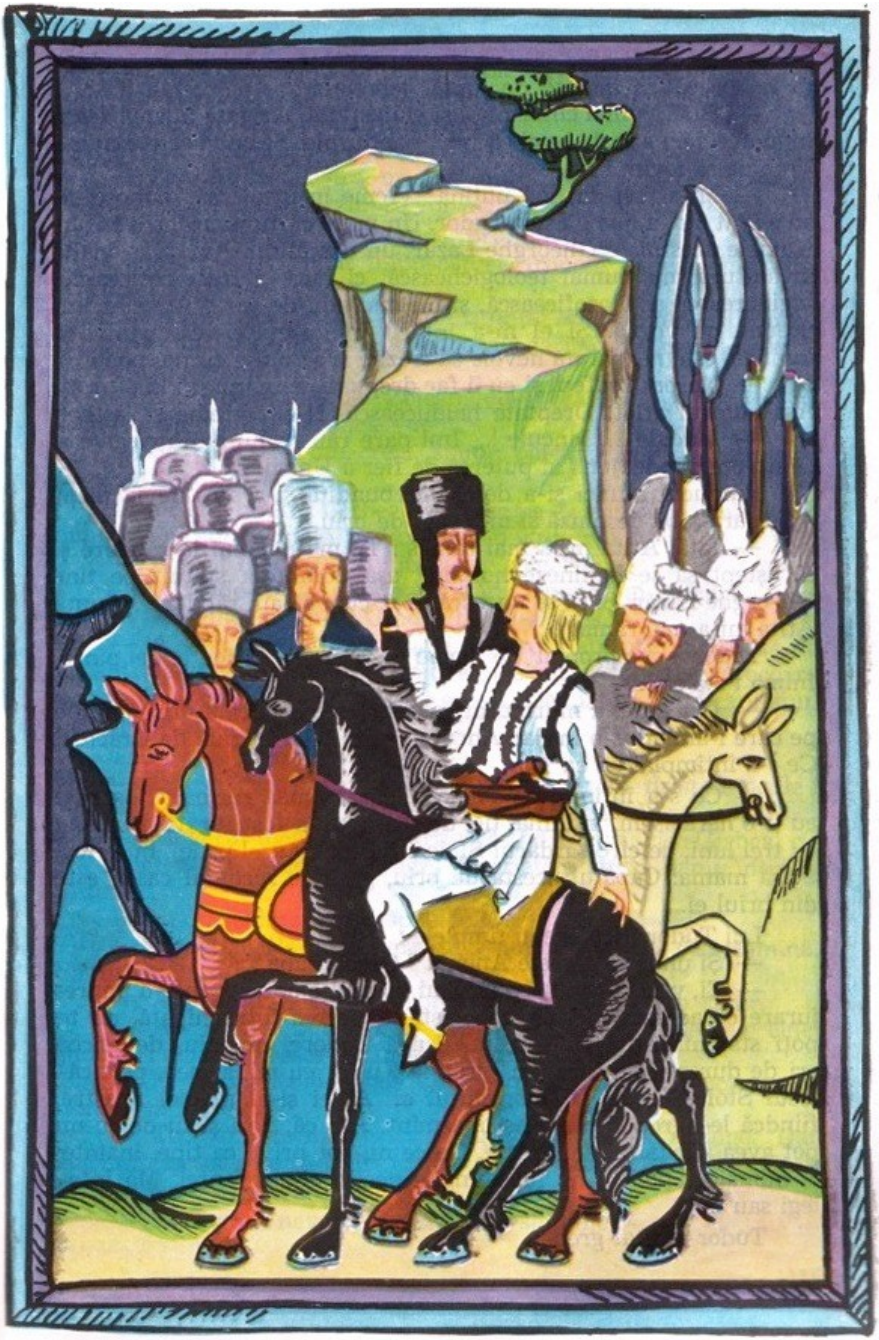

— Mi-a fost dat, cu puţină vreme în urmă, să cunosc un adevărat om, a mai glăsuit Tudor. Un mare cărturar transilvănean. Numele acestuia e Gheorghe Lazăr, un dascăl din Avrig, cu înaltă învăţătură, nu numai teologichească, ci încă şi matematicească. Inginerească şi filozoficească, şi nu mai ştiu de care. Am stat împreună de vorbă. Şi el m-a întărit în cugetarea că, pentru a învinge, este neapărată nevoie să trezim şi să unim cu noi poporul.

— Norodul suferă şi eu îi fac dreptate, cum îmi stă în putinţă. Aşa cum ai aflat. Dreptate haiducească. N-am vreme să aştept.

— Iancule!… Iancule!… îmi pare rău că nu ne înţelegem şi că nu crezi îndeajuns în puterea de fier a Unirii.

Haiducul atunci şi-a descheiat bundiţa şi-a scos de la piept o fâşioară albă de pânză şi un capăt de brâu.

— Iată. Atâta mi-a mai rămas! Tu mă-ndemni la răbdare şi să aştept să se lumineze norodul, aşa cum te-a sfătuit pe tine Gheorghe Lazăr. Şi să se unească. Dar cum să am răbdare? Cum! Atâta mi-a mai rămas!

Tudor s-a apropiat de Iancu şi a privit fâşioara de pânză. Inima i s-a strâns.

— Dar bine, a murmurat, aceasta este o bucată din marama pe care i-am adus-o în dar Ancuţei, sorei tale, în ziua de Crăciun. Ce s-a întâmplat cu ea?

— Ce s-a întâmplat? Ancuţa, curata mea surioară, pe care eu ţi-o hărăzisem, în taină, ţie, de soaţă, mi-a fost furată, în urmă cu trei luni, de cârc-sărdarul Stoica. Şi, tot cu acel prilej, mi-a fost ucisă mama. Capătul acesta de brâu, găsit în scrumul casei, este din brâul ei…

Lui Tudor îi zvâcneau tâmplele:

— Şi unde se găseşte Ancuţa? O voi scăpa…

— Ei, vezi, a şoptit cu lacrimi în ochi haiducul. Într-o împrejurare ca aceasta nici tu, care eşti stăpânirea întruchipată, nu te poţi stăpâni. Atâta că Ancuţa, dragă

Tudore, nu ştiu, de scârbă ori de durere, pieri. Şi am jurat să-l ucid, cu mâna mea, pe ticălosul Stoica, chiar pe mormântul ei. Al ei şi-al mamei noastre, fiindcă lengropai în acelaşi mormânt. Aşa că, vezi şi tu de ce nu pot avea răbdare, nici vreme. De ce nu pot privi, ca tine, înainte, ci numai înapoi. Şi nu mă mângâie decât pelinul faptei. Mă înţelegi sau nu?

Tudor a oftat greu:

— Te înţeleg. Şi ştiu ce-i sunt dator Ancuţei… Şi ţie, că mă scăpaşi odată de nişte arnăuţi. Cu două vieţi îţi rămân dator, Iancule. Însă mă bucuram dacă mănţelegeai şi tu şi, înfrângându-ţi durerea, mă ajutai în ce mă străduiesc.

— Şi eu mă bucuram să vii cu mine-n codru. Aşa nădăjduiam.

— Drumurile noastre, oricum, duc spre acelaşi ţel şi, poate, mai devreme sau mai târziu, se vor încrucişa…

Tudor stătea încă pe gânduri, privind în depărtare când, de după dealuri, au răsunat împuşcături, tropote de cai şi glasuri omeneşti, tari.

Tot atunci, slugerul a fost înştiinţat de căpitanul Cioranu că, pe-o clină a dealurilor, străjerii au zărit două cete în luptă, dintre care una se retrăgea.

— S-alerge într-acolo Zoican, cu-o ceata de gorjeni şi să vadă ce este! a dat poruncă Tudor.

— Să vezi şi să nu crezi, spune Zoican, când se înapoiază. Ce socotiţi că era?

Tudor şi Dumitru Gârbea îl cunosc pe Zoican, după felul cum zâmbeşte pe sub mustaţă, că nu aduce o veste rea.

— A sosit Iancu Jianu! intuieşte slugerul.

— Într-adevăr, a sosit Iancu Jianu, cum de-ai ghicit?

— Mă gândeam la el. Gândul meu l-a adus.

— A sosit cu toţi haiducii lui. În drum au întâlnit o ceată de arnăuţi de-ai caimacamului Craiovei, carencercau să se strecoare printre dealuri, însă i-au pus

pe goană. Dar iată-l şi pe căpitanul haiducilor!…

Tudor s-a înviorat:

— Bine-ai venit în tabăra Adunării, frate drag, Iancule!

— Bine te-am găsit, Tudore. Să ne strângem la piept.

— Slugerul tocmai îmi mărturisea adineauri, zise Gârbea, cât era de mâhnit că mult prea dragul lui prieten, Iancu Jianu, întârzie atâta…

Iancu, în schimb, era nespus de vesel.

— Am sosit. Ne pregătim însă şi noi de-aproape o săptămână. Să nu venim oricum…

— Aflasem câte ceva, vorbi Tudor, dar nu eram sigur.

— Am chemat lângă mine toţi haiducii, din toate cele cinci judeţe şi chiar de peste Olt, câţi îşi doreau să lupte.

— Şi văz că acolo-n vale sunt destul de mulţi haiduci care-şi doreau să lupte.

— Tocmai… tocmai aşa… se grăbi Iancu să adauge. Dar rugămintea lor este să-i vâri în bătălie numaidecât, şi-n cele aintâi rânduri, unde va fi mai greu…

— Dacă va fi nevoie, glăsui Tudor sibilinic.

— Cum, dacă va fi nevoie? întrebă intrigat Iancu.

— Da. Fiindcă s-ar putea ca, dintr-o dată, să nu fie nevoie… Dar ţin să-ţi mulţumesc, mai ales că-i gonişi pe viclenii care se strecuraseră printre dealuri.

— Asta e o nimica, noi dorim să luptăm – spuse, însufleţit, Iancu, dându-şi puţin pe ceafă căciula – cu vrăjmaşii norodului. Haiducii mei sunt gata.

— Va fi vreme destulă, frate Iancule, rosti, mulţumit, Tudor. Lupta nu s-a sfârşit.

Dinspre cetele divăniţilor a căzut o întâie ghiulea. Tudor îşi întoarce calul şi porneşte spre vale însoţit de ceilalţi. Iar veştile, prin trimişii celor aflaţi la posturile de veghe sau ai iscoadelor, încep să vină.

— În grosul cetelor caimacamului se zăreşte o

viermuială şi-o fierbere ce nu s-a văzut pân-acum!... Ceata de harţă arnăuţească s-a întors în tabără!...

— Să se înapoieze de pe câmp, cu craiovenii, şi Moangă! hotărăşte Tudor.

— Câţiva oameni de-ai noştri au fost răniţi în harţă şi unul de ghiulea!

— Să fie ridicaţi şi lecuiţi cu grijă!

Sună, pentru panduri, prelung, cornul!

Sună şi-n tabăra caimăcămească, ascuţit, trâmbiţele!

A căzut încă o ghiulea.

— Grosul cetelor divăniţilor se apropie de noi!

— S-au înşirat, în faţa noastră, într-o linie dreaptă, la mică depărtare.

— S-a arătat, zice-se, călare, în fruntea lor, şi caimacamul Craiovei.

Tobele bat mărunt şi des. Cornul anunţă din nou, prin vaierul lui, primejdia. Şi trâmbiţele vestesc de asemenea, neîncetat, începerea atacului.

— Tragem şi noi cu tunul? întreabă Zoican.

— Dă-mi voie, te rog, Tudore, spune Iancu, să intru şi eu în luptă!

— Mai aşteaptă puţin, grăieşte liniştit Tudor. Căpitanul Cioranu să se urce pe deal şi să spună dacă se vede, sigur, vel-vornicul în fruntea cetelor.

Căpitanul Cioranu galopează şi se întoarce degrabă.

— M-am uitat cu ocheanul! Se vede...

— Ce socoţi, Tudore? întreabă iar Jianu. Îi vom putea zdrobi?

— Negreşit, spune Tudor. Atâta că această biruinţă va costa prea mult sânge.

— Sângele va fi al vrăjmaşului.

— Va fi şi dintr-al nostru.

— Numai că al vrăjmaşului va curge mult mai mult...

— Şi din cine e făcută oastea vrăjmaşilor, frăţie Iancule? Nu tot din cei de jos?

— Aşa e. Mulţi sunt siliţi să lupte în slujba câte unui tiran, ca să-şi câştige pâinea… Că alt mijloc nu au.

— Ce spui i-adevărat, se-amestecă în vorbă Zoican. Însă plăieşii şi arnăuţii Divanului se află-n faţa noastră, cu flintele întinse. Şi-astfel ne sunt vrăjmaşi.

— Şi, dacă nu-i răpunem, suntem primejduiţi noi! îl completează Iancu.

— Vreau să încerc ceva! spune Tudor. Ia-ţi un steag alb, Zoicane!

— Un steag alb? întreabă uluit Zoican. Şi ce să fac cu el?

— Aleargă până la vel-vornicul Văcărescu şi spune-i că pentru a înlătura vărsarea de sânge din amândouă taberele, îl chem pe el însuşi la luptă…

— Să vă luptaţi, adică, numai voi doi? se miră Zoican.

— În faţa taberei, în văzul tuturor, cu arma pe care şi-o va alege el. Tot s-a lăudat că, de m-ar avea în faţă, vreodată, m-ar face zob fiindcă, deşi cocoşat, are pumnii cât nişte maiuri.

— Tu eşti căpetenia noastră şi nu vreau să te pierdem! se împotriveşte Zoican.

— Mai bine mă duc eu! se îmbie din nou Iancu.

— Căpitane Zoican! grăieşte scurt Tudor, schimbând tonul, împlineşte-mi porunca.

— Prea bine, slugere! se învoieşte îndata Zoican.

Calul a ajuns în faţa grosului cetelor caimăcămiei Craiovei.

— Cine eşti? întreabă vel-vornicul Văcărescu.

— Sunt căpitanul de panduri Zoican. Slugerul Tudor crede că poate fi o cale să nu se verse, în zadar, sângele atâtor oameni.

— Despre ce cale e vorba?

— Aceea de a da piept domnia ta singur cu el, cu-atât mai mult cu cât te-ai lăudat la Craiova c-ai vrea

să-l întâlneşti şi să-l zdrobeşti în luptă.

— Să ne batem noi doi? îngaimă Văcărescu.

— Aşa cum s-au bătut, odinioară, Stroe Buzescu şi cumnatul hanului tătărăsc.

— Auzi, îşi spun cetaşii între ei, Tudor Vladimirescu e gata să se lupte cu caimacamul… Şi asta n-ar fi rău… Multe rezbele s-ar curma, dacă s-ar bate căpitanii de oaste între ei.

— Şi cum ai cutezat să vii, cu-asemenea cuvinte, înaintea noastră? îl întreabă vel-vornicul. Să mă lupt eu c-un răzvrătit osândit de Divan?

— Îţi poţi alege arma cu care vrei să lupţi: sabia, suliţa, pumnalul, pistolul sau chiar flinta…

— Daţi-l pe omul acesta jos de pe cal şi legaţi-l în ştreanguri. Apoi începeţi lupta cu pandurii lui Tudor. Şi nimiciţi-i!

Plăieşii şi pandurii indignaţi au început să strige:

— Să-l legăm pe un sol? Să urgisim un sol care-a venit cu steag alb? Dar noi suntem oşteni, cinstite, mare, vornice, arnăuţi şi plăieşi, şi nu tâlhari de rând! …

— Ascultaţi-mi porunca! Eu poruncesc aici!

— Nu putem face asta!

— Stai, unde porneşti singur, slugere? se alarmează Cioranu.

— Te însoţesc şi eu! se oferă imediat Jianu.

— Rămâneţi toţi aici!…

Pe câmpia întinsă şi albă, Tudor, călare, a pornit singur, fără să-şi scoată nici măcar sabia sau pistolul din chingă, spre cetele Divanului.

— Cât este de măreţ! zice Jianu.

Pandurii îl privesc aproape fără să mai răsufle.

De dincolo se-aud strigăte:

— Vine Tudor Vladimirescu spre noi, singur, neînarmat!

— Întoarce-te în tabără, Zoicane! îi porunceşte

Tudor.

Acesta se înapoiază în galop, fără murmur.

Numai Tudor Vladimirescu nu se opreşte, călare, drept în şa, conducându-l pe Aripaş cu genunchii.

— Tudor Vladimirescu? E nebun? strigă vel-vornicul. Haide, daţi iureş spre tabăra pandurilor!

— Dar cum să-ncepem iureşul, când pandurii stau liniştiţi, priveşte-i, nici nu-şi ridică armele? rostesc plăieşii şi arnăuţii Divanului. S-aratã prietenoşi.

— Nu ţineţi socoteală. Şi faceţi cum vă poruncesc. De-aceea vă plătesc!

— Cum să lovim un viteaz care vine către noi cu mâinile goale?

— Eu m-am legat înaintea Divanului şi-a Comitetului să li-l aduc pe Tudor.

Slugerul a ajuns până înaintea lui Văcărescu.

— Şi iată, ai prilejul! Poftim şi leagă-mă. De ce să moară ei? Noi îi socotim fraţi, deoarece cei mai mulţi dintre ei au îndurat, asemenea celorlalţi, asuprirea boierilor. Dar voi, marii boieri i-aţi minţit, i-aţi făcut, să se vândă pe-o strachină cu linte... Şi astfel i-aţi silit să moară pentru voi... Şi nici pandurii mei nu vor să verse sânge. Hai, vino deci, mare vornice Nicolache, să ne luptăm în doi. Şi astfel să hotarâm izbânda!...

— Slugere Tudor Vladimirescu, fapta domniei tale de a veni la noi fără de arme-n mâini, ne-a cucerit pe toţi! glăsuiesc arnăuţii.

— S-alergăm spre panduri, să ne-nfrăţim cu ei! adaugă plăieşii.

— Trăiască Domnul Tudor!... Domnul Norodului! strigă acum cu toţii. Dar unde este vornicul Nicolache? Şi-a întors bidiviul!... Şi-a şters-o iepureşte!... A pornit spre Craiova!... Să-şi caute adăpost... Deocamdată... În palatul băniei...

Pandurii, plăieşii şi arnăuţii s-au înfrăţit.

— Tudore, întreabă Iancu, mă laşi pe mine, cu

haiducii, să ţi-l aduc îndărăt pe marele vornic? Tot aveam eu cu el o socoteală mai veche!

— Nu e nevoie, Iancule!... Şi-acuma, fraţilor, fiindcă avem această mare bucurie de-a ne fi înfrăţit, vom fi siliţi să lărgim tabăra.

— Trăiască Domnul Tudor!... Domnul din Vladimiri! Şi Adunarea Izbăvitoare!...

— Să ne pregătim bine!... Şi în puţină vreme să trecem Oltul, cu toţii, spre capitala ţării... Să împlinim ceea ce cu toţii dorim de-atâta vreme: Adevărul şi Dreptatea întregului norod...

Poarta

Valuri de ceaţă umedă, groasă, lăptoasă coboară de pe dealuri. A plouat şi pământul, mai înainte uscat, s-a băltit. Pârâiaşe subţiri curg, susurând, la vale.

Pintea şi-a pregătit asaltul pentru cucerirea porţii cetăţii Baia Mare.

Până acum au căzut în mâinile iobagilor cele mai multe dintre târgurile şi satele transilvănene, dar Baia Mare este oraşul cel mai bine apărat, deoarece aici se găseşte şi haznaua de galbeni împărătească, galbeni supţi din sudoarea norodului.

Ochii lui Pintea ard. De atâţia ani aşteaptă această zi. În pletele sale fâlfâitoare au răsărit cele dintâi fire argintii. Calul îi nechează nerăbdător. Vârâţi în şanţuri, adăpostiţi după vălurele de pământ sau copaci, i se află oştenii, împărţiţi în trei cete, fiecare având în frunte câte un ortac de credinţă. Unul e Gheorghe Sălăjeanul. Altul, Mitru Ardeleanul. Şi cel de-al treilea Ion Moldoveanul.

Noaptea trecută – după ce se zvârcolise îndelung în culcuşul de paie, când, în sfârşit, adormise, se visase din nou copil în casa părintească din satul Măgoaja.

Urcase pe jos din Valea Sălătrucului până în satul cel bogat în livezi de meri, peri, pruni şi, mai ales, de nuci, în turme de mioare, căşării şi în topitorii de în, împodobit mai peste tot cu *porţi* sculptate în lemn, dar unde oamenii erau săraci lipiţi, fiindcă atât groful Şandor Hóllómezö, pe domeniul căruia se găseau, cât şi împărăţia austriacă îi sleiau cu birurile şi le luau tot ce aveau mai bun.

Pintea, copil, trecea prin sat şi se oprea în faţa fiecărei *porţi* privind-o pe îndelete, deoarece le ştia

cioplite de mâinile şi dăltiţa părintelui său. Şi voia să înţeleagă ce încercase bătrânul să spună prin cioplitura atât de măiastră săvârşită de el.

În vis, după ce ajunsese în dreptul ogrăzii părinteşti, deschidea *poarta* şi intra în încăperea unde mama ţesea la război, iar tatăl se odihnea, trudit de munca grea a zilei, pe-o laviţă de lemn.

Pretutindeni, în odaie, se vedeau pernele şi ştergarele pe care fuseseră ţesute flori mari în toate culorile câmpului.

Deodată, în odaie se ivi Stupul, crâşmarul, cel mai bogat om din sat şi împuternicitul grofului, care îl luă de mână şi spuse:

— De astăzi înainte mă vei sluji! Aşa sună porunca luminăţiei sale, groful.

Tatăl său, Cupşa, se împotrivea:

— Mi-am vărsat sângele pe câmpul de luptă, spunea. Pentru aceasta din iobag am fost înălţat nemeş şi am dreptul să-mi ţin acasă feciorul. Iată dovada, continua, dezvelindu-şi trupul osos şi arătând urma împunsăturii de lance din pricina căreia încă bolea.

Stupul râdea:

— Cine mai ţine seama de asta?

Scotea o ţidulă cu pecetea grofului şi-o fâlfâia sub ochii lui Cupşa. Îl apuca pe copil mai zdravăn de mână şi îl trăgea după el.

Se vedea apoi muncind din greu la aratul câmpului, la tăiatul copacilor în pădure, la îngrijitul vitelor şi la multe altele, mereu suduit şi chiar lovit de stăpânul său. Până când, într-o zi, n-a mai putut răbda.

Şi-a înfipt codiriştea biciului, cu care mâna caii, în pământul clisos şi bătucit din faţa porţii Stupului.

— Iată, i-a rostit, am împlântat în tină codirişca după datină străbună, când un iobag nu mai vrea să se supună stăpânului. Şi nu mă voi mai întoarce să te

slujesc, Stupule, hainule, decât în ziua când codirişca o înfrunzi, ba şi mai mult, când o da muguri, iar mugurii or înflori şi din flori s-ar ivi mere ca să te hrăneşti cu ele. Şi, grăind aceste cuvinte, îl îmbrâncise pe Stupul, care încercase să-i taie drumul, şi plecase în lume.

Visase, după aceea, iarăşi, *poarta* casei lor din Măgoaja. Pe *poartă* se afla crucificat, bătut în piroane şi legat în ştreanguri, deasupra imaginii sculptate a soarelui, trupul tătâne-său, cu pletele cărunte fluturate de vânt, jelit de fete şi femei. Maica lui se afla în faţa *porţii* cu capul în ţărână şi se ruga de oamenii împărăţiei să fie coborât de pe *poartă.*

Se trezise cu gâtul uscat şi limba arsă. Alături de el dormeau adânc, dar avându-şi mâinile încleştate pe arme Gheorghe, Mitru şi Ion.

Sorbise apă rece din cofăieş. Se stropise pe obraz, se înviorase, însă se culcase la loc.

Somnul îl cuprinsese din nou ca o apă plină de vâltori. Şi visul la fel. Se văzuse de astă-dată în gimnaziul calvinesc din Aiud, unde izbutise numai cu greu să pătrundă învăţând harnic tot ce se putea învăţa atât în latineşte, cât şi în nemţeşte şi ungureşte, reuşind cel dintâi la examenul de „matură“

A ieşit la *poarta* gimnaziului ca să-şi întâmpine tatăl. Acesta îi adusese bucatele cu care era îndatorat la gimnaziu: făină mălai, untură, slană, ouă, păsări de curte şi altele.

Tot la *poartă,* tatăl, uşor aplecat de spate, îl roagă pe domnul rector să-l mai îngăduie cu plata contribuţiei băneşti şi, până, atunci, feciorul se va strădui în a da câte un ajutor prin ogradă, fie spărgând lemne, fie cărând anumite poveri cu spatele pentru cuhnie.

Pintea se revede apoi pe el însuşi în ograda grofului Hóllómezö. Aceasta, neţinând seama că fiul fostului

iobag, Cupşa, şi-a dat „matura“ îi porunceşte să-i aducă la masa aşezată în grădină sub pruni, *pe tavă* o carafă cu vin.

Băiatul a smuls una din lespezile de piatră care pavau intrarea în ogradă. Lespedea aceea n-ar fi putut s-o ridice lesne nici cinci bărbaţi zdraveni. A aşezat pe ea carafa plină cu vin şi astfel i-a adus-o grofului. Acesta şi oaspeţii lui. O tânără prinţesă, un prinţ, trei grofine şi încă un grof, s-au îngrozit. S-au ridicat de la masă, gata s-o ia la sănătoasa. Se temeau ca flăcăul acesta cumplit, valah, să nu azvârle peste ei lespedea.

Numai prinţesa Iulia, nepoata guvernatorului, îl priveşte admirativ. Are ochi minunaţi Iulia. N-a mai cunoscut încă băiatul o fată atât de frumoasă. Prinţesa Iulia s-a apropiat de el. Îl roagă să lase la o parte lespedea. Niciodată, îl asigură şi groful Hóllómezö, nu-i va mai da o asemenea poruncă.

Pintea se îmblânzeşte sub surâsul ademenitor al prinţesei.

Şi iată-l acum la regimentul împărătesc, din Sătmar unde-i uimeşte pe toţi fie prin cunoştinţele lui de fizică, istorie, matematică, filozofie şi multe altele, fie prin stăpânirea limbilor străine. Ungurii, auzindu-l grăind în limba lor, îl credeau ungur, nemţii îl socotesc neamţ, papistaşii nu cred că n-a studiat la Roma, într-atâta cunoaşte latina. Numai el ştia că e român adevărat, din stirpe de iobag nemeşit pentru vitejia lui, deprins cu urgia şi amarul, însetat de dreptate şi libertate şi că primele învăţături le-a primit de la dascălul cel bătrân din Măgoaja.

Fiece *poartă* de iobag din Măgoaja este, de fapt, un munte de durere şi de revoltă. De unde să poată da fiece *poartă* de român câte 200 de florini, „porţie“ de plată pentru întreţinerea cătanelor austriece, aşa cum sună porunca guvernatorului? Alte şi alte imagini se îngrămădesc prin visul lui Pintea.

Alt peisaj din Măgoaja. Pe culmea dealului, un cioban răzimat în bâtă, nemişcat. Soarele răsărind ca o flacără şi ca mânia mereu neostoită a iobagilor.

La Sătmar, în faţa *porţilor* regimentului, a fost adusă o herghelie de cai. Unul dintre aceştia, legat în şleauri şi lanţuri, pare sălbatic. Muşcă, zvârle cu picioarele, nechează şi nimeni nu se poate apropia de el.

— Cine-l încalecă? întrebă colonelul. Cine va izbuti să-l încalece îl va primi în dar. Ei, cine se oferă?

Toţi ofiţerii tac. Numai Pintea răspunde:

— Eu!

S-a azvârlit pe cal fără şa, scări sau frâu. Se ţine numai de coamă. Animalul se zbate ca pişcat de streche, dar Pintea pare turnat pe şalele lui.

Prinţesa şi grofinele, care sunt de faţă, tremură pentru viaţa lui şi cel mai mult Iulia.

Calul, purtat de Pintea prin nisipuşuri, e ostenit. Sforăie, dar a încetat să mai zvârle, i se supune lui Pintea, care abia acum îi pune zăbala şi frâul.

Bal la guvernator. Pintea a fost invitat la dans de Iulia, care i s-a lipit la piept.

— De cum te-am cunoscut, am ştiut că vei fi al meu! îi şopteşte ea.

Amândoi plimbându-se printr-o poiană. Iulia îl întreabă:

— Este adevărat că te tragi din neam valah, cum se spune?

— Sunt din neamul celor mai vechi, dar şi mai oropsiţi locuitori ai Transilvaniei, îi răspunde el.

— Mă voi strădui să te ridic până la mine! îl asigură ea.

Pintea o cuprinde de subţiori şi, ridicând-o până la înălţimea capului său, îi rosteşte:

— Ba cred că eu, dacă te-aş vrea, ar trebui să te ridic până la mine.

Un cal se apropie în galop şi de pe el sare ca o

zvârlugă Doina, fata vecinului lor de casă, Todor.

— Vino! Tatăl tău a fost judecat şi osândit la cazne de grof, zice-se, fiindcă ar fi adăpostit nişte haiduci valahi şi acum e pe moarte! Iar cel care l-a vândut a fost Stupul.

Pintea a îndepărtat-o de lângă el pe Iulia. S-a azvârlit pe cal. A ridicat-o în şa pe Doina şi, împreună cu ea, a ajuns la Măgoaja, numai cu puţin înainte ca bătrânul să-şi fi închis ochii.

— Pentru aceasta şi pentru crimele lor de totdeauna, o încredinţează Pintea pe maica lui, care hohoteşte încet, îngenunchiată lângă trupul fără viaţă al lui Cupşa, îmi vor plăti.

Haiducii au năvălit în crâşma ticălosului denunţător al lui Cupşa. Crâşmarul a fost legat de oiştea unei căruţe şi astfel este târât prin tot satul până i se zdrenţuiesc veşmintele şi i se jupoaie pielea. Pe urmă este legat cu capul în jos de ramura unui copac.

— Asemenea pedeapsă li se cuvine celor care îi vând pe valahi grofilor! rosteşte la plecare haiducul cel subţire din fruntea cetei.

— Glasul celui din fruntea cetei haiduceşti, va spune mai târziu Stupul slujitorilor grofului, când îl vor dezlega din ştreangul cu care fusese agăţat de ramură – semăna cu cel al lui Pintea, deşi mărturisesc că nu i-am putut vedea chipul fiindcă purta o mască.

— Asta nu este cu putinţă! Pintea îl slujeşte pe împărat. Şi, de curând, a fost înălţat ofiţer! mărturisesc credincioşii grofului.

Dar iată că la guvernator se înfăţişează un trimis. Acesta-i raportează:

— Convoiul cu tezaurul împărătesc a fost atacat de haiduci.

— Şi aurul a fost răpit?

— Tot. Acum, haiducii îşi pot asigura armele şi hrana de care aveau nevoie.

Pintea, în mijlocul haiducilor din codru, dezbrăcându-şi veşmintele ofiţereşti şi punându-şi în loc altele haiduceşti.

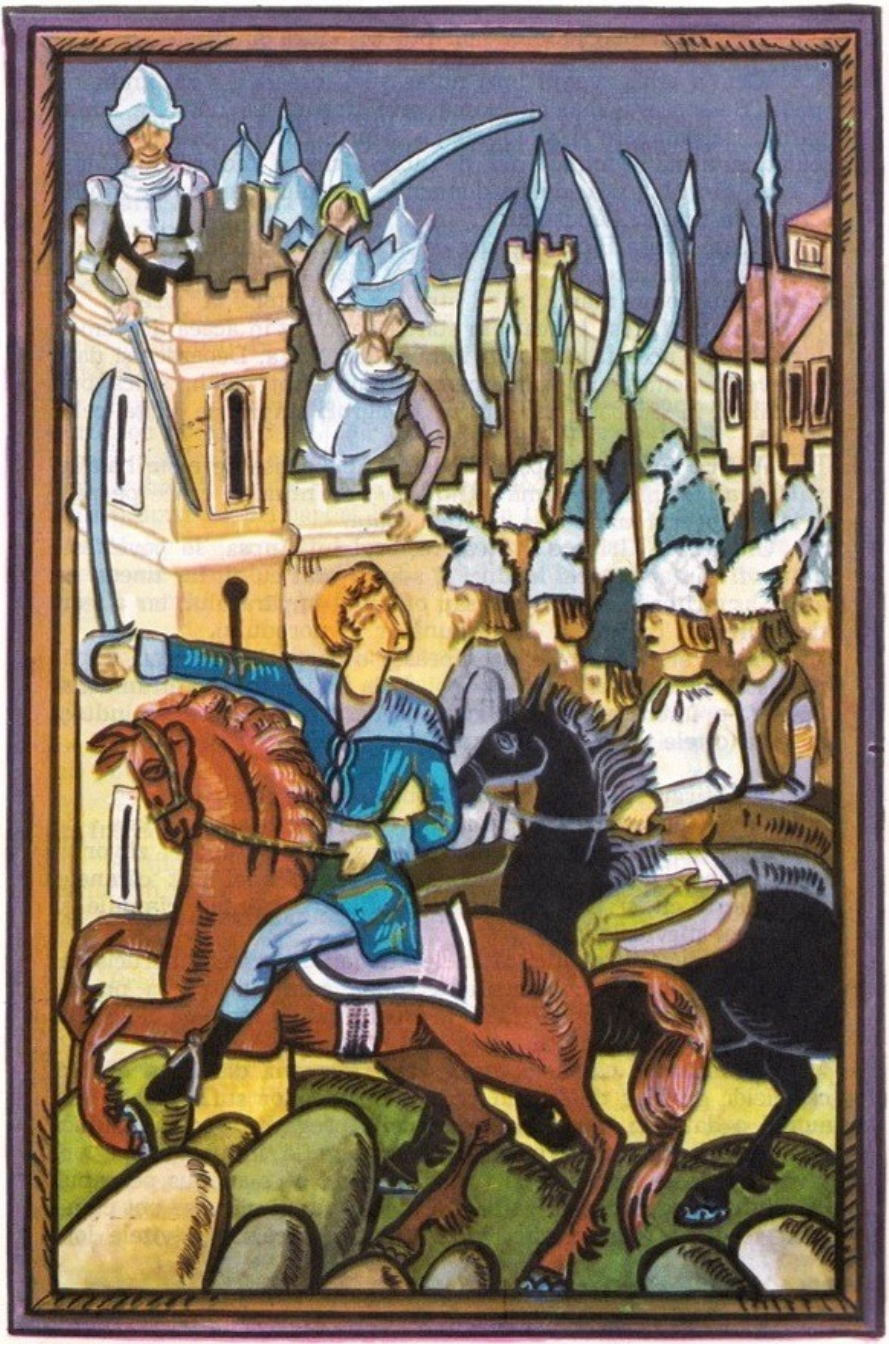

— Întâia biruinţă am dobândit-o. Acesta este primul pas spre împlinirea dreptăţii. Vor urma mulţi alţii până ce-i vom putea izgoni pe cei ce ne subjugă.

Aici, în vis, gândurile lui Pintea se învălmăşesc. Aude glasuri întretăiate.

Dintre toate aceste glasuri se desprinde, lămurit, acela al tatălui, când încă era viu:

— Oricine trebuie să aibă dreptul de a primi pe *poarta* casei ori a ţării sale numai pe cine-i este, cu adevărat, prieten… Iar pe cine-i vrăjmaş sau neprieten să-l ţină afară… Şi îndărătul *porţii* lui să trăiască aşa cum i-a fi voia… în cinste şi omenie, alături de aceia care-i sunt dragi…

Alte glasuri răsună:

— Tatăl tau a fost crucificat pe *poartă!…*

— Doina a fost răpită şi batjocorită de fiul cel mic al grofului, Laslo. Şi, ca să se spele de ruşine, fata s-a azvârlit din turla castelului, de s-a zdrobit pe lespezi…

— Biserica din sat şi moara ce macină făină pentru iobagi au fost arse.

— Doamne! Cât vom mai putea îndura?

Cine a adus zvonul întâi nu se ştie, însă el s-a răspândit repede. Se şopteşte mai cu seamă prin târguri, pe unde se adună ţăranii să cumpere şi să vândă, ca şi prin hanuri, că s-ar fi răsculat, cu arma în mână, unul, pe nume Grigore, feciorul lui Cupşa Pintea din Măgoaja, de pe domeniile grofului Şandor de Hóllómezö din ţinutul Lăpuşului.

Acest Cupşa Pintea se zice că ar fi luptat vitejeşte împotriva turcului şi din această pricină, drept răsplată, fiindcă scăpase şi viaţa unui domn mare, care-l strigase în ajutor la vreme de cumpănă, ar fi fost ridicat din starea de iobag în aceea de nemeş, iară ca prin aceasta să i se fi îmbunătăţit viaţa. Deoarece şi dacă a devenit nemeş, un valah nemeş rămâne tot

valah, adică bun de călcat în picioare, iar groful tot grof, stăpân pe viaţa celor de jos.

Aşa că bătrânul Cupşa, fiindcă îi adăpostise pe nişte haiduci valahi, a fost până la urmă osândit să fie ţintuit în cruce pe propria lui *poartă* unde şi-a pierdut viaţa.

Cât despre Grigore Pintea, feciorul lui Cupşa, se povesteşte că iar fi căutat pe acei haiduci şi s-ar fi unit cu ei. Iar uneori se arată asupritorilor ca slujbaş sau ofiţer al împăratului, iar alteori de-a dreptul ca haiduc şi răzbunător al norodului.

Astfel ar fi izbutit el să răpească o parte din haznaua împărătească, iar cu talerii luaţi înapoi de la împăratul şi-a hrănit mai bine, şi-a îmbrăcat şi şi-a înarmat oastea, deoarece, unindu-şi laolaltă cetele şi le-a preschimbat în oaste.

Prin târguri şi prin hanuri, iobagii grăiesc între ei:

— Se povesteşte că Pintea are un meşteşug ascuns de sparge nevăzut lăcătele temniţelor, îi slobozeşte pe cei zăvoriţi, iar aceştia îngroaşă oastea iobagilor, lovesc apoi atât cătanele împărăteşti cât şi pe credincioşii grofilor, semănând câmpiile şi munţii cu stârvurile lor.

Este adevărat că nici cătanele nu stau cu braţele încrucişate. Ard satele, chinuiesc oamenii să spună cum l-ar putea prinde pe Pintea. Numai că pe Pintea nu-l pot afla, cu toate că el se află unde şi nici nu gândeşti.

Şi, dacă ard cătanele casele celor sărmani, dă foc şi Pintea castelelor grofilor de le mai răcoreşte iobagilor sufletele. Şi, nu numai o dată, în ţepele şi ştreangurile pregătite pentru haiduci sunt ridicaţi „cu mare cinste“ cei ce se află în urmărirea lor.

Bat tobele prin sate şi târguri vestind că s-au pus pe capul lui Pintea zece pungi cu galbeni. Cu zece pungi pline se pot cumpăra zece sate, cu livezile, viile,

holdele, ogrăzile şi vitele lor.

— Zece pungi pline cu galbeni zimţuiţi, oameni buni! vestesc tobaşii. Dacă ne ajutaţi să punem mâna pe Pintea. Nu ispiteşte pe nimeni dintre voi o asemenea răsplată?

Iobagii, îmbrăcaţi în zdrenţe, călcaţi în picioare, şi umiliţi, ascultă înştiinţarea, dau din capete zâmbind neînţeles şi trec mai departe.

Ţara Ardealului a trecut de partea lui Pintea.

La Borşa, în codrii Moiseiului, pe Gutâi şi în Sătmar, ţăranii liberi, cioplitori de buşteni sau băieşi, s-au unit cu iobagii şi au trecut de partea răzbunătorului.

Iar Pintea s-a întâlnit şi cu principele răsculat Francisc Rákóczi, în pădure la Terpa, pe malul Tisei, nu prea departe de Oradea.

Prinţul îl îmbie pe Pintea cu rangul de colonel în oştirea curuţilor ridicată de el. Dar fiul lui Cupşa cere slobozenie pentru iobagi, pământ pe care să-l poată ei lucra după plac, fără să mai facă „robotă“ la nobili sau să le dea plocoane, şi dreptul de a-şi avea proprii lor primari şi juzi aleşi, în libertate, de obşte.

Multe alte drepturi cere Pintea ca preţ al unirii oştilor sale cu acelea ale prinţului Rákóczi. Şi prinţul se învoieşte să le dea numai şi numai că să-l ajute.

În visele sale din această noapte atât de agitată, Pintea revede trecerea oştilor sale pe la Rodna, Năsăud şi Prundul Bârgăului, ajungerea acestora la Bistriţa şi sosirea la Blaj.

Peste tot mulţimile de sărmani îl aclamă ca pe un voievod.

— Pintea! strigă aceştia. Pintea! De când te aşteptăm. Rămâi în fruntea noastră!

A ajuns la Arad, la Oradea, şi-a cucerit aproape toate aşezările din jurul Băii Mari. Guvernatorul a cerut întăriri de la Viena. Împăratul nu mai are linişte în

scaun.

Cătanele sunt însă mai peste tot biruite.

Preţul capului lui Pintea a fost de încă zece ori urcat. Cu galbenii ce-s preţ pe capul lui poţi cumpăra o ţară, vestesc trimişii atât ai împăratului cât şi ai grofilor.

Şi preţul se plăteşte oricui ar putea arăta măcar cum s-ar putea ajunge la Pintea.

S-a încercat un vicleşug. Oarecine, sub chip de neguţători, prefăcându-se că-l sprijină pe Pintea, a trimis oştilor răsculate, în dar, zece care cu carne de oaie, peşte sărat, brânză, pite şi vin. Haiducii au dovedit însă că toate fuseseră mai întâi, cu vicleşug otrăvite şi le-au zvârlit în gropi, pe care le-au astupat.

Şi cei care puseseră la cale ticăloşia au fost nevoiţi să-şi plătească încercarea de înşelătorie cu viaţa.

Acum, între cătane, s-a mai adăugat zvonul că oştenii lui Pintea se pricep să şi zboare. Şi că, zburând pe sus cu aripi nevăzute, lovesc cu armele lor castelele şi taberele de oaste ale vrăşmaşilor.

Ba încă se mai povesteşte şi că însuşi calul lui Pintea are aripi la picioare şi străbate ca o pasăre văzduhul. Calul acesta, îşi spun la ureche iobagii, nu se hrăneşte decât o singură dată pe lună cu-o tavă de jăratic şi se adapă tot atunci c-un butoiaş de vin, dar numai din viile împărăteşti de la Mediaş.

Şi, mai ales, se ştie că Pintea a prins un spiriduş. Pe-acesta îl ţine sub căciulă şi îl întreabă într-una despre ce pun domnii la cale împoriva lui. Şi tot spiriduşul acesta îl sfătuieşte ce trebuie să facă pentru a se apăra. O fi aşa, n-o fi? Dar, dacă nu-i aşa, cum izbuteşte Pintea să batăăst război cu o împărăţie întreagă, cu două sute de curteni şi tot atâţia ghinărari şi colonei dintre cei mai de seamă? Să spună cine poate, iar cine nu, să tacă!

Pintea s-a dus de şi-a plecat genunchii în faţa a trei morminte, al tătâne-său, Cupşa, al mamei sale şi al

curatei copile Doina. A aprins luminări. Şi-a adunat din cenuşa bisericii satului, arsă de stăpânirea străină, o mână de cenuşă. A strâns-o într-o năframă şi-a ascuns-o în sân.

Bătălia cea grea urmează acum s-o dea pentru cetatea în care se făuresc şi se păstrează talerii împărăteşti: Baia Mare.

Numai că doar cu câteva zile înainte taina lui Pintea, marea lui taină, taina asupra singurului fel cum putea fi el răpus, fusese dezvăluită vrăşmaşilor.

Cine o dezvăluise? O făcuseră cei trei haiduci prinşi, pe când încercau să intre ori să iasă din Baia Mare, puşi la mari cazne ori, mai degrabă, prinţesa Iulia, de ciudă că fusese părăsită de cel pe care-l iubea şi înlocuită de o fată-fecioară dintr-o căsuţă sărmană, ţărănească. Lor le mărturisise taina el însuşi, într-o clipă de slăbiciune. Şi anume mărturisise că el nu putea fi răpus decât de un glonţ de argint în care s-ar fi pus înainte trei fire de grâu sfânt. Şi numai dacă acest glonţ i s-ar trage spre subsuoara stângă, în dreptul inimii.

Valurile de ceaţă coborau de pe dealuri. Iar, în desimea lor, haiducul citea ca într-o carte. Citea primejdia. Dar el, care nu se temuse niciodată de nimic, la ceasul hotărât dinainte, aşa cum era de-a călare, a suflat în buciumul lui de argint.

Buciumul a dat glas puternic. Şi glasul s-a ridicat pân-la cer.

— Veniţi după mine! a chemat Pintea.

Purta la brâu două săbii, una veche, moştenită de la părintele său, Cupşa, şi alta nouă, dobândită de el însuşi în luptă, de la un general împărătesc.

Noaptea trecută, visul i se încheiase, uimitor, într-o bătălie aproape aidoma celei de astăzi. În vis, îşi

scosese sabia nouă de la brâu şi îşi lovise duşmanul cu ea. Dar sabia i se rupsese în două. Îşi scosese atunci sabia cea veche şi izbise vrăjmaşul şi cu aceasta. Numai că şi ea i se rupsese în şapte.

Gonind, sub focul dorinţei de răzbunare, ca vântul, Pintea s-a îndepărtat prea mult de ai săi. Degeaba se mai grăbesc cei care îl urmează.

A ajuns cel dintâi, singur, înaintea vrăjmaşilor.

Visul i se repetă aievea în clipele de faţă. Săbiile, amândouă, sub tăria loviturilor lui în coifurile şi platoşele cătanelor, i s-au frânt.

Puzderie de cătane se reped să-l ucidă. Puzderie de cătane şi-o mână blestemată a unuia ce-i cunoaşte taina. Aceasta alege dintr-o punguţă un glonţ de argint, în care s-au pus dinainte trei fire de grâu sfânt. Îl aşază în flintă şi trage spre subsuoara stângă a lui Pintea, în dreptul inimii.

Calul viteazului nechează prelung, sfâşietor şi se întoarce către cetele haiducilor, care privesc, încremenite, ceea ce s-a întâmplat.

Pintea le grăieşte ortacilor:

— Până azi am luptat şi eu, acum e numai rândul vostru. (Câmpul, pădurea şi oştenii îi joacă înaintea ochilor). Calul goneşte pe potecile muntelui. Din depărtare se aud strigătele puternice şi loviturile de arme ale celor ce se înfrunta mai departe în faţa Băii Mari.

Haiducul a căzut lângă un izvor. Soarele îi luminează fruntea.

Iulia, călare, îl caută.

— De ce l-aţi lăsat să piară? strigă.

Un rănit, ridicat într-un cot, cu ultimele sale puteri răspunde:

— Pintea n-a pierit. Pintea nu va pieri niciodată.

— Am vrut să-l ridic… să-l fac prinţ! spune Iulia.

— Pintea a fost întotdeauna şi astfel va rămâne, un

prinţ al neamului său…

Desculţă, în zdrenţe, cu ochii rătăciţi, ea alergă pe drumuri:

— Eu l-am ucis! Dar numai din dragoste neîmpărtăşită l-am ucis…

Oamenii o privesc cu dispreţ:

— Pintea se va întoarce când o să fie cea mai mare nevoie de el.

— Omorâţi-mă! Azvârliţi în mine cu pietre!

— Când se va-napoia o să fie vai şi amar de toţi vrăjmaşii săi.

Ca o umbră călătoreşte Pintea acum; străbate pădurile şi câmpiile. Trece pe lângă ciobănaşii şi pădurarii care i se pleacă înainte întocmai ca în faţa unui prinţ.

Goneşte călare prin munţi, prin locurile pe care le-a străbătut în viaţă.

În acest timp răsună un cântec maramureşan cu „noduri“:

Dintre voi cin’ mă iubeşte,
Cine pe Pintea îl cinsteste,
Până ce n-oi mai fi eu,
Să îmi tunză părul meu,
Şi-n zile de sărbătoare
Să-l puie la poartă-n soare,
Să-l pieptene fetele,
Toate duminicele,
Să îl sufle vânturile
Toate primăverile!…

Pintea stă lungit lângă izvor, în pădure.

Cântecul cu „noduri“ urmează:

Trei voinici s-au şi d-aflat,
Părul lui de i-au tăiat:
Unu-i Gheorghe Sălăjeanul,

Altu-i Mitru Ardeleanul
Şi cu Ion Moldoveanul.
Şi părul că i-au tăiat,
În poartă *l-au aşezat,*
Pintea să se pomenească,
În cea ţară ardelenească;
De români fie horit
Şi de străini pomenit.

Cei trei îi prind pletele pe *poarta* casei părinteşti, acolo unde tatăl său cioplise odinioară imaginea soarelui, peste care fusese apoi răstignit din porunca stăpânirii.

Vântul primăverii i se joacă domol prin plete. Un mănunchi de fete, toate semănând cu Doina, au ajuns în faţa porţii şi le privesc. Flăcăii vin, le prind de mijloc şi, pe sunetul dulce de fluier, încep să cânte o horă cu ţipurituri şi să joace.

Câteva din isprăvile lui Miu-al-Florilor-cel-născut-cântând-şi-râzând

Mulţi năzdrăvani a avut pământul şi nenumărate isprăvi ale lor se pomenesc prin veacuri, dar singurul dintre toţi care a venit pe lume cântând este Miu-al-Florilor.[5]

A zărit întâia oară lumina soarelui într-un sat de pe malul Jiului într-o zi senină de mai, când toate poienele din câmpie, de pe dealuri şi munţi se smălţuiseră cu flori zugrăvite în mii şi mii de culori, încărcate de cele mai îmbătătoare miresme.

Alţi prunci, când dau întâia oară piept cu lumea înconjurătoare, încep să plângă, mărturisindu-şi, poate, în felul acesta, teama pentru ce vor avea să întâmpine în viaţă.

Miu însă râdea.

Râdea cu gura, cu ochii şi cu tot trupul. Nu ştiu să tălmăcesc cum făcea acest lucru, dar a rămas din bătrâni până azi vorba că aşa s-a întâmplat: râdea nu numai cu gura, cu ochii, ci şi cu tot trupul.

Voios, a început să cânte. Cânta la fel de dulce ca mierla, ca vântul, când hoinăreşte, visător, prin ramuri, ca apele de munte când picură şi apoi îşi sună clopoţeii pe stânci.

Mama, tatăl şi bătrâna care îl moşise îl priveau încremeniţi, ascultându-l.

— Cum de eşti, fecioraşule, atât de vesel? l-a întrebat mama.

---

[5] Izbutite variante în versuri ale unor dintre aceste naraţiuni a realizat poetul Aurel Tita.

— Mă tem că neştiind să mă bucur din toată inima la vederea a ceea ce se cuvine să-mi fie foarte, foarte drag, nu voi şti, mai târziu, să trăiesc aşa cum trebuie. Şi ce-i poate fi mai drag unui copil decât vederea bunilor săi părinţi?

— Şi cum de te pricepi să cânţi? Cine şi când te-a învăţat?

— Cine şi când a învăţat frunzele să foşnească şi pâraiele să murmure? Mie mi-este dat să mă perind pe pământ cântând ca şi păsările. Cu cântecul, greutăţile vieţii mi se vor părea mai uşoare şi loviturile mai puţin dureroase.

Moaşa l-a îmbăiat şi a ieşit cu el, reînfăşat, în poiana din faţa casei. L-a aşezat între flori. Iar acestea toate şi-au ridicat şi şi-au întors căpşoarele înmiresmate spre el.

Văzând această minunăţie, moaşa li s-a adresat mamei şi tatălui băieţaşului, zicându-le:

— Aţi vrut ca nou-născutul vostru să se numească Miu, ca şi bunicul şi străbunicul lui. Dar iată, că florile din poiană i se înfrăţesc. De aceea, cred că pe viitor ar trebui să-i spuneţi Miu-al-Florilor.

Băiatul a bătut, fericit, din palme în lumina aurie a dimineţii, şi florile şi-au clătinat frunţile în semn de: „Da, da, aşa să fie!“

De atunci astfel s-a şi numit – deşi, poate, ar fi fost la fel de bine să i se spună Miu-al-Cântecelor. Aceasta, pentru că nimic nu îi plăcea atât de mult lui Miu decât să cânte întreaga ziuă. Şi nu numai cu glasul, fiindcă se deprinsese, cu vremea, să cânte şi din frunză, din fluier, din nai, din caval, din cimpoi, din solz de peşte şi, mai târziu, din cobză, din lăută, ca şi din alte nenumărate unelte de cântare născocite de mintea omenească.

Şi, tocmai de aceea, oriunde se afla Miu, oamenii buni îl rugau să le cânte. Iar cântecele sale le dădeau

încredere acestora, încredere în ei înşişi, puterea de a se strădui neobosiţi în tot ce năzuiau, ca şi de a li se împotrivi celor ce-i asupreau nesocotindu-le dreptatea.

Crescuse şi ajunsese cam de şaisprezece sau şaptesprezece ani; dar numele şi faptele lui au şi ajuns vestite. Pentru că acest băietan de pe Jii, chipeş, neîntrecut călăreţ, dibaci mânuitor de sabie, de suliţă şi buzdugan, de praştie şi laţ, meşter la glume, ghiduşii, ca şi în a juca prin iarmaroace păpuşile cioplite de el însuşi în lemn, nu putea îndura să vadă înfăptuindu-se răul de către cei sus-puşi, în paguba celor de jos şi fără apărare, nu suferea îngâmfarea, minciuna, înşelăciunea şi celelalte multe năravuri câte mai erau încă răspândite prin lume.

Cu zâmbetul pe buze şi în cântări vesele, înfruntând cele mai mari primejdii, păcălindu-i, batjocorindu-i şi pedepsindu-i pe cei în vină, Miu reînvia speranţele celor călcaţi în picioare, că va veni o zi când adevărul va triumfa.

Şi acuma, în cele ce urmează, ascultaţi câteva cântece dintre cele care reamintesc unele din isprăvile lui Miu-al-Florilor.

Cântecul starostelui de bilci

Era o zi când, într-un loc pe un ştiu unde, se ţinea mare bâlci. Se vindeau multe de-ale gurii şi de-ale îmbrăcăminţii vite, oi, porci, păsări de curte, unelte de tot felul şi câte toate mai sunt de trebuinţă prin casele şi prin ogrăzile sătenilor.

Numai că astfel precum este datina la bâlciuri, oamenii vor să şi petreacă puţin. La bâlci vin fete şi flăcăi, să se cunoască şi să se prindă în hore. Cu acest prilej se încheagă, de cele mai multe ori, prietenia sau dragostea. Se pun la cale nunţi.

De aceea, destui au cugetat că-i bine să poftească la

bâlci şi pe cel mai bun cântăreţ din fluier. Din ce îşi „zice“ oare ciobanul doina, când îşi călăuzeşte turma către poienile cu iarbă grasă? Plugarul din ce îşi varsă focul, când îi este inima plină de amărăciune? Şi când, la sărbători, doreşte să se desfete, ce-i place românului s-asculte? Nu tot zvonul de fluier, singurul care poate dezvălui, prin sunet, toate simţirile omeneşti?

Şi-atunci, pe cine este mai de dorit să-l poftească sătenii, decât pe băietanul cu numele de Miu?

Zis şi făcut!

Miu a venit la bâlci cu fluierul în brâu. Vesel şi pus pe şotii, ca de obicei.

Bărbaţii şi femeile, mai vârstnici – care s-au adunat să cumpere, să vândă, ori numai ca să se întâlnească şi să mai afle unii de la alţii ce se petrece nou prin sate şi oraşe – s-au bucurat văzându-l.

— A sosit Miu, Miu-al-Florilor! se auzea de pretutindeni vestindu-se. Va începe cântecul!

Un crâşmar. Tocmai descărcase câteva butoaie cu rachiu şi vin. Oamenii îi arată flăcăului unul din ele.

— Saltă-te, Miule pe el, şi dă drumul la fluier!

Miu a ascultat îndemnul, şi iată-l în picioare, înălţat pe butoi, cu fluierul la gură.

Oare cântă privighetoarea, sau mierla? Din fluier izvorăşte cântecul atât de fierbinte, că inimile celor de faţă se simt adânc mişcate şi câteva femei plâng. Fluierul povesteşte despre felul cel strâmb cum încă mai este alcătuită lumea, când unii stau cocoţaţi în scaune de sultani, demnitari (şi nu aleşi de ţară) sau în dregătorii boiereşti, şi se socot în drept să dea oricând porunci, iar alţii sunt siliţi să-i asculte şi să le împlinească toate dorinţele.

Dar cântecul devine mai aspru, din ce în ce mai aspru, arătând că nedreptăţii i se va pune capăt numai în acea zi când norodul n-o mai putea răbda împilarea

şi se va răzvrăti. Atunci – meneşte fluierul – stăpânii vor tremura ca varga şi se vor strădui să-şi găsească scăparea fugind ca iepurii, în vreme ce norodul va cânta şi va dănţui.

La buzele lui Miu, fluierul pare viu şi-n glasul lui răsună visările mulţimii şi marea ei nădejde de-a fi iar liberă.

Dar cine îl priveşte încruntat pe flăcău cum cântă, însufleţeşte şi bucură mulţimea cu menirile lui?

E starostele bâlciuiui şi sluga credincioasă a domnitorului.

El trece de ta unul la altul, dintre cei care vând sau cumpără, cerând şi primind dările, în bucate sau bani. Bucatele le strâng isprăvniceii în coşuri şi în saci, iar banii într-o pungă – la început firavă, pe urmă, din ce în ce mai doldora, căci birul este greu, din ce în ce mai greu pentru cei nevoiaşi.

Fiind siliţi să plătească (zoriţi şi de pumnii sau toiagul starostelui), oamenii îşi dau banii, dar nu fără mânie.

Dacă le este însă silă să dea pentru domnie şi dregătorii acesteia, acum fiecare se întrece să-şi arunce bănuţul pentru cel care cântă cu atâta măiestrie, după inima lor.

Un privitor din gloată a adunat într-o căciulă obolul pentru Miu. Şi banii din căciulă sporesc necontenit. S-au făcut întâi grămăjoară. Curg gârlă mai departe. Au ajuns moviliţă. Vor deveni grămadă.

„Ia uite – gândeşte starostele – cui i se dăruiesc banii ce mi se cuvin mie! Şi pentru ce anume? Nu ară, nu coseşte, nu seceră. Ţine numai un fluier la buze şi cântă. Cântecul nici nu e muncă. E pierdere de vreme. Nu merita răsplată. Şi unde mai pui că, prin cântecul său, Miu-al-Florilor nu face altceva decât îi îndeamnă pe cei de jos să nu dea ascultare poruncilor domneşti, boiereşti şi-ale mele. A şi întrecut măsura! A răscolit

mulţimea, Şi proştii îl îndeasă cu-o ghiotură de bani. Câţi s-or fi strâns în cuşmă? Să pun laba pe ei“.

Şi starostele, umflat, cu pas semeţ şi cu ochi veninoşi, se îndreptă spre flăcău, rostindu-i răspicat:

— Ascultă, măi, băiete! Tu ştii că pentru orişice primeşti se cuvine să-i dai domniei bir?

Flăcăul nu-i răspunde, ci cântă mai departe.

— Ţi-am dat noi destul bir! au glăsuit oamenii. Ţi-am dat şi pentru Miu. Lasă-l pe el în pace.

— Să nu mă-nvăţaţi voi ce să fac şi ce nu! se înfurie starostele. Şi nu v-amestecaţi, c-altminteri e de rău! I-aţi plătit bani?

— I-am dat, nu i-am plătit…

— Tot una este, că i-aţi dat sau i-aţi plătit. La rându-i să-şi dea birul. Şi-apoi, tălpăşiţa, că v-a surzit destul cu cântecele lui!

— Miu nu ne surzeşte, ne unge sufletele – a grăit un bătrân. Noi l-am chemat la bâlci, l-am rugat să ne cânte, şi-acum îi mulţumim. Da’ cât de mare-i birul pe care i-l socoţi?

— Ca şi la voi, ceilalţi, de când vă ştiţi: două treimi din tot; şi ceva pe deasupra, fiindcă m-a supărat…

— Acesta-i jaf curat! îndrăzneşte un glas.

— De mai rosteşte cineva o vorbă ca asta, sparg bâlciul şi vă gonesc îndata, pe rudă, pe sămânţă, la voi acasă.

— Nu-l oropsiţi pe Miu! îl roagă, mai departe, moşul pe staroste. Atâta mângâiere de mai avem şi noi, un cânt cu fluierul.

— Acesta nu e cântec, ci cuvânt pişcător şi gând încrâncenat. Aşa că, fără multă vorbă, birul şi tălpăşiţa! S-a înţeles, sau ba? Auzi, flăcăule?!

— Poate că până la urmă… Mai oftează o femeie.

Dar Miu se opreşte puţin din cântec, ia căciula cu banii şi i-o întinde starostelui.

— Nu doar o treime, poţi să-i iei pe toţi. Să ai pentru

colivă, când ţi-oi da duhul. Şi asta cât mai curând. Eu îmi fac destui galbeni cu fluierul, când vreau.

— Fluierul lui e fermecat – tâlcuieşte bătrânul, gândindu-se la frumuseţea şi dulceaţa cântecelor ce izvorăsc din el.

— Fluierul tău e fermecat? se miră starostele, uitând să se mai supere, pentru câte îi spusese băietanul înainte. Şi, cu gândul numai la bani, continuă: Nu cumva face galbeni?

Flăcăului i-a venit o idee.

— Ba face, cum să nu! Dacă vrei dumneata… Şi Miu dă cu fluierul în palmă, îngăimă nişte vorbe neînţelese, din care se desprinde numai: Ia dă-mi tu, fluieraşule, un galben…

— Şi, ce să vezi! În palmă i se iveşte un galben lucitor. Degetele flăcăului sunt mai iuţi ca zbârnelul.

— Îl vezi? întrebă Miu, făcându-se că-l ascunde în chimir. Vrei să-ţi mai arăt unul?

— Arată-mi, dacă poţi!

Starostele holbează ochii, de să-i sară din cap, în timp ce Miu dă din nou în palmă cu fluierul, spunând:

— Mai dă-mi un gălbenaş, fluieraş fermecat!

Şi-n palmă i se vede din nou un gălbenaş.

— Într-adevăr, fluieraşu-i fermecat!… Şi ştie să dea galbeni! cască gura cât şura starostele, tembelul. Nu este de vânzare?

— Cum o să-mi vând eu fluieraşul? Pentru mine o astfel de unealtă preţuieşte cât o comoară.

Numai că sluga stapânirii a ridicat vocea:

— Cine a venit la bâlci, înseamnă că are de vânzare ceva, sau vrea să cumpere altceva. Tu ce doreşti să cumperi?

— Nimic,

— Şi ce ai de vânzare?

— De-asemenea, nimic.

— Ba ai, la tine, fluierul! Şi dacă nu vrei să cumperi,

poţi în schimb vinde.

— Ce?

— Fluierul fermecat.

— Dar nu-l am de vânzare.

— Va trebui să-l vinzi.

— Cui?

— Păi… fiindcă nimeni nu s-a gândit să-l cumpere, să mi-l vinzi mie.

— Aşa îmi porunceşti?

— Aşa îţi poruncesc!

— Dacă aşa îmi porunceşti, poate am să te-ascult, fiindcă aş vrea să-ţi dovedesc că sunt întru totul supus cârmuirii. Eşti starostele bâlciului, şi nu am încotro. Cât vrei să-mi dai, în schimb?

— Îţi dau înapoi căciula asta cu bani, obolul oamenilor. Nu-ţi mai cer bir. Şi-ţi mai dau de la mine încă o pungă plină.

— Numai atât?

Starostele răsuflă greu, ca peştele când îl scoate pescarul cu undiţa din apă. Şi ochii-i strălucesc ca la pisici, când simt mirosul şoricelului.

— Îţi mai dau una, sau… două, ori trei… sau, toate aceste cinci pungi în care am strâns birul din bâlci! a grohăit el. Dar numai dă-mi fluierul.

— Aşa îmi porunceşti?

— Aşa îţi poruncesc!

— Şi pot face cu aceşti bani orice mi-o place mie?

— Orice ţi-o place ţie! Dar dă-mi, o dată, mai repede, fluierul!

— Scrie colea, pe hârtie mai întâi, un zapis, că-s slobod a face cu aceşti bani ce vreau.

Starostele asudă şi scrie, cu greutate, zapisul precum î-i ceruse Miu.

— Pe lângă aceste pungi, atâta mai râvnesc, să-mi dai şi-un bidiviu, şi anume, chiar pe-acela pe care ai venit domnia ta, călare.

Starostele prinde calul gras şi frumos de frâu şi, pradă celei mai sălbatice lăcomii, îi grăieşte flăcăului:

— Na, că ţi-am dat şi calul! Acuma, dă-mi şi tu fluierul, Miu sare pe cal, ia pungile cu banii adunaţi ca bir, şi-i deşartă în ţărână, în faţa oamenilor, zicându-le:

— Luaţi-i, oameni buni, înapoi, de la mine, fiecare cu cât v-a păgubit hapsânul bâlciului!

Sătenii s-au repezit, luându-şi fiecare înapoi bănişorii, în timp ce Miu, râzând, i-a întins fluierul starostelui:

— Să ai grijă de el, ca de ochii din cap! Eu nu l-aş fi vândut nicicând de bunăvoie, fiindcă el mă hrăneşte. Dar tu mi-ai poruncit să-l vând numaidecât, iar eu m-am învoit. A fost bună tocmeala? Mai ai ceva de zis?

— Sigur că a fost bună, deşi te-am păcălit. Dar asta meritai, aţâţător zurliu! De azi înainte, fluierul îmi va da mie toţi galbenii, şi nici n-ai să mai poţi cânta pentru norod. Te-ai ales cu cinci pungi, dar şi pe acelea le-ai dat înapoi sătenilor, în nerozia ta. Ai rămas cu un bidiviu, şi altceva nimic. Ha, ha, ha! hohoteşte el. Te socoteai isteţ. Să vedem, ce mai spui!

— Ce să spun? zice Miu. Ce spune şi poporul. Că… acela care îi sapă groapa altuia, cade el cel dintâi în ea.

— Ce groapă?… Ce popor?… Stai, că nu te-nţeleg! începe să-şi dea oleacă seama starostele, că nu e totul chiar în ordine, aşa cum îşi închipuia.

A bătut cu fluierul în palmă, ba s-a şi milogit:

— Fluieraş fermecat!… Fluieraş!… Ia dă-mi tu încoace gălbenaşii, cum îi dădeai lui Miu, ca să mă îmbogăţesc…

Acum a venit rândul sătenilor să râdă cu poftă, pentru că burduhănosul staroste se trage singur de păr şi plânge cu lacrimi unsuroase:

— Să stricăm târgul, şi să ne dăm înapoi unul altuia ce ne-am luat! se milogeşte starostele.

— Asta, când o face plopul pere şi răchita micşunele! a grăit Miu.

— Ai să-mi cazi tu în palmă o dată, şi am să rog Divanul să te vâre în temniţă! Acolo ai să putrezeşti! Şi, oricum, tot ţi-am luat fluierul cu care nu mai poţi cânta şi întărâta oamenii.

Miu a scos din sân un nai. Şi-n strigătele de încântare ale oamenilor, a spus:

— Dacă nu mai am fluierul, iată naiul! Şi din el voi cânta, ca să cunoască toată lumea, „Cântecul starostelui de bâlci“.

Trăgând de frâul calului şi, râzând şi cântând, a pornit în goana mare.

— Drum bun! i-a urat mulţimea. Şi să mai vezi şi de alţii, ca starostele nostru…

— Am să văd, am să văd…

— Să auzim de bine!

— Să auzim!

Cântecul de la „Fagul Miului“

La Curtea domnească din Bucureşti, boierii s-au adunat ca să-l firitisească pe vodă, de la a cărui urcare în scaun s-a împlinit un an.

Slugarnici, care mai de care, ei se întrec să ajungă cât mai în faţă, ca să-i sărute mâna şi să-i mulţumească, ţinându-şi palma pe inimă, cât sunt de fericiţi (ceea ce este întru totul adevărat) sub stăpânirea lui.

Vinul curge pârâu, iar glasurile devin din ce în ce mai tari, deşi cuvintele ies, din gura dregătorilor, uşor împleticite.

— Dar, norodul? Norodul cum se simte?

— Bine. Trăieşte cum nu se poate mai bine, măria ta! Buruieni, mai ales după ploi, sunt pe câmp destule, ca să-şi facă din ele fierturi. Unii au şi câte puţin mălai,

cu care să-şi îmbunătăţească hrana copiilor. Alţii mai au şi sare, ca să dea gust mâncării. Iar apă-i din belşug, oricine poate sorbi atâta câtă pofteşte. De asemenea, fiecare-şi mai poate face – dacă se duce la baltă ca să-şi taie papură – câte-o rogojină pe care să se culce. Aşa încât, măria ta, este firesc ca toţi supuşii măriei tale să vieţuiască aşa precum le place.

— Şi ce vorbesc, când sunt între ei, despre mine şi cârmuirea mea?

— Ce să vorbească, măria ta! Ei zic că un asemenea domnitor cum eşti măria ta, nici c-au mai pomenit şi nici n-o să mai fie.

— Asta aşa-i! se îngâmfă domnitorul.

— N-ai văzut cum izbucnesc în urale, şi cum ţi se mai pleacă pân-la pământ, numai cât te zăresc?

— Dar asta nu cumva o fac numai fiindcă sunt îndemnaţi de la spate de slujitorii mei, deci nu din imboldul inimii lor, ci de frică?

— Da’ de unde, măria ta! Aşa simt ei nevoia s-o facă, numai din dragoste şi nicidecum de teamă.

— Atunci, spuneţi-mi voi, de ce când mă zăresc trecând în caleaşcă, ori când se abat din vreo pricină oarecare prin preajma palatului, chiar când din gură mă slăvesc, cu privirea mă ceartă şi cată întotdeauna urât? Şi pentru ce-a pierit din cetate orice urmă de veselie? Supuşii au devenit mohorâţi, îngânduraţi şi trişti.

— Aceasta-i doar o părere, măria ta – se grăbesc cei mai mulţi să răspundă. Deoarece lucrurile stau tocmai dimpotrivă. Norodul este cu tot sufletul lângă măria ta.

Numai unul singur dintre dregători tăcea. Era postelnicul Savu.

— De ce taci, Savule?

— Mă sfiesc să-ţi spun ce gândesc, măria ta…

— Nu te sfii!

— Măria ta are dreptate. De multe ori, norodul nu

cată cu destulă bunăvoinţă nici la măria ta, nici la noi.

— Ce tot spui? Ce tot spui? Acestea sunt minciuni! Scorneli! au strigat ceilalţi boieri.

— Ba nu-s deloc scorneli! se împotriveşte Savu. Şi poate că n-ar sta lucrurile tocmai aşa de rău, urmează el, de nu s-ar vântura atâta prin ţară unul, Miu-al-Florilor.

— Am auzit şi eu despre acest Miu-al-Florilor, a grăit, întunecat, vodă. Nu este acela de născoceşte feluri şi feluri de cântece de batjocură cu privire la mine, la dregători şi la cârmuirea mea, cântece pe care le rosteşte prin sate, prin hanuri, la bâlciuri, prin târguri şi chiar pe la noi prin cetatea domnească?

— Chiar el este, măria ta, adevereşte Savu. Şi nu-i numai atât. În cântecele lui dezvăluie întâmplări şi fapte ce nu se cuvine a fi date în vileag, deoarece ele pot face să se nască şi apoi să sporească nemulţumirile celor de jos.

— La început a fost singur, începe să-şi aducă aminte şi altul dintre dregători. Cu vremea, însă, i s-au mai alăturat încă vreo nu ştiu câţi flăcăi, întocmind o ceată. Înveşmântaţi ca ieniceri, boieri, călugări, meşteşugari, cântăreţi, cerşetori, păpuşari, tinerii aceştia, în cap cu Miu-al-Florilor, se ivesc când şi unde nici nu gândeşti, pătrund în curţile caselor boiereşti, în hanuri, peste tot, zicând că rostul lor este acela de a dovedi nedreptatea măriei sale. Acesta-i adevărul adevărat şi se cuvine să-l cunoşti pe de-a-ntregul.

— Acesta-i adevărul?

— Acesta!

Boierii şi-au plecat frunţile, fiindcă postelnicul Savu le-a scos la iveală înşelătoria.

— Şi Miu-al-Florilor zice că vrea să biruie nedreptatea înscăunată sub cârmuirea mea?

— Zice şi asta, şi încă multe altele despre măria ta. Iar oamenii, – prostime de! – îl ascultă, îl cred. Devin

bănuitori, şi cugetele li se învrăjmăşesc împotriva măriei tale. Pe înfundate, mârâie că n-au hrană destulă, că birurile sunt prea mari, că noi nu ne îngrijim decât de chiverniseala noastră şi a neamurilor. Că unii trăiesc ca-n sânul lui Avram, şi alţii – ca-n afundurile arse de flăcări ale lui Scaraoţchi. Acestea-s chiar cuvintele lui Miu-al-Florilor.

Pe măsură ce Savu istoriseşte, chipul bălan şi pufos al lui vodă îşi schimbă culoarea, se face roşu-vânăt. De ciudă, îşi muşcă limba, îşi strânge pumnii de-i intră unghiile-n carne şi, furios, glăsuieşte:

— Aşadar, başboierilor, va trebui să-l prindem cu orice preţ pe-acest cântăreţ îndrăcit. Să-l cetluim în lanţuri, să-l trimitem la ocnă, unde să taie sare până la capătul zilelor sale; sau, poate, chiar mai bine, să-l dăm pe mâna călăului ca să-l spânzure, ori să-i reteze gâtul. Auzi?! Să îndrăznească el să se lege chiar de domnia mea!? Şi cam pe unde sălăşluieşte, de obicei, Miu-al-Florilor?

— Oamenii povestesc că, într-o pădure adâncă, neagră, din jurul Bucureştilor, numită Ciolpani, s-ar găsi un fag – destăinuie Savu. Fagul are trei fraţi. E *„Fagul Miului“.* Lângă trunchiul copacului s-ar afla săpat în pământ un bordei. De aici, din pădure, pornesc Miu şi-ai lui ca să împartă – spun ei – dreptatea.

— Dacă-i aşa, uitaţi-vă ce hotărăsc, zice vodă. Astăzi vestim în Bucureşti că, poimâine, în zori, mergem la vânătoare. Atâta că, vânătoarea aceasta nu va fi de sălbăticiuni, ci de flăcăi răzvrătiţi. Postelnicul să pregătească oastea. Şi când voi pune eu să se sune din trâmbiţă, oastea va înconjura pădurea. Va cerceta şi va găsi atât *Fagul Miului,* cât şi bordeiul. Va pune mâna pe toţi tinerii, câţi se adăpostesc acolo, şi-i va aduce înaintea scaunului meu ca să-i judec şi să-i osândesc.

Boierii s-au înveselit.

Frumuşel plan a întocmit vodă şi grea ispaşă îl aşteaptă pe cel care, cu cântecele lui, deschide ochii oamenilor asupra relelor orânduieli statornicite de voievod şi boieri.

— Paharnica să ne mai toarne vin! a poruncit vodă. Să bem pentru izbânda noastră de poimâine în zori…

Paharnică la Curte este frumoasa Zamfira, fiica unui bătrân oştean pe nume Pârvu.

Ea toarnă vin voievodului, boierilor, dar are grijă să toarne în el şi puţină somnariţă, pregătita din sămânţă de mac. Iar când aceştia încep să moţăie în jâlţuri, ba cer şi învoirea să plece la culcare, Zamfira se îmbracă bărbăteşte, aleargă-n grajd, sare pe cel mai iute cal şi goneşte ca vântul până la Pădurea Ciolpanilor, îl caută acolo pe Miu şi-i povesteşte totul.

A doua zi de dimineaţă, flăcăul se duce la un cioban care-şi păştea oile în apropiere, şi-l roagă să-i vândă turma, măgăruşul, căciula, sarica, bâta şi cavalul. Astfel, prefăcut în păstor şi cântând din caval, a ieşit la vremea cuvenită înaintea alaiului, aşa-zis vânătoresc; în realitate, însă, ostăşesc, al Curţii.

Vodă, călărind în fruntea alaiului şi văzându-l pe păstor, i-a făcut semn cu buzduganul să se oprească.

— Cine eşti tu? Unde mergi? Şi spune-ne, cum se ajunge la *Fagul Miului.*

— Pentru ce? se preface, uimit, păstorul.

— Vrem să-l prindem pe Miu, să-l vârâm în temniţă, ori chiar să-i tăiem capul pentru nelegiuirile lui.

— Da’ ce nelegiuiri a săvârşit Miu? se miră şi mai tare păstorul.

— Eu sunt domnitorul ţării, şi nu trebuie să dau socoteală nimănui! se sumeţeşte vodă. Atâta-ţi pot spune, că a săvârşit nelegiuiri. Pentru ele este dator să plătească. Iar tu, dacă n-ai să-mi arăţi drumul, ai să-i fii tovarăş de temniţă.

— L-aş arăta, măria ta, dar dacă află Miu că eu i-s vânzătorul, îmi vine de hac.

— Nu-ţi va veni nimeni de hac, fiindcă te voi ocroti eu. De cum mă va zări Miu-al-Florilor şi-o afla cine sunt, va cădea înfricoşat la pământ.

— Aşa să fie oare?

— Aşa! Numai aşa. Alaiul acesta pe care-l vezi nu e vânătoresc, cum îţi pare, ci curat ostăşesc. Încât să nu ai teamă. Hai, ia-o-nainte, călăuzeşte-ne la *Fagul Miului,* şi o să iasă bine! Am să te răsplătesc. Te fac păstorul Curţii. Dar, dacă nu m-asculţi, multe vei îndura de la oştenii mei!…

— Măria ta, drumul e tare greu şi duce prin hăţişuri – l-a prevenit păstorul. Pot să-mi pierd sau să-mi rătăcesc oile. Doar dac-ar rămâne turma în grija oştii, şi-am merge numai noi – măria ta dregătorii şi cu mine –, aş putea să vă călăuzesc.

— Şi dacă se iveşte Miu, pe neaşteptate, în faţa noastră?

— Păi… măria ta, ziceai că nu te temi, şi doar cât te-o vedea şi-o afla cine eşti, va cădea din picioare. Apoi, măria ta, ai dregători viteji, de bună seamă, mai sunt şi eu… Şi, afară de asta, dacă ne iese Miu în faţă, aş putea chiui ca să ne vină oştirea în ajutor.

— Ceea ce spui nu-i rău. Să rămână oile în grija oştii! hotărăşte voievodul. Şi noi – eu, dregătorii, iau şi câţiva străjeri şi slujitori cu mine – cu tine călăuză, să pornim şi să-l găsim pe Miu, să-şi primească osânda.

Pornesc.

I-a purtat păstorul pe domn, pe dregători şi pe slujitorii lor, pe cele mai ocolite şi întortocheate cărări, prin bungeturi şi hăţişuri, până ce toată vlaga li s-a sleit şi încălţămintea li s-a tocit, până ce îmbrăcămintea cea scumpă, din brocarturi, catifele şi mătăsuri li s-a sfâşiat şi li s-a zdrenţuit.

Şi numai într-un târziu, după ce vodă l-a boscorodit

şi l-a certat pe păstor întreaga vreme, ajung într-un loc unde se zăreşte un fag înalt, cu trei fraţi ieşiţi din aceeaşi rădăcină.

— Aici e! arată păstorul.

Într-o parte se zăreşte uşa bordeiului.

— Şi-acum, scoate-mi-l pe Miu din bordei, să mi se-nfăţişeze la judecată! se încruntă domnul.

— Să vină numaidecât! îl îngână marii boieri.

— Va primi ce i se cuvine! a mai spus vodă. Până azi a cântat el şi au jucat alţii, de data asta va juca el aşa cum îi vom cânta noi. Să se grăbească, fiindcă nici temnicerul, nici călăul nu au vreme de pierdut!

— Miule! a strigat păstorul la uşa bordeiului. Înfăţişează-te domnitorului ţării, care te caută împreună cu marii boieri, să te judece şi să-ţi piardă capul!

Vodă, care încă nu pricepuse şotia făcută de Miu, a continuat să poruncească:

— Iar tu, ciobanule, dă chiotul, cum ne-am înţeles, ca să ştie oştirea unde ne găsim. Să vină în grabă mare şi să-l ia în primire pe Miu.

— Îndată, măria ta! îi răspunde ciobanul: Şi, cât ai clipi s-a pitit după un copac, dezbrăcându-şi straiele păstoreşti, le-a îmbrăcat pe-ale lui, haiduceşti, a dat un chiot scurt.

Deodată, dintre copaci s-a ivit o ceată de tineri cu priviri ameninţătoare.

— Ce-i asta?! Cine sunteţi voi? se năuceşte vodă.

— Acela şi-aceia pe care-i cauţi: Miu şi ceata lui – îi răspunse ciobanul.

— Cum, tu eşti vestitul Miu?

— Chiar eu.

Vodă, divăniţii, străjerii tremurau şi erau gata s-o ia la fugă, dar ceata le-a ţinut calea.

— Ziceai, grăieşte Miu, că de azi înainte am să joc eu cum îmi veţi cânta voi. Dimpotrivă, eu socot că veţi

juca tot voi cum am să vă cânt. Aşa că, luaţi aminte! Am să încep a cânta din caval, iar voi veţi juca după cântecul meu. Cine n-o juca bine şi destul de sprinten, fie el chiar măria sa, îi voi reteza gâtul, aşa cum a plănuit măria sa laolaltă cu domniile voastre, marii boieri, să mă pedepsească pe mine.

Miu începe a cânta o sârbă din caval. Şi marii boieri, străjerii şi slujitorii, dându-i pas înainte, ca fiind cel mai mare, lui, vodă, se prind, care de mâini, care de umeri şi încep să joace sârba.

— Mai iute, mai iute! cereau tinerii din ceata Miului. Jucaţi cât mai cu foc, să vă potriviţi cavalului!

De teama morţii, le sfârâiau picioarele, mai ales ale domnitorului şi dregătorilor. Curgea de pe ei năduşeala, veşmintele zdrenţuite de drumul prin hăţişuri se udaseră ca nişte cârpe.

Dar cântecul cavalului în loc să se domolească, se înteţeşte.

— Miule! s-au rugat vodă şi dregătorii. Miule, lasă-ne să ne tragem puţin sufletele, şi pe urmă jucăm mai departe.

— Nu! Că nici voi nu îngăduiţi supuşilor, când se află la muncă, să-şi tragă cât de puţin sufletul. Şi-i goniţi cu gârbaciul, mereu şi mereu înainte, zicându-le că trebuie să trudească din ce în ce mai mult şi mai greu, chipurile, pentru binele ţării. În adevăr, însă, numai pentru folosul vostru! Aşa că, înainte, mereu înainte! Şi voi, măria ta, boierilor, să fiţi mulţumiţi că nu vă mânăm cu gârbaciul, ci numai cu cavalul.

S-au mai rugat ei cât s-au mai rugat ca să-i cruţe oleacă, dar Miu şi ai lui – care le cunoşteau cruzimea – nu s-au îndurat.

Să fi văzut numai pe domn şi dregătorii săi – deoarece străjerii şi slujitorii rezistau mai bine – cum se scălâmbăiau, de-abia mai erau în stare să-şi târască picioarele. Nu făceau altceva decât să geamă:

— Îndură-te, Miule! îndură-te!…

Numai când i-a văzut cu totul şi cu totul sfârşiţi, Miu s-a înmuiat, şi lăsându-şi deoparte cavalul, le-a zis:

— Deşi nu meritaţi, aş putea să vă dau cruţare. Numai dacă vă legaţi pe ce aveţi mai scump şi mai scump în lume – pe avuţiile şi pe măririle voastre – că, de azi înainte veţi fi mai milostivi cu norodul.

— Ne legăm! Ne legăm! au căzut cu toţii în ţărână, cu feţele îndreptate rugător spre Miu.

Sleiţi, cu coada între picioare, uzi de sudoare şi murdari de ţărână, s-au întors în locul de unde plecaseră, atât de făloşi, domnitorul şi dregătorii lui.

În schimb, la *Fagul Miului* toţi tinerii s-au prins într-o sârbă îndrăcită şi, cu mare veselie, au jucat cam trei zile şi tot atâtea nopţi. Iar Miu, drept recunoştinţă, juca strângând-o-n braţele lui puternice pe Zamfira, preafrumoasa păhărniceasă a lui vodă. Şi nici nu era de mirare, deoarece ea îi dăduse de ştire primejdia, în felul acesta ajutându-l să devină biruitor.

Cântec despre zbor

Marele boier Staicu, stăpânul satelor Amărâţii şi Oropsiţii din Vale şi din Deal, i-a chemat pe toţi ţăranii spunându-le următoarele:

— Eu, măi prostovanilor, leneşilor şi nespălaţilor, de mic copil am năzuit să zbor! Din nenorocire, n-am reuşit să-mi îndeplinesc dorinţa. Dar, ce m-am gândit: ştiţi voi să înălţaţi zmeie?

— Ştim!… aşa se zburdălnicesc şi copii, au răspuns ţăranii, care, încă nu bănuiau ce răscloceşte în capul lui boierul.

— Ei, bine, – a urmat stăpânul satelor Amărâţii şi Oropsiţii din Vale şi din Deal – mă iubiţi voi destul pe mine?

Bieţii oameni, ce puteau să răspundă? Ce-i poţi

răspunde cuiva, de care atârnă în toate soarta şi viaţa ta, la o asemenea întrebare?

— Te iubim, boierule, cum să nu!

Fireşte, în gând, unii dintre ei îşi ziceau: „... ca sarea-n ochi şi ghimpele-n călcâi!“.

— Cine mă iubeşte, mă şi ascultă, şi-mi face pe voie – a continuat Staicu. De acela va fi bine. Va avea dreptul să-şi pască vitele pe izlazul meu. Iar celui care nu se va strădui să mă mulţumească, nu-i voi mai îngădui să vadă izlazul, nici măcar de departe!

Sătenii s-au înfiorat. Ce se vor face vitişoarele lor, dacă vor rămâne fără izlaz? Vitele nu vor mai avea unde paşte, iar vacile nu vor mai da lapte. Vai de bieţii copilaşi, mai cu seamă de cei mici! Unii vor da bir bolii, iar alţii s-ar putea să se stingă din viaţă.

— Şi ce trebuie să facem, boierule, ca să-ţi fim pe plac? au întrebat ţăranii.

— Uite ce trebuie să faceţi voi: Cum ăţi şti, şi cum v-oţi pricepe, vreau un zmeu!

— Un zmeu!... s-au uluit toţi.

— Da! Un zmeu. Dar maaare!

— Cât de mare, boierule?

— Un zmeu, atât de mare, încât să poată cuprinde un jilţ. Pe jilţ să mă aşez eu, şi voi să-l trageţi, pe câmpie, zmeul de sfoară şi să-l înălţaţi. Şi zmeul să mă ridice pe mine. Şi să plutesc deci în văzduh, ca o pajură. Acesta-i visul meu, v-am spus.

Sătenii se uită unul la altul, nedumeriţi.

— Aşa ceva nu-i cu putinţă, pe cât mă duce mintea cea proastă, îndrăzneşte un om.

— De ce nu-i cu putinţă, măi nătângule? De ce? se necăjeşte boierul.

— Pentru că un jilţ e prea greu, iar domnia ta, aşa gras şi voinic cum eşti, ai să-l îngreunezi şi mai mult. Şi zmeul nu se va putea ridica, necum să mai plutească, asemenea pajurii.

— Zici că nu se poate?

— Aşa socot.

— Atunci, dacă nu se poate, v-aţi şters pe bot de izlaz şi de lapte pentru copii! Nu vreţi să mă ridicaţi în văzduh…

— Nu că nu vrem, nu putem!

— Atunci, nici eu nu pot, dacă-i p-aşa, să vă mai las pe izlaz. Uite, vă şi scrisesem un zapis, că sunteţi volnici să-l folosiţi câte două zile pe săptămână. Acu îl bag în sân. Dacă îmi faceţi zmeu şi mă ajutaţi să străbat văzduhul, vi-l dau; iar dacă nu, cu mine unul veţi duce-o cum nu se poate mai rău, de azi înainte. În toate! Aşadar, până mâine vă las să cugetaţi. Cum vă veţi aşterne, aşa veţi dormi, şi cum vă veţi purta cu mine, aşa vă veţi şi hrăni. S-a înţeles, oameni buni?

— S-a înţeles, boierule, că alta nici n-avem încotro.

S-au dus sătenii acasă, s-au frământat, s-au zbuciumat, s-au sfătuit. Deodată, unul din ei se bate în frunte cu degetul şi spune:

— Măi, fraţilor, o trebuşoară ca asta numai unul ca Miual-Florilor o poate descurca.

— Ai dreptate! s-au bucurat ceilalţi.

— Să încalece un băietan mai sprinten un căluţ şi să gonească până la sălaşul Miului, să-i povestească lui tot ce s-a-ntâmplat şi, dacă-i stă în putinţă, va veni să ne-ajute.

Îndată s-a găsit atât un băietan gata de drum, cât şi un căluţ care să-l ducă pe spate. Băietanul a încălecat, a tras de frâu şi calul a ţâşnit ca o săgeată din arc.

După un drum nu deosebit de lung, băietanul ajunge la *Fag,* îi povesteşte lui Miu tărăşenia şi acesta-i răspunde:

— Întoarce-te în sat şi spune-le oamenilor să fie liniştiţi. Voi găsi eu un acuşor şi pentru cojocul boierului vostru.

În cursul aceleiaşi seri, în satele Amărâţii şi Oropsiţii

din Vale şi din Deal se-aude că au sosit, de unde nu se ştie, patru meşteri dulgheri, însă nu pe jos, cum vin alţii, ci călări pe nişte cai roibi, iuţi ca focul şi care tropoteau şi nechezau ca nişte ducipali.

Dulgherii dau de veste că ştiu „să facă şi să prefacă orişice lucru la care alţii nu se pricep“.

Au alergat oamenii la curte, să-l înştiinţeze pe stăpânul satelor despre venirea meşterilor dulgheri care se pricep la câte toate, şi ar putea „aşadar, să-l ajute şi pe boier să zboare.

Printr-o slugă, stăpânul le-a trimis dulgherilor poruncă să-l aştepte mâine de dimineaţă în vecinătatea morii sale de vânt, de pe deal. Acolo ar vrea el să i se înalţe zmeul.

— Se potriveşte porunca boierului cum nu se poate mai bine cu ceea ce ne doream şi noi! i-a răspuns slugii unul din meşteri.

A doua zi de dimineaţă, sătenii s-au adunat cu mic cu mare în preajma morii de vânt boiereşti, de pe deal, să vadă ce se mai întâmplă şi ce fel de zmeu au să croiască dulgherii.

Meşterii au venit şi ei. Cel din urmă s-a ivit boierul – trupeş, semeţ, călare pe un cal alb, urmat de doi isprăvnicei.

De departe, le-a strigat meşterilor:

— Măi, voi, ăia de colo, neisprăviţilor! Credeţi că veţi fi în stare a mă face cu adevărat să zbor? Să nu mă încurcaţi cu vorbe, cu făgăduieli deşarte, ori cu cine ştie ce amânări, ca să n-avem necazuri pe urmă!… Am vorbit limpede?

— Ai vorbit limpede.

— Îmi puteţi face zmeul dorit, sau ba?

— Te întrebăm şi noi, boierule – a luat cuvântul unul din meşteri, cel mai tânăr şi mai frumuşel: Vrei numai aşa, un zmeu, sau doreşti chiar să zbori cu el?

— Cu zmeu sau fără zmeu, să mă faceţi să zbor!

— Atunci e şi mai limpede, mai ales că noi te vom face să zbori în cântec…

— Cum vine asta, să zbor în cântec?

— Ai să vezi singur, numaidecât.

— Dar n-am să cad, cumva? îşi dă, deodată, seama Staicu.

— Nu, că te legăm bine.

— Atunci, legaţi-mă temeinic!

— Să n-ai nicio grijă. Un singur lucru mai vrem.

— Ce anume?

— Să dai zapisul oamenilor, dar mai întâi să scrii în el că, după ce-i zbura, izlazul va rămâne al lor.

— Bine, aşa să fie, numa’ faceţi-mă o dată să zbor! Dar… rămâne el o clipă buimac, cu ce anume am să zbor? Unde-i zmeul?

— Aşteaptă, c-ai să zbori cum n-a zburat încă nimeni şi nu ştim de-o să mai zboare altcineva decât, poate, tot unul ca domnia ta…

Şi rostind acestea, tânărul face un semn. Alt tânăr, cu o frânghie în mână, îl smulge de-a călare pe boier din şa şi cu el în spinare urcă pe scara morii, îl leagă cu capul în jos, de-o aripă, ridicând şi priponul. Şi vântul, care suflă puternic pe deal, se năpusteşte-n aripi începând să le-nvârtă.

Miu-al-Florilor, fiindcă el este meşterul, a început să cânte:

Uitaţi-vă toţi cum zboară
Pe aripa de la moară!

Iar tânărul, pe nume Radu, care-l legase pe boier şi zorea acum cu mâna aripile să se învârtească, râzând cu poftă, adaugă tot în cântec:

Zboară ca o păsărică.
Dar se bâţâie de frică.

Mulţimea adunată în jurul morii, bucuroasă că şi boierul Staicu şi-a aflat, în sfârşit, o dată naşul, repeta cântând cuvintele lui Radu:

Zboară ca o păsărică,
Dar se bâţâie de frică!

Cu capul dezgolit, părul vâlvoi şi cu hainele răvăşite de-a-ndoaselea, cu poalele anteriului în cap, înfricoşat ca un lup prins în capcană, Staicu urlă:

— Aoleo, aoleo!… Am să cad şi-am să mor, şi-mi rămâne avutul de izbelişte, pe seama cine ştie cui!

— N-ai să cazi şi n-ai să mori – îl linişti Radu, fiindcă *eşti straşnic legat.*

— Opriţi aripile morii! le porunceşte Staicu isprăvniceilor.

Dar aceştia stăteau încă înlemniţi, de teama haiducilor.

— Dulgherilor, se roagă în cele din urmă Staicu de tineri, fie-vă milă şi sloboziţi-mă de pe drăcovenia asta de aripă! Nu mă lăsaţi să-mi sfârşesc zilele aici.

— Te-ai săturat de zbor? întreabă Miu.

— M-am săturat!… M-am săturat!… ţipă el ascuţit.

Răstignit pe roată şi învârtindu-se împreună cu ea, cu capul când sus, când jos, ameţit, boierul Staicu nu ştie cu ce cuvinte să-şi tot cerşească scăparea.

— Îţi mai trebuie vreun zmeu încropit de săteni?

— Nu mai îmi trebuie decât slobozirea de pe aripă! se jeluieşte el. Altminteri, am să pier chiar înainte de a mă întoarce jos, pe pământ.

— Buruiana rea nu piere! îl asigură Miu. Dar, înainte de a te slobozi, scoate de la piept zapisul şi aruncă-l sătenilor.

— Molcomiţi-mi cât de puţin zborul, ca să-mi pot vârî mâna la piept şi să-l scot! se roagă iar Staicu.

Miu îi face din nou semn lui Radu. Acesta încetineşte oleacă învârtirea aripilor morii. Staicu îşi vâră mâna în

sân, sub cămaşă şi scoate zapisul, azvârlindu-l sătenilor şi strigând:

— Vă jur să nu-l calc!

Miu-al-Florilor cântă:

— Ce-ai dorit
Ţi-am împlinit:
Ai zburat (te-ai şi rotit).
Ce-ai jurat
Am ascultat.
Dar să nu dea sfântul
Să-ţi calci jurământul!
Că de noi nu vei scăpa
Orişice vei încerca…

*
* *

Staicu a fost coborât. Isprăvniceii l-au dus acasă pe braţe. Sătenii s-au uşurat, în parte, la inimă.

Iar ceata lui Miu-al-Florilor a pornit calea-ntoarsă.

În codrul Ciolpanilor,
În drumul ciobanilor,
La «Fântâna Zorilor»,
Şade Miu-al-Florilor.
Şi ce cântă şi gândeşte
Răilor nu le prieşte,
Răilor nu le prieşte.

Fântână cu apă lină,
Trei fraţi dintr-o rădăcină,
V-aşteaptă Miu la fag
Ca să vă cânte cu drag –
Celor buni cu lăuta,
Celor răi cu măciuca! –
În codrul Ciolpanilor,
În drumul ciobanilor.

Cântecul burdufului cu galbeni

Într-o bună zi, Miu s-a îndreptat şi către satul Sărăcani, pe unde nu mai trecuse de mult.

Mergea pe drum ţinând agăţate pe şoldul drept o lăută, iar pe cel stâng o traistă cu ceva merinde şi schimburi.

Şi-aşa, umblând din loc în loc, aduce şi duce cu el toate cântecele ascultate şi adunate de pe unde se perinda, ca şi pe cele născocite de el.

Iar cântecele, în cugetul lui şi ale celorlalţi, se înfrăţesc, deoarece sunt izvorâte din inimile aceluiaşi norod, fie că s-a născut pe malurile Jiului, ale Oltului, Mureşului, Prutului sau al Dunării.

Aici, în Sărăcani, a întâlnit o femeie bătrână care, speriată, zorea spre coliba ei.

— Măicuţă, vreun cântec vechi nu ştii? întrebă Miu.

— Ba ştiu, maică, da’ nu la cântece vechi sau noi mi-e gândul acu’, ci la necaz şi spaimă.

— Pentru ce, măicuţă? Românului totdeauna îi sunt dragi cântecele, fiindcă ele îi sporesc bucuriile, când se ivesc, şi-i micşorează amărăciunile, când acestea-l încearcă.

— Aşa o fi – mai spune bătrâna – dacă adineauri n-ar fi dat buzna peste noi un pomojnic cu o ceată de arnăuţi, care căutau – zic ei – un burduf plin de galbeni, pe care ni l-ar fi lăsat, chipurile, în păstrare haiducul-cântăreţ Miu-al-Florilor.

— Miu-al-Florilor? zâmbeşte flăcăul.

— Chiar el!

— Îl cunoşti?

— Nu-l cunosc, dar mă rog pentru sănătatea lui, fiindcă ştiu că tare mult mai ţine cu sărmanii şi aspru îi mai pedepseşte pe cei care îi calcă în picioare.

— Şi unde spui că se găsesc, pomojnicul şi arnăuţii lui?

— Au luat-o dinspre o margine a satului şi vin încoace, către râu, scotocind peste tot, doar-doar or găsi burduful pe care-l caută. Că nu se mai satură domnitorul şi boierii de galbeni, bătu-i-ar sfântul! Socot c-or fi ajuns la vremea asta cam prin apropierea bisericii.

— Atunci, mă duc să-i întâlnesc.

— Da’ tu cine eşti?

— Eu sunt Miu-al-Florilor…

Şi fără să mai asculte cuvintele de îmbărbătare ale bătrânei, flăcăul se grăbeşte spre locul unde aproape toţi bărbaţii fruntaşi ai satului, cei mai mulţi dintre ei cu părul cărunt sau alb, fuseseră adunaţi.

Pomojnicul tocmai îi ameninţa:

— Dacă nu scoateţi burduful cu galbeni pe care vi l-a lăsat în păstrare nemernicul de Miu-al-Florilor, să ştiţi că-i dăm foc satului. Aşa sună porunca măriei sale.

— Pe ce doreşti să ne jurăm că Miu-al-Florilor n-a mai fost în satul nostru de nu se mai ţine minte? Nicicum să ne lase pe-aici vreun burduf…

— Putea să vi-l trimită.

— Nu ne-a trimis nimic.

Arnăuţii îşi sună iataganele şi-şi ciocănesc cocoşii pistoalelor.

— Cine vă poate crede?

Când, iată-l şi pe Miu sosind pe uliţă.

Se opreşte întâi la o casă, unde-l roagă pe un copil să-i găsească un burduf gol, pe care să-l umple cu nisip şi pietre şi, aşa umplut, să i-l aducă pe furiş până în pâlcul de arini ce înconjoară lăcaşul de închinăciune al satului.

În timp ce băiatul – căruia cântăreţul i-a spus cine e (şi cine n-a auzit de el? până şi copiii) – se îndeletniceşte cu burduful şi pietricelele, Miu, cu lăuta ascunsă în traistă, liniştit şi surâzător, se apropie de oamenii adunaţi la malul râului.

— Da’ tu, ce cauţi pe-aici şi te plimbi ca vodă prin lobodă, fără rost, prin mijlocul satului?! se răsteşte încruntat mai-marele arnăuţilor la flăcăul nostru.

— Eu am venit cu-o treabă însemnată, i-a răspuns Miu.

— Ce fel de treabă? Cine eşti, şi care ţi-e meşteşugul?

— Sunt ucenic de meşter. Mă numesc Florea, şi am venit să repar clopotul de la biserică, care nu sună tocmai bine.

— Bine, repară ce-ai de reparat! a încuviinţat pomojnicul. Şi vezi, poate descoperi pe undeva, prin clopotniţă, vreun burduf plin cu galbeni, pe care-l căutăm din porunca domniei. Dacă-l găseşti, fără să te-atingi, nici cu vârful degetului cel mic, de ce-i înlăuntrul lui, vesteşte-ne de-ndată din turlă. Ai priceput? Te văd cam sărăcuţ la minte, dar află că burduful acela este al lui Miu-al-Florilor. Şi-i luat din averile boiereşti. Trebuie recâştigat. Deci, cată să faci totul cum trebuie. Şi-acum, cară-te!

Miu, făcându-se că ascultă cu smerenie cuvintele pomojnicului, o ia către biserică. Acolo îl întâmpină copilul, care stătuse până atunci pitulat în crângul de arini, având în mâini burduful umplut cu nisip şi cu pietricele. Urcă în clopotniţă. Întârzie puţin, boscorodind la clopot, care sună domol. Iese apoi la iveală prin ferestruica îngustă ce brăzdează turla, şi strigă din băieri:

— Măi, arnăuţi, şi dumneata, pomojnicule, priviţi! Am găsit burduful cel plin cu galbeni şi mahmudele al lui Miu-alFlorilor.

— L-ai găsit? L-ai găsit? răcnesc cu toţii, ca nişte nebuni.

Au descălecat. Sar de-jur-împrejurul bisericii şi, de bucurie, nu mai ştiu ce să facă. Fiecare nădăjduieşte în sine că pomojnicul le va face şi fiecăruia dintre ei

parte, măcar cu câţiva galbeni din „comoara“ găsită.

— Aruncă-mi burduful cu galbeni! îi porunceşte pomojnicul de jos. Dar, vezi, cu multă grijă, nu cumva să se spargă şi să se verse galbenii. Uite, ţi-am întins o pătură. Bagă bine de seamă! Numai pe ea să cadă burduful.

Biserica se află pe malul apei, deasupra unei râpe înalte şi turla se oglindeşte în unde.

De sus, Miu-al-Florilor vesteşte:

— E-atât de greu burduful, atât de plin cu galbeni, încât abia-l pot ţine…

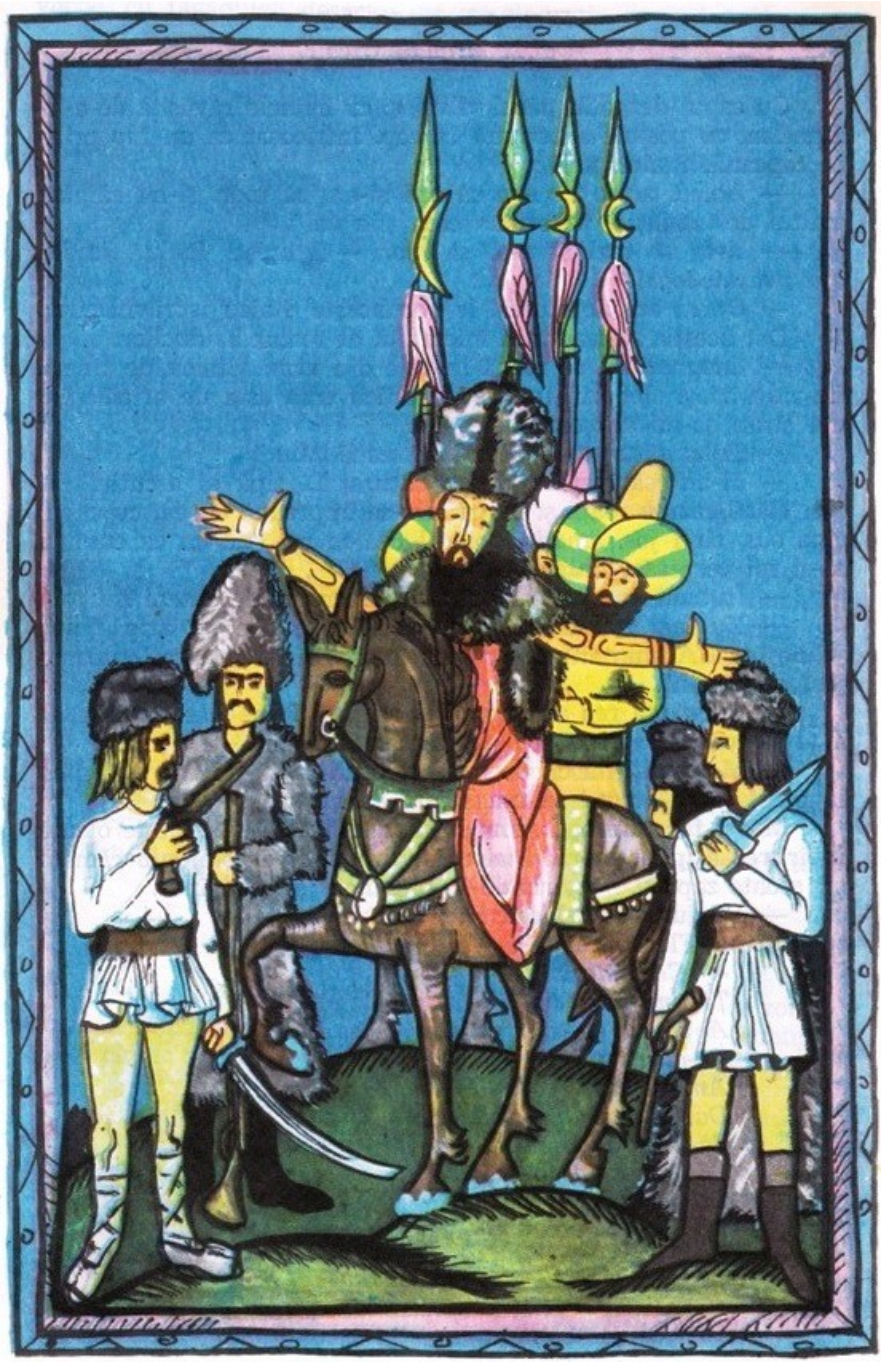

Şi, cum a terminat de grăit, a azvârlit burduful. Se face că greşeşte, şi-acesta se prăbuşeşte pe râpă şi se rostogoleşte în râu.

Pomojnicul, mânios, după ce-l înjură pe Miu şi-l ameninţă că-l va spânzura pentru „prostia“ lui, atârnându-l tocmai de turla bisericii, fără să mai piardă vremea şi să se gândească prea mult, se azvârle şi el în apă, ca să prindă burduful. Şi, de teamă ca pomojnicul să nu-şi păstreze doar pentru el „comoara“, întreaga ceată de arnăuţi îl urmează.

Sus, în turlă, Miu cântă, îngânându-se cu lăuta:

— Proştii cătând mahmudele,
De păcate-or să se spele.
Pregătiţi-vă, flăcăi,
Să-i tămâiaţi pe haidăi
Şi cine-o ieşi din apă,
Să-l vedem dacă mai scapă!

Cu chiu, cu vai, câţiva arnăuţi, agăţându-se de ieşiturile şi pietrele din mal, izbutesc să iasă din unde.

La mal, câţiva flăcăi din sat, care l-au rugat pe Miu-al-Florilor să-i primească în ceata lui ca să haiducească în viitor alături de el, îi aşteptă cu toiegele în mâini. Se vede bine ce va urma…

Miu, însoţit de glasurile flăcăilor, cântă:

— Ia poftiţi, vitejilor,
În primirea beţelor,
C-aţi vrut satul să-l loviţi,
Casele să le scrumiţi,
Pe oameni să-i chinuiţi!

Văzându-i şi auzindu-i pe cei de pe mal, pomojnicul şi arnăuţii, bine muraţi şi înfricoşaţi, s-au lăsat să lunece înapoi în apă şi apa să-i ducă unde-o vrea ea, numai să scape cu spinările nescuturate şi cu oasele

întregi.

Cântec pentru îmbrăcatul miresei

Trece Miu cu ceata. Şi, pe unde trece, oamenii îi ies înainte să i se plângă de necazurile care nu le dau pace.

Călărind şi cântând, flăcăii se apropiau în după-amiaza aceasta de satul Adâncata.

Încă de la intrarea în sat, se văd sclipind, împodobiţi cu flori, nişte prapuri de nuntă.

— Opriţi-vă! Opriţi-vă, puţin! îi roagă, cu glasul slab, o femeie bătrână.

Tinerii s-au oprit.

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

— Maică, Miule – fiindcă te ştiu cine eşti! oftează bătrâna. Stai o clipă locului, şi-ascultă-mă! Poate, ne-oi ajuta şi pe noi…

Miu şi-a oprit bidiviul. Zâmbitor, o priveşte cu milă pe bătrâna ofilită, care-şi poveşteşte durerea.

— Uite, începe ea. Copiii mei şi-ai moşului, fata şi ginerele nostru, la rândul lor, au avut parte de-o fată.

— Să fie cu toţii sănătoşi!

Aşa cum stă în şa, haiducul-cântăreţ pare un tânăr voievod de poveste.

— Şi de cum a împlinit copila cam cincisprezece ani, deci proaspăt înmugurită – continuă bătrâna –, frumoasă ca trandafirul şi mlădie ca trestia, a cerut-o de nevastă boierul din conacul de peste deal.

— Şi voi, ce i-aţi răspuns?

— Ce puteam să-i răspundem? Că boierul, să vezi, e bătrân, slut şi burduhos, de ţi-e şi nu ştiu cum să-l vezi! Pântecu-i atinge genunchii şi fălcile-i curg până la umere. Cu un ochi cată la slănină, şi cu altul la făină. Când dă să vorbească, râgâie şi şuieră ca un cimpoi spart. Iar copilei îi este atât de silă, încât a vrut ca mai

bine să se azvârle în fântână, decât s-ajungă în braţele lui.

— De-i aşa, cel mai bun lucru este să nu-i daţi fata.

— Da! Dar, crezi că-i cu putinţă?

— De ce n-ar fi?

— Uite, de ce: Noi şi copiii noştri îi suntem îndatoraţi până peste cap. Când cu foametea de-acum cinci ani – noi mai eram şi bolnavi! – ne-a împrumutat cu câţiva saci de mălai. Din pricina lipsurilor pe care le-am tot îndurat, n-am putut să-i plătim la timp. Datoria a crescut, şi iar a crescut, până când a ajuns să n-o mai putem dovedi, nici dacă ne-am vinde pe noi, cu bordei, cu ogor, cu straie, unelte şi cu tot ce mai avem. Aşa încât, boierul a pus ochii pe nepoţica noastră: „Îmi daţi copila de nevastă – ne-a spus – ori vă vâr pe toţi cinci, cu copilă cu tot, la temniţă, până când veţi plăti!“ Acum spune şi tu, Miule, ce puteam noi să facem? De teamă ca nu cumva să intre şi copila nevinovată în temniţă, tată-său şi mumă-sa au gândit că tot mai bine este să i se supună dorinţei boierului, şi să i-o dea de nevastă.

— Şi copila, în clipa de faţă, unde se găseşte?

— La casa părinţilor ei, pe uliţa cealaltă. Şi după ce-o veni popa să-i cunune, boierul a zis că o ia cu sine s-o ducă la conac. Şi vai de capul ei ce-o pătimi după asta! …

— Hai să mergem şi noi acolo.

— Să v-ajute Dumnezeu, ca să ne-aduceţi alinare!…

Călări, Miu şi-al lui coboară un deluşor şi schimbară uliţa.

Iată şi prapurul din poartă. În pridvor, fiecare rezemat de câte un stâlp, se aflau părinţii fetei, atât de abătuţi, încât numai că nu se scăldau în lacrimi.

Printr-o fereastră deschisă a casei se zăreşte fata, pe care druştele, prietenele ei au îmbrăcat-o şi acum îi împletesc cosiţele, ca să-i poată pune apoi cununa

înflorată de mireasă.

În ogradă se află slugile boiereşti, cătând cu ameninţăre la oamenii din sat, care, neliniştiţi pentru ce se întâmplă cu fata, s-au grămădit privind cu îngrijorare peste uluci.

Când, iată, de pe poartă se apropie şi ceata de „cântăreţi“ a lui Miu.

Un slujitor, văzându-i cu lăută, fluier, cimpoi şi nai, socoate c-or fi lăutarii care fuseseră chemaţi să cânte „pentru îmbrăcatul miresei“ şi-l vesteşte pe boier. Acesta iese din „odaia cea bună“ a casei, unde grăia cu dascălul, în aşteptarea preotului:

— Măi lăutarule, ştii să cânţi aşa, ca să-mi placă şi mie?

— Şi-ncă ce-o să-ţi mai placă! O să jucăm îndată „bătuta“, până-ţi vei pierde ciubotele din picioare.

— Ia să te-aud!

Miu-şi înstrună lăuta. Ceilalţi îşi potrivesc şi ei sunetele uneltelor de cântat cu acelea ale lăutei.

Şi din gură zice-aşa:

Alelei boier urit
Staţi-ar poftele în gât!
Vrei o fată ca un crin
Cumpărată pe puţin?
Frunză verde de pelin,
Asta-i nuntă, ori e chin?...

— Ce tot spui, măi, acolo? Ce tot cânţi? îşi dă deodată seama boierul că e batjocorit, Slujitori! strigă el. Slujitori, voi n-auziţi nimic?

— Ba auzim, boierule. Da’ ştii cine cântă?

— Cine?

— E Miu-al-Florilor.

— Cine, măi? se scobeşte în ureche boierul.

— Păi, Miu-al-Florilor. Şi cu el, dacă ne punem, e de rău.

— Nu vă speriaţi, puneţi mâna pe răzvrătit.

Numai că Miu şi flăcăii au şi început să-i târnosească pe boier, şi pe slujitorii săi. Cu greu au nemerit să deschidă porţile şi au luat-o la fugă peste câmp, în hohotele de râs ale mulţimii.

Pe drumul până la conac boierul şi-a pierdut ciubotele, aşa cum i-a prezis Miu şi, ca să scape de prea multă chelfăneală, i-a dăruit lui Miu şi hârţoaga în care fusese înscrisă datoria părinţilor şi bunicilor fetei.

Haiducii au căutat o căruţă şi i-au strămutat pe toţi în alt sat, unde oamenii au pus mână de la mână şi i-au ajutat să-şi clădească o altă casă.

Pe fată a dus-o în şaua lui până la noua locuinţă, însuşi Miu.

Fata-l îndrăgise între timp şi i-ar fi plăcut să rămână pentru totdeauna cu el. Dar Miu i-a spus că viaţa sa şi-a dăruit-o în întregime lecuirii rănilor mereu vii ale norodului. Şi, deci, nu va fi niciodată slobod să se aşeze la o casă a lui. Dar ea, să se mărite cu altul care i-o deveni, cu vremea, cât mai aproape de inimă şi va fi bine.

Aşa s-a şi întâmplat.

Un alt flăcău de ispravă, aflând cât e de bună, de cuminte şi harnică, şi văzând-o cât e de frumoasă, curând a cerut-o de nevastă.

Deşi cu inima rămasă la Miu, dar ştiind că el nu se va însura niciodată, fata a primit.

Iar când a fost la îmbrăcatul miresei, a venit tot Miu. Dar cântecul lui a răsunat, de data aceasta, altfel:

— Fată, mândră, drăgăstoasă,
Eşti cu-adevărat mireasă.
Şi cu dalba-ţi cununiţă
Te asemeni cu-o domniţă.
Fie-ţi calea înflorită,
Fie-ţi viaţa fericită.

Cât trăieşti, să fii iubită!

Pe urmă, Miu a jucat mireasa şi ea, la sfârşit, drept mulţumire pentru toate, l-a sărutat, vărsând – pe cât se povesteşte – şi o lacrimă. Aşa s-au despărţit. Fata a rămas cu bărbatul ei la casa cea nouă, iar Miu cu ceata lui, cântând cântece vesele, au plecat mai departe prin ţară, îndreptându-se către alte şi tot alte cutezătoare isprăvi.

Cântecul noii ispravnicii

— Ştiţi voi ce-am pus la cale? se lăuda boierul Arvinte rudelor şi prietenilor. Am trimis un om la *Fagul Miului,* să-l caute pe năzdrăvan şi să-l poftească să-mi cânte la petrecerea pe care vreau s-o dau în cinstea noii isprăvnicii, pe care urmează s-o primesc chiar zilele acestea.

— Pe Miu?! s-au mirat toţi cei de faţă. De ce tocmai pe acest înrăit răzvrătit şi răzvrătitor?

— Din două pricini, rânjeşte boierul. Credeţi voi că sunt prost şi nu ştiu ce fac? Mai întâi, că nimeni – se ştie – nu cântă mai măiestrit decât Miu. Al doilea, deoarece doresc să-mi bat joc de răzvrătitul ăsta, vestit pentru felul cum îi loveşte pe boieri şi de care însăşi domnia se teme. Închipuiţi-vă, Miu – haiducul-cântăreţ, cel atât de îndrăgit de norod tocmai fiindcă este împotriva noastră, plătit de un boier ca să-i cânte la masă. Şi când o fi în toiul petrecerii, atunci am să-mi deschid punga şi am să-i azvârl banii la fel ca unei slugi. Va ajunge în acest fel de râsul tuturor. Nimeni din amărâţii de jos n-o să mai creadă într-un asemenea răzvrătit, când o afla că nici el nu se dă înapoi, când e vorba de bani, să primească galbenii boiereşti. Aşa-i că i-am copt-o bine? Cine s-a mai gândit, în afară de mine, la una ca asta? Însuşi domnitorul se va bucura şi

mă va înălţa o dată mai mult în rang. Iar întâmplarea aceasta va ajunge poate să se povestească până şi la Curtea luminăţiei sale, sultanul…

De când se ştie pe sine, Arvinte n-a fost atât de încântat de el însuşi ca astăzi, când a ticluit o asemenea faptă. „Dar – cugeta el – voi fi şi mai mulţumit în ziua când voi izbuti să-mi bat joc, aşa cum am plănuit, de Miu-al-Florilor care a întors pe dos toată boierimea mare şi mică“.

Miu a făgăduit că va veni să cânte la petrecere, deşi însuşi trimisul lui Arvinte se uimeşte că un haiduc atât de pornit ca el a putut primi o asemenea poftire.

— A fost rău cu ispravnicul de dinaintea lui – îi mărturiseşte acesta cântăreţului – dar în ce-l priveşte pe Arvinte (noi îl cunoaştem mai bine ca oricine şi ştim ce-i poate pielea!), cu el va fi prăpădul lumii!

— Om trăi, şi om vedea… îi răspunde Miu trimisului. Întoarce-te la conac şi lasă totul în seama mea. Ştiu eu prea bine ce trebuie să fac.

Iată, că a sosit şi ziua mult aşteptată. A început petrecerea.

S-au tăiat purcei, miei, curcani şi alte vietăţi. Parcă nici în palatul lui vodă nu se văd întotdeauna pe masă atâtea bunătăţi. Plăcintele, merele, perele, strugurii şi alte fructe stau în stive pe tăvile de argint şi în coşuri.

Miu şi cei care-l însoţesc cântă de să li se rupă corzile lăutelor şi să li se spargă fluierul, naiul sau cimpoiul.

Boierii şi musafirii beau şi joacă. Sunt veseli de nu se mai poate. Iar Miu le sporeşte pofta de petrecere cu cântecele sale.

Un singur lucru îl nelinişteşte pe Arvinte. N-a sosit încă – aşa cum i se anunţase de la Bucureşti – trimisul domnului cu împuternicirea noii sale isprăvnicii.

Dar, nu-i nimic. O să vină…

Lui Arvinte îi sfârâie picioarele în joc. Chiuie şi

porunceşte să se aducă alte şi tot alte căni mari pline cu vin, pe care le dă într-una de duşcă.

În sfârşit, iacătă, la poarta conacului, soseşte un rădvan. Este rădvanul boierului Bradomir, cel trimis de domnie cu împuternicirea de ispravnic a lui Arvinte.

Acum a sosit clipa mult aşteptată de boier, când trebuia să-i azvârle lui Miu banii, ca unui slujitor de rând şi, în felul acesta, să-l facă de râs în ochii oamenilor.

Dar Miu, care-şi dăduse seama încă de la început ce gând avea boierul, aşa cum era cu lăuta în mână, se dă în preajma lui cântând:

— Adineauri, chiar afară,
Cine crezi c-a tras la scară?
Bradomir cel iscusit.
L-auzii şi ce-a vorbit
Cu cei care-l însoţesc
Şi spre tine se grăbesc:
Nu să te firitisească,
Ispravnic să te numească,
Cum voiai,
Nădăjduiai.
Fiindcă el te-a viclenit
Şi-un hrisov a dobândit
Ca să urce-n locul tău,
Iar ţie să-ţi fie rău.
Frunză verde trei fustei,
Să te-arunce-ntre purcei!

Arvinte se îmbătase criţă. Nu mai judeca şi, de furie, nu mai ştia ce face. Auzindu-l pe Miu, în cântec, că Bradomir a uneltit să-i ia isprăvnicia pe care abia aştepta s-o primească, iar el să fie aruncat între porci, îşi pierde cu totul firea.

— Ce face?! urlă el. Ce face?! Bradomir să ajungă-n locul meu, ispravnic... hâc! şi eu să fiu azvârlit la

porci?! Ba, mai bine, îl azvârl eu pe el, pentru că-l ştiu prea bine cine e: un jefuitor ca-n codru şi un linguşitor fără pereche al lui vodă!

Şi zicând aşa, îşi cheamă slujitorii şi, roşu ca un rac, cu ochii ieşiţi din orbite, le dă poruncă să-l ia pe Bradomir de mâini şi de picioare şi să-l azvârle în cocină, ca să se înveţe minte.

Degeaba striga trimisul domnesc că fapta asta nebunească o să-l coste scump, Arvinte nu vrea s-audă.

Bradomir a fost zvârlit peste gard şi, cu hainele sale scumpe, se tăvăleşte prin cocină. Gura şi barba i s-au umplut de noroi şi nu mai poate scoate din gâtlej decât un grohăit, ca şi porcii care, socotindu-l unul de-al lor, îl împing cu râturile şi-l dau de-a rostogolul.

Când s-a mai trezit din beţie şi mânia i s-a mai potolit, Arvinte a îngăduit ca Bradomir să fie scos din cocină.

Vânăt de supărare, în timp ce slujitorii se străduiau să-l cureţe pe trup şi pe veşminte, Bradomir a răcnit:

— Smintitule, ce te-a apucat?! Venisem cu hrisovul domnesc ca să te înalţ în noua ta isprăvnicie, ca să te poţi pricopsi astfel pe spinarea norodului, iar tu mă batjocoreşti! Află c-ai încurcat-o rău. Ce-ai să păţi la Bucureşti din partea domniei, fiindc-ai terfelit hrisovul, vei povesti şi morţilor!...

Arvinte a repetat povestea, pe care o înşirase şi mai înainte, şi-anume, că pe Miu plănuise să-l batjocorească. În loc de asta, haiducul-cântăreţ l-a făcut să-şi piardă minţile şi să săvârşească această greşeală. Numai că degeaba mai îndruga el una şi alta. Gealaţii l-au ridicat pe Arvinte, l-au urcat într-o căruţă, ca să-l ducă înaintea domnului, să dea socoteală.

Căruţa care-l ducea pe acesta, bine cetluit, către Bucureşti, huruie prin glodurile drumului, caii tropotesc. În urma ei călăreşte ceata lui Miu.

Iar sătenii îşi scuipă în sân, îşi fac cruce şi se fericesc c-au scăpat de vipera boierească.

Cântec de spânzurătoare

Necazurile au sporit. Domnitorul, ce-i drept, a dat înştiinţare că ar fi luat măsuri în vederea curmării nedreptăţilor. Aceasta-i însă numai o vorbă deşartă, fiindcă dregătorii continuă să-şi facă mendrele, pe oriunde le stă în putinţă.

Singura lor teamă este aceea că vor fi nevoiţi a-i da socoteală Miului, în care norodul crede şi pe care-l sprijină în toate împrejurările.

De altfel, norodul a născocit un cântec:

— Păzea, dregătorilor,
Află Miu-al-Florilor!
Şi ştiţi bine ce v-aşteaptă:
Câte una bine coaptă.
Că v-o da pedeapsă dreaptă,
Dreaptă şi ne-nduplecată
Pentru bir, pentru hoţie,
Ori câinoasă vrăjmăşie,
Pentru tot ce făptuiţi,
După cât păcătuiţi.
Şi-oţi plăti după păcat,
Şi cu vârf, şi îndesat!

Cântecul s-a răspândit prin sate şi oraşe. Îl cântă şi copiii pe uliţe. Dregătorii-l aud şi se înnegresc de ură.

— Trebuie să-l prindem pe Miu, să-l spânzurăm, altminteri va fi rău de noi! Norodului atâta îi trebuie: să-i dai în mână iasca şi amnarul, că apoi se pricepe el să-ţi dea foc. Dar ce să facem şi cum să facem? se întrebau ei; pentru că prostimea, toată, ţinea cu el. Nu se face nicio mişcare cu ţelul de-a pune mâna pe cântăreţ, fără ca să nu-l înştiinţeze careva. Şi când

socoţi că l-ai înşfăcat, îţi scăpă ca un ţipar printre degete. Ar trebui să mai îndesim oleacă ochiurile plasei şi trebuie să cadă el prins până la urmă.

Dar, Miu-al-Florilor nici că se sinchiseşte de urzelile boiereşti. Trece cântând, când singur, când urmat de fârtaţi şi, pe unde întâlneşte faptă nelegiuită, îndată o coseşte. Şi după aceea se îngrijeşte de alinarea rănilor celor sărmani.

Iată-l într-o nămiază suind dealul spre satul Risipiţii. Calul mergea la trap prin pădurea-nmiresmată de tei. Suntem în anotimpul când floarea ajunge în pârgă şi parfumul devine îmbătător. Pădurea de tei, vestită, a Risipiţilor este plină de păsări cântătoare şi mai ales de privighetori.

Şi fiindcă sunt ameţite de parfum ca şi de propriile lor cântece din acest anotimp – care este şi al dragostei – la trecerea lui Miu privighetorile rămân nemişcate pe ramuri şi pot fi luate în mână şi mângâiate, fără a încerca măcar să zboare.

Miu urca dealul, când, deodată, la curmătură i se iveşte în faţă un om.

— Alelei, flăcăule! îl opreşte acesta. Bine că te-ntâlnii. Eu sunt… (îşi rosteşte el numele). Şi de astăzi din zori te caut.

Omul are chipul posomorât şi este înveşmântat într-un strai peticit şi murdar.

— Şi pentru ce mă cauţi?

— De cum cobori şi treci de pădure, în vale, se află o căsuţă unde sălăşluieşte o soră de-a mea, pe nume Tiţa, o biată văduvă. Părinţii noştri i-au dat acesteia de zestre, la nuntă, o minunată salbă de galbeni, ce se păstra la ei din străbuni. (Străbuni odinioră înstăriţi, fiind ei slujitori destoinici şi viteji în războaie ai lui Mihai Viteazul.) Numai că domnitorul fanariot aflat pe tron, auzind despre salbă, a trimis pe unul din dregătorii lui să i-o ceară, ori să i-o ia cu de-a sila.

Dregătorul se află în casa soră-mii şi scotoceşte de zor, nădăjduind să mai afle şi alte scumpătăţi ale străbunilor, deşi nu se mai găseşte nimic. Dacă ai fi mai aproape, ai putea s-o şi auzi pe soră-mea plângând.

— Şi ce-aştepţi de la mine?

— Să-i sari în ajutor. I-ai ajutat pe toţi, ajut-o şi pe ea. Ştim bine că tu eşti singurul ce nu cunoaşte teama de trimişii domniei sau ai boierilor.

— Bine, am s-o ajut.

— Te însoţesc şi eu până acolo, să nu te rătăceşti.

— Atunci, hai la drum!

Pornesc ei amindoi pe cale – Miu în şa, şi fratele văduvei pe jos – şi ajung curând în dreptul unei case cu acoperiş de şiţă.

Miu descălecă şi păşeşte în ogradă. Era gata să urce scările, când, deodată simte că i-a azvârlit cineva un laţ pe la spate, care i-a cuprins grumazul.

Flăcăul şi-a dat seama îndată că acela care-l cuprinsese pe la spate, cu viclenie, cu laţul de grumaz, nu era altul decât „Posomorâtul, “ care aşteptându-l în pădure, dându-se drept fratele unei sărmane văduve, îi cerşise ajutorul şi îl călăuzise pe drum. De data aceasta îşi dăduse arama pe faţă. Era un om boieresc, doar îmbrăcat anume, ca să-l înşele pe Miu, cu straiele peticite.

Totodată, din spatele căsuţei şi din coşar năvălesc, chiuind, puhoi de arnăuţi.

— Fugi! Fugi, Miule! Fugi repede! mai apucă să strige o femeie, prin ferestruică. Boierii au ticluit anume să te prindă şi să te spânzure. Eu n-am fost decât nada pe care ţi-au întins-o, ca să le cazi în gheare.

Glasul femeii este repede înăbuşit de o mână uriaşă, neagră, care-i izbeşte obrazul şi-i astupă gura, în timp ce ticălosul care se dăduse drept fratele ei, trage cât

poate de funie încercând să-l sugrume pe Miu.

Arnăuţii s-au repezit la rândul, lor, lovindu-l pe cântăreţ cu paturile flintelor sau cu pumnii în cap ori în pântec, apucându-l de mâini, de picioare, răsturnându-l, legându-l cu cele mai strânse noduri.

— Aşadar, Miule – răsare din căsuţă un dregător, ne căzuşi în capcană! Şi toată vitejia de care ai dat înainte dovadă nu-ţi mai este de niciun folos. Omul care te-a amăgit şi te-a atras încoace nu este altul decât călăul domniei. Şi te va spânzura, aşa cum sună porunca măriei sale, domnitorul, căci ţi-a venit sorocul! Ţi-ai jucat destul, caii; ai cântat şi-ai glumit destul şi ne-ai batjocorit în fel şi fel de chipuri. Dar, vezi? Acum totul s-a isprăvit! Mai cântă şi mai batjocoreşte-ne, dacă poţi! Mai bine spune-ne, cât mai ai încă o picătură de timp, care îţi este cea din urmă dorinţă. Să ţi-o îndeplinim, potrivit datinii, şi să sfârşim odată cu tine. Ne-ai mâniat destul.

Miu a fost adus în pridvorul casei, dar deşi cetluit în ştreanguri, pe faţă nu i se stinge zâmbetul.

— Singura mea bucurie – spune el – este să cânt. Dar, pentru că mi-aţi smuls lăuta, am să mă mulţumesc să fluier şi să cânt din gură.

— Şi ce cântec doreşti să cânţi? întrebă baş-boierul.

— De vreme ce voi vreţi să mă spânzuraţi, voi fluiera şi voi cânta din gură *Cântecul de spânzurătoare.* Iar ultima mea dorinţă, dacă vreţi să ştiţi, este să mă lăsaţi să cânt acest cântec de spânzurătoare atât cât mi-o fi voia, fără să mă întrerupeţi.

— Bine, aşa să fie! se învoieşte dregătorul.

Miu fluieră. Fluieratul lui răsună până în pădure.

Privighetorile şi toate celelalte păsările îi preiau sunetele. Le poartă mai departe, din pădure în pădure, din sat în sat şi din târg în târg.

Le aud şi flăcăii aflaţi fie la *Fagul Miului,* fie altundeva, prin sate şi târguri, Aceştia au şi pornit spre

locul unde se află Miu. Gonesc ca vântul şi ca gândul.

Până să prindă boierul, de veste şi cât timp călăul – ajutat de arnăuţi – ridică spânzurătoarea, în jurul ogrăzii şi căsuţei s-a adunat o mulţime de oameni.

Dregătorul şi-a scos punga, o pungă doldora de galbeni, şi punând-o pe masa din pridvor, rosteşte:

— Cu galbenii din punga asta vom răsplăti mai întâi pe cel care, cu iscusinţă, a izbutit să ni-l aducă la mâna noastră pe primejdiosul răzvrătitor; şi mai apoi, pe credincioşii arnăuţi care l-au cetluit, au înălţat spânzurătoarea şi vor ajuta la răpunerea vinovatului.

Iuda, cel care-l înşelase pe cântăreţ, se şi pregătea să-şi întindă palma ca să-şi primească preţul vânzării, arnăuţii rânjeau şi ei mulţumiţi, când Miu zări în mijlocul oamenilor pe câţiva dintre ortacii lui şi, în primul rând pe Radu, cel mai apropiat dintre ei.

Fără să pregete, începu să cânte:

— Frunză verde, mărăcine,
Vor să termine cu mine,
Să mă-ngroape în pământ,
Ca să nu mai pot să cânt.
D’au uitat aceşti răi câni
Datinile din bătrâni.
Ei plătesc pe-nşelători,
Pe mişei, pe vânzători,
Şi-au uitat că n-au rămas
Galbeni pentru parastas.
N-oi sta însă teleleu,
Şi-am să-mi fac parte chiar eu!

Aşa cetluit cum era, Miu s-a aplecat peste masa din pridvor, a prins punga cu dinţii şi, cu-o mişcare dibace a capului, o azvârle în mijlocul oamenilor.

Punga, care era dezlegată la gură, şi-a vărsat toţi galbenii pe jos.

Sărăcimea din preajmă, dar şi arnăuţii s-au repezit

să-i adune.

În urma pungii, şi Miu şi-a făcut vânt din pridvor, ştiind sigur că va fi prins în braţe de ortacii săi. Aşa s-a şi-ntâmplat. Cât timp arnăuţii şi sărăcimea se înghionteau şi se tăvăleau pe jos ca să adune galbenii din ţărână şi iarbă, ortacii l-au prins pe Miu în braţe, iar Radu i-a tăiat frânghiile cu un cosor.

Miu şuieră, Radu şuieră, ortacii lor şuieră. Caii lor răspund şuierăturilor şi, bine învăţaţi cum sunt, nechezând, li se alătură.

Voinicii sar pe cai. Miu, din numai două plezniturî îngrozitoare de bici, îi culcă la pământ pe boier, ca şi pe nemernicul vânzător. Îi arde cu lovituri ca de foc şi pe arnăuţi, îşi smulge lăuta, aşa, de-a călare, din cuiul de la poartă, unde-i fusese agăţată, şi caii cu călăreţii lor pe şale ţâşnesc sprinteni către pădurea de tei de pe deal.

Sâneţele flăcăilor pocnesc, făcându-i pe arnăuţi să se ascundă, de teamă, cum pot şi pe unde pot, în vreme ce din glasurile sărăcimii – care a reuşit să adune o parte din galbenii boiereşti, azvârliţi de Miu – izbucneşte cântecul:

— Păzea, dregătorilor,
Şi voi, arnăuţilor!
Vine Miu-al-Florilor,
Şi ştiţi bine că v-aşteaptă
Câte una bine coaptă...
Că v-o da pedeapsă dreaptă,
Dreaptă şi ne-nduplecată –
Pentru bir, pentru hoţie,
Pentru tot ce făptuiţi,
După cât păcătuiţi.
Şi-oţi plăti după păcat,
Şi cu vârf, şi îndesat!
Acum, plăcutu-v-a oare

«Cântul de spânzurătoare»?
«Cântul de spânzurătoare»?

Cântecul ciulinilor

Între atâtea zile întunecate ale anului – când cei de jos sunt mânaţi de stăpânii moşiilor, ai satelor şi ai ţării, ca vitele la muncă, sleiţi de osteneală şi numai cu prea puţină hrană – mai are loc şi câte una de sărbătoare.

Oamenii s-au adunat, cu mic cu mare, în bătătura satului şi, vrând să-şi uite amărăciunile, se bucură de cântecul şi jocul din bătrâni.

Miu şi alţi câţiva flăcăi din ceată, la rugămintea sătenilor, cântă, pe întrecute, din fluier, nai, lăută şi cimpoi. Ba, mai mult încă, Radu ţine tactul cu toba pe care abia a dobândit-o într-a ultimă înfruntare cu arnăuţii.

Fetele sunt ca nişte flori. Îmbrăcate în cămăşi cu râuri, fote, catrinţe şi pieptare ţesute de mână, cu arnici, purtându-şi mândre cosiţele aurii, castanii sau negre-corb, învelite în marame subţiri ca pânza de păianjen, ele se înmlădiază în horă cu mijlocelele prinse de palmele voinice, bătucite de muncă, ale feciorilor.

Şi toate îl sorb din ochi pe Miu, cel mai focos, mai chipeş şi mai neîntrecut în toate dintre ei toţi.

— Miule, hai prinde-te şi tu în horă alături de noi! îl îndeamnă ele. Şi-l trag de mânecă, îl roagă şi stăruie atâta, până când feciorul primeşte şi se avântă întâi în horă, pe urmă într-o sârbă şi apoi în alte multe jocuri, spre bucuria fetelor.

Taraful cetei îl conduce de astă dată Radu. Iar glumele şi râsetele nu se mai potolesc.

— Ce minunată şi paşnică zi de sărbătoare trăim

astăzi! rostesc părinţii şi bunicii unora dintre tinerii care joacă în horă. Şi cât de bine ar fi să mai avem parte şi de alte asemenea petreceri…

— Adevărat!… Adevărat!… Ce bine-ar fi! nădăjduiesc fetele şi flăcăii.

Dar, deodată, în timp ce hora este în toi, un băietan, un păstoraş se iveşte călare în goana cea mai mare, pe deşelate, dinspre valea Jiului. Bidiviul îi este numai spume… Iar băietanul, îmbrăcat doar în cămaşă, fără suman sau căciulă, strigă cât îl ţine gura:

— Oameni buni, oameni buni! O ceată mare de arnăuţi se îndreaptă spre noi, jefuind în cale satele, adunând caii, boii, bivolii, oile şi caprele. Eu însumi am fugit şi mi-am scăpat fugarul cu mare greutate.

Jocul a încetat, veselia s-a stins şi cei mai mulţi dintre bărbaţi încep să-şi strângă pe lângă ei femeile şi copiii, şi să le caute ascunzişuri, deoarece nu numai animalele le sunt în primejdie, ci, mai mult, şi cei dragi.

Fetele ţipă speriate, fiindcă deseori şi o parte din ele au fost răpite.

Numai Miu-al-Florilor şi cetaşii lui nu-şi pierd firea.

— Voinicilor! le porunceşte Miu, flăcăilor. Adunaţi iute toţi caii şi vitele, şi legaţi-le câte-o grămadă de ciulini şi de spini în coadă. Ne-au stricat arnăuţii hora, dar vom începe îndată alta…

Fără a mai sta pe gânduri, şi fără a mai pune vreo întrebare, căci nu-i timp de pierdut şi fiecine are încredere în isteţimea Miului, flăcăii au început treaba.

Fiecărui animal i-au aninat de coadă câte un mănunchi de ciulini şi de scaieţi sau de spini.

La început, nedumerite, apoi neliniştite şi la urmă speriate, animalele se frământă mugind sau nechezând, fiecare precum îi este soiul şi felul.

Tropotul cailor arnăuţilor şi glasurile lor au şi-nceput să se audă, apropiindu-se de satul Vadul-Văii, în care ne găsim.

— Luaţi-vă acum în mâini – mai porunceşte Miu – şi câte un bici, un gârbaci sau o jordie şi, când voi face semn, hăuliţi cât puteţi şi loviţi, şi biciuiţi animalele, mânându-le în goana mare către cei care vin.

Flăcăii încep să priceapă ce plănuieşte Miu şi ce anume cântec râvneşte să le cânte el năvălitorilor.

— Mai luaţi – le spune el – coase, topoare, seceri sau măcar sape, ca să putem scutura ca lumea cu ele cojoacele celor care, în loc să stea pe la casele lor, socotesc că e mai bine să le păgubească pe-ale altora.

În sfârşit, se arată valul de arnăuţi trecând de dunga văii. Gonesc turbaţi, plecaţi pe cai, cu sâneţele în mâini.

În clipa aceasta, la semnul lui Miu, Radu suflă din corn. Oamenii îşi ridică bicele, toiagele, gârbacele şi izbesc caii şi vitele. Un hăulit uriaş izbucneşte din piepturile sătenilor.

La auzul acestui puternic hăulit, arnăuţii călări nu ştiu ce să-şi închipuie. Căpetenia lor porunceşte să înceteze goana, să-şi pregătească sâneţele. Dar totu-i prea târziu. Caii şi vitele satului, strânse grămadă, pe de-o parte înfricoşate de zgomot, pe de alta, de lovituri, dar mai ales de ciulinii, scaieţii şi spinii agăţaţi de cozi şi care le înţepau şi le zgârâiau şalele, pântecele şi picioarele, se năpustesc cu furie spre caii arnăuţilor.

Aceştia, la rândul lor, speriaţi de această neaşteptată năvală a unor animale înnebunite de înţepături, de lovituri şi zgomot, îşi răstoarnă stăpânii. Animalele satului, dezlănţuite, termină cu tragere de inimă cele începute de caii arnăuţeşti. Mugind şi nechezând, ele îi iau în coarne sau îi calcă în copite pe aceşti nepoftiţi.

În urma lor, flăcăii – în cap cu cetaşii lui Miu – se îngrijesc ca hora să fie deplin jucată şi niciun arnăut să nu scape fără să-şi primească, după cuviinţă, ceea ce

merită.

Fugind, arnăuţii sunt urmăriţi de o grindină de pietroaie şi bâte, care nu pregetă să-i izbească în capete, în ţurloaie şi oriunde altundeva nimeresc.

— Ei, ţi-a plăcut *Cântecul ciulinilor?* l-a întrebat Miu pe căpetenia arnăuţilor, căzută la mâna lui şi care, cu hainele ferfeniţă şi plin de vânătăi, i se târăşte ticăită şi umilită, pe brânci, în faţă, cerşindu-i îndurare.

— Mă jur – îl asigură căpetenia – că acest cântec mi-e prea de-ajuns, şi că nu voi mai face ce-am făcut, cât oi trăi!

Cu o zdravănă lovitură de picior în spate, Radu – la un nou semn al lui Miu – îi dă căpeteniei drumul. Acesta căzând, dându-se de-a berbeleacul, ţâşneşte la vale scheunând ca un căţel bătut.

Pe dunga văii au pierit căpetenia şi toţi arnăuţii săi.

Radu a sunat din nou din corn. Sătenii şi-au adunat animalele pe care le slobozesc mai întâi de mănunchiurile înţepătoare de ciulini. Mânate în coşare, sunt răsplătite cu fân, paie, coceni sau ovăz pentru cât le fuseseră cu priinţă.

După care taraful a început să cânte:

— Foaie verde de arini,
Straşnic Cântul de ciulini!
Se cântă cu toba mare,
În ceafă, peste picioare
Şi, mai ales, pe spinare.
Iar cin’ nu s-a săturat,
Să poftească iar în sat.
Straşnic Cântul de ciulini,
Pentru lupi şi câini străini!
Şi-acum, fraţilor, sub soare
Să-ntindem iar hora mare,
Să-ntindem iar hora mare!

Fetele şi flăcăii simt voia bună şi pofta de viaţă

renăscându-le în piept. Nu pregetă şi, ascultând îndemnul tarafului, se prind din nou în horă.

Cântec după placul lui...

Fusese în primăvara şi vara aceea o secetă cumplită. Cerul era curat, albastru şi niciun norişor nu se zărea venind de nicăieri.

Râurile, pâraiele, gârlele şi bălţile secaseră. Prin prundişuri se iviseră bolovani albiţi de soare, semănând cu nişte oseminte.

Câmpia, lipsită de iarbă, se uscase, copacilor li se păliseră frunzele, iar grâul şi secara aveau spicul mărunt şi negru. Vitele mugeau lihnite de foame şi însetate, multe dintre ele zăceau prin locuri lipsite de viaţă. În unele vite începuseră să se-mprăştie molimile şi, câteodată, turbarea.

Oamenii, cu braţele desfăcute a neputinţă, priveau mâhniţi spre boltă. Se făceau slujbe prin biserici sau pe câmpii, prin sate şi prin târguri, umblau cârduri de paparude, ţigănuşi goi, cu mănunchiuri de verdeaţă veştejită legate peste mijloc, dansând străvechiul *Danţ al secetei,* rostind descântece prin care ploaia era implorată să ude cât mai din belşug pământul, aşa după cum, peste trupurile despuiate ale ţigănuşilor, sătenii azvârleau găleţi pline cu apă, scoasă însă cu greu din fântânile aproape secate:

„Paparudă, rudă,
Vino de mă udă,
Pe pământ să cadă,
Ploaia să dea roadă!“

– cântau ţigănuşii.

Numai că degeaba se umbla cu prapurii bisericeşti peste câmpuri, zadarnic se rosteau descântece şi se stropeau paparudele, cerul nu se umbrea nicio fărâmă

de clipă, şi niciun strop de apă cât de mic nu răcorea pământul uscat şi crăpat de secetă.

Pretutindeni se vedeau mame deznădăjduite cu copilaşi, doar piele şi os, la sân, cerşetorii murdari şi zdrenţăroşi, şi hoţii se înmulţiseră.

Doar unor mari boieri şi neguţători le mergeau treburile, atunci, mai bine decât oricând, deoarece grâul ajunsese la preţ aproape la fel de scump ca aurul. Şi, pentru o strachină pe jumătate plină cu boabe, orice boier sau arendaş îşi putea tocmi o slugă la muncă grea, pentru o zi întreagă – din zori şi până-n noapte.

Cine să-i mai ajute în asemenea împrejurări pe sărmanii care împânziseră drumurile, satele, târgurile şi bâlciurile, doar, doar or putea dobândi cât de puţină hrană pentru ei, dar mai ales pentru copiii lor, dacă nu Miu-al-Florilor?

Aşa s-a-ntâmplat că, într-o bună zi, Miu a ajuns într-un iarmaroc în care se vestise că se vor găsi grâne, din destul.

Fără să spună cine este, fiindcă cei care veneau cu bucate la târg, atunci, s-ar fi temut, Miu – călare şi cu lăuta pe umeri – s-a apropiat de neguţătorul care adusese cu sine cele mai multe care pline cu saci.

— Am nevoie de zece saci plini cu grâu bun! îi cere neguţătorului. Mai târziu îmi vor mai trebui poate şi alţii.

— Da’ ce faci cu-atâtea bucate, deodată? l-a întrebat acesta, nedumerit.

— Am făcut parastas, şi vreau să fac o pomană pentru sufletele părinţilor şi strămoşilor mei, morţi apărându-şi ţara de vrăjmaşi. Deci, vreau să hrănesc câţiva săraci, deoarece tu, neguţălorule, de bună voie n-ai să faci niciodată o faptă ca asta.

— Eu n-am grâu de hrănit săracii! De bună voie nu dau un bob! zice neguţătorul. Şi dacă pier de foame,

ce mă priveşte? Da’ nici pe tine nu te-nţeleg. De ce să faci atâta pomană? Pesemne oi fi vreun prostănac…

— Prost sau deştept, asta-i treaba mea! îi zice Miu. Spunemi, cât costă sacul cu bucate? împarte zece saci celor mai săraci şi flămânzi oameni din câţi se află în jurul nostru, iar noi ne vom înţelege numaidecât.

— Sacul costă cinci galbeni. Uite, eu am să dau zece saci sărăcimii, cum mi-ai cerut. Dar tu, desfă repede chimirul, dă-mi cincizeci de galbeni, şi bună socoteală!

Neguţătorul pune un argat de le împarte flămânzilor zece din sacii lui, şi apoi întinde mâna ca să-şi primească plata.

— Stai, nu te pripi!… îi zice Miu. Iacă, galbenii îi am acolea, în chimir. Nu ţi-i dau însă, mai înainte de a vedea ce fel de om eşti tu.

— Cum, ce fel de om sunt eu?…

— Cu suflet bun, sau… spanchiu?

— Oricum oi fi, mie-mi dai galbenii! Uite, oamenii şi-au primit bucatele, te-au binecuvântat. Acum, plata! Nu mai aştept.

— Ştii? Eu sunt cântăreţ, îi spune Miu. Oamenii aceştia mă cunosc. Le-am cântat şi altă dată.

— Aşa e, ne-a cântat! mărturisesc ei, toţi.

Sătenii au priceput că isteţul şi binefăcătorul săracilor, pe care-l cunosc – dar nu vor să-i spună şi neguţătorului cine e – sigur, a pus din nou ceva la cale. Ce anume, nu-şi dădeau prea bine seama.

— Sunt cântăreţ destoinic – continuă Miu –, şi dacă nu eşti spanchiu, eu m-aş prinde cu tine în următorul fel. Să-ţi rostesc din lăută şi cu gura un cântec, aşa, cum mă pricep. Şi dacă vei recunoaşte cu gura ta că-ţi place, suntem amândoi chit, nu-ţi mai plătesc nimic. Iar dacă tu vei spune că nu ţi-a fost pe plac, am să-ţi dau pe dată nu cincizeci, o sută de galbeni *turalii*[6]. Te

[6] Turalii – purtînd pe ei turaua – pecetea împăratului turcilor, a sultanului.

învoieşti, sau ba?

Ascultându-l pe Miu şi aflând că ar putea câştiga atât de uşor, nu cincizeci, ci o sută de galbeni, lăcomia l-a muşcat de inimă pe neguţător, care-a zis imediat:

— Bine, aşa ne-nvoim! şi, în gândul său, adaugă: „Oricum i-o suna cântecul, eu am să-i spun că nu-mi place! Astfel, îl voi păgubi cu încă o jumătate de sută de galbeni, peste cât i-am cerut întâi…“

— Vrei să şi batem palma?

— O batem, cum să nu!

— Voi, cei din jur, sunteţi martori?

— Bineînţeles că suntem.

— De-i aşa, să încep.

Şi Miu, după ce-şi înstrună lăuta, îşi dă drumul la ghiers:

— Ce straşnic neguţător!
Îmi cere punga de zor.
El îmi cere, eu ascult…
Şi fiindcă vreau să-l cinstesc,
Mă grăbesc să-l şi plătesc,
Dând de două ori mai mult.

— Dând de două ori mai mult?!… izbucneşte, bucuros, neguţătorul. Ei, asta chiar că-mi place? recunoaşte el.

— Păi… dacă îţi place – zâmbeşte Miu – potrivit învoielii, eu ţi-am cântat, iar tu ai pierdut rămăşagul! Aşa e, oameni buni? Neguţătorul a pierdut rămăşagul, ori ba?

— Aşa el… Aşa-i!… glăsuiesc oamenii. Înseamnă că tu ţi-ai plătit cu cântecul bucatele pe care le-ai dăruit flămânzilor.

Neguţătorul păcălit îşi smulge părul, se tânguie, ţipă.

Îi cere cântăreţului să meargă cu el la judecată.

Şi-au mers. Dar, mărturia oamenilor l-a făcut pe judecător – oricât i-ar fi fost de neplăcut – să-i dea

dreptate lui Miu.

De-atâta supărare câtă a avut neguţătorul, mai apoi, văzându-şi bucatele împărţite pe degeaba flămânzilor, se spune că s-a bolânzit la cap, minţile i s-au rătăcit, şi-a desfăcut şi restul de saci, iar grâul şi l-a-mprăştiat aiurea pe câmp, zicând că mai bine să-l mănânce păsările cerului, decât să-l mai facă cineva să-l dea de pomană săracilor.

Numai că săracii s-au întors. Şi, după ce neguţătorul a plecat acasă, l-au adunat, l-au râşnit şi-au copt pâine pe care au dat-o copiilor s-o mănânce.

Şi, iac-aşa i-a cântat Miu neguţătorului un „cântec după placul lui“.

Cântec ca la cramă

A venit toamna. Sătenii, care cum au putut, şi-au strâns mult, puţinul rod al muncii, fiecare ce-a avut – grâu, orz porumb, paie, fân, cânepă, lână, lemne de foc sau altele – în coşare, beciuri sau numai în bordeie şi gropi pe câmp sau în pădure.

Oarecum, ar putea aştepta în linişte sosirea vremii friguroase şi a viscolelor, dacă, odată cu funigeii nu s-ar fi ivit prin toate satele birnicii domneşti, vătafii sau logofeţii boiereşti şi toţi cei care fără să trudească din greu cu plugul, sapa, secera sau toate celelalte unelte, se pricep numai să dijmuiască bucatele să sleiască chimirele, să ia – ori de câte ori le stă în putinţă – şi cenuşa din vatră.

De ici, de colo, din sudoarea sărmanului roadele pământului se preschimbă în galbeni care sunt adunaţi la început în pungi pentru stăpânii moşiilor, apoi în saci pentru banul de la Craiova şi pentru domnitorul din Bucureşti. Puşi după aceea în lăzi, împreună cu alte scumpătăţi, o mare parte din ei vor porni în corăbii pe Dunăre şi mare, ca să fie vărsaţi în haznaua de la

Ţarigrad a sultanului.

Deodată însă au început să se perinde pe drumuri căruţele încărcate cu sacii plini de galbeni, fiecare trasă de câte şase cai zdraveni, însoţite şi păzite de arnăuţi şi alţi slujitori domneşti, încruntaţi şi înarmaţi până-n dinţi.

Ţăranii – dar şi târgoveţii, mai mult meşteşugari şi mici neguţători, de pe spinarea cărora de asemenea s-au jupuit câte cinci rânduri de piei – privesc îndureraţi cum aproape toată munca lor, prefăcută în galbeni, se scurge spre domnie şi către Ţarigrad.

N-au însă nimic altceva mai bun de făcut decât să-şi strângă pumnii până ce le intră unghiile în carne şi le dă sângele şi să nădăjduiască într-o vreme sând lumea va fi altfel alcătuită şi jaful va înceta.

Într-acestea, Miu-al-Florilor şi ceata lui, călări, având uneltele de cântare la vedere, dar şi pistoale sau junghere ascunse-n coburi, la şei sau sub sumane, cutreieră ca de obicei coclaurii, ascultându-i pe cei care îşi istorisesc necazurile şi îşi destăinuie speranţele, încercând să-i ajute şi să-i aline pe cei în suferinţă şi să le dea încredere în viitor prin cântecele lor.

Astfel, s-a întâmplat într-o zi ca Miu să afle de trecerea unui şir de căruţe pline cu saci de galbeni spre Bucureşti. Deşi venise toamna, era o zi la fel de toropitoare ca vara. Soarele încinsese văzduhul ca într-un cuptor. Căruţele grele de galbeni scârţâiau din încheieturi.

Miu a ieşit înaintea convoiului şi-aşa, din mers, la început a intrat în vorbă cu căpetenia, ciohodarul, care călărea în fruntea cetei de pază.

— Cine eşti? l-a întrebat acesta, bănuitor, pe flăcău.

— Ia, un cântăreţ care se duce cu taraful la o nuntă – a răspuns Miu. Dar, până una alta, m-a cuprins o sete de nu pot să te văd!…

— Bă, da’ bătut în cap mai eşti! a grăit ciohodarul. Dacă ţi-e sete, opreşte-te la un izvor şi bea apă.

— Setea mea – ştii şi domnia ta cum e la noi, lăutarii… – nu se potoleşte cu apă. Apă nu mai beau pe-o arşiţă ca asta nici broaştele…

Ciohodarul a izbucnit în râs.

— Nu cumva pofteşti vin?

— Ba, tocmai asta vreau! a rostit Miu. Mai ales fiindcă ştiu dincolo de deal un han cu cramă şi cu cel mai bun vin din câte se află în lume. Un vin dulce de tămâioasă…

— De tămâioasă, zici?… îşi linge buzele ciohodarul, în timp ce înghite în sec şi mărul lui Adam i se plimbă prin beregată, de la sine, iute, de sus în jos şi înapoi.

— Din vinul acesta îi place lui vodă să bea, de câte ori se plimbă pe-aici.

— Îi place şi lui vodă?

Ciohodarului îi sticlesc ochii şi-i lasă gura apă.

— Ba, dacă vrei să ştii, chiar şi sultanului.

— Şi sultanului?…

— Aşa cum m-auzi! Şi, ca să vezi că-i astfel, eu însumi m-am nimerit într-o vreme pe un drum spre Ţarigrad. Şi-am întâlnit acolo pe un ceauş de-al lui vodă. Acesta ducea în căruţă un butoiaş cu vin. Venise praznicul Sântei Mării. Era ziua sultanului. Şi vodă îi trimisese din partea lui, prin ceauş, butoiaşul cu vin de tămâioasă, tocmai de la crama aceasta de care-ţi povestesc.

Ciohodarul a rămas câteva clipe pe gânduri.

— Înseamnă – zice el –, dacă era de praznicul Sântei Mării, că pe sultan îl mai cheamă, pe lângă Mehmet, şi Mărin?

— Tot ce se poate, se învoieşte Miu. Dar acum vorba era despre vin. Şi, când s-a întors ceauşul – l-am întâlnit şi la înapoiere! – mi-a povestit că sultanul, când a gustat din vinul trimis luminăţiei sale de către vodă

al nostru, a spus că altceva nici că-i mai trebuie de atunci înainte şi toate celelalte băuturi din palatul luminăţiei sale să fie azvârlite în râuri sau în mare.

Ciohodarul îşi căsca ochii cât cepele şi simte că în pântec i s-a deschis un gol.

— Sunt prieten cu hangiul, mai glăsuieşte Miu, şi dacă-l rog eu ne învoieşte să coborâm în beciul, de la cramă, să stăm tihniţi la umbră. Eu pot să vă şi cânt. El ne desface vrana şi putem sorbi din vinul tămâios. Nici nu se poate închipui o plăcere mai mare.

Îi e cald ciohodarului. Drumul e prăfuit. Gâtlejul i-e uscat. Şi ascultând cuvintele lui Miu sudoarea-i curge gârlă pe frunte, pe ceafă şi pe piept. Ce-ar mai sorbi cu sete o ulcică din vinul acela tămâios. Ce-i place nu numai domnitorului, ci şi sultanului! Întâi doar o ulcică, pe urmă o vadră întreagă.

Căruţele încărcate cu galbeni se târâie pe drum şi ciohodarul fierbe. I-ar place să le vadă zburând, doar, doar vor ajunge mai degrabă la hanul şi crama pomenite de Miu.

În sfârşit, au ajuns. Hanul, învelit în iederă, deşi uşor pălită, cu pridvorul pe stâlpi înalţi de lemn, parcă îi pofteşte să intre.

— Eu şi taraful ce mă însoţeşte, de-aici încolo vă lăsăm! zice Miu. Intrăm un pic în cramă ca să ne răcorim. Drum bun, cale bătută şi siliţi-vă să-nduraţi cât mai uşor arşiţa. Mă voi gândi la domnia ta, ciohodarule, când prietenul hangiu îmi va desface vrana şi vinul tămâios mi-o gâlgâi pe gât.

Slujbaşului vistieriei, de căldură îi vine să cadă şi să rămână lat.

— Ştii ce? îi spune el cântăreţului. Rămân şi eu cu tine!

— Bine, răspunde Miu. Atâta că nu mi se pare prea drept ca numai noi să ne bucurăm de răcoare. Pofteşte-i în cramă să ne însoţească, şi pe toţi arnăuţii

şi slujitorii domniei tale. Pun eu o vorbă bună să poată bea şi ei.

— Păi nu este nevoie de nicio vorbă bună, rânjeşte ciohodarul, deodată cu glasul schimbat. Eu sunt omul, domniei. Şi-i dau doar o poruncă hangiului să ne dea ce dorim. Mai pun şi în căruţe câteva butoaie. De plătit, nu plătim. Îi e destulă cinstea c-am poposit aci. Şi, ca să fie totul cum trebuie, îl învinovăţesc că nu şi-a plătit birul şi-i iau toţi gălbenaşii câţi i-oi afla în han.

— Dar nu şi-a plătit birul cu-adevărat? se preface Miu uimit.

— Ba şi l-o fi plătit, dar dacă eu îl învinovăţesc că a rămas dator, acesta-i lucru sfânt! Înseamnă că nu poate fi altfel, decât aşa. Înţelegi, cântăreţule? zice iar ciohodarul. Iar pe tine, cu taraful tău vă poftesc să ne cântaţi cât timp ne-om răcori. Pentru că vreau să ştii, eu n-am nicio prietenie cu tine. Am vrut doar să te-ncerc. Şi dacă n-oţi cânta precum ne place nouă, vă mângâi cu gârbaciul. Ai priceput sau ba?

Căruţele, la semnul ciohodarului au tras în ogradă unde, cât ai clipi, s-au şi ivit hangiul cu doi argaţi de-ai săi.

Hangiul îi întâmpină pe cei sosiţi cu-o cofă din care-i toarnă întâi ciohodarului vin într-o oală mare şi pântecoasă de lut.

Argaţii umplură şi ei dintr-o găleată urcioarele şi ulcelele pentru arnăuţi şi ceilalţi slujitori.

De unde să ştie ciohodarul că atât hangiul cât şi argaţii lui nu erau alţii decât Radu şi alţi doi cetaşi care alergaseră înainte ca să împlinească o poruncă a lui Miu?

— Intraţi, poftiţi, măriile voastre! se ploconeşte Radu, făcând pe hangiul. Oţi fi poate însetaţi şi flămânzi?

— Da, da, suntem însetaţi şi flămânzi! glăsuieşte cât se poate de ţanţoşă căpetenia arnăuţilor. Adu-ne de

băut! Pune şi vreo câţiva miei la frigare. Şi pe urmă, călăuzeşte-ne în cramă la vinul tămâios.

— Îndată, cum să nu! îi răspunse hangiul.

— Scoate şi gălbenaşii pe câţi îi ai în han şi să n-ascunzi vreunul, că-i vai de pielea ta!

— Poftiţi cu mine în beci, glăsuieşte hangiul, desfăcând chepengul. Acolo-i mai răcoare. Între timp, pun să se frigă mieii. Adaug şi nişte pui, fac şi cinci mămăligi, şi o să fie bine. Îndată v-aduc şi gălbenaşii.

Ciohodarul şi arnăuţii s-au năpustit în beci cu găleţile, cofele şi oalele în mâini, şi desfac vranele, iar băutura curge gârlă în oale şi pe jos.

Într-adevăr, vinul este foarte bun, mieii şi puii se frig, iar taraful cântă:

— Frunză verde doi puieţi,
Sorbiţi, arnăuţi, cât vreţi.
Aşa-i cheful de la cramă,
Că nu daţi nimănui seamă.

Vinu-i bun şi oala-i mare,
Mieii-rumeni-în frigare!
Sunteţi ca la sindrofie.
Aoleo, ce-o să mai fie...

Arnăuţii, ameţiţi de-atâta băutură cu care şi-au umplut pântecele, au şi început să cadă care pe unde nimereşte, unul plescăind de-a dreptul într-o vadră plină, dar cei mai mulţi lungiţi la pământ, cu capetele în băltoacele de vin, din care încă mai continuă să soarbă.

De astă dată, cântăreţul le face cu ochiul hangiului şi argaţilor.

„Taraful“ a încetat cântecul, dar cântăreţii, hangiul şi argaţii şi-au scos pistoalele şi jungherele de pe unde le aveau ascunse. Totodată, Miu le porunceşte ciohodarului, arnăuţilor şi slujitorilor domneşti să-şi

azvârle jos sâneţele, apoi, să se dezbrace goi-puşcă.

Cu straiele acestora se îmbracă… cei din taraf, în vreme ce trimişii domneşti sunt legaţi şi încuiaţi în beci, hotărându-li-se să rămână acolo până când s-o întâmpla să-i găsească cineva şi să-i dezlege.

Apoi, „taraful“ a pornit căruţele încărcate cu sacii plini cu galbeni, însă pe calea întoarsă, ca să-i poată împărţi acelora din vlaga cărora fuseseră storşi.

Jos, pe malul Jiului,
Trece ceata Miului,
Şi nu trece cum se trece,
Că-s în rânduri câte zece.
Cine-n cale o-ntâlneşte,
Râde şi se veseleşte
Şi virtutea i-o cinsteşte,
C-aşa-i datul Miului,
Miului, haiducului:
Peste tot să izbândească,
Dreptatea s-o sâvârşească.
De nimic să nu se teamă
Şi să cânte… ca la cramă.

Cântece cu ostroveni

Ca de atâtea ori în trecut, peste târgurile şi satele olteneşti au năvălit, prădând şi distrugând, aşa-numiţii piraţi „ostroveni“ – cete crude şi lacome de-adunătură, formate din scursurile mai multor neamuri străine, răsăritene şi aşezate cu anasâna, pentru un timp, în ostroavele Dunării. De aici, cu bărci sprintene, ţineau calea corăbiilor cu mărfuri, pe care le jefuiau sau, debarcând, devastau şi incendiau localităţile româneşti, luând cu ei tot felul de bunuri şi robi.

Ne găsim într-unul din aceste nefericite târguri năpăstuite de „ostroveni“. Cetele acestora, în

veşminte pestriţe, dar mai toţi cu şalvari, având capetele acoperite cu turbane şi pe mijloc purtând sileafuri încărcate cu arme, cel mai des pistoale şi iatagane, au şi început să pătrundă în oraş.

Bieţii localnici, îngroziţi, fug încercând să se salveze în cine ştie ce ascunzişuri sau în pădurea din apropiere. Cu saci, cu coşuri, târând după ei fie fete, fie copii, ori câte-o vacă, un cal, o capră, o oaie, primul val de ostroveni se şi întoarce spre bărcile acostate la ţărm într-un loc numit „La buşteni“, unde parîmele sunt agăţate în inele de fier.

Curând vor sosi pe Dunăre al doilea, al treilea şi până la urmă al cine ştie câtelea val!...

Ca în aproape toate împrejurările de acest fel, Miu-al-Florilor şi ceata lui nu se lasă aşteptaţi. Dar cum să lupte ei, totuşi, numai o mână de tineri cu aproape o oştire întreagă sosită-n valuri, tâlhari bine înarmaţi care nu cunosc mila?

Miu are o idee:

— Ne îmbrăcăm peste straiele obişnuite cu zdrenţe. Ne mânjim feţele şi mâinile cu scrum şi cenuşă, ca să părem nişte ciumaţi care hoinăresc călări, fără rost şi primejduind viaţa oamenilor. Ostrovenii se vor speria.

Armele le mai poţi înfrunta, dar o boală cumplită aşa cum e ciuma, nicicând!

Zis şi făcut.

Şi iată „taraful“ prefăcut într-o ceată zdrenţăroasă, flămândă şi rătăcitoare de călăreţi „ciumaţi“, şi ea în căutare de pradă.

— Ostroveni, tâlhari de soi,
Ia daţi prada ici, la noi!
Că de nu, vă-mbrăţişăm,
Şi de zile vă scurtăm!...

Aflând că aceştia sunt ciumaţi şi că-i pot îmbolnăvi pe toţi cei care-i ating sau chiar răsuflându-le în faţă,

ostrovenii, înfricoşaţi, nu ştiau ce să facă.

Între timp, Radu – la îndemnul lui Miu – a destăinuit unor localnici cine sunt „ciumaţii“, sfătuindu-i totodată să se înarmeze şi să fie gata de luptă, alături de haiduci.

Zvonul că „ai lui Miu“ au sosit în oraş s-a împrăştiat repede şi numeroşi bărbaţi, tineri sau mai vârstnici au şi pus mâinile pe furci, coase, toiege şi tot ce-au mai găsit la îndemână.

— Alergaţi către „buşteni“
Încolţiţi pe ostroveni!
Nu scăpaţi dihăniile,
Prindeţi căpeteniile!

Cu puterile unite, haiducii şi localnicii au şi pus mâna pe câteva căpetenii. Acestea au fost legate şi „ciumaţii“ au început să-şi frece obrazurile de ale lor.

— Câţi pe-aici vor poposi
Cu ciumă-i vom dărui.
În puţin că vor pieri
Cu suflarea otrăvită
Şi cu carnea ciuruită!

Să-i fi văzut acum pe aceşti lupi, care în decursul anilor vărsaseră râuri de sânge şi scrumiseră nenumărate aşezări olteneşti cum se milogeau pentru cruţare şi făgăduind că în viitor se vor lăsa de orice răutăţi! Dar cine să-i mai creadă şi cine să se îndure de asemenea fiare cu chipuri omeneşti?

Căpeteniile au fost încredinţate norodului să-i judece şi să-i osândească pentru toate nelegiuirile făptuite, aşa cum ştie el. Şi numai unul, după ce şi-a primit tainul de o sută de toiege la spate, a fost lăsat să se întoarcă, ca să povestească şi celorlalţi câte şi cum a păţit.

Vestea despre o ceată de ciumaţi care-i îi molipseşte pe cei care debarcă s-a răspândit ca vântul în ostroavele Dunării şi nimeni, din acea zi, n--a mai cutezat să coboare pe acel ţărm.

*

* *

Cam tot în aceeaşi vreme când piraţii ostroveni încercau să pătrundă într-o altă aşezare, Miu l-a trimis pe Radu – înveşmântat ca un biet cerşetor – să le iasă înainte.

Ostrovenii l-au prins şi lovindu-l sălbatic şi amenințându-l cu moartea, i-au cerut să le destăinuie unde-şi ţine ascunse oraşul avuţiile.

Făcând pe înfricoşatul, Radu le-a arătat o casă veche, cu turn, destul de dărăpănată.

— Acolo, în turn, şi-au ascuns oraşul şi locuitorii tot ce-au avut mai bun şi de preţ – le-a spus el. Dacă-mi făgăduiţi că-mi veţi da şi mie o parte din ceea ce jefuiţi, vă călăuzesc eu însumi până acolo şi vă arăt unde se află tăinuite avuţiile.

Ostrovenii au primit, socotind că, după ce vor pune mâna pe închipuitele comori ale oraşului, îl vor ucide pe cerşetor, iar hoitul i-l vor azvârli în Dunăre.

Radu, luând-o înainte, i-a condus pe ostroveni în turn şi le-a arătat câţiva saci grămădiţi într-un colţ.

Tâlharii s-au şi repezit să-i desfacă, dar înăuntru n-au aflat decât o pulbere având o culoare şi un miros ciudat.

— Ce-i asta?! s-a oţărât căpetenia acestui alt val de ostroveni. Unde-s comorile? Ne-ai minţit, cerşetorule! O să te tăiem în bucăţele şi te vom presăra cu sare!

— Nu v-am minţit, le-a răspuns Radu. Sacii aceştia preţuiesc într-adevăr cât o comoară. Aici e pulberăria oraşului. Şi dacă Miu-al-Florilor, care în ceasul acesta a şi înconjurat cu ceata lui clădirea, va aprinde stratul de pulbere ce duce de jos până la saci – uite-l cum

şerpuieşte prin turn! – voi, toţi ostrovenii veţi pieri până la unul şi nu veţi mai putea năvăli prin locurile acestea cât e lumea.

— Miu-al-Florilor? însuşi Miu-al-Florilor, spui?

— Da, însuşi Miu-al-Florilor!

Căpetenia a încercat atunci un şiretlic:

— Uite – i s-a adresat lui Miu, din turn – vi-l dăm înapoi pe omul vostru care-a făcut pe cerşetorul şi ne-a călăuzit până aici – fiindcă sigur e al vostru! – dacă ne lăsaţi să coborâm.

În acelaşi timp, a pus să se înalţe pe turn steagul cu cap de mort zugrăvit pe el, în semn că şi cel de-al doilea val, aflat la bărci, să năvălească acolo. „Acesta, formând grosul oştirii ostroveneşti – cugeta căpetenia – va nimici ceata haiducească înainte ca Miu să poată da foc pulberii.“

Dar Miu, văzând steagul cu cap de mort înălţându-se, a înţeles viclenia. Le-a îngăduit ostrovenilor din turn să coboare, dar numai unul câte unul, fără arme şi cu amândouă palmele pe cap.

Care însă cum cobora era înşfăcat de ceată şi legat de câte un stâlp al casei, în vreme ce taraful le cânta:

— Aţi venit, aţi jefuit,
Aţi ars şi-aţi pârăduit
Şi-acum aveţi de plătit!
Cânt cu tobe vom cânta,
Până când v-ăţi sătura.

Grosul ostrovenilor se şi ivise la cotitură. Miu i-a lăsat să ajungă până alături de ceilalţi.

Veneau ţinând fiecare în mâna dreaptă câte un pistol sau un iatagan şi în stânga câte-o torţă cu care să aprindă clădirea, neştiind că înăuntru se află pulberăria.

Când au ajuns lângă ceilalţi, Miu le-a strigat:

— Nu daţi foc!

Întocmai aşa cum bănuise, ostrovenii au făcut dimpotrivă. Şi, înainte ca prima căpetenie care cunoştea adevărul, şi încă nu fusese dezlegată, să aibă timpul a repeta porunca, năvălitorii au şi zvârlit spre clădire torţele. Stratul subţire de pulbere s-a aprins şi, în numai câteva clipe, flacăra a ajuns la saci.

Ceata lui Miu se şi pusese la adăpost, când pulberăria a sărit în aer, cu un zgomot îngrozitor. O grindină de pietre, cărămizi şi lemne desprinse din clădire şi din turn au început să cadă de sus, zdrobindu-i pe cei mai mulţi dintre ostroveni.

Alte explozii, mai mici, ca nişte tobe ale răzbunării, au continuat să răsune, aducând cu de noi ploi de pietre peste capetele invadatorilor.

La auzul exploziilor şi al strigătelor celor care îşi primeau acum ce li se cuvenea, orăşenii au ieşit din ascunzătorile unde stătuseră până atunci, aşteptându-şi chinurile la care îi supuneau de fiecare dată, când năvăleau ostrovenii şi pieirea. Şi, înarmaţi cu topoare, prăjini, ţăpoaie, măciuci şi tot ce mai găsiseră la repezeală, s-au năpustit să mai adauge şi ei câte ceva la cele orânduite de Miu.

Şi astfel, cu bună şi pilduitoare izbândă, s-a isprăvit şi *cântecul de tobe.*

Cântec de ocnă

Cei cinci călăreţi, dintre care primul purta steguleţul domnesc în vârful suliţei, al doilea – urmându-l înveşmântat în straie boiereşti – urmat de încă alţi trei alcătuind un fel de strajă a celor dinainte, s-au arătat în zori pe culmea dealului.

S-au năpustit apoi spre vale, crescând, pe măsură ce se apropiau de Telega.

Cel îmbrăcat în veşmânt boieresc poartă cu sine porunci dintre cele mai aspre către sameşul ocnelor.

În ocne, o parte din osândiţi taie, ziua şi noaptea, sare cu târnăcopul. Restul – cei învinuiţi de nesupunere şi ridicare împotriva domniei şi a marilor boieri – se află închişi într-un soi de colivii. Coliviile, întocmite din stobori împletiţi cu nuiele, stau spânzurate, fără nicio învelitoare sau acoperământ, vara – sub soarele toropitor, şi iarna – în cele mai aprige viscole, deasupra unor lacuri sărate formate prin scurgerea apelor în gropile din care s-a terminat de scos sarea.

Unii dintre aceşti osândiţi au stat în colivii vreme de mai mulţi ani; alţii, sunt condamnaţi pe viaţă.

Fanariotul din scaun, care se socoteşte coborât cu hârzobul din cer şi-i place să i se spună că este binefăcătorul norodului, pe care însă-l despoaie şi-l ţine sub călcâi, urăşte adevărul şi nu îngăduie, când este vorba de el, să fie destăinuit ceva nici măcar în şoaptă.

Vrednicii, curajoşii, cinstiţii sunt azvârliţi din porunca lui la Telega, unde nu li se dă drept hrană decât un coltuc de pâine neagră, mucegăită şi o cană cu apă, pe zi, lăsate şi acelea în colivii, ca sălbăticiunilor, cu ajutorul unui băţ lung având în vârf un cârlig de care se atârnă un coşuleţ.

Pentru că între osândiţi se găsesc şi câţiva haiduci, domnitorul trimite de data asta porunci ca să li se înjumătăţească acestora hrana şi dacă vreuna dintre frânghiile care ţin coliviile putrezite de ploi şi ninsori se rup, cel care a căzut în apă să fie lăsat să se înece.

Caii gonesc. Cel care poartă, în faţă, steguleţul în vârful suliţei, duce cornul la buze şi suflă puternic. Sunetul de corn se tâlcuieşte prin aceea că toţi cei care călătoresc pe jos, călare sau în căruţă, să se dea la o parte făcându-i loc soliei.

Solia, plecată de cu noaptea din Bucureşti, călăreşte, trufaşă, spre ocnă.

Sunetul cornului îi neliniştеşte pe oamenii din sate şi

târguri. Orice solie domnească îngrijorează mulţimea, deoarece se ştie că ea nu aduce decât veşti rele. Dar aceasta poartă cu sine şi porunca de a se da chinurilor şi morţii câţiva dintre cei mai vrednici luptători pentru drepturile norodului. Şi cei care o văd trecând în tropotul neguros al cailor, tropa-tropa, tropa-tropa, sau doar aud sunetul cornului se înfioară până-n măduva oaselor. Scrâşnesc din dinţi, blestemând stăpânirea nemiloasă şi crudă.

În apropiere de Telega se întindeau, odinioară, nişte câmpii unde creşteau în voie o mulţime de bălării, tufişuri şi câteva pâlcuri sărace de salcâmi prăfuiţi.

Dar cine s-a ivit, întinzând printre bălării, şi pe drum un păienjeniş din frânghii de cânepă prinse de trunchiurile salcâmilor?

Nu cumva aceştia sunt Miu-al-Florilor, Radu – prietenul său cel mai bun – şi ceilalţi tovarăşi de isprăvi ai lor?

Nu mai încape nicio îndoială, chiar ei sunt!

Au întins nişte adevărate plase de sfori, şi-aşteaptă.

Tropa-tropa, tropa-tropa!

Călăreţii şi caii lor cresc şi mai mult, pe măsură ce se apropie de locul unde se găsesc Miu şi ceilalţi haiduci. Nu mai sunt nici măcar cincizeci de paşi. Au mai rămas doar zece. Şi, deodată, copitele bidiviilor calcă în plase. Din goana în care vin, animalele se împiedică, se încurcă, se răstoarnă. Îşi trântesc laolaltă, grămadă, călăreţii. Suliţa care poartă steguleţul s-a frânt. Cornul a fost zdrobit sub copite.

Miu şi-ai lui au ţâşnit ca nişte săgeţi dintre bălării. I-au dezbrăcat pe toţi cei cinci trimişi domneşti. Le-au dat hainele lor, haiduceşti. Şi i-au legat, cât se poate de strâns, de trunchiurile salcâmilor.

În schimb, s-au îmbrăcat ei cu hainele soliei. Au pus steguleţul în vârful altei suliţi, pe care o duce Radu. Tot el sună – de astă dată, din cornul haiducesc.

Şi haide, mai departe, tropa-tropa, către Telega, lăsându-i pe trimişii domniei bine aninaţi de salcâmi.

Telega li se înfăţişează haiducilor ca un balaur gata să sfâşie şi să înghită în pântecele său fioros pe cei mai buni şi mai drepţi fii ai poporului.

La vederea steguleţului purtat de Radu în vârful suliţei, porţile mari şi puternice se deschid. Şi sameşul ocnelor, având o figură strâmbă şi rea, îi primeşte cu zeci de temenele.

— Măria sa, domnitorul nostru – zice Miu – în afară de poruncile înscrise aici, în zapis, primind plângere că în coliviile Telegăi haiducii trăiesc şi se desfată ca la sânul maicii lor, ne-au trimis să cercetăm cum stau lucrurile şi să luăm măsurile de cuviinţă.

— Da, de unde! răspunde sameşul. Nu este adevărat! Nici în iad, la Scaraoţchi, în flăcările Gheneei, nu le-ar putea fi mai rău osândiţilor! Flămânzi, însetaţi, dogoriţi sau îngheţaţi – după cum e vară sau iarnă – ghemuiţi în colivii unde nici măcar în picioare nu se pot ridica, având veşnica teamă să se mişte în voie, ca nu cumva frânghiile putrezite să se rupă şi coliviile să cadă în apă, cei mai mulţi au ajuns numai nişte schelete cu bărbi şi plete încâlcite şi lungi, iar destui dintre ei şi-au dat duhul.

— Cuvintele domniei tale – mai spune Miu – îmi sunt pe plac, dar poruncile domnitorului sunt cât se poate de limpezi. Va trebui să cercetăm noi înşine cum stau lucrurile şi să veghem ca haiducilor pedepsiţi să le meargă din ce în ce mai rău.

— Mă rog, mă rog… – zice sameşul, însă destul de înfricoşat – noi, slujbaşii credincioşi ai domniei, îi împlinim dorinţele măriei sale, fără niciun murmur.

— Uite şi zapisul cu pecetea măriei sale! adăugă Miu, scoţându-şi o hârtie. Este scrisă de caligraful palatului şi pecetluită cu ceară roşie, pe sfoară de mătase. În schimb, domnia ta dă-ne cheile porţilor şi

ale tuturor coliviilor.

— Aşa sună porunca?

— Aşa.

Sameşul sărută, cu umilinţă turaua şi semnătura domnească dar, fiindcă nu ştie citi, se holbează la zapis ca mâţa-n calendar. Scoate apoi dintr-un sac de piele întregul mănunchi de chei al ocnei şi i-l încredinţează lui Miu.

Acesta i-l dă lui Radu şi-i porunceşte sameşului să-l ducă la coliviile unde se găsesc închişi cei mai vestiţi haiduci şi să-l scoată la lumină pe cel mai primejdios dintre ei.

Sameşul se supune. Îl conduce pe Miu până la un dâmb stâncos din cuprinsul ocnei. Aici, de pe un podeţ de scânduri, la porunca lui, unul din paznici înalţă cu ajutorul unui scripete, ca de fântână cu roată, din gol, o colivie. În ea se zăreşte un bărbat fără vârstă, ce nici nu mai seamănă a om. Hainele şi cămaşa îi atârnă de pe trup în fâşii subţiri, murdare şi umede. Barba şi părul îi curg pe piept şi pe spate în şuviţe slinoase. La mâini şi picioare poartă cătuşe de fier încuiate cu lacăte grele. Iar ochii, orbiţi de lumina de sus, în care a fost tras, cată cu o nepotolită dorinţă de răzbunare spre sameş.

— Cine este osânditul acesta? întreabă Miu.

— Este haiducul Vulcan, îi răspunde sameşul. Cel care a cutezat să-i ţină calea lui vodă şi să-i strige în obraz că este un ticălos care a adus ţara în sapă de lemn şi-a potopit urgia asupra norodului.

— De e aşa, osânditul trebuie păzit cu grijă, aşa cum ne învaţă chiar domnitorul, până când va pieri!

— Aşa îl şi păzim.

— Dar, pentru a mă încredinţa că este chiar aşa cum spui, intră însuţi domnia ta, sameşule, în colivie şi vezi de n-ar putea scăpa, cumva, haiducul Vulcan, în cine ştie ce împrejurare din ea…

— Nu, n-ar putea scăpa!

— Pofteşte înăuntru! îşi repetă îmbierea, cu glasul întărit, Miu.

— Dacă aşa ţi-e voia…

Şi sameşul, gras ca un butoi, se strecoară cu greutate în colivie şi rămâne în ea – fiindcă altfel nu are loc – în genunchi şi cu capul plecat.

— Acu’ pot ieşi? întrebă el.

— Încă nu! zice Miu, trăgând în urma lui uşa, pe care Radu o încuie, dând şi drumul la roată.

Cu o hurducătură şi-o smucitură, colivia porneşte la vale, lăsându-se până ceva mai mult de-un stânjen deasupra lacului verde-albastru din adâncimea ocnei.

— Ce faceţi? Ce-aţi făcut?! urlă, îngrozit, sameşul, scoţându-şi labele păroase printre gratii şi zvârcolindu-se înăuntrul coliviei, ca unul care ar fi fost gata să se înece în lac.

Paznicul, care-i însoţea, încearcă să vină în ajutorul sameşului şi să tragă la loc roata, dar Radu-l înşfacă, îl leagă cu-n curmei şi-i agaţă şi pe el cu picioarele în sus, pe podişcă, deasupra lacului.

Toţi cei cinci haiduci şi-au scos pistoalele şi, unul câte unul, toţi paznicii sunt prinşi, legaţi de picioare şi mâini cu lanţuri şi cătuşe, şi vârâţi în colivii, în locul celor care fuseseră încuiaţi până atunci.

În afară de ucigaşii şi tâlharii de rând, sunt scăpaţi şi toţi ceilalţi osândiţi pe nedrept.

Încărcând căruţele Telegăi cu cei pe care i-au scos din colivii sau din afundurile unde tăiau sare, Miu şi soţii lui îi duc pe aceştia spre libertate, ca să-şi regăsească familiile, nevestele, copiii, părinţii.

Şi multă, multă vreme după aceea, se povesteşte că taraful lui Miu – ca şi unii cântăreţi rătăcitori – au rostit pe drumuri, prin pieţe şi hanuri, însoţindu-se cu cobzele, cântece ca acesta:

— Nu-i aşa,
Măria ta,
Corbilor,
Boierilor,
Că-i rău să fii osândit
Numai fiindcă n-ai primit
Să te supui altcuiva
Ce-ţi jupeşte pielea ta
Şi să vezi lumea de jos
Cât arată de frumos,
Să vezi lumea prin zăbrele
De stobori şi de nuiele?
Când o vezi aşa îţi pare
Că toată i-o închisoare!
Şi atunci ne paşte-un gând:
Să treceţi şi voi la rând!

Cântecul cu fata pescarului

Domnitorul, în sfatul cel mare al boierilor, a hotărât că lucrurile nu mai pot, cu niciun chip, să dureze ca până atunci. Miu-al-Florilor, prin faptele sale, a întrecut cu mult ceea ce au săvârşit toţi ceilalţi haiduci la un loc, înaintea lui.

Şi ceea ce îl supără mai tare şi mai tare pe noul vodă fanariot, este faptul că Miu nu se mulţumeşte doar să făptuiască, ci – împreună cu soţii lui – obişnuieşte să râdă atât de el cât şi de boierii lui şi să-i batjocorească în felurite chipuri. Şi nu să-i batjocorească oricum, ci în cântec. Iar ceea ce e şi mai rău, cântecele lor sunt preluate atât de cântăreţii rătăcitori, cât şi foarte des, de-a dreptul de popor.

Uneori acestea sunt scrise pe garduri şi ziduri, alteori pe bumăşti care sunt apoi răspândite pe uliţe, prin case şi câteodată chiar în palat.

Şi râsul nu mai conteneşte.

— Nu, nu, nu! strigă vodă, scos cu totul din fire. Trebuie să-i veniţi de hac lui Miu, altminteri vă scot cu grămada din slujbe şi vă las să trăiţi numai din ceea ce dobândiţi de pe moşiile voastre.

Drept urmare a supărării lui vodă, fel de fel de iscoade mişună pretutindeni. Poterele conduse de ciohodari ori ceauşi încercaţi, au devenit cum n-au fost niciodată de numeroase. Iar vodă făgăduieşte marea cu sarea aceluia care l-ar da pe Miu în mâna uneia dintre potere.

— Îl fac armaş! Îl fac logofăt, îl fac tot ce vrea el şi-l pricopsesc pe cel care mă scapă de cântăreţ! striga vodă în Divan.

Cu toate astea, nimeni nu se îmbie să facă o asemenea slujbă domniei; unii, cei din popor, sărmanii, fiindcă Miu le este drag, apărătorul lor, iar cei mai înstăriţi, din teama de „răsplată“…

Într-o zi, totuşi, cea mai bună poteră a domniei întâlneşte o fată. Venea pe drumul Jiului, purtând un coş cu peşte pe cap. Pe acea vreme, Jiul ca şi bălţile lui aveau atâta peşte – crapi, şalăi, ştiuci, bibani ca şi din alte soiuri – că da din apă afară, ba unii săreau şi pe ţărm.

— Hei! Cine eşti, şi un’te duci fată, aşa cu zorul. Nu vrei să ne dai nouă bunătatea de peşte din coş şi să mai stăm puţin de vorbă? o întreabă ciohodarul.

Copila, speriată spune îndata că este o biată fată de pescar. Şi, strânsă apoi cu uşa, mărturiseşte că a trimis-o tată-său cu peşte la Miu.

— Aşadar, şi tată-tău şi tu, ştiţi unde se găseşte?

— Sigur că ştim, abia şopteşte fata. Dar nu îndrăznesc să vă spun deoarece Miu nu stă prea mult pe gânduri şi, una, l-ar osândi pe tata, poate găurindu-i barca şi scufundându-i-o, şi, alta, m-ar pedepsi pe mine, ca pe toţi vânzătorii haiducilor… Cred că, retezându-mi cosiţele, lăsându-mă cheală şi silindu-mă

să mă duc astfel la horă, în râsul tuturor.

— Să nu ai nicio teamă, o asigură ciohodarul. Eu sunt cel mai vestit căpitan de poteră. De pun mâna pe Miu, îi trag întâi o bătaie bună şi îl silesc să-mi cânte. Altoindu-l cu biciul, îl silesc după aceea să-mi joace până va cădea lat. Şi-abia în cele din urmă îl duc peşcheş domniei. Iar vodă pe mine mă va înălţa, drept mulţămită, în rang. Poate mă va face postelnic, iar pe tine te va umple de galbeni. Fiindcă nici nu ştii tu ce înseamnă pentru măria sa ca să-l poată vârî la ocnă pe haiduc. Ori, dacă ai să fii îndeajuns de bogată, cum te văd şi frumoasă, aş putea să te iau de nevastă. Şi, zău, ce-ai zice tu – o biată fată de pescar, amărâtă! – să te măriţi cu un postelnic?

— Asta ar fi ceva! zâmbeşte fata. Numai că haiducul este cam greu de prins.

— Greu de prins, se îngâmfă ciohodarul, umflându-şi pieptul. Să ştiu eu numai cum ajung la el, să-l am în faţă, şi s-a gătat cu Miu! Îl dobor, ca nimica! Nu vezi ce voinic sunt?

— Aşa e!… Eşti cam gras, dar am să te călăuzesc la el, să vedem ce-o să iasă! gâlgâie în râs copila.

Şi fata, purtându-şi mai departe coşul pe cap, porneşte pe o cărare ce duce către un pârâu care se varsă-n Jii. Trece pârâul peste un podeţ, intră într-o pădure de mesteceni, la poalele unui deal râpos.

În cale întâlnesc nenumărate tufişuri, unul mai stufos şi mai mărăcinos decât altul!

Faimosul ciohoaar, care se legase înaintea lui vodă că el, mort, copt, îl va prinde pe Miu, o urmează fără de grijă, de-a călare, pe fată. Dar poteraşii lui, unii descălecând şi alţii coborând dintr-o căruţă cu care veniseră şi urmându-l pe jos, se agaţă în mărăcinişuri, îşi rup veşmintele şi îşi făgăduiesc, drept răsplată, după o atare trudă, să-l calce pe haiduc în picioare.

Fata s-a oprit în apropierea unui tufiş. Punându-şi un

deget la buze, în semn că este bine ca să se grăiască de-atunci încolo numai în şoaptă, arată o intrare îngustă ce ducea până într-o peşteră.

— Dar, bine, prin intrarea asta nu se poate pătrunde decât pe brânci! îi grăieşte în şoaptă unul dintre poteraşi ciohodarului

— Să nu aud o vorbă! porunceşte acesta. Pe brânci, în patru labe, oricum o fi, începeţi să intraţi. Aveţi destule arme şi sânteţi mulţi. Luaţi şi frânghiile. Legaţi-i, atât pe Miu cât şi pe soţii lui. Să nu scăpaţi niciunul!

— N-ai grijă, nu scăpăm!

Pe brânci, târându-se prin gârla noroioasă ce se scurgea afară din peşteră, poteraşii au început să intre.

După ce trece primul, din peşteră se aud gemete înfundate.

Ciohodarul îşi freacă mâinile, mormăind:

— Aha! Aha! Aha! Pesemne că l-au prins pe Miu-al-Florilor, şi-acum îl leagă, ghem! Grăbiţi, grăbiţi intrarea! Să le tragem şi-o bătaie ca aia, şi să-i spunem să joace aşa cum le-om cânta noi!

Numai că se cuvine să aruncăm acum şi-o ochire în peştera până unde i-a călăuzit fata pe oamenii domniei. Peştera este luminată de sus, printr-o spărtură. În fundul ei se văd toţi poteraşii câţi au apucat să pătrundă. Sunt legaţi în curmeie şi cu căluşe în gură. Radu îi străjuieşte cu un pistol în mână.

Fiecare, cum a intrat, s-a pomenit înhăţat de grumaz, tras binişor, prin trecătoarea îngustă, înăuntru, şi c-un jungher în faţă, ameninţat să nu ţipe şi să nu încerce să scape, dacă vrea să rămână în viaţă.

A venit şi rândul ciohodarului care, peste măsură de burtos, abia de izbuteşte să se târască.

Radu l-a înşfăcat şi îl ajută să iasă în patru labe, târându-l de grumaz.

— Eu nu am nicio vină! bolboroseşte el. Fata, fata pescarului… Ea a venit, de bună voie, la noi, să vă vândă. Pe ea s-o pedepsiţi…

Atâta că, spre marea lui groază, fata pescarului se iveşte, liniştită, coborând pe o scară de lemn ce duce din vârful dealului, printr-o groapă adâncă săpată în pământ, până în peşteră.

— Aşa, deci… vorbeşte fata căpeteniei poteraşilor – eu am venit, de bună voie, ca să-i vând pe haiduci?!

— Da! Tu ai venit, de bună voie – o ţine morţiş ciohodarul. Tu să fii pedepsită, nu noi!

În acea clipă, însă, fetei i se îngroaşe glasul, devine bărbătesc. Şi mai mult, încă, îşi schimbă straiul de fată cu altul de flăcău.

Şi cine credeţi că se iveşte în faţa ciohodarului? Aţi ghicit: însuşi Miu-al-Florilor!

De frică, ciohodarului i s-a zăvorât pliscul. S-a îngălbenit la chip, burta i s-a tras şi tremură ca o frunză.

A căzut iar în patru labe.

— Ziceai că mă vei sili să-ţi cânt, râde Miu. Am să-ţi cânt cu taraful, ca să-ţi fac voia. Şi că… lovindu-mă cu biciul, am să şi joc. Dar, de jucat, veţi juca tu şi poteraşii tăi! spune Miu.

După aceea face un semn. Toţi arnăuţii, în cap cu ciohodarul, sunt înhămaţi la căruţă, cu zăbalele în gură, în locul cailor. Ciohodarul e înaintaş, iar restul poteraşilor au devenit unii rotaşi şi alţii mijlocaşi.

Taraful s-a urcat în căruţă şi cântă, iar Miu a luat în mână biciul.

Pleznind din bici şi trăgând de hăţuri, el a început să mâne căruţa, cântând:

— Hai, ciohodare, la trap,
Că prea ţi-o luaseşi în cap!
Ţine-n bot zăbala bine,

Altminteri, e vai de tine!
Iar voi, poteraşilor,
Câinilor, vânduţilor,
Care-aţi vrut să ne-nhăţaţi,
Călăului să ne daţi,
Grăbiţi pasul şi nu staţi!
Noi cântăm, voi să jucaţi…

Lumea, când vedea căruţa trasă – în locul cailor – de poteraşii domneşti, în frunte cu ciohodarul, se prăpădea de râs.

Câte unul din poteraşi cădea în genunchi, plângându-se că nu mai poate. Dar Miu, arzându-l cu biciul, îl îndemna din nou la drum, încredinţându-l că şi norodul simte că-şi pierde răsuflarea sub potopul de poveri puse pe spatele lui de domn şi, cu toate astea, este nevoit să tragă „căruţa ţării“ înainte.

În ce-l priveşte pe ciohodar, de câte ori cădea, cântăreţul îi amintea că se lăudase „fetei pescarului“ cu voinicia lui şi că-l va sili pe Miu să joace, până va cădea lat.

— Iar acuma, ciohodare,
Să vedem: care, pe care!

Şi-aşa, în tactul muzicii, izbindu-i pe ciohodar şi poteraşi cu biciul, au ajuns la Bucureşti, până în faţa Palatului domnesc.

Acolo s-au oprit, şi taraful i-a cântat fanariotului – care se afla la fereastră:

— Ţi-am adus aici, mărite,
Nişte gloabe prăpădite,
Ca să le postelniceşti…
Cu galbeni să-i pricopseşti…
Că-ţi sunt slugile domneşti.
Cu ele să te făleşti!…

Domnului i s-a făcut rău, şi cum era plecat peste pervaz, holbat să vază şi să audă mai bine, fiindcă nu-i venea să-şi creadă nici urechilor, nici ochilor, era aproape gata-gata să cadă pe fereastră.

Cântăreţul şi haiducii lui au încălecat pe caii ce se găseau legaţi cu căpestrele la coada căruţii şi au pornit-o în galop către *Fagul Miului.*

Şi doar cântul tarafului se auzea de departe:

La apa Sabarului,
Cu „Fata pescarului“
Trec haiducii fluierând,
Cu murgii-n apă jucând.
Şi pe vodă-ncredinţând
C-o să vină o vreme-n care
Or să-l vadă pe cărare
Alergând în goana mare.
Dar, fără nicio scăpare!...

— Încetaţi, încetaţi!..

Dar, cu toată asemenea poruncă domnească, ecoul cântecului tarafului tot mai răsuna:

Se povesteşte că dârdâind de spaimă, vodă – totuşi, până în cele din urmă, – a leşinat. Îşi astupase urechile cu palmele şi ţipa:

La apa Sabarului,
Cu „fata pescarului“
Trec haiducii ca-ntr-un gând,
Şi nădejdi, iar, lumii dând...

Cântec de descântec...

Arde un conac!

Pâlcuri de ţărani de pe câmpie privesc cum pârjolul se întinde

— De la hambare, peste magazii şi şure. Slugile

curţii încearcă, fără folos, să stingă focul şi să salveze câte ceva din lucrurile scumpe aflate prin odăi.

Ţăranii însă au rămas nemişcaţi. Nu aleargă niciunul să dea o mână de ajutor celor care se luptă cu flăcările.

— Lasă să se scrumenească tot! zice unul. Dacă noi n-avem parte de rodul trudei noastre ca să ne putem hrăni copiii, să n-aibă nici el parte, boierul! Nu a muncit nici la plug, nici la praşilă, nici la coasă şi nici la seceră.

— Vătafii lui – adaugă altul – ne tămâie în bătăi. Şi, pentru te miri ce, ne calcă în picioare.

Trei căleşti încărcate cu neamurile boierului – aceştia având în braţe lădiţe cu aur şi pietre scumpe – părăsesc în goană conacul.

Boierul, călare, le strigă ţăranilor, încruntat:

— Vă bucuraţi zadarnic de fapta Miului! Marele vornic, însuşi, va pleca pe urmele lui, însoţit de zece potere. Şi ştiţi ce pedeapsă îi va da? îl va vârî într-un sac. Sacul îl va agăţa într-un copac şi va porunci să fie bătut cu toiegele, câteva ceasuri pe zi, până ce-şi va da duhul. Aşa s-a hotărât în Divan. Atunci o să ne bucurăm noi. Pe voi vă vom lăsa doar să-l jeliţi, când va fi dus la groapă!

Boierul, de-a călare, răcneşte, făcând spume la gură:

— Hm, da… murmură un ţăran. Numai că socoteala deacasă nu se potriveşte cu cea din târg… Şi cine sapă groapa altuia… Dar, numai unu-i Miu!…

*

* *

Poterele au pornit. Scotocesc sat cu sat şi casă cu casă, din porunca marelui vornic. Dar Miu şi ceata lui parcă au intrat în pământ!

Într-o zi, poteraşii îl vestesc însă pe marele vornic că, într-un loc – nu ştim unde – au găsit doi pustnici, unul mai tânăr, altul mai vârstnic. Şi aceştia au

mărturisit că ei cunosc felurite descântece, iar pentru o plată bună ar putea vrăji, vrajă prin care oricând l-ar putea aduce pe Miu la voia vornicului, pentru ca acesta să-l poată pune la cazne şi apoi să-i ia viaţa.

Mare, mare bucurie pe vornic!

— Aduceţi-i pe pustnici la mine!

Pustnicii au fost aduşi. Unul poartă o barbă mare, căruntă, iar celălalt o mustăcioară neagră.

— Cum vă numiţi?

— Părintele Iordache şi fârtatul meu mai tânăr, Lorintie.

— Şi cunoaşteţi, într-adevăr, descântece?

— Atâtea câte vrei.

— Şi credeţi voi că puteţi să mi-l aduceţi pe Miu, prin vrajă?…

— Fără nici o-ndoială!

— Aici, în încăpere?

— În faţa domniei tale.

— Numaidecât?

— Îndată!

— Cât cereţi pentru vrajă?

— Două pungi mari, cu cel puţin două sute de galbeni în fiecare. Fiindcă facem vrajă prin cântece.

— Este cam mult, dar fie. Ca să-l bagi în cofă pe unul ca Miu, merită. Dar vă atrag băgarea de seamă: dacă nu vă păstraţi cuvântul, bat la voi ca la hoţii de cai!

— Cum vrea domnia ta.

— Mi-l vârâţi şi în sac?

— Aşa precum ţi-i voia.

Vornicul bagă mâna în lada cu galbeni şi scoate de acolo, cu multă părere de rău, două pungi pline. Le întinde pustnicilor. Aceştia le primesc şi le vâră sub mntii.

— Când facem vraja – ţi-o spunem dinainte – trebuie să fim în încăpere doar domnia ta şi cu noi! glăsuieşte pustnicul cu mustaţă neagră.

— Şi asta pentru ce?

— Fiindcă aşa e vraja. Dacă se mai află cineva lângă noi, ni se risipeşte descântecul.

— Dar, ca să vârâţi cântăreţul în sac, n-o să aveţi nevoie şi de vreun ajutor?

— Ne facem treaba singuri.

— Credeţi că o să fiţi în stare? întreabă, totuşi bănuitor, vornicul.

— Ai să te încredinţezi.

— Şi cine o să-i frângă oasele, cu toiagul, cântăreţului?

— Asta e treaba domniei tale şi a slujitorilor. Noi nu ne mai băgăm.

— Atunci, veniţi cu mine!

Vornicul se ridică şi coboară în ogradă împreună cu pustnicii. Acolo se găsesc, buluc, slujitorii domneşti dornici să vadă şi ei minunea.

— Astăzi – începe vornicul – îl vom avea în puterea noastră pe Miu. Prin vrajă…

— Chiar astăzi? se miră slujitorii. Prin vrajă?…

— Aşa precum aţi auzit! se fuduleşte vornicul. Îl veţi avea vârât în sac.

— Şi ce facem cu el?

— Legaţi sacul de ramura cea groasă şi lungă a dudului din ogradă, şi-ncepeţi cu toiegele scărmănatul. Să nu-i rămână tâlharului niciun oscior întreg!

Vornicul se întoarce apoi în casă împreună cu pustnicii, şi dă poruncă:

— Haideţi, acum să vă văd! începeţi vraja!

— Dar nu-şi sfârşeşte bine cuvântul, că se şi pomeneşte cuprins în braţe de pustnicul cel vârstnic şi c-un căluş în gură.

Îl cetluiesc amândoi pustnicii pe vornic de mâini şi de picioare, îl vârâ frumuşel în sacul pregătit dinainte. Leagă sacul la gură şi-l azvârli slujitorilor în ogradă, cântând:

— Frunză verde de mărar,
Vi-l aducem pe tâlhar.
Scărmănaţi-l cât mai spornic!
V-o cere marele vornic.

Hohotind din băieri, arnăuţii prind sacul în mâini, îl spânzură de ramura cea groasă a dudului şi încep scărmănatul cu două toiege groase.

Vornicul, fiind cu căluşul în gură, nu putea vorbi, dar geme şi se zbate. Se zbate şi geme, însă, în gol, fiindcă slujitorii – socotind că în sac se găseşte Miu – cu cât se zbate el mai mult, cu atât îl izbesc mai vârtos.

— Ne-ai pus destul pe drumuri! au strigat ei. Ne-ai dat destul de furcă! Primeşte-ţi, dară, ce ţi se cuvine, ca să te saturi şi să te mai potoleşti!

L-au scărmănat atâta, până când vornicul, snopit în bătaie, ostenit să tot geamă şi să se zbată, s-a lăsat moale ca o cârpă.

Între timp, pustnicii au încălecat pe doi cai ai vorniciei – cumpăraţi de la arnăuţi cu câţiva galbeni, dintre cei primiţi pentru… aducerea prin vrajă a Miului – şi s-au dus, cântând:

— Măcar că-i un ticălos
Mai lăsaţi-l puţin jos!
I-aţi şi *dat destulă plată,*
Nu-l răpuneţi dintr-o dată.
Luaţi-l mai cu binişorul,
Să vadă şi domnitorul
Cât şi cum l-aţi ciocănit
Şi să fie mulţumit.

— Aşa e! Să-l ducem ca să vadă cât de bine i-am împlinit porunca luminăţiei sale, marele vornic! au strigat câţiva dintre slujitori.

— Dar unde-i luminăţia sa? au întrebat alţii.

Adineauri era aici. Unde, când şi cum să fi plecat?

L-au căutat pretutindeni, fireşte, fără să-l poată găsi.

— A pierit luminăţia sa, marele vornic! Nu cumva l-au luat cu ei, tot prin vrajă, cei doi pustnici? au grăit slujitorii, destul de înspăimântaţi. S-o întoarce luminăţia sa, ori nu s-o mai întoarce? Oricum, până una, alta, să dăm jos sacul în care este Miu. Să vedem în ce stare se găseşte.

Au dat jos sacul, dar înăuntrul lui, cu carnea şi oasele chisăliţă, cu ochii pe jumătate închişi, şi cu toată încruntarea şi voinicia pieritâ, s-a ivit însuşi marele vornic.

Ce-a fost pe arnăuţi, este lesne de închipuit. Dar ce-a păţit marele vornic de la domnitorul ţării, care, deşi nici el deştept, nu se putea dumiri de cât fusese de prost marele său dregător, ar trebui neapărat să aflaţi.

Şi-am să şi povestesc, însă cu alt prilej.

Cântecul chervanului

De la Craiova, cale de mai multe zeci de poşte în sus şi în jos, nu se află fată mai frumoasă decât Viţa-Porumbiţa, fiica lui Berindei, cel care, de fiecare dată când au năvălit ostrovenii, a făcut prăpădenie între ei.

Adevărul acesta l-a aflat şi Suleiman, cel al cărui harem este vestit nu numai în ostrovul Ada-Kaleh, unde-şi are sălaşul, ci până foarte departe, dincolo de Dunăre şi până la Mare.

El o râvneşte şi pe Viţa-Porumbiţa în haremul său. Numai că, fata trebuia ca, peste trei duminici, să facă nunta cu alesul inimii sale.

De aceea, Suleiman se grăbeşte. L-a chemat la sine pe cel mai isteţ dintre credincioşii săi, pe nume Ali Ciortoglu, şi-i dă poruncă să plece – şi, făcând nu numai ce-o putea, dar şi ce n-o putea – să-i aducă fata, pentru că altminteri, el nici pilaf, nici baclavale, nici

sugiuc şi nici alte multe bunătăţi n-ar mai putea mânca, de supărare!

— Cum? au sărit ostrovenii. Suleiman al nostru, viteazul vitejilor, să nu mai poată mânca nici ciulama şi nici sarailie din pricina unei fete valahe, oricât de frumoasă ar fi ea? Aşa ceva nu poate fi îngăduit!

Domnitorul fanariot închide ochii, marii boieri la fel, să plecăm deci, şi să i-o aducem din Valahia Mică, pe Viţa.

Treaba o dată hotărâtă, se pune totul la cale cu mare chibzuială.

Ali, feciorul Ciortoglului, care este şi neguţător, va încărca un chervan mare cu fel de fel de veşminte de mătase, brocart şi catifea, văluri cu fir de argint, inele, brăţări, şiraguri de mărgele, cununiţe de aur, parfumuri şi câte şi mai câte.

Se va duce cu ele la Craiova. O va căuta pe Viţa şi i le va arăta. Şi – după ce-i va povesti despre Suleiman cât este de avut, şi anume, că ar putea să umple şi-o mie de chervane cum e acesta, numai cu ceea ce se găseşte în beciurile lui – o va pofti să-l însoţească până la Ada-Kaleh. Şi-acolo să devină cadână în haremul beiului Suleiman. Totodată, îi va mai spune fetei, că de nu va împlini de bunăvoie dorinţa beiului, acesta îşi va aduna cetele, va trece braţul Dunării (acela care înconjoară prin stânga ostrovul), va pârjoli Valahia Mică şi, oricum o va dobândi pe Viţa. Dar, în acest caz, va curge mult sânge, şi-atât părinţii fetei cât şi fraţii şi surorile ei vor fi tăiaţi, drept pedeapsă, fiecare, în patru. (Aceasta şi, mai ales, pentru că beiul are socoteală mai veche cu Berindei, care l-a păgubit de prea mulţi oşteni credincioşi.)

Numai că fata, este încredinţat Ali încă de pe acum, din dragostea pe care se ştie c-o poartă părinţilor, şi surorilor ei, va primi, şi Suleiman va fi mulţumit.

Porneşte deci Ali cu chervanul încărcat de

scumpătăţi. Călătoreşte fără oprire până în străvechiul oraş al Băniei.

Acolo întreabă de casa voinicului Berindei. Aude că acesta se găseşte undeva, pe lângă „Târgul din lăuntru“ al oraşului. Şi după ce află locul cel mai prielnic pentru popas, îşi trimite un om care să anunţe pe uliţe sosirea chervanului şi să cheme în felul acesta cumpărătoarele (deoarece scumpătăţile aduse nu sunt menite – ţine să spună trimisul – decât fetelor şi femeilor).

De cum se află de sosirea chervanului, fetele şi femeile – precum le este, din născare, acestora datul şi firea – dornice fiind de a vedea şi, de le este în putinţă, a cumpăra tot felul de podoabe şi alte frumuseţi, mai ales giuvaeruri şi de-ale îmbrăcăminţii, încep să se perinde prin faţa lui Ali.

Dar care cum îşi alege câte-o podoabă, Ali le cere un asemenea preţ – din care nu vrea să scadă nicio para – încât, mai de voie, mai de nevoie, fata sau femeia cu pricina se lăsa păgubaşă.

Trece o zi, trec două, trec trei. Aproape toate fetele şi femeile din oraş s-au perindat pe dinaintea chervanului, numai Viţa-Porumbiţa, fata lui Berindei n-a venit.

Văzând una ca asta, Ali îşi trimite iar omul. Acesta pândeşte clipa când pleacă tatăl Viţei de-acasă. Şi, când îl zăreşte pe Berindei ieşind, îşi încarcă braţele cu giuvaeruri, stofe, podoabe, sticluţe cu parfumuri şi dresuri, şi se arată la fereastra casei. Fata tocmai scutura aşternuturile, covoarele şi straiele.

— Iată ce minunăţii bune pentru o mireasă am aici, i le arată el. Mai am însă şi altele la chervan. Viitorul tău bărbat ţi le-ar putea dărui, dacă te îndrăgeşte cu-adevărat.

— Nu mă grăbesc să le văd, îi răspunde Viţa. Eu mă mulţumesc numai cu dragostea viitorului meu mire, cu

ţesăturile şi alesăturile lucrate de înseşi mâinile mele. Iar drept miresme le am pe ale florilor din grădină, semănate şi îngrijite, de asemenea, de mine.

Numai că trimisul stăruie şi, cum e meşter la vorbă, izbuteşte s-o înduplece pe fată ca măcar să treacă în seara următoare, împreună cu mama ei, în plimbare prin locul unde se găseşte chervanul.

În seara următoare, Ali pune câteva mese în faţa chervanului. Pe mese grămădeşte câteva din cele mai atrăgătoare lucruri. Iar când fata şi mama se apropie – după ce acestea au privit cele aşezate pe mese – le pofteşte să urce şi în chervan.

Chervanul, care este mare cât o casă, a fost orânduit ca o încăpere a unui palat. Pe laturi se află lăzile cu scumpătăţi, iar în mijloc măsuţa pentru cafea. Ibricul a şi fost pus în nisipul fierbinte de pe sobiţa cu cărbuni şi cafeaua se dospeşte pe încetul.

Viţa şi mama ei, mai mult trase cu sila de mâini, urcă în chervan şi sunt poftite să ia loc pe taburete. Le îmbie cu cafea.

Vicleanul Ali şi-a dat seama că fata nu va putea fi niciodată înduplecată să vină de bunăvoie în Ostrov şi să ajungă cadână în haremul lui Suleiman. Şi nici mama ei nu se va învoi ca fata să plece din Craiova. Aşa încât, el a ales îndată o cu totul altă cale.

Toarnă în cafea o băutură adormitoare. Mama gustă cafeaua şi somnul începe s-o cuprindă. Dar Viţa, mai bănuitoare, nu vrea să soarbă.

Văzând-o pe mama ei că lunecă pe podeaua chervanului, Viţa îi sare în ajutor şi vrea s-o sprijine.

Atunci, Ali şi ajutoarele lui dau bice cailor şi chervanul porneşte.

Viţa începe să strige, dar strigătele-i sunt înăbuşite de răpitori, care, şi mamei şi fetei, le-au pus câte-un căluş în gură.

— Aşadar, am reuşit s-o dobândim pe frumoasa Viţa!

se bucură Ali. Nu chiar aşa cum am plănuit la început, dar, oricum, fata este în mâinile noastre. Când vom ajunge la Dunăre, pe mamă o vom arunca în apă. Şi noi vom călători mai departe, spre Ostrov, urcându-ne în bărci, până la Suleiman, ca să i-o azvârlim pe copilă în braţe.

Cherhanul a şi străbătut o parte din drum. Caii, cărând atâta greutate, osteniseră. Se apropia seara, şi Ali a poruncit popasul, începuseră să pregătească pilaful.

În vremea aceasta, la Craiova a sosit Miu, din întâmplare.

Se plimba prin „Târgul dinlăuntru“ călare, să vadă ce se mai întâmplă şi ce se mai vinde.

Cineva îi povesteşte că dintr-un chervan ostrovean care plecase, chiar de curând, se pare că s-ar fi auzit un strigăt deznădăjduit de copilă.

Şi tot atunci, s-a ivit în târg Berindei, care se plânge că i-au dispărut nevasta şi fata, deşi acestea îi spuseseră că se duc să se plimbe numai pentru puţin timp prin „Târgul dinlăuntru“.

Miu a înţeles imediat ce s-a-ntâmplat.

— Berindei! l-a strigat el pe tatăl şi soţul îndurerat. Hai să le facem chervangiilor o cântare…

Miu a luat-o înainte, iar Berindei încălecând, l-a urmat.

Au ajuns în locul de popas al chervanului tocmai când se crăpa de ziuă.

Ali, auzind tropotul cailor, a sărit din aşternut, trezindu-şi oamenii. Şi, cum toţi sunt nu atât neguţători cât oşteni încercaţi, care nu numai o dată au luat parte la năvăliri în Valahia Mică, au prins armele în mâini.

— Sunt numai doi – le spune Ali – pe când noi suntem de şapte ori mai mulţi! Nu vă lăsaţi, spintecaţi-i pe valahi, să hrănim cu trupurile lor peştii din Dunăre!

Şi lupta a început.

— Tu, Berindei, păzeşte marginile! i-a strigat Miu tatălui Viţei, iar eu am să rup mijloacele.

Dând ocol cu calul pe margini, Berindei îi împiedică pe ostroveni să se mişte în voie. Atunci, Miu s-a avântat spre miezul cetei lor şi, când a rotit sabia a retezat două capete deodată; a doua oară a retezat trei, iar a treia oară şapte!

Au rămas în viaţă doar Ali şi cel pe care acesta îl trimisese s-o atragă pe Viţa la chervan.

Văzând cum merge treaba, le-a căzut curaju-n şalvari şi-au început să strige:

— Aman!… Aman!… aruncându-şi turbanele la pământ.

Berindei se grăbeşte să-şi dezlege nevasta şi fata şi să le scoată căluşii.

Din urmă i-au ajuns şi logodnicul fetei, care vroia să-i spintece pe trimişii lui Suleiman. Dar Ali, din genunchi cum se afla, s-a rugat de Viţa să-i mijlocească iertarea:

— Îţi dăruiesc – rosteşte el – toate bogăţiile pe care le-am adus, drept zestre, laolaltă cu chervanul şi cei doisprezece cai înhămaţi la el. Îţi dau şi un zapis la mână, precum că le-aţi cumpărat, tu şi părintele tău, pe bani buni. Numai să se-ndure mirele tău de mine!

Fata l-a întrebat pe Miu dacă se învoieşte sau nu. Ea însăşi şi mama ei – fiindcă au fost destui răpuşi dintre ostroveni, iar Ali o îmbie cu asemenea zestre – este gata să-l ierte.

Dar tatăl şi logodnicul cer pedeapsa până la capăt: cei doi ostroveni să fie tăiaţi!

Miu este de aceeaşi părere cu fata şi cu mama, dar, cu o singură condiţie:

Să aştearnă şi-un zapis,
Unul cum nu s-a mai scris
Şi să jure pe Coran,

Cum că beiul Suleiman
I-un tâlhar şi-un pehlivan.
Să-l semneze mai apoi
Nevrednicii, amindoi,
Iar zapisul de istov
Să-l trimită în Ostrov.
Pe urmă, ca slujitori
Preaplecaţi şi-ascultători,
Pe miri să îi însoţească
Şi la nuntă să-i servească,
Că nu-s în raia turcească,
Ci în Ţara Românească.

Aşa s-a şi întâmplat. La nunta care-a urmat – unde toată Craiova a petrecut, în cântecele tarafului lui Miu, şapte zile şi şapte nopţi, deoarece cheltuiala s-a făcut din zestrea miresei aflată în chervanul trimis de Suleiman – la masă bucatele şi vinul le-au fost servite oaspeţilor chiar de către cei doi ostroveni, care au şi rămas de altfel slujitori ai mirilor pentru tot restul vieţii.

Cântecul fetelor răpite

Firește, mare i-a fost supărarea beiului Suleiman aflând că dorinţa lui de a o dobândi în harem pe frumoasa Viţa-Porumbiţa, fiica neînfricatului Berindei, a dat greş şi că a fost pierdut chervanul cu bogăţii. Dar şi mai amarnică i-a crescut mânia citind răvaşul „credinciosului“ Ali şi al însoţitorului acestuia, în care el era numit cu „neruşinare“ tâlhar şi pehlivan.

O asemenea stare de lucruri trebuia neapărat răzbunată. Şi cum altfel, decât răpind – în locul Viţei, care, măritându-se, era acum vegheată cu grijă nu numai de tatăl, ci şi de soţul ei – un număr mare de fete?

Pentru aceasta, beiul îl mituieşte pe marele vornic ca să nu vadă şi să nu audă ce vor face trimişii săi în Valahia Mică.

Trimite apoi o corabie pe Dunăre şi, răpind sau chiar cumpărând de la unii mari boieri copile de rumâni de pe moşiile lor, încep să adune o mulţime de fete.

Porunca beiului sună ca numărul acestora să fie de cel puţin o sută. Dintre ele, pe cele mai chipeşe vroia să le păstreze pentru haremul său, urmând ca restul să le vândă altor fruntaşi otomani.

Corabia se leagănă pe valurile domoale ale Dunării şi viitoarele cadâne sunt îngrămădite pe punte. Continuă să fie aduse mereu şi mereu altele.

Căpitanul vasului – urât, buzat, întunecat la chip – întâi preţăluieşte fiecare copilă, din ochi, o plăteşte celui care a adus-o şi după aceea porunceşte să fie zăvorâtă într-o încăpere mare de pe corabie, alături de celelalte, unde rămân sub paza a doi gealaţi.

Dar, ia căutaţi puţin mai cu atenţie la aceste nefericite fiinţe pe care le aşteaptă în haremuri ruşinea şi umilinţa! Nu vi se pare că fata aceea foarte frumoasă, cu o năframă de borangic pe cap şi peste umeri, seamănă uimitor de bine cu Miu-al-Florilor? Şi nu numai că seamănă – ca să vă spunem de la început adevărul-adevărat – dar chiar el este!

Miu, răzându-şi mustăcioara, bucurându-se şi de faptul că pielea obrazului îi este netedă şi proaspătă, iar ochii verzi ca apa Jiului şi strălucitori la fel ca ea, s-a înveşmântat – şi nu pentru întâia oară – ca fată.

Ba încă, dacă vreţi să ştiţi, el a atras cel mai mult privirile căpitanului corăbiei, care-şi şi face planuri că va primi pentru… ea un preţ bun, fie din partea lui Suleiman, fie a cine ştie cărui neguţător de fecioare şi de tinere femei răpite.

— Cum o cheamă? l-a întrebat căpitanul corăbiei pe cel care l-a adus pe Miu.

— Marioara! i-a răspuns acesta, care, însă – sunt silit din nou să vă mărturisesc – nu este altul decât Radu, prefăcut, anume pentru această împrejurare, în neguţător otoman de fete.

Căpitanul corăbiei îi azvârle lui Radu drept preţ pentru o asemenea „marfă“ de soi, o pungă întreagă cu galbeni. Şi-i face totodată semn s-o ducă pe „copilă“ în încăperea unde se ţin anume deoparte „alesăturile“.

Radu îi împlineşte porunca, dar gândul lui este altul.

Când păşesc amândoi – el şi... Marioara – în încăperea cu prizonierele, unul dintre cei doi gealaţi vrea să ia în primire „fata“. Dar, „aceasta“ îl apucă de grumaz şi-l izbeşte zdravăn cu capul de perete. Cu un pumn bine ţintit în tâmplă îl trânteşte la podea. Tot atunci, cel care se da drept neguţător de copile, Ralu, îl înşfăcă pe celălalt gealat şi, după o scurtă luptă, îl trimite de asemenea la pământ, alături de celălalt.

În timpul acestei ciocniri, vălul i-a căzut de pe cap „Marioarei“ care, văzând uimirea prizonierelor, le-a şoptit:

— Sunt Miu-al-Florilor, fetelor, iar acesta este tovarăşul meu de luptă, Radu. Am venit să vă scăpăm.

— Suntem salvate, salvate! nu se pot stăpâni, să sară în sus de bucurie, prizonierele, care până atunci vărsaseră lacrimi fierbinţi de disperare.

— Luaţi frânghiile astea şi legaţi-vă cât mai bine... paznicii!

Fetele n-au aşteptat să fie rugate de două ori. Au luat frângiile – menite să le cetluiască pe ele – şi cât se poate de iute, cu mişcări îndemânatice, i-au legat burduf pe cei doi gealaţi, înainte ca aceştia să-şi fi venit în fire.

Strecurându-se pe punte până la cabina de unde se dădeau poruncile pentru conducerea corăbiei, Radu s-a ivit înaintea căpitanului, care-l întreabă:

— Ai dus-o pe „Marioara“ unde trebuia?

— Am dus-o.

— Şi mai doreşti ceva?

— Da.

— Ce?

Radu şi-a scos fulgerător jungherul şi l-a proptit în pieptul căpitanului, şuierându-i:

— Să-ţi ridici mâinile şi să le pui pe creştetul capului.

Căpitanul, văzând că nu-i de glumă, s-a supus,

— Porunceşte başbuzucilor tăi să-şi azvârle jos armele! a continuat Radu.

În uşă s-a ivit şi Miu, în adevărata lui înfăţişare haiducească.

— Porunceşte-le, căpitane! a repetat el. Sunt Miu-al-Florilor!

Căpitanul, galben ca lămâia de frică, a dat porunca.

Başbuzucii au azvârlit armele. Numai unul a încercat să-şi păstreze pumnalul. Dar Miu a băgat de seamă, i l-a smuls, şi l-a prevenit că dacă mai face o asemenea greşeală, viaţa lui, nu mai preţuieşte nicio para.

Între timp, pe ţărm s-au ivit, călări, toţi cetaşii lui Miu.

Ei au urcat pe punte şi le-au scos şalvarii şi turbanele căpitanului, başbuzucilor şi gealaţilor.

— Acum puteţi pleca! le-a hotărât Miu soarta. Dar, numai înot! O barcă de-a mea vă va însoţi pe apă. Şi cine va izbuti să ajungă până la Ostrov, la Suleiman, să fie sănătos; iar cine s-o îneca, să-i fie de bine! Ce-aţi căutat la noi, în Valahia Mică?

Majoritatea fetelor sunt bucuroase şi fericite să se-ntoarcă acasă. Unele râvnesc să rămână însă alături de „taraful“ lui Miu.

Fiecăreia Miu îi împlineşte voia, iar taraful cântă:

Fir-ai să fii, Suleiman,
C-ai s-ajungi tu la aman!

Mai lasă copilele,
De vrei să-ţi scapi zilele!
Şi mai lasă-te de rele,
De vrei să scapi de belele.
Nu te crede-aşa de sus.
Să nu zici că nu ţi-am spus!...

Corabia se scufundă încet, încet, fiindcă flăcăii au avut grija s-o găurească, pentru a nu mai fi folosită niciodată la negoţul cu carne vie. Iar başbuzucii, gealaţii şi căpitanul lor înoată de zor pe Dunăre în sus, vegheaţi dintr-o barcă de Radu, ca să nu se abată din drumul către Ostrovul Ada-Kaleh, de unde i-a trimis Suleiman.

Cântecul de la iad...

Suleiman şi-a chemat toate căpeteniile, şi le-a pus să jure pe barba Profetului că nu vor mai pune pe limbă niciun bob de pilaf de oaie – hrana cea mai aleasă a başbuzucilor – până când Miu-al-Florilor nu va fi răpus, sabia frântă şi lăuta spartă! Iar sora lui, Voica, răpită şi dusă în haremul lui Suleiman (în locul frumoasei Viţa, pe care o pierduse datorită vredniciei vestitului haiduc-cântăreţ).

Dar cine să rostuiască această pedepsire?

S-a uitat Suleiman împrejur şi a văzut că aproape toţi – scărpinându-se în cap – se codeau, deoarece, pesemne, fiecare cugeta în sine că nu-i deloc uşor sau plăcut să te iei în furci cu unul ca Miu!

Până la urmă, s-a ridicat din mijlocul celorlalte căpetenii fiorosul Mahmud-Chiorul – cum i se mai zicea – acela care răsese din temelii trei târguri şi peste treizeci de sate ce nu i se supuseseră fără cârtire, când le-o ceruse. Şi ucisese cu mâna lui – susţinea el – peste trei mii de oameni sau, poate şi mai mulţi, în numele

lui Suleiman.

Despre Mahmud-Chiorul se povestea că întruneşte cu-adevărat în sufletul lui şi vitejia leului, dar şi viclenia vulpii. Şi încă nu se pomenise ca să-i fi pus el gând rău cuiva şi acesta să mai poată scăpa teafăr.

Mahmud-Chiorul i-a cerut lui Suleiman un mare număr de başbuzuci, la fel de viteji, dar tot atât de şireţi ca el. S-au înveşmântat toţi în straie olteneşti şi au trecut Dunărea.

A ales pe câţiva care mai fuseseră în Valahia cu treburi de război sau neguţătoreşti şi ştiau româneşte, aşa cum ştia şi Mahmud. Pe aceştia i-a trimis ca iscoade.

Dând felurite daruri în dreapta şi-n stânga, sau minţindu-i pe cei întâlniţi în cale că fac parte dintre soţii de luptă ai haiducului, aceştia izbutesc până în cele din urmă să găsească pe mama şi pe sora lui Miu, Voica. Acestea tocmai spălau rufe într-unul din vadurile Jiului de lângă Craiova.

— Îl căutăm pe Miu, le grăieşte acestora pentru a-l vesti că o ceată de-a lui Suleiman a pornit încoace ca să-i scurteze viaţa. Şi-am mai avea şi altele, multe a-i spune, dacă ne îndrumaţi unde să-l găsim.

Mama s-a oprit din spălat:

— Îmi juri că nu mă minţi?

— Îţi jur! răspunde Mahmud-Chiorul.

— Mamă. Nu te încrede şi nu destăinui nimic omului ăstuia o sfătuieşte Voica. Cu toate că grăieşte româneşte, după vorbă, îmi pare străin.

— Cum o să fiu străin? se împotriveşte Mahmud-Chiorul.

— Te închini şi tu ca noi? îl întrebă iarăşi mama. Şi pe ce te juri?

— Mă jur pe sfânta cruce!

— Ei, bine, dacă te juri pe sfânta cruce, sigur că nu mă poţi minţi! se lasă bătrâna înşelată. Şi începe să-i

destăinuie Chiorului cum Miu se odihneşte la umbră, într-o barcă, la cotitura Jiului, dinspre luncă. A fost la o nuntă aseară, a cântat, a jucat, şi acum abia s-a dus să se culce. Să nu-l treziţi, maică, numaidecât, să-l lăsaţi să mai doarmă puţin.

Atât i-a trebuit lui Mahmud-Chiorul. A chemat şi restul de başbuzuci şi au coborât cu toţii la cotitura Jiului, unde Miu dormea la umbră, într-o barcă.

În frunte cu Mahmud-Chiorul s-au năpustit asupra lui, puzderie! Iar Miu, ostenit după petrecere, de cântec şi joc, nici n-a avut vreme să se trezească şi să tragă sabia din teacă, fiindcă atuncea n-ar mai fi scăpat niciunul dintre ei, vii. L-au înfăşurat în frânghii de sus până jos şi, din porunca lui Mahmud-Chiorul, l-au vârât într-un sac mare, în care mai băgaseră înainte şi o mulţime de bolovani.

— Asta, ca să se termine mai degrabă cu el! a glăsuit Mahmud.

Într-adevăr, sacul s-a dus la fund în câteva clipite.

— Gata, s-a isprăvit! a rostit Mahmud-Chiorul. Nu pot uita că ochiul mi l-am pierdut tot într-o luptă cu Miu, cu prilejul unei mai vechi năvăliri. Să luăm cu noi sabia şi lăuta lui Miu, ca să i le ducem lui Suleiman, să le frângă şi spargă cu însăşi mâna lui. Să le luăm şi pe mama şi pe sora sa. Mama ca slujitoare, iar sora ca să intre în haremul stăpânului.

Şi s-au întors, luându-le pe amândouă – mamă şi fiică. Mama plângând, sora blestemând.

Fiindcă se înserase, au hotărât să tragă la un han, unde să-şi astâmpere foamea şi setea şi să doarmă până dimineaţa. De câtă mulţumire avea că, prin înşelăciune, l-a răpus pe Miu şi i-a luat drept pradă sabia, lăuta, mama şi sora să le ducă lui Suleiman, Mahmud-Chiorul – măcar că başbuzucii sunt opriţi de *Coran* –, după ce i-a poruncit hangiului să pună la frigare cinci batali mari, a mai cerut şi-o vadră cu vin.

— Să bem şi să ne veselim! a hotărât Mahmud-Chiorul. Am ucis atâţia ghiauri până azi, dar de moartea niciunuia nu m-am bucurat cât de pieirea lui Miu. Acum, de bună seamă, a şi ajuns pe lumea cealalată, în iad.

*

* *

Ceea ce nu ştia însă Mahmud-Chiorul era faptul că Miu, când a fost azvârlit în râu s-a trezit din somnul lui greu. Ţinându-şi răsuflarea, a rupt sacul cu dinţii, ca şi nodurile frânghiilor cu care fusese legat. S-a ridicat apoi la suprafaţă şi a înotat spre mal.

Aici a găsit un cal şi a galopat spre locul unde-şi lăsase mama şi sora. Şi fiindcă nu erau acolo, şi-a închipuit ce s-a întâmplat.

Făcuse ce mai făcuse, şi iată, în toiul nopţii, la hanul unde încă mai petreceau Mahmud-Chiorul şi başbuzucii lui, se iveşte un păpuşar, destul de vârstnic, cu părul şi barba cărunte.

— Nu vreţi, vitejilor, să vă joc păpuşile, ca să vă fie cheful deplin? întreabă el.

— Ba vrem! răspunde Mahmud-Chiorul.

— Şi pe cine vreţi să vi-l joc?

— Să ni-l joci, dacă eşti în stare, pe Miu-al-Florilor, căruia noi i-am făcut de petrecanie, cufundându-l pentru totdeauna în Jiu, fiindcă a cutezat să-l înfrunte pe beiul Suleiman, nimicitor al valahilor. Uite, le avem aici pe mama haiducului, ca să ne cureţe încălţările; pe sora sa, ca să ne slujească la masă; lăuta şi sabia. Şi-am vrea să ni-l înfăţişezi pe Miu, când a ajuns în iad.

— Ca să vi-l joc pe Miu cum trebuie, împrumutaţi-mi, rogu-vă, puţin lăuta lui.

— Bine, fie! se învoieşte Mahmud-Chiorul. Dar dacă nu ni-l vei juca aşa cum ne place nouă, îţi vom tăia capul chiar cu sabia haiducească.

— S-a făcut! zice păpuşarul.

Başbuzucii se prăpădesc de râs văzând o păpuşă care-l înfăţişează pe Miu. Aceasta bate la poarta iadului, şi cu lăuta în braţe cântă:

— Scaraoţchi, desfă poarta,
Că aşa-mi fu mie soarta:
Cu vrăjmaşii să mă-nfrunt,
Să-mi râd de ei şi să cânt.
De-aş avea sabia-n mână,
I-aş tăia şi-o săptămână
Ca să-i primeşti mărunţiţi,
Tu şi-ai tăi să-i împărţiţi,
Să-i frigeţi şi să-i prăjiţi.
Haide, dă la poartă drumul,
Să ţi-i aduc, cu duiumul!

Mahmud-Chiorul şi başbuzucii, ascultându-l pe păpuşar şi văzându-l cum juca păpuşile, nu ştiau cum să se mai oprească din râs.

Numai Voica şi mama au înţeles numaidecât cine-i păpuşarul, măcar că-şi boise părul şi barba, ca să pară cărunte. Şi-au făcut între ele semn.

Şi tocmai când Mahmud-Chiorul râdea cu cea mai mare poftă, mama – care ţinea o ciubotă în mână – l-a izbit cu ea în cap, năucindu-l. Tot atunci şi Voica a întins mâna, luând de pe masă unde se afla, lângă pumnul strâns al lui Mahmud, sabia haiducească, şi i-a aruncat-o lui Miu.

Sabia a zburat, Miu a prins-o. Recunoscându-şi stăpânul, sabia a început să salte în mâna lui de parc-ar fi fost vie.

— Ţi-a plăcut cântecul meu? l-a întrebat Miu pe Mahmud. Dar jocul cu păpuşile în iad?

Mahmud nu-i mai putea însă răspunde, fiindcă-i şi sărise capul de pe umeri, nimerind ca o minge. În mijlocul başbuzucilor.

Au mai sărit şi alte multe capete de başbuzuci, până

când sosit şi taraful, căruia Miu îi trimisese vorbă încotro se îndrepta.

Mama şi sora haiducului s-au întors acasă. Iar başbuzucilor câţi mai rămăseseră în viaţă, li s-a dat poruncă să ridice la loc, din dărâmături, în toţii anii pe care-i mai aveau de trăit, cel puţin o parte din satele şi târgurile care fusese arse în timpul trecutelor năvăliri de consângeni de-ai lor.

Cântec călugăresc

— Tare mai trece drept grozav Miu, acolo, în Valahia Mică, unde-i are pe toţi ai lui împrejur, unde şi apele şi pădurea, până şi vântul îl ajută întotdeauna. Dar dacă este atât de fără de teamă, de ce nu vine aici, să ne înfruntăm unul pe altul? Abia atunci s-ar putea vedea limpede care pe care. Trimiteţi-i vorbă în felul acesta şi, ca să-l întărâtaţi din plin, spuneţi-i şi că, un adevărat viteaz este numai acela care cutează să păşească singur şi fără sabie în sălaşul duşmanului şi astfel să-l înfrunte.

Aşa-şi râdea, într-o zi, Suleiman, în faţa başbuzucilor săi, de Miu-al-Florilor.

*

Întâmplarea i s-a povestit şi lui Miu-al-Florilor, care a ascultat, a zâmbit în colţul buzelor, dar a tăcut.

S-a prefăcut apoi într-un călugăr bătrân, cu barba colilie, sărac şi flămând, îmbrăcat într-un anteriu ponosit şi având atârnată de gât o traistă mare, în cuprinsul căreia nu se găseşte decât un nai lăutăresc şi o strachină goală.

A urcat într-o barcă, a trecut braţul Dunării şi a ajuns în Ostrov. Acolo a coborât şi s-a făcut că pleacă după cerşit.

Ajuns la câte-o uşă sau o fereastră, se aşază pe-o piatră, îşi pune strachina alături, pentru pomeni, şi

începe să cânte.

Dar nu cântă cum se cântă, ci în aşa fel încât în cântecul lui răsună atât vuietul vântului prin frunzişul codrilor olteneşti atunci când năvăleşte duşmanul şi norodul, caută şi îşi găseşte în ei adăpost, cât şi foşnetul apelor Jiului în necurmata lor curgere spre Olt, ca un suspin de alint în timpul când sunt date pradă flăcărilor de către duşmani holdele şi aşezările româneşti, dar mai ales jalea sfâşietoare a fecioarelor smulse din casele părinteşti şi duse în haremurile unde se vor ofili ca florile lipsite de soare şi apă.

Cine trece pe lângă el şi aude naiul – având, cât de cât, inima puţin caldă – simte cum îl podidesc lacrimile.

Aşa s-a întâmplat că, în acea zi, Suleiman ieşind din casă, a prins şi el în ureche cântarea naiului. Deşi cu inima îngheţată, de fier, beiul a rămas uimit. Asemenea sunete nu-i mai fusese dat să asculte.

Oprindu-se puţin locului, l-a chemat pe călugăr şi l-a întrebat:

— De unde ai naiul?

— Este alcătuit de mine însumi.

Suleiman este un om crud, dar priceperea lui în anumite lucruri nu lasă de dorit.

— Numai trestia de pe malul Jiului, când este prefăcută-n nai, are un sunet atât de dulce. Tu dintr-acolo vii?

— Eu vin dintr-un loc unde fiecare bucăţică de pâine este îmbibată cu-amar, dar unde oamenii nu vor să se lase niciodată înfrânţi.

— Aş dori să-mi vinzi mie naiul.

— Nu pot să-l vând. Cu el, îmi dobândesc hrana.

— Îţi dau atâţia galbeni pe nai, încât îţi vei putea, cu uşurinţă, făuri altul.

— Acesta este făcut nu numai din trestii, ci şi din durere şi lacrimi. Şi altul ca el nu ştiu de se mai află ori se mai poate face.

— Până acuma te-am îmbiat cu frumosul, rosteşte Suleiman. Acum îţi poruncesc! Haide, urmează-mă!

Suleiman o ia înainte şi-l conduce în palatul lui. Înăuntru se vede o uşă mare cu zăbrele de aur, străjuită de un harap cu un paloş în mână.

— Aici îmi ţin haremul, lăcaşul dragostei. Tu ştii ce-i dragostea?

— Când eram tânăr, răspunde călugărul, mă pricepeam şi eu. Dar dragostea mărginită de zăbrele, fie ele şi de aur, şi păzită de un harap cu paloşul în mână n-o înţeleg.

— Aurul şi paloşul stăpânesc lumea. Deci, stăpânesc şi dragostea. Iar eu fac parte din stirpea stăpânilor, a celor care dau porunci şi îşi împlinesc toate vrerile, pe când tu, din aceea a robilor care le-ascultă şi le împlinesc.

— Eu sunt robul lui Dumnezeu.

— Şi Dumnezeu le împlineşte voinţa celor puternici. Şi-acuma, fără alta vorbă, dă-mi naiul! Întinde strachina să-ţi număr în ea galbenii. Şi slujitorii mei îţi vor aduce o bucată mare de pâine şi un ulcior cu vin.

— De galbeni n-am nevoie. Eu nu sunt de vânzare şi nici unealta mea de cântat. Nici pâinea ta n-o mănânc, fiindcă ţi-am călcat pragul şi dacă-ţi şi mănânc pâinea, ar însemna că am sădit între noi prietenie. Ori eu, prieten cu acela care mă jefuieşte de unealta cu care-mi câştig traiul nu vreau să fiu. Doar vinul îl voi bea. Pentru că vinul se spune că ascunde în el adevărul. Iar astăzi este o zi a răsplatei şi-a adevărului.

— Nu te prea pricep…

— Te cred, dar… n-are însemnătate!

Călugărul a dat pâinea de-o parte şi, atât gazda cât şi oaspetele, au sorbit vinul.

— Înainte de a-ţi lua naiul, aş vrea să te mai aud o dată cântând, l-a rugat Suleiman.

— Luându-mi rămas bun de la el, am să-ţi cânt.

Călugărul a dus naiul la buze şi-a început să cânte. Întâi, ca la început, apoi, ritmul a devenit săltat.

— Mai adu-ne câte-un pocal, însă mare de tot, cu vin! a poruncit Suleiman slujitorului.

Au mai băut, şi ritmul muzicii a început să devină din ce în ce mai viu.

La al treilea pocal, Suleiman s-a ridicat de pe sofa şi a început să joace.

— Vino şi tu la joc, lângă mine!

— Eu nu pot să joc, eu cânt!

— Nu-i nimic, cântă şi joacă alături de mine! Aşa vreau eu!

Cu naiul la buze, călugărul s-a ridicat.

Suleiman dănţuia turceşte, iar călugărul – olteneşte.

— Mai iute, mai iute! striga Suleiman, ca să ai habar şi tu ce-nseamnă voinicia.

Călugărul şi-a iuţit pasul bătând podeaua, învârtindu-se ca un titirez, sărind până-n tavan şi zguduind pământul.

Aşa ceva nu mai văzuse încă Suleiman.

— Tu nu eşti călugăr, eşti drac! – i-a zis el, gâfâind.

— Eu nu sunt drac, cum spui tu, ci îngerul morţii. Am venit fiindcă m-ai poftit. Dar, pentru că tot am venit, vreau să te şi curăţ de prea multele păcate pe care le-ai săvârşit în viaţă. Pregăteşte-te de moarte!

— Ce spui!? Cum îndrăzneşti?!…

De-abia acum a băgat de seamă Suleiman că, în toiul jocului anteriul călugărului se deschisese, lăsând să se vadă dedesubt straiul oltenesc alb şi găitănit, iar barba şi părul încărunţite i se desprinseseră de pe faţă şi cap, rămânând numai părul şi mustăcioara de dedesubt la fel de negre ca pana corbului.

— Îndrăznesc! Şi-acuma, fiindcă n-am venit cu nicio armă la mine, aşa cum ai cerut, vino să ne luptăm unul cu celălalt, voiniceşte!

— Eşti Miu-al-Florilor!!!

— Da!

Suleiman s-a repezit spre locul unde îşi ţinea armele, şi-a smuls de-acolo cu stânga o toporişcă, cu dreapta o suliţă şi la brâu şi-a înfipt un paloş.

Când Suleiman şi-a repezit suliţa spre pieptul lui Miu, acesta s-a ferit şi, cu o mişcare dibace, i-a tras paloşul de la brâu.

De-aici înainte, lupta s-a desfăşurat înt-un şir de trăsnete şi fulgere izvorâte din ciocnirea vijelioasă a armelor.

Slujitorii au încercat să-i sară stăpânului în ajutor; dar, rând pe rând, s-au lăsat păgubaşi – unul fără o mână, altul beteag de picior, altul cu umărul retezat şi aşa mai departe.

Lui Suleiman i-au fost aruncate din mâini, de paloşul lui Miu, atât suliţa cât şi toporişca. În cele din urmă, haiducul l-a luat la subsuoară pe bei şi s-a îndreptat cu el spre malul Dunării, urmat de o ceată de başbuzuci, care însă nu cutezau să se apropie prea mult, de teama paloşului care putea fie să-l ucidă pe bei, fie să-i ciopârţească pe ei.

A sărit în barcă şi-a început să vâslească.

Pe ţărmul oltenesc, lumea l-a întâmpinat cu flori şi cântece.

Suleiman, văzând mulţimea care-l aştepta şi bănuind că pentru relele câte le săvârşise pe-acolo în atâta amar de ani vrea să-l sfâşie în bucăţi, da din picioare şi schelălăia ca un căţel bătut, rugându-se să i se dea orice pedeapsă, numai viaţa să nu i se ia.

Oamenii râdeau de spaima pe care o trăia beiul. Şi taraful cânta:

— Vezi, măi, bei afurisit,
Roata cum s-a învârtit?
Ai ajuns din cal, măgar.
O să-ţi punem şi-un samar.

Şi, nu-ţi fie cu bănat,
Ai să dregi tot ce-ai stricat!

Mulţimea a cerut îndată ca beiul să fie făcut salahor, împreună cu başbuzucii care acum trudeau la ridicarea din dărâmături a târgurilor şi satelor româneşti arse de-ai lui.

L-au îmbrăcat în veşminte de rând, i-au pus în spate un samar de cărat piatră şi cărămizi şi l-au plesnit cu biciul, să se grăbească, strigându-i: „Ciuş, ciuş!“.

Iar beiul, ca să potolească îndârjirea mulţimii şi să-i facă pe plac, doar, doar, l-o lăsa în viaţă, a şi pornit la treabă, răgând ca un măgar sadea:

— I-ha!... I-ha!... I-ha!...

Cântecul de batjocură

În vremea când Miu-al-Florilor se răfuia la Dunăre cu Suleiman, făcându-l din cal măgar, spre deosebita bucurie a norodului, marele vornic – cel care în acea vreme ţinea uneori chiar locul domnitorului ţării – plătind bani grei, izbuteşte de-i întinde o capcană lui Radu.

Stăpânirea îl duşmănea pe Radu cel mai mult, deoarece se ştia că el era mâna dreaptă a lui Miu.

Acesta este înştiinţat, în aceeaşi zi, de un om din popor călare, că Radu, legat în ştreanguri, este purtat pe şleaul cel mare de la Craiova spre Bucureşti, unde va fi supus judecăţii Divanului.

Marele vornic a mai poruncit ca la fiecare răscruce să se oprească convoiul, şi Radu să fie bătut cu frânghia udă, să se arunce în el cu noroi, bulgări de pământ şi pietre, şi să fie batjocorit în fel şi chip. Iar cei ce s-or pricepe să-l batjocurească cel mai bine să fie răsplătiţi cu parale sau ulcele cu ţuică.

Ciohodarul care-l duce pe Radu spre Bucureşti are în

acest scop la îndemână o pungă cu bani şi-un butoiaş cu ţuică.

— Ei, dacă aşa sună porunca marelui vornic, grăieşte Miu soţilor săi de isprăvi, cată să i-o îndeplinim cu sârg. Să alergăm dară cât putem mai iute, ca să luăm şi noi parte la batjocorirea lui Radu.

Caii haiducilor gonesc învăluiţi într-un nor de praf, străduindu-se să-l ajungă din urmă pe Radu.

Şi l-au ajuns în răscrucea de la Valea Mare.

Radu fusese urcat pe un butuc şi legat strâns de trunchiul unui pom. Arnăuţii, azvârlind în el cu zburături de tot felul şi rostindu-i măscări şi cuvinte de ocară, făceau un haz nebun.

— Ţi s-a-nchis pliscul! Şi parcă nu mai ai niciun chef de… râs, ca înainte! îl batjocoreau arnăuţii. Hai, veseleşte-te laolaltă cu noi, deoarece ne-a căzut în mână un răzvrătit căruia luminăţia sa marele vornic poate va face să i se taie capul. Unde-i prietenul tău, viteazul Miu, ca să te scape? Ori s-a ascuns şi el acum de frică într-o gaură de şarpe?

Pe când arnăuţii rosteau asemenea cuvinte, haiducii descăleeau într-o poiană de lângă Dealul Mare.

Îmbrăcaţi în straie ţărăneşti, se amestecau în mulţimea care, adusă tot de arnăuţi, privea, înlemnită, la batjocorirea lui Radu, cel care de-atâtea ori se pusese stavilă înaintea asupritorilor, pentru ei.

Când, iată, şi Miu – înveşmântat ca ţăran-cântăreţ – iese în faţa mulţimii şi se apropie de arnăuţi.

— Ca suspus smerit al domnitorului, al marelui vornic şi al întregului Divan, ce sunt – zice el – aş râvni să-l batjocoresc şi eu pe haiducul ăsta care i-a mâniat mereu pe luminăţiile lor. Uitaţi-vă. Am aici alăuta şi, dacă-mi îngăduiţi, i-aş cânta cu ea un cântec cu care să-l lovesc drept în inimă pe vinovat, să-l usture, să-l rănească, să-l doară şi să-şi aducă aminte cât o trăi…

— O să mai trăiască foarte puţin! râd iar în hohote

arnăuţii.

Atunci, cu-atât mai mult! Mă lăsaţi să-i cânt?

— Te lăsăm… Şi dacă ne-o fi pe plac ce-ai cântat – zice ciohodarul – vei primi din partea noastră un galben turaliu şi-o căniţă cu ţuică de Piteşti.

— Şi-o căniţă cu ţuică de Piteşti? întrebă Miu, lingându-şi buzele.

— Şi!…

— Aşadar, să-ncep?

— Începe!

Arnăuţii desfac cercul din jurul celui legat de copac, iar Miu înaintează către el cântând:

— Radule, copil de cin,
Venii să râdem puţin.
Să cântăm
Şi să jucăm!
Cinul ţi-este haiducesc
Şi paloşul voinicesc.
Şi iar verde de trei cuci,
Săriţi şi voi cu măciuci!

Şi, cântând aşa, îşi scoate de sub cojocel o seceră cu care taie, cât ai sufla o dată, toate legăturile lui Radu.

Ţăranii, cu măciucile în mâini nu întârzie şi se reped, izbind în oamenii domniei.

Degeaba se mai străduieşte ciohodarul să păstreze ordinea! Haiducilor şi ţăranilor, uniţi, nu le mai poate sta nimeni împotrivă. Miu l-a înşfăcat pe ciohodar în braţe, zicându-i:

— Spune, nu te bucură
Cântul de batjocură?

Jucând, îl azvârle când în noroi, când în ţărână, îl saltă şi iar îl tăvăleşte pe jos, continuând cântecul:

— Ciohodare, arză-te-ar focul,

După cânt, iată şi jocul!...

Haiducii şi ţăranii fac şi ei acelaşi lucru cu arnăuţii, îngroziţi de nepotolita înverşunare a mulţimii.

Arnăuţii au fost dezarmaţi, şi în locul lui Radu a fost legat de copac ciohodarul, căruia i se cântă:

— Hainule, om-neom,
Te lăsăm aici, pe pom,
Ca să ştii să povesteşti
Vornicului ce păţeşti,
Când vrei să batjocureşti
Inimile româneşti.

Se spune că după această întâmplare, mulţi dintre arnăuţi şi-au părăsit, de teama lui Miu, treaba de călăi şi au hotărât să devină oameni mai de treabă, făcându-se cărăuşi, crescători de cai, rotari sau, unii, chiar brutari.

Ciohodarul, în schimb, după ce-a scăpat într-un târziu de-acolo, a jurat că Miu şi Radu numai de mâna lui vor pieri, dacă marele vornic îi va da vreodată mai multă oaste şi destule puteri.

Dar cum şi-a putut păstra el acest jurământ, vom vedea mai încolo.

Cântecul hangerelor

— Toate se cuvine să aibă un sfârşit! a rostit domnitorul, auzind de la marele vornic despre jurământul ciohodarului. Aşa şi cu Miu-al-Florilor, şi chiar cu Radu. Până acum şi-au jucat amândoi caii cum au vrut, şi noi am înghiţit. A venit vremea să punem capăt acestei stări de lucruri, altminteri norodul va îndrăzni, ca şi haiducii, din ce în ce mai mult! Aşa că va trebui să ne sfătuim, pe îndelete, în Divan. Să-i vedem şi pe alţii ce vor avea de spus, şi să luăm cele mai

bune măsuri.

S-a adunat Divanul. Au grăit unul, altul. A grăit şi marele vornic, care a cerut – nici mai mult, nici mai puţin – decât să fie poruncite atât întreaga oştire a ţării, cât şi toate iscoadele şi să fie chemaţi împotriva Miului şi a celui mai apropiat tovarăş de isprăvi al său toţi cei care vor să-şi câştige merite – şi nu numai merite, ci şi galbeni – înaintea şi din partea domniei.

S-au înfăţişat cu acest ţel la Palat cei mai mulţi dintre viclenii, înşelătorii, mincinoşii şi pricepuţii în şiretlicuri din întreg cuprinsul ţării. Şi s-au sfătuit cu toţii îndelung. După ce s-au înţeles cum şi ce fel, împreună cu marele vornic şi ciohodarul, s-au întors la Divan. Aici au căzut înaintea domnitorului şi l-au înştiinţat despre ce cred ei că trebuie făcut.

Iar a doua zi, ciohodarul numai cu câţiva călăreţi pe lângă el, a pornit către *Fagul Miului.*

Au ajuns acolo purtând în vârful unei prăjini o năframă albă în semn că vin cu pace şi cele mai bune gânduri.

Le-a ieşit înainte un cetaş.

— Cu ce fel, de treburi pe la noi? i-a întrebat acesta.

Ciohodarul şi-a pus miere în glas şi a spus că vine din partea domnitorului, care vrea să se înţeleagă în mai multe privinţe cu Miu-al-Florilor.

— Căpetenia noastră şi domnitorul vostru cred că nu au prea multe de grăit laolaltă, a fost de părere cetaşul. Dar, mă rog, să-l întrebăm pe Miu şi să vedem ce spune.

Miu l-a primit pe ciohodar, care s-a plecat înaintea haiducului până la pământ, rugându-l încă o dată să-l ierte pentru ceea ce făptuise împotriva lui Radu. De aceea, ştiindu-se vinovat – zice el – a socotit dreaptă pedeapsa ce i s-a dat, de a fi legat de pom, în locul lui Radu, şi nu s-a supărat. Nici n-a nutrit vreun gând de răzbunare după aceea.

— Luminăţia ta ai dreptate în multe privinţe, l-a linguşit el pe Miu. Astfel au spus atât măria sa, cât şi cinstiţii divaniţi, în frunte cu marele vornic. Pentru aceasta, şi pentru ca să-i fie bine norodului, am fost trimis eu să te poftesc la o întâlnire cu măria sa şi câţiva dintre cinstiţii divaniţi. Să vă mărturisiţi, atât unii cât şi ceilalţi, şi să cugetaţi laolaltă ce vreţi să faceţi pentru folosul ţării.

— Unde, şi când ar dori domnitorul să aibă loc întâlnirea? a vrut să ştie Miu.

— În locuinţa unuia dintre cinstiţii divăniţi. Măria sa cugeta, bunăoară, la sălaşul marelui logofăt.

— Bine, fie şi în sălaşul, marelui logofăt!

— Fără cât, măria sa te roagă să vii fără arme…

— Tot aşa m-a poftit şi beiul Suleiman când a încercat să mă piardă…

— Ca şi fără de ceată. Cel mult, însoţit de Radu.

— Te sfătuiesc – îi spune Radu lui Miu – să n-avem încredere nici în marele logofăt, nici în marele vornic şi nici în domnitor.

— Vreau să-i încerc pentru ultima oară, Radule, dacă şi ei pot fi oameni de cuvânt au ba!

— Ai să te încredinţezi că n-au…

— Şi eu cred cam la fel. Dar, fie, să-ncercăm!

Ciohodarul este cât se poate de bucuros că Miu s-a lăsat înşelat de el şi că-i poate duce domnitorului vestea multaşteptată.

S-au înţeles ca Miu şi Radu să se întâlnească vineri, în sălaşul marelui logofăt, cu domnitorul şi câţiva divăniţi. Şi unii şi ceilalţi numai cu mâinile goale.

Ciohodarul va veni şi el fără arme, şi-i va călăuzi pe haiduci până la locuinţa marelui logofăt.

Domnitorul îşi freacă mâinile.

— În sfârşit!… în sfârşit!… Miu şi soţul său, Radu, ne vor cădea în plasă.

Duminică şi luni s-au terminat pregătirile în locuinţa

marelui logofăt.

Deşi vodă a făcut poftirea, el va rămâne acasă. Are o fire simţitoare şi nu vrea să fie de faţă la spintecarea lui Miu şi Radu. Şi cele două hoituri, după aceea, vor fi azvârlite la câini.

În ce-i priveşte pe arnăuţii şi ceilalţi slujitori însărcinaţi a-i lovi pe haiduci, vor sta bine ascunşi în dosul unor perdele mari. Şi, numai la momentul potrivit, vor ieşi la iveală.

Au trecut marţi, miercuri, joi. Vineri de dimineaţă, ciohodarul cu patru slujitori au ieşit la marginea Bucureştilor, în întâmpinarea lui Miu şi Radu. Şi, împreună, au călărit până lângă biserica Sfântului Gheorghe, unde se găsea locuinţa marelui logofăt.

Acolo, în ogradă, se aflau doi ceauşi. Iar de la o fereastră de sus privegheau totul atât marele vornic cât şi marele logofăt. Amândoi se vedeau îngrijoraţi şi roşii la obraz. Trebuiau să izbutească oricum. Răzvrătitorii Miu şi Radu să-şi piardă astăzi viaţa, pe voia domnitorului. Şi când o cere stăpânul tării, care are toată puterea, nu-i chip şi nici nu se cuvine să iasă altfel

De turburare, marelui logofăt i se cam lăsase căciula pe-o parte şi, cum sorbise şi câteva rachiuri, să capete curaj, păşea cam clătinat.

Numai marele vornic se ţinea cât putea de ţanţoş pe picioare, însă la chip era vânăt şi ochii îi intraseră în fundul capului, îşi încleştase dinţii şi murmura într-una: „O să-l ucidem pe Miu!... Să piară haiducul-cântăreţ!... Să piară, negreşit!“.

Ceauşii domneşti îi călăuzesc pe Miu, Radu şi ciohodar pe scările sălaşului logofeţesc, către încăperile unde – zic ei – se află domnitorul.

Marele vornic a început să fiarbă. Se năpusteşte în încăperea alăturată, unde se găseau ascunşi arnăuţii, dând porunci:

— Tu stai colea, tu colea, şi voi, grămadă, alături. Când Miu şi Radu vor intra, înainte ca ei să-şi dea seama ce-aveţi de gând, fără a şovăi, vârâţi în ei hangerele. Spintecaţi-i în sus, în jos, retezaţi-le gâturile. Să nu scape cumva vreunul din ei fără destule tăieturi, că o păţiţi şi voi!

— Nu scapă, n-avea grijă, luminăţia ta!

— Aşa! Aşa! Aşa! rânjeşte logofătul.

Se aud paşi pe scări. Peste câteva clipe, unul din ceauşi deschide larg uşa.

Primul intră Miu-al-Florilor. Calcă uşor, semeţ, ţinându-şi fruntea sus. Deşi bănuieşte că i s-a întins – şi de data aceasta – o cursă, nicio urmă de teamă nu i se poate citi pe chip. După el vine Radu, iar al treilea – ciohodarul.

Miu se uită pe fereastră în ograda de unde urcaseră. Jos, lângă scară, se află caii de pe care abia descălecaseră. Dar cei patru slujitori ai ciohodarului nu mai erau acolo. Pesemne urcaseră în urma celor doi ceauşi şi aşteptau afară semnalul marelui vornic, ca să năvălească şi ei.

Marele logofăt, turburat peste fire şi cu căciula strâmbă pe ochi, arată uşa încăperii unde se zăreau arnăuţii.

— Să intrăm şi noi dincolo. Măria sa şi câţiva divăniţi ne aşteaptă ca să ne începem vorba.

— Dacă măria sa e dincolo, să nu-l facem s-aştepte – zice Miu, îndreptându-se spre uşa arătată de logofăt. Să nădăjduim doar că întâlnirea noastră de astăzi este o treabă curată…

— Este o treabă cum nu se poate mai curată! se grăbesc să grăiască în acelaşi timp marele vornic şi ciohodarul.

Miu merge înainte, împreună, cu Radu. După ei vin marele vornic şi ciohodarul.

Deodată, ajungând lângă uşă, Miu şi Radu se dau

deoparte şi-i împing în locul lor pe cei care-i urmaseră până atunci, iar ei rămân afară.

Arnăuţii se-azvârl de după perdea, cu hangerele în mâini şi, fără să mai cugete – aşa cum aveau porunca – încep să-şi vâre tăişurile tocmai în cei care urziseră fapta.

Degeaba încercă să-i oprească marele logofăt, strigând:

— Ce-aţi făcut!? I-aţi ucis pe marele vornic şi pe ciohodar! Întoarceţi-vă hangerele către Miu-al-Florilor şi Radu!

De-afară năvălesc slujitorii, ceauşii îşi scot şi ei săbiile. Dar Miu şi Radu izbindu-i cu picioarele, îi culcă la pământ. Miu i-a smuls de la brâu marelui logofăt hangerul, şi Radu i-a luat pistolul.

— Aşa, acum putem sta laolaltă de vorbă, vitejilor! le strigă Miu.

— Un pas dacă mai faceţi, şi divănitul miroase a mort! ameninţă şi Radu.

— N-aţi fost şi nu veţi fi niciodată cinstiţi! îi dojeni iarăşi Miu. A câta şi-a câta oară aţi vrut să ne răpuneţi prin înşelătorie? Şi fiindcă vedem că nu se poate altfel, îl luăm pe marele logofăt ostatec până la „fag“. Ferească-vă Dumnezeu să veniţi după noi, fiindcă atunci se va chema că voi i-aţi vrut pieirea!

Prinzându-l pe marele logofăt între ei – Miu de-o parte şi Radu de alta – tustrei au ieşit afară nesupăraţi.

Marelui logofăt, Radu îi ţinea hangerul în ceafă:

— Cum face cineva o mişcare, capul i-a şi zburat!

Până au ajuns la „fag“; acolo i-au dat drumul.

Fugea divănitul, cu anteriul vraişte, cu capul gol şi desculţ, fiindcă-şi pierduse pe drum încălţările.

Fugea de-i săreau scântei din picioare şi nici nu vedea cu ochii înainte de frică.

El fugea şi, din urmă, tarafu-i cânta:

— Cutră veche şi-nrăită:
— Unţi-e mutra sclifosită?
Simbriaş
De ucigaş,
Fugi pe *brânci atât cât poţi.*
Cum fugi tu, vor fugi toţi!

Cântecul pentru Jii

Alte nenumărate isprăvi săvârşite de Miu-al Florilor şi de „taraful“ lui ar fi încă de amintit. Dar dacă am vrea şi am sta să vi le povestim pe toate, nu ne-ar ajunge încă multe zile şi nopţi.

Destul numai să ştim că, într-o vreme, Miu – fireşte, tot printr-o înşelăciune, deoarece altminteri n-ar fi fost cu putinţă – a căzut prins.

L-au legat. De câte ori n-a fost legat şi, cu toate acestea, până la urmă le-a dat cu tifla călăilor.

Şi l-au adus la judecata marelui logofăt, acela care mai încercase odată – aşa precum se ştie – să-l dea gata, fără să izbutească şi, până la sfârşit, el fusese acela care-a scăpat cu fuga, în râsetele şi cântecele „tarafului“.

— Aha! s-a bucurat marele logofăt. Haiducul nostru cântăreţ, astăzi a fost legat… cobză! Îi vom reteza capul şi astfel îi vom astupa gura cu ţărână, ca să nu mai poată rosti niciodată cuvinte nechibzuite cu privire la domn sau boieri. Deşi – a continuat el în bătaie de joc – dacă şi acum îi mai dă mâna şi încă vrea să ne dovedească neînfricarea, i-am da voie să-şi cânte singur „veşnica pomenire“. Cu o condiţie. Fiind el un om mai toată viaţa cu surâsul pe buze, vrem ca această „veşnică pomenire“ să fie un cântec cât se poate de vesel. Ca să putem şi noi râde, pe pofta inimii.

— Condiţia domniei tale îmi este pe plac, a răspuns

Miu. Şi mi-aş cânta, ca să rămână drept „veşnică pomenire“, cel mai vesel cântec pe care-l ştiu, dacă mi-aţi dezlega numai mâna, şi-anume, mâna dreaptă, în care să-mi ţin cobza.

Având o atât de mare poftă de râs, logofătul s-a învoit. Dar Miu, în loc de cobză, i-a smuls sabia de la brâu, şi-a tăiat cât ai clipi legăturile, aşa cum mai făcuse şi-n atâtea alte rânduri. Şi ţinându-i paloşul sub ochi, l-a asigurat că acesta este „arcuşul“ cu care se pricepe el să cânte cele mai vesele cântece.

A sărit apoi în şaua armăsarului marelui logofăt şi a pornit ca-n zbor spre *Fagul Miului.*

„Taraful“ l-a întâmpinat şi l-a rugat să fie mai cu luare-aminte de atunci înainte, fiindcă boierii şi domnitorul sunt din ce în ce mai dornici să-i verse sângele.

— Miule, ar fi mai bine,
Când mai cânţi pe la jivine,
la „tarafu“-ntreg cu tine.

*
* *

O altă ispravă care i-a făcut pe oameni să râdă vreme îndelungată a fost aceea când Miu şi ceata lui s-au înveşmântat cu straiele unei solii turceşti, venită să ceară sporirea birului şi care fusese zdrobită, despuiată şi pusă de haiduci la popreală în sălaşul lor.

Miu şi Radu s-au îmbrăcat în hainele celor doi conducători ai soliei, iar ceilalţi în straiele slujitorilor acestora.

Călări pe cai împărăteşti şi anunţaţi de *tumbelechiurile*[7] ienicereşti, haiducii au ajuns la Palat.

Bineînţeles, domnitorul i-a primit cu cele mai mari onoruri. Iar Miu, după ce s-a aşezat la vorbă, l-a

[7] Tobe mici, turceşti, militare.

înştiinţat că preaslăvitul sultan a început să se cam îndoiască de credinţa domnitorului şi a Divanului în steagul cu semilună. De aceea, doreşte să-i pună pe toţi la încercare.

— Facem orice ca să-i dovedim dragostea noastră măritului sultan! a sărit de la locul său domnitorul. Puneţi-ne la încercare şi vă vom dovedi cât îi suntem de credincioşi.

— Astăzi, la Ţarigrad, cei care vor să-şi dovedească dragostea şi supunerea lor faţă de padişah, în loc să strige „Trăiască luminăţia sa sultanul!“, se bat între ei cap în cap – a spus Miu.

— Să ne batem şi noi cap în cap?

— Păi, mai încape vorbă? Dar nu aşa, oricum, ci izbindu-vă cu nădejde unii pe alţii.

— Ne vom izbi!

Au început, deci, domnitorul şi divăniţii să se izbească frunte în frunte, ca nişte ţapi. Şi s-au izbit atâta, până când unii au căzut din picioare, iar alţii au leşinat.

Cu greu a mai izbutit Miu să le oprească zelul, într-atâta se tot loveau în cap, vrând să-şi dovedească dragostea lor fierbinte faţă de „slăvitul“ sultan. Şi apoi, ţinuţi sub cătarea pistolului lui Radu, le-a cerut înapoi toate hrisoavele domneşti prin care le fuseseră răpite moşnenilor din Ţara Românească ocinele lor din veacuri.

Haiducii le-au luat hrisoavele. Le-au dat câte-o palmă straşnică în cap, palmă care le-a înfundat cealmalele pe ochi, de-au hotărât să rămână, fără nicio şoaptă, în genunchi, până când le-or da ei voie să se ridice.

Şi au plecat, înştiinţându-i că vor mai trece din când în când pe-acolo, ca să le-aducă din partea slăvitului sultan porunci noi.

*

* *

Isprava care le-a pus la toate capac şi nu se va putea uita niciodată, a fost însă aceea, când şi vodă cel nou, fanariotul, a hotărât să plece el însuşi în căutarea haiducilor pentru a-i stinge de pe faţa pământului.

Tot atunci şi-a ridicat cetele şi marele logofăt, care voia s-o ia înaintea lui vodă şi să-l prindă el pe Miu.

Şi unii şi ceilalţi se îndreptau spre Craiova, unde iscoadele vestiseră că s-ar fi aflând „taraful“.

Aflând aceasta, Miu îi scrie marelui logofăt un răvaş ca din partea lui vodă în care acesta îl vesteşte că… „Astăzi, încă, haiducii îmbrăcaţi ca slujitori domneşti vor veni pe podul de la Craiova dinspre miazăzi, prefăcându-se că vor să se alăture cetelor boiereşti. Dar marele logofăt să nu se încreadă în ei, ci să-i lovească pe cât va putea mai straşnic şi să-i nimicească până la unul!

Tot acum îi scrie şi lui vodă un răvaş, ca din partea marelui logofăt, în care îi arată că haiducii, înveşmântaţi în straie de cetaşi boiereşti, prefăcându-se că vor să se alăture oştii domneşti, venind pe podul de la Craiova dinspre miazănoapte, se vor strădui să-l lovească şi să-l ia prins. „Să nu se lase deci măria sa amăgită şi adunându-şi toate puterile, să-i facă praf pe haiduci!“.

Atât vodă cât şi marele logofăt, primind aceste răvaşe, îşi adăpostesc oştenii în păduricile de lângă cele două capete ale podului.

Socotind apoi amândoi că au în faţă pe haiduci, îşi năpustesc deopotrivă cetele, cu porunca de-a fi necruţători.

Lupta este năprasnică, mai ales că tocmai în acea zi deasupra Jiului şi, deci, şi a podului, se lăsase o ceaţă deasă, care împiedica în bună parte vederea.

Numai târziu de tot marele logofăt a prins de veste

că se omorau ca proştii unii pe alţii!

— Trebuie – a strigat – că Miu-al-Florilor şi-a râs din nou de noi!

Vodă s-a dezmeticit şi el, dar era prea târziu.

Cetele domneşti şi boiereşti, pline de praf, fum şi sudoare au fost aproape în întregime distruse.

Dar asta nu e totul. Haiducii avuseseră grijă ca, înainte de bătălie, să taie picioarele podului lăsându-le să se ţină prinse de scânduri numai foarte puţin.

Zgâlţâite de tropotul cetelor în năvală, scândurile s-au desfăcut. Stâlpii s-au clătinat din ce în ce mai tare.

Şi, deodată, se prăvălesc cu toţii în şuvoiul râului.

De pe ţărmul dinspre Craiova al podului, haiducii, care din nou au izbutit să întoarcă urgia dezlănţuită împotriva lor, spre paguba domniei, privind bălăceala domnului, a marelui logofăt şi a oştenilor acestora, au cântat:

— Jiule, apă curată,
Care vii învolburată,
Cu şuvoaie şi cu spume,
Spală ce-i murdar pe lume!
Şi ţi-om fi mulţumitori,
Cu cântece şi cu flori.
În cântece te-om slăvi
Şi cu flori te-om coroni.

Şi ce s-a întâmplat în continuare cu Miu-al-Florilor şi cu cetaşii lui – deoarece nu se cuvine să ne lăcomim şi să sfârşim povestea prea degrabă – voi încerca, dacă veţi mai avea răbdare, să vă mai povestesc şi-n altă împrejurare.

Redactor: ADA FĂRTĂIŞ
Tehnoredactor: MIHAI BUJDEI
Apărut 1982. Format 70/100/16. Coli tipo 15.
Bun de tipar la 12. XI.1981.
Editura Junimea, str. Gheorghi Dimitrov, 1
IAŞI — ROMÂNIA
Tipărit sub cd. Nr. 111
la Întreprinderea poligrafică Iaşi
str. 7 Noiembrie nr. 49

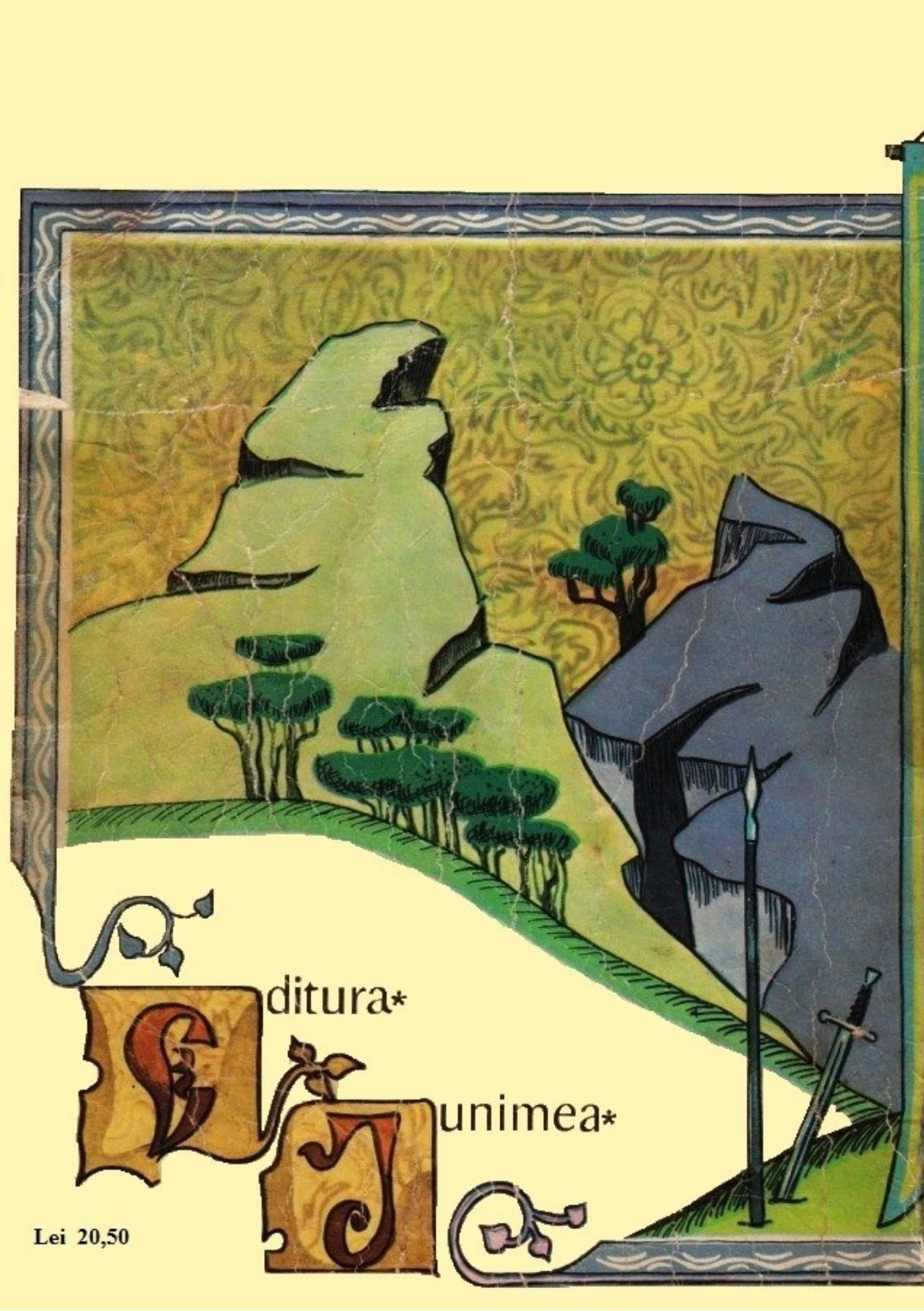

Lei 20,50